

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

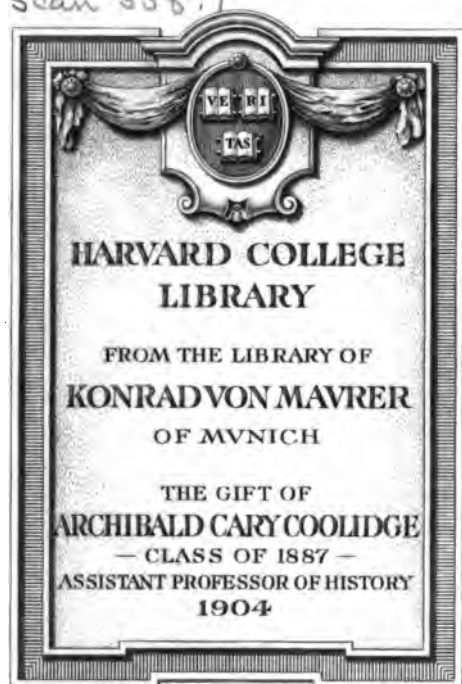
Vi ber dig även att:

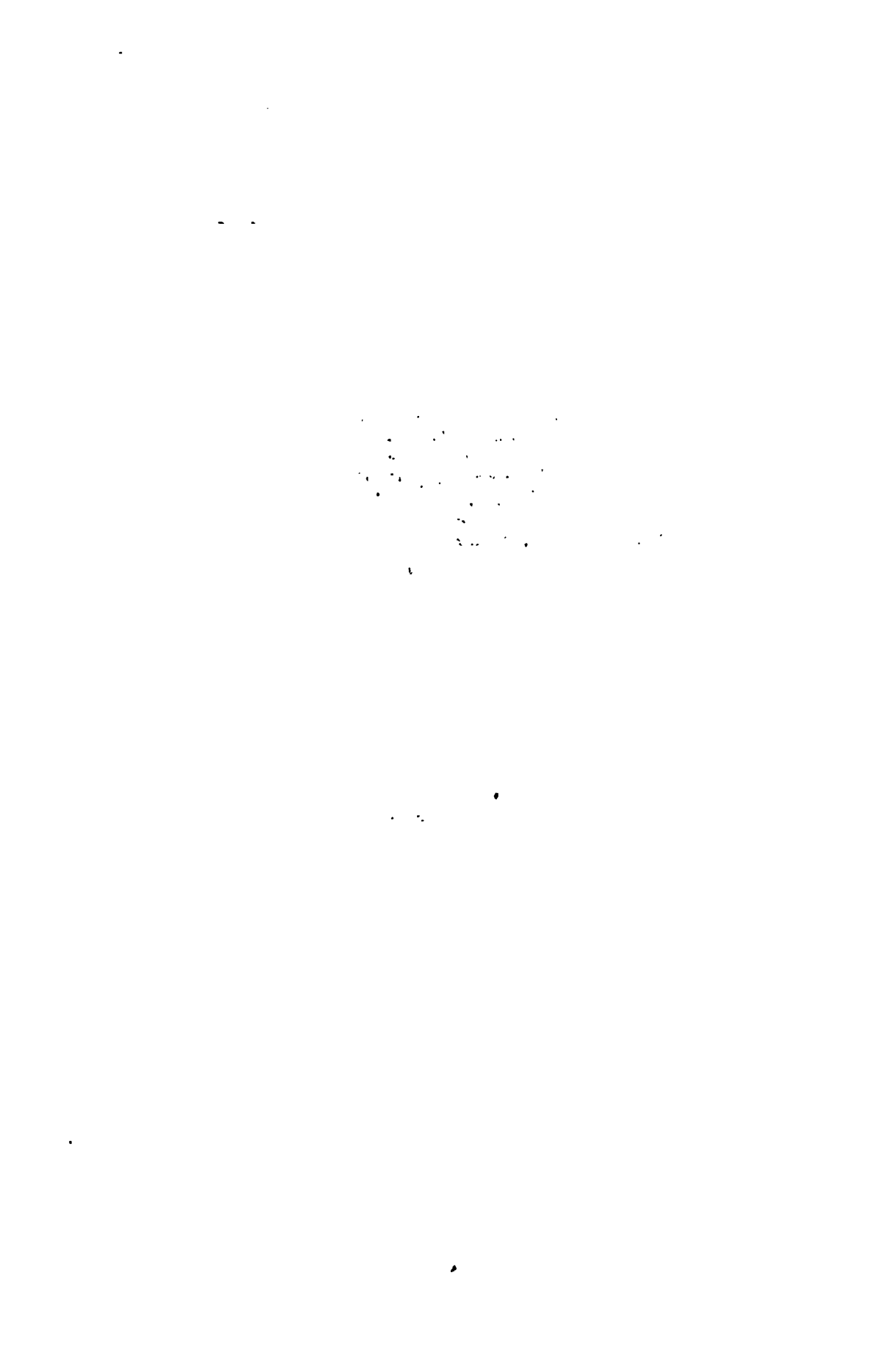
- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

p8can 338.1

P 5 r a m 3 3 8 . 1

SKRIFTER UTGIFNA AF SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPET

SAMLAREN

TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

NIONDE ÅRGÅNGEN 1888.

Innehåll:

Redogörelse för svenska Literatursällskapets årsmöte.	
Några småskrifter af Olavus Petri	Af H. Schück.
Bref från Leopold till J. Axelsson Lindblom IV. . .	Af E. Lewenhaupt.
Atterbom och Geijer efter »affället»	Af G. Frunck.
Bref från A. F. Lindblad till P. D. A. Atterbom . .	Af C. R. Nyblom.
Reconditi Labores. Otryckta böcker af svenska författare från 15- och 16-hundratalet	Af H. Wieselgren.
Mörk och Upsala domkapitel	Af V. Vasenius.
Smärre meddelanden.	
Nyårss Minne ställdt i Stockholm Anno 1569 om nyårssaften	Af G. Silfverstolpe.
Sten Stures och Peder Axelsson Baners epitafier 1565.	Af C. Silfverstolpe.
Ett ord om medeltidens fastlagsspel.	Af C. Silfverstolpe.
Efterbildning?	Af R. Bergström.
Förebilden till fru Lenngrens »Orfeus»	Af O. Levertin.
Bidrag till G. Eurelius-Dahlstjernas biografi.	Af E. Lewenhaupt.
Sveriges äldsta tidning	Af G. E. Klemming.
Svensk literaturhistorisk bibliografi VIII. 1887	Af E. H. Lind.

UPSALA 1888
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

SAMLAREN

TIDSKRIFT

UTGIFVEN

AF

SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

NIONDE ÅRGÅNGEN

1888

UPSALA 1888.
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

ps, an 338.1

Harvard College Library
Von Maurer Collection
Gift of A. C. Quodriga
Jan. 12, 1964

Innehåll.

	Sid.
Redogörelse för Svenska Literatursällskapets årsmöte	1.
Några småskrifter af Olavus Petri. Af H. SCHÜCK	5.
Bref från Leopold till J. Axelsson Lindblom IV. Af E. LEWENHAUPT	27.
Atterbom och Geijer efter »affallet» Af G. FRUNCK	71.
Bref från A. F. Lindblad till P. D. A. Atterbom. Af C. R. NYBLOM	87.
Reconditi Labores. Otryckta böcker af svenska författare från 15- och 16-hundratalen. Af H. WIESELGREN	99.
Mörk och Upsala domkapitel. Af V. VASENIUS	115.
Smärre meddelanden.	
Nyårs Minne stäldt i Stockholm Anno 1569 om nyårsaften.	
Af C. SILFVERSTOLPE	155.
Sten Stures och Peder Axelsson Baners epitafier 1565. Af C.	
SILFVERSTOLPE	163.
Ett ord om medeltidens fastlagsspel. Af C. SILFVERSTOLPE	165.
Efterbildning? Af R. BERGSTRÖM	166.
Förebilden till fru Lenngrens »Orfeus». Af O. LEVERTIN . .	168.
Bidrag till G. Eurelius-Dahlstjernas biografi. Af E. LEWENHAUPT	169.
Sveriges äldsta tidning. Af G. E. KLEMMING	174.
Svensk literaturhistorisk bibliografi VIII. 1887. Af E. H. LIND.	

Härjämte medfölja såsom särskildt bihang för år 1888:

Samlade Dramer af J. Messenius. 4 h.

Bref rörande Nya Skolans historia. 3 h.

Redogörelse för Svenska Literatursällskapets årsmöte.

Den 20 Mars 1888 sammanträdde Svenska Literatursällskapet i Upsala till sitt åttonde allmänna årsmöte, hvarvid af sekreteraren upplästes följande

Årsberättelse för arbetsåret 1887.

Under det tillämdalupna året har till Sällskapets medlemmar utdelats »Samlaren VIII», »Samlade Dramer af J. Messenius h. 3» samt »1500- och 1600-talens Visböcker II, Bröms Gyllenmårs Visbok h. 3 (sluthäfte).»

Till »Samlaren» hafva bidrag lemnats af Bibliotekarien R. Bergström, Kammarherren C. Silfverstolpe, Docenten H. Schück, Bibliotekarien K. J. Warburg samt Biblioteksamannenserne E. H. Lind och E. Lewenhaupt.

Årsafgifter hafva erlagts till ett antal af 353. Arbetsutskottet har under året haft 4 sammanträden.

Upsala den 20 Mars 1888.

Eugène Lewenhaupt.

Därefter föredrogs följande Revisionsberättelse:

Undertecknade, som fått i uppdrag att granska Svenska Literatursällskapets räkenskaper under dess åttonde arbetsår, räknadt

från den 1 Januari 1887 till och med den 31 December 1887, få härmed afgifva följande

Revisions-Berättelse.

Sällskapets inkomster under denna tid hafva varit:

Saldo från föregående år	1,516: 20.
Afgift af en ständig ledamot	50: 00.
Årsafgifter af 353 ledamöter	1,765: 00.
Svenska Akademien för 20 ex.	100: 00.
Privat bidrag till utgifning af Messenii dramer . . .	325: 00.
Herr C. v. Platens bidrag till utgifvande af Bref rör. Sv. Teaterns historia	500: 00.
»Sv. Landsmålens» hälft i utgifvare-honorar för 15- o. 1600-talens Visböcker I, II	277: 00.
Såldt af lagret	54: 10.
Räntevinster	47: 82.
Debiterade frakter	94: 85.
Summa Kronor	4,729: 97.

Sällskapets utgifter hafva under samma tid varit:

Författare-honorar	406: 00.
Boktryckare-räkningar	1,728: 75.
Renskrifvare-arfvode	50: 00.
Bokbindare	45: 85.
Frakter och porton	109: 32.
Distribution	114: 30.
Annonsering	2: 68.
Saldo behållning i Sparbanken	1,003: 89.
» » i Uppl. Ensk. Bank	809: 06.
» » i Kassan	135: 12.
Utlåfvadt bidrag	325: 00.
Summa Kronor	4,729: 97.

Räkenskaperna utvisa således en behållning af 2,273: 07. I denna summa ingå dels ett bidrag, för hvilket Sällskapet äfven

detta år står i tacksamhetsskuld hos en mecenat, som önskar blifva onämnd, dels en donation, som Herr C. v. Platen godhetsfullt ställt till Sällskapets disposition för utgifvande af Bref rörande svenska teaterns historia.

Såsom af räkenskaperna synes, har redovisning från Finland ännu icke ingått.

Af den kassabehållning, som, oafsedt donationerna, finnes, föreslå revisorerna, att 400 kr. till förstärkande af grundfonden insättas i sparbanken.

Revisorerna anse sig vidare böra hemställa, huruvida ej önskligt vore, att inventarium upprättades öfver Sällskapets lager af tryckalster.

Räkenskaperna voro väl och ordentligt förda, hvarför det är revisorerna ett nöje att föreslå, att Sällskapet beviljar skattmästaren full ansvarsfrihet för det tilländalupna arbetsåret.

Upsala den 13 Mars 1888.

Carl Wahlund.

S. J. Boëthius.

Revisorer.

Sedan full ansvarsbefrielse blifvit skattmästaren beviljad, beslöts att 400 kronor af kassabehållningen skulle insättas i Upsala sparbank, men tills vidare ej läggas till grundfonden.

I anledning af revisorernas hemställan om önskligheten af att ett inventarium öfver sällskapets lager af tryckalster upprättades beslöts att detta skulle värkställas, hvarjämte arbetsutskottet fick i uppdrag att med ledning af nämnda inventarium tillse af hvilka af Sällskapets publikationer så stor del af upplagan finnes i behåll, att en del exemplar skulle kunna utan men för Sällskapets syfte öfverlemnas till Upsala Universitets Bibliotek för det internationella literära utbytet.

Vid den i stadgarne föreskrifna utlottningen afgick Professor *Noreen* ur arbetsutskottet, dit han åter invaldes.

4 Redogörelse för Svenska Literatursällskapets årsmöte.

Till revisorer valdes Docenten *S. Boëthius* och e. o. Bibl. Amanuensen *R. Almquist* och till deras suppleanter Akad. Adjunkten *P. A. Geijer* och Fil. Kand. *B. Risberg*.

Vid Arbetsutskottets d. 4 April hållna sammankomst omvaldes Professor *C. R. Nyblom* till Ordförande, Biblioteks-Amanuensen Grefve *E. Lewenhaupt* till sekreterare och Biblioteks-Amanuensen Dr. *Aksel Andersson* till skattmästare.

Utskottets öfrige medlemmar äro Vice-Bibliotekarien *L. Bygdén*, Professor *A. Noreen* och Docenten *H. Schück*.

E. L.

Några småskrifter af Olavus Petri.

Den man, hvilken kan sägas hafva grundlagt runforskningen i vårt land, är som bekant den kände mångfrestaren och mystikern Johannes Thomæ Bureus. Hans första trykta arbete är en *Runtafla*, hvilken han själf graverade (Upsala 1599)¹⁾. Midtkartan upptager åtskilliga runalfabet, af hvilka tvänne icke äro »ex monumentis ipsis», utan »ex observatione», det ena »Johannis Magni», det andra »Laurentii et Olavi Nericii». Med den förra runskriften afser Bureus naturligen det korta alfabet, som förekommer s. 25 i Johannes Magnus' *Gothorum Sveonumque Historia* (Rom 1554), och som sedermera omtrycks s. 57 i broderns *Historia de Gentibus Septentrionalibus* (Rom 1555). För att förstå hvad han menat med bröderna Petris runskrift måste man däremot gå till ett annat af Bureus' arbeten *Runaräfst eller Runakänsla*. Detta arbete, som skrefs 1602 eller 1603, blef aldrig tryckt, men finnes ännu i behåll bland Kongl. Bibliotekets samlingar (gammalt signum F. a. 14). Det är en ganska vidlyftig kommentar till den kort förut utgifna runtaflan. Af Olavus Petri känner Bureus blott en kort runinskrift, hvilken denne låtit rista på sitt hus i Kyrkobrinken i Stockholm: ↑ : * : : : : : [skeggiot baka kleder ikke vel i dansa]. Däremot citerar han ganska vidlyftigt »gamle ärkebiskop Lars Undervisning²⁾». Vid slutet af den nu befintliga handskriften har Bureus bifogat följande anteckning: *appendix några alphabeta ther efter iagh thetta skrifvit hafver Joh.*

1) 1881 utgafs den ånyo af G. E. Klemming.

2) Han talar på ett ställe äfven om »Ärkebiskop Lars Göte» d. v. s. Laurentius Petri Gothus, efterträdare och måg åt Laur. Petri Nericiensis. Citatet lyder: »Archebiskop Lars Göte betygar uti en sijn skrift at Runor hafva sitt

Magni sädhan Laur. Senioris. Här af följer, att Laurentius Petris afhandling om runor ursprungligen varit af Bureus såsom appendix vidfogad Runaräfssten¹⁾. Den lilla afhandlingen fanns ännu 1766 kvar på samma plats. Detta år hade Johann Erichson (Pastor zu Starkow in Schwedischen Vor-Pommern) utgifvit ett runologiskt arbete *Bibliotheca Runica*. Denna skrift framkallade en skarp och i det hela obillig kritik, författad af den bekante Nettelbladt: *Antwort auf die Frage ob des Herrn Johann Erichsons Bibliotheca Runica für vollständig und ausreichend zu halten sei?* Sid. 8 yttrar anmärkaren på tal om Bureus' Runaräfst:

»Es bestehet aus 42 Flocken und 61 Seiten in 8:o; wobei noch Laurentii Senioris Archi-Episcopi Anmerkung: Om Runaskrift befindlich, von einer sehr alten Hand in Schwedischer Sprache, mit beygefüigten Runen, geschrieben.

När och huru dessa blad kommit bort, är okänt. Så vidt jag vet omtalas de blott hos Nettelbladt. Om själfva »Undervisningen» finnas däremot icke så få uppgifter.

I *Suecia Literata* (Holmiæ 1680 s. 25) upptager Schefferus bland Laurentius Petris skrifter följande arbete: *Libellum de literatura runica Ms. Extat in Bibliotheca Dn. Samuelis Steen, arcis upsaliensis præfecti*²⁾. Samma uppgift återkommer — som det förefaller oberoende af Schefferus — hos Hallman i dennes biografi *The Twenne Bröder . . . Mest. Oluff Petri Phase . . . Mest. Lars Petri etc.* (Sthlm 1726). Bland Laurentius Petris otrykta arbeten nämnes där (s. 174): *Vnderwijsning om Runaskriften, sedermera tillökt och förbättrad med en utförligare beskrifning och anledning, huruledes den samma å stenom bör läsas och rätteligen uttydas.* Schinmeier (*Lebensbeschreibungen der drey Schwedischen Reformatoren Lübeck*

namn af Hebraisko orderna רנן Rinna, hvilket märker röst så at skriften skal lämpa sigh efter röstalåten.» Någon dylik skrift finnes mig veterligen ej i behåll och omtalas ej heller i den samtida literaturen.

1) Att Bureus haft flera i viss mån olika handskrifter framföra sig, säges af af honom uttryckligen.

2) Som det af det följande vill synas, hade Schefferus ej själf sett handskriften, utan erhållit uppgiften från dennas ägare.

1783, s. 181), Wieselgren (*Sv. Sk. Lit. III, s. 99*) och Sondén (*Theophrosyne, II, s. 88*) anföra endast Hallmans uppgift; Noreen (*Aperçu de la science linguistique Suédoise, p. 4*) citerar Schefferus. I sin uppsats *Om äktheten af ett bref ifrån ärkebiskop Laurentius Petri till Erik XIV (Skandia III)* yttrar sig P. E. Thyselius i förbigående om denna skrift. Sid. 135 skrifver han:

Då emellertid själfva brevet framter flera anledningar, att härmed kunde förhålla sig lika som med den otrykta traktaten om Runaskriften — hvilken först i våra dagar befunnits vara af någon annan än Laurentius Petri hand författad — torde ett försök etc.

I en not upplyses, att författaren haft »Prof. Schröders godhet att tacka för denna uppgift». Såvida man undantager den korta notisen i *Catalog öfver Manuskripterna . . . på Skokloster* (Skand. Handl. XII), har Schröder ej i tryck yttrat sig härom, men i den nyssnämnda katalogen har han (s. 5) antecknat:

49. Laurentius Petri om Runeskrift (understucken och af senare fabrik. Detta synes varit Falsarii eget exemplar).

Härmed torde jag hafva lemnat en i det närmaste fullständig literaturförteckning rörande denna skrift, af hvilken följande handskrifter äro mig bekanta: det nyss omtalade Skoklostermanuskriptet, en afskrift i Palmsköldska samlingen på Ups. Bibl. (nr. 406), en af R. Brocman värkstäld afskrift i Kongl. Bibl. och en äfvenledes där befintlig latinsk öfversättning i sammelbandet *Commentarius de linguis variorum gentium* (gammalt signum, F. e. 10). Slutligen kan man hit räkna de talrika citaten i Bureus' *Runaräfst* och ett kortfattadt utdrag i en laghandskrift Nr. 33 Ups. Bibl.

Utförligast är den Palmsköldska afskriften, som uppgifver sig vara »kollationerad med manuskriptet i Antikvitetsarkivet», ett original, som redan för länge sedan tyckes hafva gått förloradt. Titeln lyder hos Palmsköld: *En kort undervijnsning om Runaskriften med Anledning huruledes den samma å stenom bör läsas och rätteligen uthtydas*¹⁾. Arbetet sönderfaller i följande delar:

1) Att döma häraf tyckes det hafva varit denna afskrift eller dess original i Antikvitetsarkivet, som Hallman sett.

A) Ett företal, hvars början här meddelas:

Till Läsaren.

Sedan som jag thet hade tagit för händer att afriktningar utaf Runsteenar, hwilcke uthi Sverige till närwarande tijdh, och af åthskillige samkade äre, uti sådan ordning och skickelsse som dhe här införas, att framtee, förorsakades jag Att igenom-söka och ransaka hwadh som hälst, nu för sexton åhr sedan, under Johannis Burei Antiquarii Regni information, dessliques uthi detta Studio, uthaf mig hafwer colligerat warit. Och allden-stund der ibland annat igenfans en kort undervijsning af Erckie-biskopen Laurentio Nericiensi om Runa Bokstafwerne, och huru-ledes dhe uthaf honom emot dhet latinske A. b. c. d. e läm-pade woro, wäxte mig hogen der uthaf så mycket högre, att till den förnämlige och wärdige Mans antechning som allenast war på ett litet blad, något mehra uthaf mig måtte tilläggas, och det sedan tillsammans, såssom ett beqwemligit slutt effter sielfwe Runestenerna föllia.

B) *Laurentii Senioris Archiepiscopi om Runaskrift.*

C) *En Vthförligare underwijsning om Runeskriften.* Afskrif-varen har ej på något sätt antydt, att denna afhandling är af annan författare och att den således ej bör betraktas såsom en fortsättning på den föregående, Laurentius Petri tillskrifna traktaten. Äfven i katalogen upptages *hela* skriften såsom Laurentius Petris.

Emellertid är det tydligt, att på sin höjd den här såsom B betecknade delen kan härröra från den gamle ärkebiskopen. Detta visar sig redan af innehållet i C, som tydligen härrör från 1600-talets midt. Det framgår dessutom både af den latinska öfversättningen och af skoklostermanuskriptet. Den förra, som tämligen fritt återgifver den svenska texten, motsvarar endast delen B, efter hvars slut öfversättaren antecknat: *Huc usque Laurentius senior Archiepiscopus upsaliensis vernacule disserans*. Skoklosterhandskriften är ändå tydligare. Detta manuskript saknar företalet (A) och börjar med B, hvars titel är *Laurentij Senioris Archiepiscopi om Runaskrift*. Efter denna afdelnings slut har skrif-varen gjort en sedermera öfverstruken anmärkning:

Så mycket hafver jagh funnit uthi ett fragmento efter Laurentij Nericiensis undervijnsningh om Runaskriften, følger nu på andra bladhet min vijdhare deduction.

Därefter vidtager delen C. De talrika ändringarna och öfverstrykningarna i denna afdelning visa, att vi här hafva författarens eget koncept¹⁾.

Den Brocmanska afskriften är i det hela lika med den Palm-sköldska, dock med den skilnaden, att Brocmans saknar företalet och börjar direkt med *Laurentij Senioris archiepiscopi om Runaskrift*. Afskriften är ett fragment, som afbrytes midt i C. Slutligen kan tilläggas, att själfva texten till Laur. Petris lilla traktat ej är fullt lika i alla handskrifterna.

Schröder, som förmodligen först bläddrat i den Palmsköldska afskriften, där delarne B och C äro under gemensam öfverskrift förenade, och vid denna flyktiga genomläsning märkt, att en del af uppsatsen (C) ej härrörde från 1500-talet, förleddes måhända därigenom att stämpla det hela såsom ett falsarium. Skoklosterhandskriften borde dock hafva upplyst honom om det verkliga förhållandet, nämligen att en af 1600-talets språkmän till Laurentius Petris kortfattade, endast ett blad upptagande uppsats fogat en vidlyftig utläggning²⁾. Men ehuru den lilla skriften således på intet sätt kan betraktas såsom något falsarium — hvilket äfven framgår af själfva innehållet — är Laurentius Petri likväl ej dess författare. Äran häraf tillhör hans broder Olavus Petri.

1) I denna handskrift följer därpå en annan af samme man skriven uppsats: Om orthographia och Prosodia veterumque förtälckadt och öfversat aff den gamla Edda.

2) Att döma af företalet kan denne ej gärna hafva varit någon annan än Bureus' lärjunge och måg Joh. Axehjelm, som i Upsala studerade under Bureus. Bland Axehjelm's efterlemnade — nu förlorade — skrifter uppräknar Stiernman (Bibl. Sviog. II, 674): »2) Monumenta runica seu 250 cippi runici seri vel ligno incisi cum interpolatione latina et jam usitata svecica. 5) Tractatus de genuina scriptura Svio-Gothica, sub titulo: Een tractat om den rätta Swea Göthiska skriftt, des ålder, ägenskap, bruk och nytta, uthrikes hos Giötherna och här inrijkes; af hwad tilfälle hon är aflagd och den Latiniska i stället igen upkommen etc. Alt sådant af lärde mäns skrifter och förnämligast desse runstenar bewisandes.» Den utförligare utläggningen är dock föga själfständig. Den är endast en illa dold kompilation från Bureus' Runaräfst.

Att denne skrifvit en traktat om runor, har länge varit känt. I Svecia literata afslutar Schefferus med följande nummer förteckningen på Olavus skrifter:

XVII. Fragmenta de Regibus Sveciæ sermone latino, quæ ex veteri Ms. descripta extant penes me.

XVIII. De urbibus præcipuis, Templis, Monasteriis per universam Sveciam. Index brevis sermone populari in mea Bibliotheca.

XIX. De modo legendi literas runicas brevis informatio sermone populari Ms. in mea Bibliotheca.

Med undantag af Schefferus tyckes ingen literaturhistoriker hafva sett dessa skrifter. Men ehuru Hallman (s. 85 och 168) antagligen endast utbroderar Schefferus' magra notiser, har han fått tjäna alla följande biografer som källa, nämligen Schinmeier (*a. a. s. 178*), Westén (*Kongl. Svenska Hofclericiets historia I, 18*), Sondenén (*Theophrosyne I, 86*) och Wieselgren (*a. a. III, s. 99*). Den sistnämndes arbete användes såsom hemul af Svedelius (*Sv. Akad. Handl. II, s. 155*).

De små, i Svecia literata nämnda uppsatserna finnas ännu kvar i Schefferus' egen afskrift och förvaras på Kongl. Bibl. (*Johannis Schefferi observationes variæ in antiquitatibus Sveogothicis*, gammalt signum F. e. 6). En jämförelse visar, att den lilla traktat om runor, som där tillskrifves Olavus Petri, är alldeles den samma som den, hvilken nyss omtalats som Laurentius Petris. Skriften är ej större än att den här kan meddelas:

Til att förstå Runeskrifft, then i Suerighe brukades for-
domdags, skal man förste veta, att ther vtinna är ike mer
än sexton åthskilelighe boksteffer, och är thetta theras rette
skik, som aff Kalender och Rimstaffuer noch märkias kan, ty
the äro ike så ordinerade, som the Latiniske literer, utan som
her epter fölier

Fyr F. Vr Π. Thors þ. Aos A. Radher R. Kaguen P.
Hagel *. Nodher T. Is I. Åars Å. Sool H Π. Thir ↑ 1.
Birkal B. Lagher L. Madher Y. Hengiande sool J.

F f. Π v. þ th. A o. R r. P k. * h, ch eller gh. T n. I i.
A a. H s. ↑ 1 t. B b. T l. Y m. J z eller c.

Descripsi a quo-
dam MS. cujus au-
tor Olaus Petri,
diaconus ut se ip-
sum vocat, qui vixit
circa annum 1525
quo anno nuptias
scribit se celebraſſe
reclamantibus papi-
stis.

Skal man och veta, att ther Capital bokstäffuer skola stå i Runeskrift, ther setties $\mathfrak{C}$ och bliffua så alle bookstäuor lika stora, och ther versal är sätties $\mathfrak{H}$ och två prikar emellan emellan huart ord i shrifftenne. Somlige säija att w skall vara v i thenne skriffтена, och $\mathfrak{t}$ o. Jis varder stundom på stenar så stungen $\mathfrak{t}$, så att ther är itt diuvt holl mitt vthi.

Härefter följa några abbreviaturer, hvilka af typografiska skäl ej kunna återgifvas.

De två afhandlingarna smälta således hop till en enda. Men hvilken har författat denna? Uppgift står ju mot uppgift.

Betraktar man de båda brödernas skriftställarvärksamhet i öfrigt, skall man hos Laurentius ej kunna påvisa några antikvariska intressen, hvilka däremot på mångfaldiga ställen lysa fram ur broderns skrifter. Att Olavus känt och sysslat med runor visas bl. a. af hans egendomliga nyck att förse sitt hus med en run-inskription. Äfven hans krönika häntyder på detta intresse (s. 4 i Klemmings upplaga).

Det bästa beviset kan dock hämtas från Schefferus' anteckning å afskriften:

Descripsi a quodam Ms. Cujus autor Olaus Petri, diaconus ut se ipsum vocat, qui vixit circa annum 1525, quo anno nuptias scribit se celebrasse papistis roclamantibus¹⁾.

1) I samma band har Schefferus afskrifvit den lilla uppsatsen om *Nampnkunoga städhr i Sverige*. Att döma af hans anteckning fanns denna traktat i samma handskrift: »Descripsi ex Ms. cujusdam Olai Petri, diaconi, qui anno 1526 se celebrasse nuptias scribit». Uppsatsen är ej större, än att den här kan meddelas:

Nampnkunoga Städhr i Sverige.

Descripsi ex M. S. cujusdam Olai Petri, diaconi, qui anno 1526 se celebrasse nuptias scribit.

Stokholm, och ther haffuer aff ålder warit en soknakyrkia och tu clöster, Swartmunke och Gråmunke. Ther till Sancti Johannis hws, mez nogra bröder Johanniter, Helgeandz hws medh siwkastughu, och vtan för stadhn på Nörrmalm Sancta Clare clöster medh nunnor, och St. Georgii Capal medh Hospitale för spetalst folk. St. Jacob kyrkie war ther ock.

Vpsala, ther är Erohebiscop sätet medh domkyrkio, itt Gråmunke closter, och tre soknakirkior.

Att Schefferus här omtalar Olavus Petri såsom en alldeles okänd man, synes häntyda på, att afskriften värkstälts kort efter Schefferus'

Enkiöping, och ther war itt Gromunke closter, och tree soknakyrkior.
Westeråars, ther är domkyrkia, och ther war itt Swartmunkecloster,
och två soknakyrkior.

Köping haffuer ena Soknakyrkio.

Arboga haffuer två Soknakyrkior och itt Gråmunk closter.

Örebro hade två Soknekirkor och itt Carmelite closter.

Skara, och ther är domkyrkio, och wore ther two clöster, Swartmunke och Gråmunke.

Lydheköping haffwer en soknakyrkio.

Lödhesö thet gamla, haffwer Soknakyrkio, och Gråmunke clöster.

Nya Lödhesö haffwer ena Soknekyrkio.

Jeneköping haffuer ena Soknakyrkio, och ther war itt Gråmunke closter.

Wadzstena haffuer ena soknakyrkio och itt S:ta Brigitte clöster medh munkar och nunnor, thet första och yppersta aff thez ordanet.

Schenige hade två soknekyrkior och itt Svartmunka clöster, och itt S:ta Ingridis closter medh nunnor.

Linköping, och ther är domkyrkia, och en soknakyrkia medh ett Gråmunkecloster.

Söderköping haffwer två soknakyrkior och ther war itt Gråmunke clöster och itt Helga ands hws vtan för staden medh ordans bröder och siukustaghu.

Westerwijk haffuer ena soknakyrkio.

Calmar haffuer ena soknakyrkio och itt Swartmunka clöster.

Wexjö haffuer ena domkyrkio och Gråmunke closter.

Nörköping haffuer två soknekyrkior.

Nyköping haffuer två soknekyrkior och itt Gråmunke clöster.

Strengenes haffuer ena domkyrkie, och ther war itt Swartmunkeclöster.

Sichtuna hade fyra soknakyrkior och itt Swartmunka clöster.

Gäffle haffuer ena soknekyrkie.

I Finlandh.

Rauma haffuer ena soknekirkie och itt Gråmunk closter.

Åbo, ther är en domkyrkio, och ther war itt Svartmunk closter.

Wiborg haffuer ena soknekyrkie, och ther waro tua clöster Swartmunke och Gråmunker.

Itt Ste Brigitte clöster är i Nådhendal icke långt i frå Åbo.

Clöster i Sverige vtan Städer.

I Husaby i Dalerne Bernardiner bröder.

Skoogh Bernardiner Nunor.

Eskilstuna Johanniter.

Jwleta i Södermanland, Bernardiner.

Risaberga, Bernardiner Nunor.

Warnheem i Westergötland, Bernardiner.

Gudheem, Bernardiner Nunor.

ankomst till Sverge. Men anteckningen visar ock, att hans original upptagit Olavus Petris själfbiografi; det är nämligen denna, som ordagrant citeras. Att döma af detta utdrag och af den nyss anförda förteckningen i Svecia literata, hade det »gamla manuskript», Schefferus haft framför sig, innehållit en latinsk uppsats om Sverges konungar, en annan på svenska om Sverges städer, en tredje om runor och slutligen Olavus Petris själfbiografi — ordningen mellan dessa uppsatser oviss. Med andra ord — man tyckes här hafva återfunnit en — nu tyvärr åter förlorad — »kladd» eller anteckningsbok, i hvilken Olavus Petri infört notiser, excerpter och förberedande studier. Denna originalskrift fanns antagligen kvar i början af 1700-talet, då von der Hardt och Celsius gjorde några utdrag ur en handskrift, hvilken båda förklarade vara Olavus Petris autograf. I likhet med det manuskript, som Schefferus begagnat, synes äfven detta hafva varit en dylik »kladd» eller anteckningsbok. Det är således ytterst antagligt, att Schefferus' och Celsius' original varit detsamma. Åtminstone förekommo i det senare Olavus Petris egenhändiga själfbiografi och en af honom nedskrifven uppsats om Sverges konungar. Men voro dessa anteckningar autogra-

Aluastra, Bernardiner.

Nydal, Bernardiner.

Wreta, Bernardiner Nunor.

Askeby, Bernardiner Nunor.

Cronobek, Johanniter.

Mariafridh, Carthusier.

Crocheek, Gråmunkar.

Rumelabodha, Antoniter.

Prestageld i Schwerige.

I Vpsala sticht 200, Linköping widh 200, Skaara 100 nogot mer, Strengnes 100, eller nogot mindre. Wästerås widh 60 eller 70, Wexiö widh 30, Åbo 100 eller nogoth mer.

I Swerige äre inge faste städer utom Stokholm, Calmar, Lödese och Wiborgh.

I samma band finnes en tredje afskrift, enligt Schefferus värkställd *ex vetusto libro*. Äfven här antecknar han: *autorem puto quendam Olavum Petri diaconum qui vixit Anno 1525 eoque anno celebravit nuptias*. Författarskapet styrkes äfven af innehålllet. Den lilla uppsatsen är nämligen ett förberedande utkast till ss. 20—29 i Olavus Petris krönika (Klemmings upplaga).

fiska, var äfven den lilla traktaten om runor skrifven med Olavus Petris egen hand.

Uppsatsen äger ett särskildt intresse, såsom varande den äldsta kända afhandling, hvilken sysselsätter sig med våra första skriftecken. Joh. Magnus anför visserligen ett runalfabet i sin 1554 trykta Historia, men dels meddelas detta utan alla kommentarer, dels är Olavus Petris lilla uppsats åtminstone några år äldre.

* * *

Vi kunna nu öfvergå till en annan af Olavus Petris småskrifter, nämligen hans själfbiografi. Denna publicerades för första gången i tredje delen af R. von der Hardts numera ytterst sällsynta skrift *Periculum Antiquitatum*¹⁾. Samma handskrift, som där aftrykts, hade ungefär samtidigt kopierats af Olof Celsius, hvars afskrift nu förvaras på Upsala bibliotek (E. 146). Slutligen har Elof Tegnér i *Svenskt Biografiskt Lexikon*, Ny följd, B. VIII, s. 515 aftryckt en biografi²⁾, som i flera ganska väsentliga punkter skiljer sig från de förut kända, hvilka — om man frånser de olika styckenas ordning samt ett eller annat skrifvarfel — äro identiska. Den af Tegnér meddelade, vida utförligare biografien, återfinnes i en bland de äldsta handskrifterna af Olavus Petris krönika (Kongl. Bibl.). Handstilen i biografien synes mig häntyda på 1500-talets sista fjärdedel.

Afsikten med denna uppsats är att söka utröna, *hvilken* af dessa båda redaktioner förskrifver sig från Olavus Petri själf.

1) Den af von der Hardt utgifna biografien afskrefs därefter af Stiernman och infördes i det aldrig trykta första bandet af *Bibliotheca Svo-Gothica*, hvar efter Stiernmans afskrift med några mindre viktiga uteslutningar aftryktes i Westéns *Svenska Kongl. Hofclericiets Historia* (I, 11).

En annan uppteckning, som dock ytterst obetydligt skiljer sig från von der Hardts, förekommer i en af E. Benzeliuss värkställd afskrift, tryckt i Thyselius' *Handlingar till Sverges Reformations- och Kyrkohistoria*, II, 346. Benzeliuss uppgifver ej, hvilket original han afskrifvit.

2) Den ende, hvilken före Tegnér uppmärksammat denna redaktion af biografien, är så vidt jag vet Murberg i Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. I, 275.

Celsius' och von der Hardts uppteckningar äro gjorda från samma originalhandskrift, hvilken von der Hardt förklarar vara Olavus Petris autograf. Efter själfbiografiens slut yttrar han:

Hæc et alia plura, quæ ex *αὐτοῦ χειρὸς* Olai Petri persequenda essent, urgens spacium chartæ et magis temporis me invitum relinquere cogunt.

Äfven Celsius, som af von der Hardt fått låna manuskriptet, är af samma mening. Som hans uppgifter äro utförligare och noggrannare än von der Hardts, torde vara lämpligt att med några ord redogöra för deras innehåll.

Öfverst på den sida, där hans afskrift börjat, hade Celsius tydligen antecknat, att det handskriftsband, han af von der Hardt fått låna, delvis varit skrivet med Olavus Petris egen hand. Den öfre raden af denna anteckning har emellertid af bokbindaren bortskurits och endast den undre återstår: »sunt scripta manu Olavi petri (oläsligt ord) communicavit dn. von der Hardt ant. Reg. a. 1706 mense octob. Holmiæ». Därefter följer en afskrift af ett diarium, fördt i franciskanerklostret i Stockholm och i flere fall afvikande från det trykta (*Scriptores I, 67 ff.*). Med stor noggrannhet har Celsius antecknat de olika stilar, som i denna afskrift följa på hvarandra. Midt i diariet förekomma några — om jag så må säga — paleografiska anteckningar, hvilka af Celsius förklaras vara »manu Olavi petri». Denna uppgift styrkes af notisernas eget innehåll, ty de äro tydligen nedskrifna af en person, hvilken sysslat med Södermanlands arkivalier, och Olavus Petri hade som bekant varit kansler åt biskop Matthias i Strängnäs. Efter diariets slut har Celsius antecknat: »Sequentia sunt a manu Olavi petri a me Olavo Celsio fideliter descripta Holmiæ mense Oct. 1706.» Därefter vidtager en latinsk öfversättning af den historiska delen af den prosaiska krönikan. Efter krönikans slut följa några historiska anteckningar, hvilka så småningom öfvergå till en själfbiografi. Dessa anteckningar hafva här aftrykts på vänster sida; på den högra återfinnes den af Tegnér först meddelade biografien.

a) An. d. MCCLXXXII Obit Beata Ingridis Skeningensis in Crastino Egidii exhumata autem anno 1398.

b) Anno d. MCDLX Obit Johannes Benedicti Archiepiscopus Upsalensis, Obit autem in Borgholm et Sepultus Upsalie in Summo choro anno d. MCDLXXII dominus Christiernus Benctson in Salista fuit frater hujus archiepiscopi.

c) Conradus Roggo Episcopus Stren- genensis obiit Dominica palmarum anno Domini MDI.

d) Anno d. 1498 facta sunt magna organa Ecclesie Holmensis quæ desolata denuo (?) sublata sunt.

e) Anno 1520 circa festum michaelis ordinatus fui ego (Olavus petri diaconus per Dominum mathiam Episcopum strengensem. Anno 1529 ordinatus fui presbyter per dominum botwidum ejusdem ecclesie Episcopum sabbato post bartholomei s. 30 die augusti. *Jmf. 6, 13.*

f) Anno d. MDXIX redii ex germania in sueciam et eodem anno fuerunt na- ves d. Stenonis et regis Christierni in conflictu circa revaliam sequenti anno circa Henrici intravit exercitus regis Sueciam in die Henrici lesus est do- minus steno et in die Blasii ejusdem anni obiit. Eodem anno dominica infra octa- vas omnium sanctorum coronatus est christiernus Holmis, et sequenti quinta feria fecit lamentabilem cedem. Anno sequenti nempe MDXXI expulsus est. *Jmf. 4, 5, 6.*

1) Anno Domini MCDXCIII die VI Januarii sive festo Epiphanie Domini ego Olavus Petri Phase natus sum in Nericia et oppido ørrebro, ubi ab anno meo ætatis VII:mo ad annum XIII stu- dii. Post Upsalie ad annum Domini MDVI commoravi. Eodem anno Rosto- chium et Vitebergam studiorum gratia profectus, ubi per XII annos continue permansi.

2) Anno MDXVIII die scolastice Vir- ginis ego Olavus Petri Phase ad lau- dem Domini nostri Jesu Christi promo- tus fui in artium et philosophiæ Magi- strum per venerabilem virum Magistrum Johannem Ferreum Hessum, Sacrarum literarum baccalaureum, tunc artisticæ facultatis decanum in alma universitate Vitebergensi. *Jmf. k.*

3) Eodem anno circa Martini episcopi valedixi professoribus, presertim Mar- tino Luthero, quem per VI annos cum fratre Laurentio in theologia audiui.

4) Anno sequenti, nempe MDXIX, tem- pore Philippi et Jacobi redii per Ju- ciam, Daciam et Rostochium in Sue- ciam ex Germania. *Jmf. f.*

5) Eodem anno fuerunt naves Domini Stenonis et regis Christierni in con- flictu circa Revaliam. Sequenti anno circa Henrici intravit exercitus regis Sueciam. In die Henrici lesus est Do- minus Steno et in die Blasii ejusdem anni obiit. Eodem anni dominica infra octavas omnium Sanctorum coronatus est Christiernus Holmis, et sequenti Va- feria fecit lamentabilem cedem. *Jmf. f.*

6) MDXX circa festum Michaelis or- dinatus fui ego Olavus Petri diaco- nus per Dominum Mathiam episcopum Strengnensem, qui me paulo ante suum cancellarium creavit. Anno sequenti, nempe MDXXI expulsus est rex et ego prope de vita perii in conflictu. Eodem anno obiit mortem in Domino pater meus Petrus Olavi post Michaelis. *Jmf. e, f, s, 17.*

g) Anno Dni. MDXXIII accepi signetum senatus Holmensis post octavas pasche, et fui septem annis in consistorio Holmensi Senatus secretarius. Anno 1531 resignavi signetum civitatis circa Botolphi. *Jmf. 7, 11.*

h) A. domini MDXXXI in profesto viti et modesti accepi sigillum serenissimi domini nostri regis Gostaffui svecorum et gothorum regis anno MDXXXIII circa urbani illud resignavi Maieitati sue. *Jmf. 11, 12.*

i) Dominica palmarum que fuit 25 Martii obiit mortem in domino Magister Michael Langerbeen concionator Stocholmensis circa nonam horam anti-meridianam 1548. *Jmf. 19.*

j) Anno 1542 accepi signetum sive sigillum Schole Holmensis a d. Andrea Torkilli sabbatho post assumptionis Marie. *Jmf. 15.*

k) Ego Olavus Petri Phase ad laudem domini nostri Jesu Christi promotus fui in artium et philosophie magistrum ipsa die scolastice virginis, que fuit 4 ante dominicam Esto mihi. Per venerabilem virum magistrum Johannem Ferreum Hessum sacrarum literarum Baccalaureum, tunc artisticæ facultatis decanum in alma universitate Wittenbergensi anno salutis 1518. *Jmf. 2.*

l) Anno domini MDXXV in sabbato septuagesime celebrate sunt nuptie inter me Olavum Petri et conjugem meam Christinam, omnibus papistis reclamantibus eo quod fuerim diaconus. *Jmf. 8.*

m) Anno MDXXVI in die ascensionis domini nata est mihi mea Elisabeth. *Jmf. 9.*

7) MDXXIV accepi signetum senatus Holmensis post octavas Pasche et fui VII annis in consistorio Holmensis senatus. *Jmf. g.*

8) MDXXVII in Sabbato septuagesime celebrate sunt nuptie inter me, Olavum Petri et conjugem meam Christinam Michaelis, omnibus papistis recte proclamantibus eo quod fuerim diaconus. *Jmf. l.*

9) MDXXVI in die ascensionis Domini nata est mihi mea Elisabeth filia primogenita. *Jmf. m.*

10) MDXXVII in die Andreæ natus est mihi meus Reginaldus, et cessavit mater eius parere, quia tunc egit annum XXXIX cum dimidio. *Jmf. n.*

11) MDXXX. Die Botolphi resignavi signetum civitatis Stocholmiensis. Eodem anno in profesto Viti et Modesti accepi sigillum serenissimi Domini nostri Regis Gustavi Suecorum et Gothorum Regis. *Jmf. g, h.*

12) MDXXXIII circa Urbani illud resignavi Maieitati sue. *Jmf. h.*

13) MDXXXIX Sabbato post Bartholomei XXX die augusti ordinatus fui presbiter per dominum Bothvidum ecclesie Strengnensis episcopum. *Jmf. e.*

14) Eodem anno constitutus sum canonicus ecclesie Strengnensis ab eodem episcopo.

15) MDXLII. Sabbato post assumptionis Marie accepi signetum sive sigillum schole Holmensis, cujus inspector factus sum a rege Gostavo post Andreæ Torkilli. Eodem anno, circa quadragesimam, ivit Reginaldus meus ad Rostochum, pro majore literarum experientia, agens annum quintum decimum, postquam IX in patria, presertim in Vpsala, Holmia et Strengnes studuisset. Sit commissus gracie Dei. *Jmf. j, o.*

16) MDXLIII die VII Aprilis comissa est mihi per Regiam Maiestatem Ecclesia Stocholmensis parochialis, tunc fuit Sabbatum post quasimodo genitq.

n) Anno MDXXVII in die andree natus est mihi meus reginaldus, et cessavit mater ejus parere. *Jmf. 10.*

o) A. MDXLII circa quadragesimam ivit Reginaldus meus ad rostochium pro majore literarum experientia, agens annum quintumdecimum, sit commissus gratie dei. *Jmf. 15.*

p) A. dni. 1543 die aprilis 7 commissa est mihi per regiam majestatem Ecclesia Stocholmensis et 7 aprilis tunc fuit sabbatum post quasimodo geniti. Eodem anno 16 decembris celebrate sunt nuptie inter d. Ericum petri et meam Elisabeth. *Jmf. 16.*

q) Anno 1545 quinta die januarii in profesto Epiphanie domini peperit mea Elisabeth primogenitam suam Christinam. *Jmf. 17.*

r) Eodem anno circa Erici rediit Reginaldus ex Germania, et in die magdalene iterum petiit Germaniam. *Jmf. 17.*

s) Eodem anno 6 augusti inter undecimam et duodecimam diei horam obdormivit in domino mater mea charissima Christina Laurentii filia que in viduitate vixerat post mortem patri mei petri olaffson ad 25 annos, nam ipse anno 1521 post Michaelis mortem obiit. Vivant in christo. *Jmf. 6, 17.*

t) Eodem anno 22 augusti prima hora noctis obiit mortem dns. Olauus Johannis auunculus conjugis mee Christine. *Jmf. 17.*

u) Anno 1547 in die circumcisionis circa decimam vel undecimam noctis peperit mea Elisabeth secundam filiam Charitatem. *Jmf. 18.*

v) Anno 1547 post pasche rediit ex Germania reginaldus. magdalene iterum Dantiscum navigavit, poloniam petiturus. *Jmf. 18.*

Eodem anno die XVI Decembr. celebrate sunt nuptie inter Dominum Ericum Petri et meam Elisabetham. *Jmf. p.*

17) MDXLV quinta die Januarii in profesto Epiphanie Domini peperit mea Elisabeth primogenitam suam Christinam, quam secundum nomen matris sue nominavit. Eodem anno rediit ex Germania Reginaldus meus et in die Magdalene iterum petiit Germaniam. Eodem anno VI die Augusti inter XI et XII diei horam obdormivit in Domino mater mea charissima Christina Laurentii filia, quæ in virtute vixerat post mortem mariti sui patri mei Olavi Phase ad XXV annos; nam ipse, anno MDXXI ut supra scriptum est, tempore paulo post Michaelis, mortem obiit. Vivant ambo in Christo. Eodem anno, nempe MDXLV die XXII augusti prima hora noctis obiit mortem Dominus Olavus Johannis, avunculus conjugis mee Christine. *Jmf. q, r, s, t, 6.*

18) MDXLVII in die circumcisionis circa X vel XI noctis horam peperit mea Elisabeth secundam filiam Charitatem. Eodem anno post Pasche rediit iterum Reginaldus meus ex Germania. Proxima die Magdalene Dantiscum navigavit Poloniam petiturus. *Jmf. u, v.*

19) MDXLVIII die XXV Martii, Dominica Palmarum circa IX horam ante meridianam obiit mortem in Domino magister Michael Langerbeen concionator primarius Holmiensis, socer meus charissimus, cuius vices ego Olavus Petri ex Regia voluntate ab anno MDXLIII, nempe quinque annis, præfui propter senectutem et infirmitatem ejus. Obiit etatis sue XCII. *Jmf. i.*

20) Eodem anno IX aprilis peperit mea Elisabeth tertiam filiam Sophiam secunda hora pomer. Eodem anno die lucie obdormivit in domino primogenita filie mee christina et post 10 dies a morte ejus obdormivit in Christo neptis mea secunda charitas. MDL in profesto conversionis Pauli obdormivit in d_o.

x) Anno 1548 9 aprilis peperit mea Elisabeth terciam filiam Sophiam, secunda hora pomeridiana. *Jmf. 20.*

y) Eodem anno in die Lucie obdormivit in domino primogenita filie mee Christina, et post decem dies a morte ejus obdormivit in Christo neptis mea secunda Charitas. *Jmf. 20.*

z) Anno 1550 in profesto conversionis pauli obdormivit in domino neptis mea tertia Sophia. Omnes peste obiverunt. *Jmf. 20.*

å) Eodem anno in die Matthie apostoli mane inter quintam et septam peperit mea Elisabeth quartam filiam Saram. *Jmf. 20.*

ä) Anno 1549 post Michaelis rediit reginaldus ex Germania promotus magister, et anno 1550 in crastino magdalene iterum germaniam petiit. *Jmf. 21.*

mino neptis mea tertia Sophia. Omnes peste obierunt. Eodem anno die Matthie apostoli mane inter quinta et sexta peperit mea Elisabeth quartam filiam Saram. *Jmf. x, y, z, å.*

21) MDL in crastino Magdalene iterum Germaniam petiit Reginaldus meus, postquam anno superiori rediit ex Germania creatus Magister. *Jmf. å.*

22) Dum curatum egi ecclesie parochialis Stokholmie, otiosis temporibus historiam conscripsi Suecanam sermone populari; sed male a Rege interpretatus est hic labor meus. Nam invidi et malevoli homines inimici mei et Fratris Laurentii Archiepiscopi, qui et simile opus historicum edidit, fecerunt, ut nos ambo iram regiam contraximus, qui prohibuit tales nostros labores per typographiam publicare. Sed ea, quæ paulo post reditum ex Germania in patriam, in theologia elaboravi, tam grata et accepta Regi fuere, ut eius mandato et sumtu in lucem publicam per typographiam venerint.

Att Celsius felaktigt skulle hafva identifierat handstilen med Olavus Petris, är knapt troligt, och att döma af den noggrannhet, med hvilken han angifver olika stilar o. d., synes det ej sannolikt, att han utlemnadt någon del af biografien. Om man nu undersöker de uppgifter i den utförligare biografien, hvilka ej återfinnas hos Celsius, skall det visa sig, att några bevisligen äro nedskrifna *efter* Olavus Petris död, och att andra innehålla oriktigheter, hvilka svårligen kunna härröra från Olavus Petri själf. I det hela torde man därför komma sanningen närmast, om man antager, att denna biografi nedskrifvits omkring 1590 på grundvalen af Olavus Petris verkliga, mera kortfattade själfbiografi, med ledning dels af tradition, dels kanske ock af några nu förlorade-anteckningar.

Nummern före de följande styckena hänvisar till motsvarande paragraf i den af Tegnér först meddelade biografien.

1) Hela detta stycke, hvilket ej återfinnes hos Celsius, är troligen senare tillägg. Likväl finnes här den sannolikt riktiga uppgiften om Olavus Petris födelseår (6 jan. 1493). Förut har man som bekant på Hallmans tvetydiga auktoritet antagit 1497 såsom den svenske reformatorns födelseår, men utom det att biografiens uppgift i hvarje fall förskrifver sig från 1500-talet, är den i sig själf troligare. Olavus var vid sitt första uppträdande tydligen äldre, än man i följd af Hallmans uppgift antagit.

Anteckningarna om Olavus studier äro däremot motsäggande och åtminstone delvis oriktiga. I Örebro skulle han hafva studerat från sitt sjunde till sitt trettonde år (1500—1506), och *därefter* skulle han hafva stannat i Upsala till 1506. Detta år säges han hafva rest till Rostock och Wittenberg, där han *oafbrutet* uppehållit sig till 1518 d. v. s. i tolf år, af hvilka han — enligt uppgift i § 3 — under sex åhört Luther. Men i Rostocks Album Studiosorum finnes han ej upptagen, och i Wittenbergs inskrefs han först under den senare hälften af 1516, sedan han kort förut (den 23 april 1516) låtit inmatruleras sig vid Leipzigs universitet. Själfbioografiens uppgifter kunna därför ej gärna härröra från Olavus Petri själf, utan bero sannolikt på en åtminstone i detaljen felaktig tradition.

2) Tegnér har anmärkt, att »namnet *Ferreus* torde vara en misskrifning för Montanus. I Förstemann, Liber decanatus, nämnes Johannes Montanus Hesus såsom professor i Wittenberg. I Westéns Hofclericiets Hist. tryckes namnet Eflerus, hos Thyselius nämnes han Johannes Christophorus Hesus.» Detta är ett tillfälligt förbi-seende, ty Johannes Ferreus kallades tillika Montanus (*Jöcher*, II, 576), och äfven hos Förstemann nämnes »Johannes Ferreus Hesus» såsom rektor från den 18 okt. 1521 till den 1 maj 1522 (se pag. 108).

3) Detta stycke, som ej återfinnes hos Celsius, *kan* vara skrifvet af Olavus Petri. Ehuru han först 1516 inskrefs vid Wittenbergs universitet, är det möjligt, att han förut vistats där såsom oinskrifven. Men den omständigheten, att han några månader tidigare inmatrulerats i Leipzig, gör detta antagande mindre tro-

ligt. Dock förtjänar anmärkas, att biografen här meddelar ungefär samma uppgift, som återfinnes hos Peder Swart (Klemmings uppl. s. 92):

En hederligh och lärd man benembd M. Oleff Petri född i Örebro och på thenne tijdh Canick i Strengnäs, war året tilförende heem kommen ifrå then höga schola i Wittenberg, thär han hade genom wehll hört then berömelige helige man Doctorem Martinum Lutherum medh andra höglärde men i samma schola, vti hwilkes lexor thenne M. Oleff hade wistas i 7 eller 8 år.

Uppgiften, att Laurentius Petri jämte sin broder studerat i Wittenberg, förtjänar större uppmärksamhet. Det understuckna bref från Laurentius Petri till Erik XIV, hvilket Hallman först meddelat, innehåller (s. 137) en hänsyftning på brödernas gemensamma Wittenbergerstudier. Källan till denna uppgift var måhända Abrahamus Angermannus' Refvtatio Erroris Herbesti. Sid. B. 2. verso berättar utgifvaren om sin svärfader:

»Vbi primum per Dei gratiam restituta esset Lux Evangelij, mox exemplo sui præceptoris electi Dei organi D. Martini Lutheri, a quo veræ Theologiæ perceperat fundamenta, constanter veritatem est amplexus et in patriam reversus, vna cum fratre M. Olao Stocholmensi Pastore . . . primus facem Euangelij in patria excitauit».

Anjou, hvilken först påpekat Angermannus' uppgift, fann egendomligt nog, att denne omnämt saken »så flyktigt, att ovissheten ej häfves», och i en kort därefter författad uppsats fasthöll han sin förut uttalade åsikt, att Laurentius Petri *icke* studerat i Wittenberg. Genom biografens annotation, som med säkerhet härrör från 1500-talet, bestyrkes ytterligare riktigheten af Angermannus' påstående¹).

4) Är en kanske riktig utvidgning af den mera kortfattade uppgiften hos Celsius.

1) Jämf. Anjou, Sv. Kyrkoref. Hist. II (tillägg och rättelser) samt samme författares uppsatser i Läsnings för bildning och nöje 1848, nr 2, s. 166 och i Smärre Bidrag till Svenska Kyrkans Hist. (1851). Se därjämte Annerstedts Ups. Univ. Hist. I, s. 78.

6) Här förekommer ett egendomligt tillägg, hvilket är bevisande för tillkomsten af de öfriga, nämligen orden *qui me paulo ante suum cancellarium creavit*. Ett stycke ofvanför dessa ord, hvilka saknas hos Celsius, förekommer följande marginalanteckning: »p. 181 war M. Olaus Petri Biskop Matzes i Strängnäs Cancellarius 1520». Här af framgår, att antecknaren i krönikan å sidan 181 sett uppgiften och *biscop Mattz sende sin cantzeler mester Olaff Petri medt leyde breff etc.* (s. 320 i Klemmings upplaga), vidare att han gjort en marginalanteckning därom samt slutligen öfversatt och infogat denna å själfbiografien.

Äfven orden *ego prope de vita perii in conflictu*, hvilka ej håller förekommo hos Celsius, böra uppmärksammas. I det understuckna, nyss omtalade brefvet, som tillskrifves Laurentius Petri, förekommer den så mycket omskrifna uppgiften¹⁾, att bröderna Petri varit närvarande vid Stockholms blodbad och endast genom en tillfällighet undgått döden (Hallman, s. 137). Uppgiften, som i allmänhet blifvit betviflad, finner dock ett stöd i denna annotation. Den i det falska brefvet anförda händelsen tyckes i hvarje fall bero på en tradition, som sträcker sina anor upp till 1500-talets sista årtionden. Likväl kan Olavus själf ej gärna hafva gjort denna anteckning, hvarigenom Stockholms blodbad förlägges till 1521. Uttrycket är dessutom så dunkelt, att det utan den förklaring, som kan hämtas af det understuckna brefvet, knappast kan förstås.

8) Här förekomma tvänne afskrifvarfel, hvilka ej återfinnas hos Celsius, nämligen 1527 för 1525 och *recte proclamantibus* för *reclamantibus*. Ett sakligt misstag torde — såsom sedan skall visas — ligga däri, att Olavus hustru här kallas Christina Michaelis. Hos Celsius nämnes ej faderns namn.

10) Uppgiften om hustruns ålder förekommer ej hos Celsius, men synes bero på någon biografen tillgänglig, nu förlorad anteckning.

11) I stycket 7 uppgifves riktigt och liksom hos Celsius, att Olavus 1524 utnämns till Stockholms stads sekreterare, hvilken

1) Se Skandia III, 135, Sv. Akad. Handl. XXII, 21; II, 31.

plats han skulle hafva skött i sju år. Tegnér har trott sig böra rätta detta till sex år. Anledningen till denna rättelse är tydligen, att stycket 11 uppgifver, att Olavus redan 1530 upphört att utöfva sin sekreterarebefattning. Tegnér's rättelse afser att häfva denna motsägelse. Emellertid är biografens *senare* uppgift oriktig, ty Olavus upphörde — såsom Celsius' afskrift upplyser — först den 15 juni 1531 att vara Stockholms stads sekreterare, hvarefter han samma månad utnämndes till konungens kansler. Biografen låter äfven denna *senare* utnämning ske 1530, men uppgiften hos Celsius bestyrkes fullkomligt af Registraturet (VII, 362):

These efter:ne befallningar äre vtgongne sedan Mester Olaff Petrij anamade Sigillum Domini tisdagen nest efter Dominicam primam trinitatis Anno etc 3j.

14) Denna utnämning bör således hafva skett vid något tillfälle i sept.—dec. 1539 d. v, s. ungefär vid samma tid, Olavus stod i konungens högsta onåd. Vi torde nu ej kunna afgöra uppgiftens sanning. Den förekommer ej hos Celsius.

15) Den ej hos Celsius anförda uppgiften, att Reginaldus Olavi före sin resa till Rostock studerat nio år i Upsala, Stockholm och Strengnäs, beror måhända på en gissning. I Rostocks matrikel inskrefs han i april 1542 såsom Reinoldus Holmensis Upsaliensis¹⁾. Till hvad som här meddelats om Olavus Petris ende son, kan läggas, att denne 1550—51 studerade i Wittenberg och därunder åtnjöt anslag af Gustaf I (Annerstedt I, s. 54). Måhända häntyder detta på ett godt förhållande mellan fadern och konungen.

19) Detta stycke innehåller åtskilliga uppgifter, hvilka svårligen kunna vara riktiga. Till de af Celsius afskrifna anteckningarna läggas här följande nya upplysningar. Michael Langerbeen, som uppgifves vara Olavus svärfader, dör vid 92 års ålder, sedan Olavus under fem års tid (från 1543) skött hans ämbete såsom »concionator primarius». Enligt denna uppgift skulle Michael Langerbeen vid reformationens utbrott 1527 redan hafva uppnått den

1) Daæ: Matrikler over nordiske studerende ved fremmede universitet, sid. 80.

ansenliga åldern af 71 år, men ej dess mindre satt sig i spetsen för den nya rörelsen, efter hvars seger han skulle hafva utnämnts till kyrkoherde i Stockholm¹⁾. Vid detta tillfälle bör han hafva varit antingen borgare eller katolsk andlig. Men i det förra fallet måste han hafva varit en olärd man, och då synes öfvergången ännu mera oförklarlig. I det senare fallet var han ogift och kan då svårligen hafva varit fader till Olavus Petris hustru. De ofta motsäggande notiser, man från andra håll kan samla rörande denne mans biografi, tjäna blott till att ytterligare försvaga trovärdigheten af dessa bizarra anteckningar. Peder Swart (Klemmings uppl. s. 96) lemnar om honom följande, troligen till en del oriktiga upplysningar:

Förr än Kong Götstaff drogh nid till Danmarck wore nogre lärde men komne heem iffrå Wittemberg enkannelige M. Michell, honom satte han till Kyrkeherda i Stocholm. Bleff och M. Oleff Petri kallat iffrå Strengnes och till Stockholm, bleff ther Stadzscreffware.

Denna notis upprepas af Swarts båda afskrifvare, Tegel (s. 98) och Messenius (*Scondia* V. 17 och *Chrönika om Stockholm vv. 2185—2190*), hvilka förlägga denna utnämning till 1524. Men om magister Michael öfver hufvud taget utnämndes till kyrkoherde, kan han endast några få år hafva förvaltat ämbetet. I Olavus Petris Tänkebok för 1529 (*Troil II, 290*) omtalas Herr Hans (Johannes) Nicolai såsom kyrkoherde och Herr Erik Svenonis såsom »predikare här i staden»²⁾. Samma år undertecknade »Joannes kökemester, pastor³⁾ Holmensis» det beslut, som fattades å kyrkomötet i Örebro,

1) Måhända bör concionator primarius i stället öfversättas med *predikare*. Celsius' afskrift har endast concionator.

2) Några flera, fast anställda, svenska prester, torde då ej hafva funnits i Stockholm. Den 4 mars 1529 skrifver nämligen konungen (*Registraturet VII, 11*): »att efter vij granneliga besijnnat haffue att vti vår stadt Stocholm väl är äff nödhen en predicare för vtan Kyrkeherren och att skolen bliffuer ther ved magt» etc. I anledning däraf anslås några hus till underhåll åt denne predikant och skolmästare. Den förste innehafvaren af platsen tyckes hafva varit Ericus Svenonis.

3) *Svenska Riksdagsakter I, 121*. Egendomligt nog erhöi han först året därpå i december kunglig fullmakt på platsen. (*Registraturet VII, 216*).

och att döma af Messenius framställning (*Chrönika om Stockholm vv. 2661—2676*) tyckes han först 1539 — och då på grund af liderligt lefverne¹⁾ — hafva blifvit skild från sin syssla. Då nu Olavus Petri 1543 utnämndes till kyrkoherde i Stockholm, synes knapt någon tid vara öfrig för Michael Langerbeen. Förmodligen hade han aldrig någon fast presterlig befattning, utan var endast predikare (concionator); äfven Olavus Petri var lekmannapredikant ända till 1539. Michael Langerbeen, hvilken icke finnes upptagen i Album Studiosorum för universitetet i Wittenberg, är måhända identisk med den »Michael Langrevius(?)²⁾ de Suetia», hvilken i juli 1514 inskrefs vid Rostocks universitet. Troligen återvände han samtidigt med Olavus Petri till Sverge och började där att genom predikningar värka för den nya läran. Sannolikt är han den »mäster michel», öfver hvars predikan konungen klagat i bref af den 28 mars 1526 (*Registraturet III, 100*).

22) Detta stycke, hvilket alldeles saknas hos Celsius, är bevisligen skrifvet efter Olavus Petris död³⁾. Det talas nämligen om Laurentius Petris krönika, hvilken med säkerhet skrefs efter 1554 — författaren citerar oupphörligen Johannes Magnus — och troligen först 1559, således sju år efter Olavus Petris död. Uppgiften, att Olavus skulle hafva utarbetat sin krönika »på lediga stunder, medan han skötte pastoratet i Stockholm» d. v. s. 1543—1552, är äfven oriktig, ty redan i dec. 1539 var detta arbete färdigt (se anklagelseskraften hos Järta i *Vitt. Hist. och Ant. Akad. Handl. XVI, 195*).

1) Måhända var han också på något sätt inblandad i Olavus Petris process.

2) Daæ, s. 75. Frågetecknet är ej här infördt, utan förekommer redan hos Daæ.

3) Troligt är också, att den person, som skrifvit denna paragraf, haft framför sig det bref, konungen den 4 dec. 1554 skref till Laurentius Petri. (*Scriptores II, 155*).

Bref från Leopold till J. Axelsson Lindblom.

1774—1815.

(Forts. fr. föreg. h.)

M. K. Bror ¹⁾. Jag tackar på det förbundnaste för alla böckerna: Boëthius ²⁾ och Schirach ³⁾. Jag hörde Essen ⁴⁾ tala om den förra, med uttryck, som gjorde mig nyfiken at läsa detta mästerstycke. De första styckena har jag blott genomögnat. Det sidsta, om den Akademiska och Gymnasiska undervisningen, har jag ordentligen genomläst. Mitt omdöme derom är som Brid-Oisons i Mariage de Figaro: Je ne sais qu'en dire, voilà mon sentiment. Det är gröt, och hård gröt, stampgröt. Han bårar hufvet så djupt in [i] sina idéer at läsaren, (jag åtminstone), ej förstår det minsta hvad han propheterar om. Men jag misstänker at all slags djup-

1) Detta odaterade bref kan ej gärna vara af senare dato än 1796, möjligen från 1794—95.

2) Stycken til befrämjande af rätta begrep om Philosophien, dess ändamål och närvarande tilstånd, utgifne af Daniel Boëthius. Ups. 1794, innehåller 1) Philosophiens Historia i sammandrag. 2) Filosof. Föreläsningar. 3) Förtjenar Kantiska Philosophien en allmän uppmärksamhet? 4) Fülleborns berättelse om sit Philosophiska studium; alla dessa hemtade ur prof. Fülleborns 1793 i Breslau tryckta 3 h. af Beyträge zur Geschichte d. Philosophie etc. Den 5:te och sista afdelningen är den enda af Boëthius sjelf författade: Utväg til öfverensstämmelse emellan undervisningen i Philosophien vid Rikets Lägre och Högre Lärosäten. Om denna skrift och dess motskrift af prof. Christernin och dess följder se Bygdén: Benjamin Höjer. Ups. 1872.

3) Förmodligen G. Bened von Schirach: Politisches Journal. Hamburg 1781—96.

4) *Hans Henrik von Essen* f. 1755 † 1824. Grefve, fältmarskalk m. m.

sinnighet är den samma, det vill säga at när man skräder den, siktar den, etc. så kommer derur och deraf litet likt sundt förnuft, som ej förtjente så mycket bråk och at ställas inom ett mödosamt ihopsatt philegram. Jag skrifver detta under det Ahlstedt sitter bredvid mig och har således ej tid at göra annat än ösa fram mina flyktiga idéer, som kunna vara rätt falska. Det enda skall jag blott tillägga at om Boëthii betänkande innehåller planen till en *nyttig förbättring* af undervisningsverket, så behöfs en så lång tid innan dessa idéer tydeligen hinna kläckas och växa till brukbar mognad, at man gerna kan emedlertid vidtaga hvilka ideer man finner vid Scholæverket mest förmånliga. De skola alltid blifva gamla och genom sjelfva tidens fortgång onyttiga, innan Boëthius hinner at säga riktigt hvad han menar. Detta är mitt privata omdöme, som jag vet ej missbrukas af dig. Ingen ting annat än sanningens starka känsla har tvungit det fram af mig. — Recenserade jag skulle jag berömma; ty mycket finnes, som kunde ge anledning också dertill, och rätt mycket.

L.

* * *

St. d. 14 Juli 1797.

För all senast på Vreta åtnjuten godhet får jag den äran härmed aflägga ödmjukaste tacksägelse. Jag begynner rätt nu blygas själf för de många bevis af ynnest, som jag ständigt emottar, utan att däremot kunna visa en behörig tacksamhet, och utan att få göra det så godt jag kan. Tit. har mig då så fullkomligt i sin förbindelse, som det är möjligt, och jag är väl egentligen icke ledsen däröfver, mer än i det afseende, att jag icke vet, hvad T. vill göra med en så oduglig person. Allt hvad jag kan, däröfver eger T. rätt att befalla och från min sida skall ingen ursäkt gälla förutom den, som en inskränkt förmåga ger.

Jag hade med förra posten bordt lemna några underrättelser härifrån, men jag ville afvakta Konungens resas fulla decision, om hvilken då endast hördes ett ovisst prat. Nu är hon utsatt till morgondagen, och detta bref skall hinna i lagom tid att förekomma

herrskalet därom, så framt det ej redan skett. Förmodl. reser Konungen genom Linköping men här är man om återresan ganska oviss ¹⁾. Den kunde från Carlsrona få en hel annan direction ²⁾. Många tro sig veta det med visshet, ehuru jag icke hört det af någon rätt trovärdig person. Tvärtom skall ett mindre behagligt svar vara kommet från Petersburg, och Konungen behöfva denna resa för distraction. Tit. får sammanhanget häraf bättre därnere, än jag här kan veta det. Mecklenburgska prinsessan ³⁾ skall vara i begrepp att gifta sig med en hertig af Saxen-Gotha. Gen. Taube ⁴⁾, som rest till Aken, lär hafva med sig en vacker hemgift för hånne, tagen af Konungens egna besparade medel. Konungen tyckes vilja uppfylla all rättfärdighet, och i detta afseende finna det billigt, att äfven han själf pliktar för ostadighet i äktenskaps-handel — fast icke till kyrkan.

Hertiginnan befinner sig bättre med hvar dag. Tidningen om händes förlossning mötte mig först i Nyköping. Fostret skall hafva dödt för en månads tid, efter Gen. Dir. Akrells utsago, och af den anledning, att Hertiginnan under en promenade blef altererad för sin favorithund, som hoppade ned ur vagnen, och blef af hånne själf öfverkörd. Hon mädde ock illa därpå i flere dagar. Liket begrofs i Riddarholms Grafven af Murray i största tysthet, som i Stockholm är möjlig. Riksmarskalken utgjorde nästan ensam hela procession. Dock berättelsen härom torde hafva stått i våra Dagblad ⁵⁾.

1) Samma dag skrifver Schering Rosenhane till sin syster friherrinnan Jennings: » — — — Demain le Roi part pour Carlsrona. — — — La première couchée à Nyköping, la seconde à Linköping, la troisième à Wexiö et la quatrième à Carlsrona. Son retour n'est pas encore fixé et donne lieu à différentes conjectures.»

2) Som bekant är, reste Konungen till Erfurt, där hans förlofning med prinsessan Fredrika af Baden egde rum d. 19 Aug.

3) Ang. Konungens korta förlofning med prinsessan Lovisa Charlotta af Mecklenburg-Schwerin se Schinkel-Bergmans Minnen III. Hon blef den 21 Oct. 1797 g. m. prins Emil Leopold Ang. af Sachsen-Gotha.

4) *Evert Taube* af Odenkat, Öfverste-Kammarjunkare, General-Löjtnant, f. 1737 † 1799.

5) Schering Rosenhane d. y. skrifver härom d. 4 Juli till sin syster: »La Duchesse est accouchée Dimanche passé à 5 heures — — — Le Roi est entré

Handels Societeten har varit ganska brydd för en yppad misshällighet med Fr. Direct i anledning af Commendantens förhållande mot en fransk kapare i Marstrand. Han blef antydd att lemna de Engelska priser, som han dit infört. En lär han dock hafva uppbränt, och den andra, tror jag, han icke dess mindre förde ut med sig. Imellertid har man fruktat för säkerheten på vår egen sjöfart efter denna händelse och man har sagt att 2:ne Ostindskepp verkligen blifvit tagna, som dock skall vara osant. — Om Rent. och Armf. — höras här aldeles intet. Så mycket är visst att ingendera är här. Portugisiska hofvets Chargé d'affaires Pereyra dog här för några dagar sedan af slag inom en minut¹⁾. Det är det enda ministeriella nytt, jag vet.

I Risinge²⁾ kunde jag ingenting uträtta till min båtnad. Secr. Pamp var bortrest på längre tid, än att jag på stället kunde afbida hans återkomst och Fru Westerdahl³⁾ visade fullkomlig okunghet i alla detaillier af pastoratet. Bostället besåg jag, och det tyckes mig vara godt. Få se, hvad öfverenskommelse vi kunna träffa; båda parterna äro hugade för accord, och jag hoppas att

en ville et le Duc est revenu de Rosersberg. On planta des canons aux places ordinaires et un signal sur la colines des Lions. Quand toute la ville fut en attente de voir partir le signal, celui-ci fut oté et on annonça que la Princesse dont la Duchesse est accouchée fut née morte. Pour la Mere, elle se trouve assez bien et on ne craint plus pour sa vie. Pour l'enfant, il a été déposé ce soir au Caveau de Gustave Adolphe, empaqueté dans un cercueil revetu de velours bleu semé des couronnes d'or. Le Comte d'Oxenstjerna et le Baron Hugo Hamilton formerent le convoi. On dit que la faute a été a la mere que l'enfant fut mis au monde mort et on croit que son décès doit etre attribué a un chute qu'a fait la Mere huit jours auparavant et a un refroidissement qu' elle a pris au camp Vendredi passé — — —. Le Roi a temoigné beaucoup l'attention a son oncle a ce triste evenement. Au reste cet evenement a fait peu de sensation dans le public. On le regarde avec cette indifference glacée et on voit plutôt des indices de joie que de larmes — — —» [Ups. Univ. Bibl.].

1) Rosenhane berättar i bref till sin syster af den 7 Juli om detta hastiga dödsfall.

2) Risinge pastorat i Östergötland blef ledigt genom kh. Joh. Claes Westerdahls d. 17 Maj 1796 inträffade död.

3) *Elsa Catharina Nordgren*, enka efter den siste kyrkoherden i Risinge.

ingens afsigt är att skinna den andra. V. Pastorn är en rätt munter och hygglig man, men för hans stora gåfva att kunna suppa med bönderna, bittida och sent, utan att därför öfverlasta sig, skulle jag vara rädd att behålla honom. Han skulle helt och hållet fördunkla mig. En ung man, också en blott prästcandidat, skulle jag häldre taga emot och han för öfnings skull torde bäst vara belåten med en predikan i månaden, hvilket för mig vore tillräcklig hjälp. — Den tiden jag hade besparad genom detta biträde skulle tillhöra Journalen. — På Finspong råkades blott Baron ¹⁾. Grefvinnan ²⁾ har jag bockat mig för här i Stockholm. Hennes dotter Gr. Gyllenstolpe är förlöst med en dotter ³⁾, som Kgl. Maj. höll till dop. Hela släkten lär framdeles träffa in på Finspong så fort den sjuka Grefvinnans tillstånd tillåter resan.

Vördnad och sällhet!

Tit. torde ej hafva sig bekant den obehagliga process, som öfver valet i Risinge föres. — I kyrkan har Comm. Viström ⁴⁾ beskylld en bonde vara full, som voterat på mig, hvarför hans röst icke blifvit upptagen. Bonden har varit utan skull och för hämnd stämt Commministern. Vid tinget blir Bonden frisagd för druckenhet, men hans sätt att svara Viström i kyrkan får rubrique af oljud, hvarefter han dömmes till böter och kyrkostraff. Bonden som är rik och stursk, vädjar till Hofrätten och saken skall hafva ett vidt utseende ⁵⁾.

* * *

1) Öfver-Kammarherren Baron *Johan Jacob de Geer* f. 1737 † 1809.

2) *Fredrica Aurora Taube* f. 1753 † 1806, gift 1769 med J. J. De Geer i hans 2:dra gifte.

3) *Charlotta Aurora* f. 1779 † 1834 g. m. 1) Nils Gyldenstolpe 2) G. af Wetterstedt, födde d. 4 Juli 1797 dottren *Gustafva Charlotta Jaquette Aurora* † 1839 g. m. 1) C. G. Löwenhjelm 2) U. v. Troil.

4) *Johan Axel W.* Komminister i Risinge 1794, kh. i Borg och Löth 1808 f. 1754 † 1827.

5) Enligt benäget meddelande af konsistorie-notarien H. Petri i Linköping finnes Leopold ej i konsistorii protokoll och handlingar upptagen bland sökande till Risinge år 1796 lediga konsistoriella pastorat, å hvilket fullmakt utfärdades den 16 April 1797 för Mathias Stenhammar.

Stockholm d. 6 Mars 1798.

Tack, tusen tack, Bäste Broder, för communicationen af Ditt vackra tal öfver Nicolai¹⁾, likasom för presenten af Journalen²⁾. Den senare tyckes mig ha rätt mycken merit, och det förra aldeles intet mindre. Förundra dig då på intet sätt at finna det af mig aldeles orördt. Först och främst om det än behöfdes, hade jag ty verr, för närvarande, ej en timme at använda derpå. Jag slutar nyss en afhandling för läsningen om *Spökeri och Widskepelse*³⁾, och då jag trodde mig ledig, kommer Stenhammar⁴⁾ och vill hafva sitt Inträde: Olyckligt vis är jag Directeur för det närvarande. Men tage mig fan, om detta Tal efter mitt omdöme, behöfver en enda rads hvarken förändring eller tillsats. Det är så vackert, så värdigt och så fullt af sannt behag, at min hustru, för hvilken jag läst det, långt ifrån at uppfylla M. Brors önskan, till och med förbudit mig at föreslå någon förändring deraf. —

— — — — —

1) Vid Lectorens i Gråkiska språket Herr Magister Bagvald Nicolai Graf d. 21 Febr. 1798. Till den Studerande Ungdomen i Linköping af Iac. Ax. Lindblom. Linköp. 8:o. Utom verser af J[ohan] E[lers] utdelades äfven af S. Ålf: Lessus Senilis in Manes præcursorios generi admodum dilecti — — — a socero ægrotante effusus. Den 22 Febr. skriver Lindblom: »I går begrofs Nicolai och jag höll öfver honom det tal, som här biläggas. Det är som allt ifrån mig en frukt af min medelmätta och ett hastverk. Likväl vill man icke tillåta det begrafvas med sin hjelte. Jag måste fram på Auctorsbanan igen, der jag visst icke mera ämnat visa mig, åtminstone icke utan masque. I mitt bekymmer går jag till dig, min vän och vän af den afdöde. Jag begär icke att du omsmälter det till något stycke, som håller provet, jag begär endast att det måtte befrias från briater och få någon förbättring af din hand. Jag har läst ditt tal öfver Sleincour; du skall finna det i några uttryck och i en hel strophe jag lånt derur — men det har gjort mig modfäld. Hvarföre skriva, då man icke kan skriva, har jag tänkt — välan jag skall blott tala. Men se! Domprosten och Gymnasii Ungdomen vilja ock trycka. — Nu har jag sagt allt, din vänskap säge resten, och ditt snille öferskygge på något ställe mina däligheter. — — —» [Otryckt ur Brinkm. Arkiv å Trolle Ljungby].

2) Journal för Präster utkom 1797—99 i 2 ärg. Företalet till 1:sta häftet är dagtecknad d. 7 Aug. 1797.

3) Om Spökeyner och Vidskepelse anon. införd i Läsning i Blandade Ämnen 2 Ärg. 1798 N:o 9 & 10.

4) Johan S. f. 1769 + 1799 som lektor vid Linköpings Gymnasium, valdes d. 4 Febr. 1797 enhälligt till Kellgrens efterträdare i Svenska Akademien samt tog den 14 Mars 1798 sitt inträde, helsad af Leopold.

Har då intet sidsta häftet af Läsningen ännu kommit till Linköping? Der var en Recension öfver Blixens arbeten som haft vogue ¹⁾. Farväl bästa Vän. Min och min hustrus respect till samtliga Familien.

Ödmjukaste tjänare

Leopold.

P. S. Så när hade jag glömt tacka för underrättelsen om Brodern Axel och hans Disputation ²⁾. Både min hustru och jag, glädja oss på det högsta åt denna älskvärde ynglingens framsteg. Mätte han lägga till dessa beständigt nya. Vår respectable Älfs

1) I dubbelhäftet 7 och 8 för 1797 hade Leopold infört en dräpande recension af häradsbörding M. BLIX' År 1797 utgifna arbete »Philosophiskt försök att utur människans egenskaper utröna ändamålet, hvartill människan är skapad; samt att utur djurens egenskaper utröna ändamålet för djuren.» Jmfr Ljunggren Sv. Witt. Håfd. 3 s. 184 o. f. samt Lindbloms bref af d. 22 Mars [i Brinkm. Ark. 2 sid. 410 orätt dagtecknad 1797 i st. f. 1798]. Att denna Leopolds recension väckte mycken uppmärksamhet framgår äfven af Sch. Rosenhanes yttranden i breffen af d. 16 och 23 Jan., till sin syster. På tal om de sista numren af »Läsningen» säger han: »Vous y verrez de quelle manière mr de Blix a eu la tête lavez pour s'être avisé de critiquer la nouvelle Philosophie et particulièrement celle de Rousseau. Je crois qu'il aura de peine à y répondre et mon avis est qu'il se tiendra tranquille.» I det senare brefvet säger han bl. a. angående recensionens innehåll: »— — — Mais on doit savoir que mr Leopold, qui en est l'Auteur, est en sa qualité de Poëte un trop grand admirateur de Voltaire pour ne pas le defendre comme Philosophe. Mais ce n'est pas cette partie de sa critique, qui m'a fait le plus de plaisir. J'ai eu une plus grande satisfaction à lire ses remarques sur l'ouvrage Historique de Mr Blix et il l'a savonné commi il meritoit de l'être.»

2) Han disputerade pro exercitio i Greifswald 1798 [enl. Östg. Nat. i Upsala matrikel].

Till S. Älf skriver Axel Lindblom d. 10 Hornung [Februari] 1798 från Greifswald bl. a. sedan han framsagt sitt tack för dennes »bald unzäligen Gunstbezeugungen»: »Unter ihre Zahl rechne ich gegenwärtig nur nicht den Glückwunsch, der nach Ausspruch der hiesigen Gelehrtesten des erhabenen Geistes eines Römischen Dichters vollkommen würdig war, sondern auch die Zauberkeit der Disputation selbst, deren sie in der Gelehrten Augen nie theilhaft geworden, falls Euer Hochwürden schaffende undzierende Hand ihr nicht günstig gewesen wäre. Hochdenenselben und ihren erhabenen Geiste gebührt in der That die Ehre und der Ruhm, die diese unter meinem Nahmen nur ins Licht getretene Disputation, von ausländischen so wohl als einheimischen Lesern von Rhein bis zum Fluss Fyrus einernden darf.»

verser likar sig alltid. Han gör med hvarje nytt stycke min stora förundran. Det är ett träd som ju äldre det blir, ju rikare blomstrar det ¹⁾).

* * *

1) I sitt bref af d. 22 Febr. skrifver Lindblom: »— — — Jag är viss på att Domprosten skickar dig sin Lessus Senilis som du ej utan interet skall läsa. Gubben är ett järtecken på vitterhetshimmeln. Utmärglad af krämpor, stående lutad öfver ett lågt bord, ty sitta kan han icke, skrifver han beständigt vers, han tänker ej på annat, då hvar och en, som ser honom, tror sig se döden på hans läppar. Här är ett bevis att han icke släpper något tillfälle, der han kan låta sin åder flyta. Men hans Svanesång, på hvilken han med framgång uttömmar sin styrka och allt det behag han ännu har i sitt våld, blir hans Poëme till dig öfver Virgiliis lagerkrans, gifven af Gustaf III. I sanning blir detta stycke classiskt, och Gud vet, om någonsin ett sådant mer skrifves i Sverige.»

Huru högt Leopold satte Älf framgår af följande bref från honom till Gjörwell, som nedsände en copia däraf till Älf jämte ett bref, hvori han yttrar: »— — — Hvad den hos oss ofelbare Kännaren af Snilleverk, Hr Leopold yttrat sig om min käraste Broders Skalde-Åder uti Latinska Språket, uti detta Snillet liksom egna och värdigare språk, intages bäst af bilagde Utdrag utur Dess sista Bref till mig. Hvilken högst angenäm Skänk således för oss bäge, at få mottaga af den väl åldrige, men eldfulle och sinnrike Samuels hand ett Quäde öfver en Lager, gifven och mottagen af tvänne kännare, hvilka Snillet förenade och emellan hvilka den mest förädlade smak uphäfde det öfriga afståndet, tillät dem i samma mån njuta Vänskapens, Förtroendets Sällhet — — —.»

»Utdrag utur Herr Kungl. Secreter C. G. Leopolds Bref dat. d. 23 Jan. 1798.

Hvad mig enskildt angår, skulle jag svårligen kunna hastigt upräkna alla de Rättigheter han (Dompr. S. Älf) har til min värddnad och til mit ömma deltagande. Jag var i min ungdom hans Lärjunge, och det är jag än. Jag har til äfventyrs at tacka honom för de första intrycken af en sann smak; visserligen för mycken senare undervisning och framför alt för mycket nöje, som jag njutit i Hans sällskap och vid läsningen af hans Latinska Skaldestycken. Under mitt vistande i Linköping för tre år sedan, emottog och bemötte han mig alltid med en Fars godhet. Efter min återkomst till Stockholm har Han hedrat mig med flera minnen af samma godhet och af samma oförändradt sköna Latinska Sånggudinna. På lång, mycket lång tid, har jag ej läst, ibland moderna saker, något skönare än hans Grafskrift öfver Doctor Lindblom. Af en händelse föll den mig i händerna för några dagar sen hos Landsh. Rosenstein. Sällskapet var talrikt, de fleste deribland förstodo Latin; Jag upläste den, och alla öfverensstämde med rörelse at beundra den ojemförliga ljufheten af detta Poëme. Man måste medgifva mig, at vår Svenska sång är en barbarisk jargon mot denna Romerska röst. Men hvad hvarken jag eller någon annan kunde förklara, det var, huru en man inpå sena Hösten af sin ålder, och dertill utmattad af kroppslidande, kunde ännu behålla denna Vår i Snillet, denna mjuka och lifliga ton, dessa färger af en frisk bildningsgåfva, som ständigt fortfara at utmärka hans

Stockholm d. 27 April 1798.

Min Älskade Vän. Jag vet ej om Du var i sjelfva väcket nöjd eller missnöjd med mitt förhållande i anseende till Liktalet, eller bättre sagt, graftalet öfver Nicolai; men vid Gud, jag såg något att dervid påminna eller tillägga, utom den lilla anmärkningen som jag i mitt bref med en väns uppriktighet meddelade ¹⁾. Talet var så godt som någon Biskopp hos oss kan göra ett sådant, och skall kanske någonsin kunna det ²⁾. Jag undantar det fall att Stortalaren Lehnberg blir en gång Biskopp, och att det sker innan hans talang med åren försvunnit. Ty tvifvelsutän skall det hända honom som andra serdeles i detta snölandet, att icke alltid vara, hvad han varit i en lyckligare ålder.

Journalen för Präster har här uppe vunnit mycket bifall. Recensionen var af Adlersparre ³⁾. Huru går det nu med detta företag? Har utgifvaren anmält sig till bifall å högvederbörlig ort, och erhållit det? Man var ej aldeles nöjd med förordningen i det

Latinska Skaldestycken. Vi kommo öfverens derom, at med honom dör den Romerska Poësin i Sverige för att, Gud vet, kanske aldrig mer upleva. Jag finner af Herr Doktors Bref, at han mediterar et Poëme öfver den Gustavianske lagern. Det vore Han, som borde ha fått den. Men han har dess utom Lagrar nog, som icke en Konungs nåd, utan hans egen förtjenst gifvit honom. Den skönaste och vissaste deribland felas ännu, och må den länge felas: Det är Efterverldens.»

[Bref från Gjörrwell till Älf dat. Stockholm d. 2 Febr, 1798 i Bref till d. Älf. T. XIV. Ups. Univ. Bibl.]. Jmfr Bref från Gjörrwell till Leopold af S. 29 Jan. 1797 tr. i Brinkm. Arkiv II, s. 363 o. f.

Till Älf själf skref Leopold d. 6 Mars 1798 härom: » — — — Skriften öfver min vän och Upsala-Camerad Nicolai, hvars saknad jag delar med Herr Domprosten och alla som älska förtjenster och lärdom; — denna skrift har jag läst med det nöje och de rörelser den förtjenar att väcka. Redan sjelfva titulen har ett pathos som gjort sin verkan på mig. — — — — — Hvad jag skrivit till Assessor Gjörrwell, borde han ej hafva visat. Rättvisan och erkänslan förlorar deras renhet och deras värde så snart det blir möjligt att anse dem som en blott konst att smickra finare — — —.» [Bref till S. Älf. T. XIV. Ups. Univ. Bibl.].

1) Denna, som rörde endast ett uttryck, har på grund af sin vågade form vid utgifvandet uteslutits.

2) Jmfr Lindbloms bref af d. 30 April 1798 [n:o 21 i Brinkm. Arkiv. där årtalet 1797 är orätt angifvet].

3) I dubbelhäftet n:o 7 och 8 af Läsning i Blandade ämnen.

ämnet när den straxt kom ut. Nu hörs derom ej något vidare sägas. I Ryssland har man gått längre. Der förbjuder man till och med införslen af bokcataloguer. Man måste tillstå at i Norden liknar det sig bra för upplysningen. Sjelfva Danska regeringen sysselsätter sig med tryckfrihetens inskränkning. Hos oss hafva Colportören ¹⁾ och Telegraphen ²⁾ aldeles försvunnit. Det är ej det som kunnat hända värst för litteraturen.

Min önskan och mitt hopp är att Brors hälsa må hafva förbättrat sig. Min är värre än någonsin. Till stor del har väl denna försämring förorsakats af för strängt och för länge fortsatt arbete. Academien har i uppsåt att utgifva en ny edition af sina Handlingar. Men innan det kan ske, måste stafningssättet ändteligen vara afgjort och stadgadt; hvilket visserligen ej är ett arbete af de lättaste och angenämaste. Som Ödet gjordt mig till ett arbetsbi i denna kupa, har det blifvit min lott att åtaga mig detta svåra och ledsamma värf. Det är mig omöjligt att uttrycka hvad möda jag deruppå användt, och huru aldeles försvagad min förut usla hälsa derigenom blifvit. Omsider tror jag dock att vi skola få en orthographie utan krångel, utan nyheter, och således utan motsägelser. Om jag ej bedrar mig på värdet af mitt arbete, tror jag mig derigenom verkligen hafva gjordt en tjänst åt språket, som det af få andra kanske skulle erhållit. I fall så är, har jag förtjent min pension i Akademien.

På någon annan vidare belöning tänker jag ej; och minst på den som Du i ditt sista bref omtalar. Sakerna hafva sedan Din härvarelse mycket förändrat sig. Den sidsta förordningen kan visa Dig ungefärligen litteraturens och *litteratörernas* närvarande läge; alla dessa sidstnämde, i ett knippe sammantagna ³⁾. Mera bör jag ej här säga i detta ämne. Jag har fått en guldosa ⁴⁾,

¹⁾ Utgafs af Carl Lindegren 1798, upphörde redan d. 4 April s. å.

²⁾ Utgafs af E. Nordfors, började d. 2 Sept. 1797, slutade redan d. 3 Mars 1798.

³⁾ Af den 26 Mars 1798.

⁴⁾ I ett otryckt bref af den 10 Maj 1798 skrifver Lindblom härom: »— — Jag glömde i sista brevet gratulera dig till dosan och nu kommer det så långt efter, att jag afstår dermed denna gång äfven. Imellertid skrifver

eller att uttrycka mig ännu riktigare: Berget, som var hafvande, förlöstes med en gulldosa. Om något vidare sker, är det mig i sanning oförmodadt.

— — — — —

Det sägs att Kungen i år dricker Medvi Brunn ¹⁾. Hans hälsa skall ty verr ej vara den bästa. Gud bevare honom. I sanning, min vän, vi stå som på nålar. Man må darra när man tänker på huru mycket som beror af detta enda lif. Gud bevare honom: jag gjorde aldrig en uppriktigare bön. Hans Fars Statue af Sergel ²⁾ har jag först nyligen sett. Jag kunde ej hålla mina tårar tillbaka.

Tillåt at jag omfamnar Dig utan ceremoni och tro att min vördnad och min tacksamhet ej äro förminskade fast jag utelämnar den vanliga slutecomplimenten.

L.

* * *

Bäste Broder. Tusen tacksägelser för brefvet, Disputationen och de två exemplaren af Präst-Journalen, hvaraf Lehnberg genast på stället fick det honom tillhöriga. — Men skulle det vara sant att detta nyttiga och så vackra företag värlkel. befunne sig qväft i lindan, som Ditt eget uttryck lyder? ³⁾ Vi förmoda det ej och

Domprosten till mig, att han ville meditera något in Thecam Auream Leopoldi a Rege donatam. Han gör les honeurs för mig och hela Colleg.»

1) Konungen vistades vid Medevi de sista 14 dagarne i Juli, men var upprepade gånger illamående, enligt hvad Rosenhanes bref meddela. Denne skriver bl. a d. 1 Aug.: » — — — Le Roi a beaucoup gagné par son séjour à Medevi. Son popularité et ses complaisances envers tout le monde lui ont valu l'adoration d'un chacun. C'est veritablement dommage que son séjour fut interrompu.»

2) Denna hade redan 1790 påbörjats af Sergel, men blef som bekant ej afståkt förr än 1808.

3) I bref af d. 10 Maj skriver Lindblom: » — — — Jag får ett tillfälle att sända dig 3:dje häftet af den i sin födsel qväfda Journalen. Var god och lemna Lehnberg det andra exemplaret. Jag är viss han läser det icke, ehuru der är en och annan vacker predikan till ex. s. 105, 139. Lyckligtvis lär jag ej komma i behof af flere sådane stycken, och således slipper Lehnberg mina anfäktningar. Helsa honom imedlertid broderligen.

Lehnberg säger att han ej kan tillåta det. Han som jag och alla, gör deråt all den rättvisa, som det genom uppsåtets nyttighet och utförandets godhet oemotsägligen förtjenar.

Man håller på häruppe att förfärdiga ett kopparstick, som föreställer *Lidén på sin sjuksäng*¹⁾. Man hade proponerat (det är Lindahl²⁾, Kuhlman³⁾ och några andre, som stå i spetsen för detta företag) man hade, säger jag, proponerat Dom Probsten att deltaga i kostnaden, hvartill han ej skall hafva funnits benägen. Således har man ej heller velat vända sig till honom angående inekriften. Efter jag varit i ett visst förhållande till sal. Lidén har man kommit på mig med detta åliggande. Jag har aldrig, som Du vet, kunnat skrifva någon bit duglig latin: efter 12 års förlopp, som aldrig ett latinskt ord undfallit min syndiga penna, kan jag det visserligen ännu mindre. Derför skickar jag mitt förslag till en sann mästares granskning, med anhållan om tystnad och att med omgående post återfå det. Det är intet annat än en litet bättre tournerad öfversättning af hvad Gjørwell mig på svenska förelagt.

Hälsning, Broderskap, tacksägelse och mycken respect.

L.

d. 1 Junii 1798

1) Detta af I. F. Martin 1798 efter Pehr Hörbergs 1792 utförda målning graverade porträtt har följande underskrift efter namnet och titeln: Inclytum hunc ingenii et Litterarum laude Virum, natum Lincopiæ VIII Id. Jan. MDCXXLI, morbus articularis XXX ætatis anno subito corripuit, remediisque, ingravescenti malo, per Patriam æque ac apud Exteros frustra quæsitis, XIV annos affixum Lecto tenuit. Exoptatum ærumnarum finem tandem contingens, IX Kalend. Maji MDCCLXXXIII, illætabilem vitam cum morte Norcopiæ commutavit: memoriam relinquens Viri boni, a doctrina instructissimi, sermonis commercio amabilissimi, corporis cruciatus mira animi virtute sustinentis, Bei que Litterariæ, cui in Patria promovendæ curas et opes lubens insumserat, ad supremum usque vitæ diem, unice studiosi. Cura C. C. Gjørwell et Sumtibus Amicorum Norcopensium An. 1798.

2) *Johan Niclas L.*, Gjørwells måg, grosshandlare i Norrköping, bekant för sin bokeynhet och sina stora samlingar af böcker m. m., af hvilka en stor del skänktes till Svenska Akademien. F. d. 12 Mars 1762 † d. 29 Jan. 1813.

3) *Johan K.*, Lidéns mångårige vän, grosshandlare i Norrköping, R. W. O. F. 17 . . † 1806.

Förlåt att jag ej hinner skriva mera denna gången. Millioner vördnadsbetygelser för nådiga Cousine. Angående d. 28 Apr. skall jag en gång förklara mig.

* * *

Stockholm d. 2 Decemb. 1798

Strax efter inflyttningen från Drottningholm.

— — — — —
 — — — — —
 Inscriptionen stod redan på sitt ställe, när min Brors begge bref från Medvi kommo mig tillhanda ¹⁾. Tyvärr, voro således rättelserna för mig och läsaren onyttiga. Jag var ledsen deröfver, men min ledsnad kunde ingen ting utplåna. Grafstickeln hade redan förevigat min sottise. Wadsbergs ²⁾ död har mycket oroat mig. Jag förlorade i honom en god vän och en åtminstone öm läkare. Brunsbönen, som lästes vid Söderköping, var just den samma lilla morgonpsalmen, som skrefs hos Biskopen i Linköping ³⁾.

Huru är det med Journalen för Präster? ⁴⁾ Har den åter kommit i gång igen? eller hvilar den ännu och för alltid. Företaget var så vackert, så nyttigt, så hedrande, att hvar god och vis man borde anse den sidsta händelsen, som ett publikt sorge-ämne ⁵⁾.

— — — — —
 — — — — —

1) Dessa bägge bref finnas tyvärr ej bland Lindbloms öfriga å Trolle-Ijungby.

2) *Anders Magnus W.*, f. 1757 † 14 Juni 1798 vid Medevi, där han sedan 1790 var intendent.

3) Måne ej den lilla morgonpsalmen, som skrefs hos biskopen i Linköping var den bekanta n:o 418 i Svenska Psalmboken, som hittills med stöd af fru Ehrenströms obestyrkta uppgift påstatts hafva blifvit af Leopold författad under hans vistelse på Stjernarp?

4) Under 1797 hade 1 häfte utkommit och 1798 2 men under 1799 utgafvos 3 häften, sedan Kansli-Collegium d. 9 Juli 1798 lemnat boktryckaren D. G. Björn i Linköping privilegium på at fortsätta utgifvandet.

5) Hänseftar förmodligen på Förordningen af d. 26 Mars 1798.

Vi hafva hört med bestörtning att Biörkegrenska huset blifvit upplöst, och att detta par efter så många års sammanlefnad, intet kunnat, som sig borde dö ihop. Det är ohyggligt. Jag vet ej hvad för rysligt jag finner i dessa äktenskapsskillnader.

Konungen värdigades vid sidsta Ordensdagen ihogkomma mig¹⁾. Följ ett så högt exempel, gode broder, och glöm ej den som lefver med respect och öm tillgifvenhet, till sitt sidsta ögonblick, min brors

ödmjukaste tjenare

Leopold.

* * *

Bäste Broder. Jag uppsköt sidsta postdagen att skrifva dig till för att med denna post kunna göra det mera tillräckligen. I dag ty värr faller det sig så att jag icke ens har så god tid der-till som förra gången. I den fruktan att det torde gå så med denna sak som med så många andra, hvilka i stället för att för-bättras, bli dag från dag värre, tar jag mitt parti, hellre förr än senare, och skrifver dig till, för att så kort och torrt tiden och ögonblicket medgifver, tacka dig för ditt sidsta bref, din hågkomst, ditt förtroende, din Journal²⁾ (hvaraf jag för länge sedan fick en

1) Redan d. 29 Nov. 1798 uttryckte Lindblom sin glädje öfver att Leopold blifvit hugnad med Nordstjerneorden i ett bref (otryckt å Trolle-Ljungby) med följande ord: »Jag skall icke plåga dig med någon platt lykönskan, jag skall endast säga dig, att aldrig någon distinction mera förnöjt mig än den, som träffat dig vid detta tillfälle. Din förtjänst har länge påkallat den och Nordstjernan har fått ett förökadt värde, sedan hon blifvit fästad på ditt bröst, som med så mycken värdighet bär henne.»

Den 26 Nov. 1798 utnämndes Leopold till Riddare af Nordstjerneorden hvaraf han 1818 blef Kommendör, hvarom han på gamla dagar med anledning af den vid hans sjuttiondeförsta födelsedag öfver honom slagna medaljen skrifver till grefvinnan Rålamb: »— — — Man var fordom mera sparsam på allt slags ärebetygelse, och det mindre hugnade mera. Detta påminner mig ett ord af den gamle lustige, nu salige Petter Bergström. Jag hade nyss erhållit plaquen, hvartill han lyckönskade mig. Jag nästan blyges, yttrade jag, att bära denna grannlåt, då jag tänker på att icke ens den lilla nordstjernan någonsin kom i Kellgrens knapphål. Nej, svarade han med en rad ur Dumbom: *ty konsten var ej inventerad*. Tiden har blifvit mera inventiv i detta afseende, men jag tillstår att jag ej önskade tjena som exempel derpå.» [Sv. Akad. Handl. B. 35 s. 484].

2) Om denna skrifver Lindblom den 4 Mars 1799: »Vår Parnass är ej särdeles fruktbärande. Likväl gifves här ett eller annat ämne bland ungdomen,

ny del) verbo, för allt hvad jag hos dig stadnat i förbindelse för, sedan jag sist skref och tackade.

Jag hade redan förut hört att du mår bättre än för någon tid sedan. Tillåt att jag betygar min fågnad deröfver, fast ditt bref ger mig dertill nästan ingen anledning. Du säger mig ej mer om din och din families hälsa än du skulle göra om du skref till en vild främmande, hvars ungdom du alldrig skyddat och fostrat, och som hade ingen ting att tacka dig för.

Denna gången skall jag ej säga dig annat än att jag genast med omgående post uppfyllde din begäran, och skref till din son i Uppsala; så godt och så klart jag kunde, sökte jag att förklara för honom Stenhammars litterära meriter, och deras caracteristik. Derjemte gaf jag honom mina råd huru hans omdöme öfver detta ämne borde ställas och inrättas. Jag sökte tala mera till hans inbillning än till hans förstånd, som jag väl i dessa ämnen väl med skäl förutsätter, men dock ej känner. Det skall vara mig kärt om din önskan derigenom blifvit uppfylld, och om din son kan vid sitt arbete draga någon nytta deraf. Att det skall hedra dig och honom, derom tviflar jag ingalunda ¹⁾.

som lofvar något. Från Bokpressen utgår Journalen och ett annat Teologiskt arbete af Ödman, med den magra framgång att de nått upp bära förlaget.» [Otryckt å Trolle-Ljungby].

1) I ett otryckt bref af den 4 Mars 1799 skriver Lindblom härom: » — — Tillåt mig väcka hos dig en gammal känsla af godhet för min son Axel, som nu studerar i Upsala, och anholla att du ville gifva honom ett pertinent begrep af Stenhammars förtjänst i vittervägen. Gossen, som bodde med Stenhammar, njöt hans vänskap och i hvars armar han dog, har fått på sin partage att nomine nationis hålla ett Åminnelsetal öfver honom. Det historiska h. e. de ordinaira i sådana skrifter tror han sig kunna få reda på, hans character tror han sig kunna någorlunda croquera; men att uppskatta hans förtjänst som vitter, hoc opus, hic labor. Jag kan ej på annat sätt vältä denna sten än med dina senfulla armar. Förbarma dig öfver gossen och skrif ett utkast, som kan vara efter hans portée. Strax efter Påsk lärer högtidligheten gå för sig. Ergo — qui cito dat, bis dat — — — I brefvet af d. 21 Mars (delvis tryckt i Brinkm. Arkiv n:o 25) tackar Lindblom Leopold för hans tillmötesgående i detta fall och säger bl. a.: »Det vore en dårskap af mig att vilja i otid framdraga gossen såsom Auctor, men här blir det en slags nödvändighet. Han hade sjelf och genom mig nära relationer med Stenhammar, han är utsedd af Nationen såsom Stenhammars skötevän att tala öfver honom; jag har ej kunnat motstå

Det är sant att jag arbetar mycket och har nästan ingen ledighet. Ett stort temmeligen omständligt arbete i svenska Orthographien, som nu kommer att af Sv. Akademien oförtöfvadt utgifvas, har sedan många månader ensamt sysselsatt all min arbetsförmåga ¹⁾. Det är annars från början tagit begynt under vår sammanvaro i Linköping. När det nu en gång kommer ut, lär min bror ej bli en af dess motståndare inbillar jag mig. Inneslut arbetet, autorn och Academien, som adopterar det, i samma vänskapliga hågkomst, säg min respect för familjen, och emottag mina försäkringar om den respect och tacksamma tillgifvenhet hvarmed jag lefver och dör

min brors

ödmjukaste tjänare

Leopold.

Stockholm d. 19 Mars 1799

om jag ej felar på datum

och månad i det stojet som

jag har omkring mig i detta

ögonblick,

* * *

dessa frestelser. Jag har ock ansett ett sådant försök nyttigt för att gifva honom erfarenhet på sitt behof att läsa hvarjehanda skrifter med uppmärksamhet och tillämpning et cet. Genom din åtgärd borde hans tillbud ej misslyckas och gossen skall vinna på att han nödgas spänna eftertanken — — —» I ett otryckt bref af den 25 Mars skrifver han ytterligare: »Jag kan ej afhålla mig att än en gång tacka dig för ditt bref till min son, hvaraf han skickat mig transumt. Du är inimitabelt skön och skapare af idéer. Jag önskar att de må kunna employeras i ett tal, der allt det öfriga måste bli af den gyllene medelmåttan.»

I Östgöta Nations i Upsala prokoller förekommer intet omnämmande af att någon minnesfest öfver Stenhammar firats, ehuru hans sista sjukdom och död samt nationens deltagande med latinska verser af M. Wallenberg och Simon Cronstrand vid hans begrafning utförligt beskrifves. Huruvida detta tal, om det verkliga hållits, blifvit tryckt, har jag ej kunnat få visshet om.

1) Om Leopold och hans deltagande i Sv. Ak. arbete för rättskrifningen se Ljunggren Sv. Ak. Hist. II s. 398 o. f. där bl. a. läses: »Redan på högtidsdagen 1798 kunde han föredraga en uppsats om »Grunderna för stafsättet» och vid första sammankomsten 1799 började han i akademien uppläsningen af sitt vidlyftiga arbete.»

Stockholm d. 14 Apr. 1799.

Min käraste bror. Jag har slagit öfver en postdag efter jag hade ingenting att skicka, och det står i himmelens händer om jag får något denna gången. Det är nu redan middag; posten afgår i eftermiddag, och ännu höres ingenting af ifrån hans Exc. Riksmarskalken ¹⁾. Det är ej löften och förnyade försäkringar som felas mig; det är blott den lilla saken, som kallas verkställighet. Jag har två gånger uppvaktat hans Excellence, en gång råkat honom i Akademien, och äfven i går på rapporten. Det sista löftet innehöll att de begärda underrättelserna skulle komma i dag, innan middagen. Men uppriktigt sagt, vet jag ej hvad de skola innehålla, ty hans Excellence sade sig veta föga om den Sal. Döda, utom att han fört en sitt höga embete värdig train, och representerat med mycken värdighet. Se der också allt hvad jag förmodar att hans bref kommer att innehålla si sant est [!] att han skrifer något.

Har du sett sidsta häftet af Läsningen och den afhandling mot teologiska censuren. som deri finnes? ²⁾ Låt mig i det fallet veta hvad dig synes derom. Mig synes detta stycke ett häftigt och offentligt tag i kragen på Orthodoxien. Stylen är ej utan för-

1) I bref af d. 25 Mars skrifer Lindblom: »Min store välgörare B. R. Gr. Gyllenstjerna håller på att gå ur verlden. Man har prevenerat mig att jag skulle begravva honom, och jag har äfven förstått, att fråga torde vara om ett Åminnelse Tal. — — — I huset skola några upplysningar finnas om honom till den tiden då han blef Seraphimer-Riddare, prætereaque nihil. Ehuru jag föreställer mig att just ej mycket återstår för historien, så fordrades väl dock något begrepp om hans Riksmarskalkskap. Om detta Åmbete, dess vidd och detalier, samt hvad han deruti gjort, som en Parentator kunde använda, derom har jag intet begrepp.»

I bref af d. 19 April [i Brinkm. Arkiv delvis tryckt under n:o 22 med orätt årtal] tackar Lindblom Leopold för all hans möda härmed. »— — — Till lycka lever Herren, som skulle loftas icke just directe af mig, men dock —.»

Grefve Göran G. dog i Norrköping d. 17 Maj 1799.

2) Jmfr om denna i n:o 21 o. 22 af 3 Årg. införda artikel af Åström: »Anmärkningar öfver religionens och kristendomens öfverklagade förfall samt tvångsmedlen däremot genom den teologiska censuren.» Ljunggren Sv. Witt. Häfder 3 sid. 138 ff., Lindbloms bref af d. 19 April [n:o 22 i Brinkm. Arkiv], samt H. G. Porthans Bref till M. Calonius II s. 552.

tjenst, men jag vet ej hvad för en ton af stormlöpare jag tycker mig finna deri, och som ej behagar mig. Ju starkare saker man har att säga, ju mer borde man bemöda sig att säga dem ljuft och varsamt. Det händer annars en gång att man får säga ingenting mera. Att *tala förnuft* och att *skrika förnuft* äro två särskilda saker, men man vill ej det förra, utan blott det senare. Stycket är annars helt Kantiskt, som modet nu för tiden fordrar ¹⁾. Det är både ynkligt och löjligt att se huru allting måste nu späckas med dessa Kantiska phraser om det skall duga, till och med historiska disputationer. Ingen förstår riktigt pappa Kant, men alla små barnen jollra efter som han stafvar för dem med pek-pinnen i handen ²⁾. Jag vet ej hur det rätt förhåller sig med Kant och hans metaphysik, ehuru jag i tu års tid studerat på att få veta det, men denna affection af Kantisk philosophie är odräglig. Det är uselt att en Professor sådan som Fant ej skulle töras skriva en disputation, utan att begynna den från någon Kantisk princip, likasom alla predikningar fordom begyntes ifrån syndafallet. Fruktar han att ej passera för lärd nog det förutan? Vet han ej att dessa Kantiska fraser äro Kants dräng-snören. Jag har ej ännu riktigt afgjort i mitt sinne om Kant förtjenar att högaktas eller tvertom: men jag vet vist att jag föraktar, och skall till min död förakta alla dessa usla papegojor i philosophien, som

1) Om Leopolds kritik af Kants åsigter och hans strid härom med Boëthius jmf. Nyblæus: Den filosof. Forskningen i Sverige I: 2 och Ljunggren Sv. Witt. H. 3.

2) När Leopolds bekanta kritik af Boëthii öfv. af Kants Metafysik der Sitten stått att läsa i 2 h. af »Läsningen» skref Lindblom d. 4 Juli 1797: »— — — För öfrigt vill jag tacka dig för ditt classiska stycke om Kant. Jag har läst det med samma förnöjelse som Damerna det, om det Romaneska. Vid Medevi brunn njöt jag hugnaden af den kunnige och älskansvärde ministern Ehrenheims sällskap. Du utgjorde förnämsta ämnet och ljufgheten af våra samtal. Vi voro i din hand. Kant stod och föll allt efter den ställning du gaf honom. Men jag har föresatt mig att ej tala om detta stycke förr än jag läst det en gång till. Vi voro för mycket nöjde med oss sjelfve, att kunna göra något begrepp om Kants Philosophie, för att komma ihog att det var din förtjenst som gaf oss denna visshet. Imedlertid hörer jag alla instämman i samma vitsord och svårligen lärer Kanten få någon farligare motståndare än den han mött i dig. Man längtar att se om Boëthius svarar, mitt råd vore att han inte svarade. — — — —» [Otryckt brev på Trolle-Ljungby].

utan en gnista ljus af egen eftertanka, pladdrar ideligen efter hvad de höra upprepas, intill dess någon ny och högare ton åter förvånar dem. *O Imitat. serv. pec.!*

Jag har frågat Adlersparre *hvem som skrifvit Åströms skrift om Censuren*; men han svarade mig lika okonstladt: *att han visste det ej.*

Det märkvärdiga är att denna skrift ej ådragit sig minsta tilltal, på en tid då *Flodin*¹⁾ adjungeras *Canzli Collegium* för att pröfva, hvilka böcker som kunna utan fara inköpas till det Kungl. Biblioteket.

Caffé förbudet²⁾ som i förrgår utkom gjorde oss alla häpnad, mig i synnerhet. Ingen visste deraf det ringaste. Mitt sinne hvälfver med Agamemnons i Iliaden *twefalldiga förslager*, och ofta frågar jag mig med Brutus: *hvad är dygd?*

Om det är sant som försäkras, att Drottningen är hafvande, så blir det ett callas utan café, hvilket är stor skada. I en *sådan glädje* borde ingen ting felas.

Eftermiddagen kl. 4.

Jag vet intet nytt, som du ej troligen vet förut. Det allra nyaste är att Riksmarskalken åter gjort narr af sin tjenare; men detta nya kunde gissas af gammalt. I grunden har jag aldrig smickrat mig af det företrädet att hans Excellence skulle hålla ord emot mig mera än emot andra, och bryta för min skull en gammal respectabel vana. Också tror jag ej att du förlorar något dervid. Allt hvad jag förmått har jag emellertid redligen gjort; och får nu Gr. Gyllenstjerna ej ett vackert äreminne; så skall åtminstone hans skugga ej derföre skjuta skulden på min efterlåtenhet.

1) *Johan Gustaf F.* f. 1741 † 1808. Öfver-Hofpred. 1792. Biskop i Westerås stift 1800. I sitt svar skrifver Lindblom: » — — — Det var mig alldeles nytt att Flodin blifvit Censor Librorum. Denna genre är ny för honom, jag är viss derpå, äfven som att vi ej få några nymodiga Homileter in i Kgl. Biblioteket.» [Brinkm. Ark. n:o 22]. Om Flodin och hans inflytande på konungen i reaktionär väg se Adlerbeth Hist. Ant. III s. 43 ff.

I ett bref af d. 18 April skrifver Porthan till Calonius: » — — — Det sista Stycket af Läsningen var rätt intressant; men om ej sådana stycken som det om Theol. Censuren kan ådraga arbetet en nådig befallning at uphöra? kan vara fara underkastadt! Det vore skada om en så god skrift! — — — »

2) af d. 6 April 1799.

Min hustrus hälsa är usel. Hon hostar dagligen och nattligen, sedan tre eller fyra veckor. Ingenting vill hjälpa. Hur går det med bostan i ditt hus, bästa broder? Bär fram vår respect, min hustrus och min

ödmjukaste tjenare

Leopold.

* * *

Drottningholm d. 10 Sept. 1799.

Broder och vän. Efter du förstår Bibeltolkningen, så säg mig huru vida det språket: Om din broder faller sju resor om dagen så etc. icke kan med bibehållande af dess rätta mening äfven varieras på det sättet: om din broder lämnar sju veckor ditt bref obesvaradt, så förlåt honom ändå, så snart han skrifver dig till?

Det som gör mig en stor och förtjent vända när jag nu ändteligen vill bättra mig är, att som ofta händer, bättringen icke mera är mig fullkomligt möjlig. Jag skrifver från Drottningholm ¹⁾ och ditt bref har tvifvels utan kommit att stanna bland mina papper i staden. Således kan jag ej ens riktigt svara derpå efter jag ej mins hela dess innehåll.

Men bedrar jag mig eller talte du deri om något tal öfver Sal. Dom-Probsten, som jag skulle få läsa ²⁾. Ifall du gifvit mig ett sådant löfte, så akta dig att bryta det. Jag skulle då säga att du hämnades.

1) Om Leopolds vistelse vid Drottningholm och hans deltagande i hofvets nöjen se »Ur Sv. Hofvets o. Aristokr. Lifv I. och Ljunggren Sv. Witt. H. 3 s. 172.

2) I sitt svar af d. 19 skrifver Lindblom: » — — Jag tackar dig för den godheten att vilja genomse mitt tal öfver Älfven. Jag skall visst begagna detta tillstånd, sedan jag hunnit skrifva det rent. Nu är mitt tal öfver R. R. Gyllenstjerna tryckt och skall komma dig till handa med första lägenhet. Huru väl hade detta behöft din granskning, men jag vågade icke begära den, då du var upptagen med Carousellanstalterne — — —» [Otryckt bref å Trolle-Ljungby].

»I går begrof jag Älfven med ett tal, som nog smakade af Brunnsvatten i hufvudet. Jag törs ej begära att skicka dig det, ehuru det äfven innehåller din relation med honom, som du sjelf borde justera. Jag vågar ej önska att från dig få någon caracteristik på hans snille, som ej kan åstadkommas af mig.» [Otryckt bref af d. 15 Juli å Trolle-Ljungby].

Det ger mig glädje att Hedin talar väl om din hälsa, och jag tror, Gud förlåte mig, till och med om dig sjelf. Jag vet ej hvad han kunnat säga dig om mig, (ty som du vet, säger han alltid något) men det är säkert, att hvad min hälsa beträffar, har han ej kunnat baktala den.

Äfven om din fru och din yngre son hafva vi haft goda tidningar, i anseende till välmågan, likasom i anseende till allt annat. Du har gjort emedlertid en förlust i din goda Latinska Dom-Probst. Må en Hebraisk ersätta den,

Du ser att jag ändå ännu skrifver småroligt nog. Men om du kunde se min kropps och min själs tillstånd under det jag skrifver detta bref, skulle du kanske förundra dig.

Ja, min vän, Gref Bunge ¹⁾, har vändt sig till Rätta man, och han kunde ej finna en bättre. Det är sagt och gjordt; jag ger ut min medelmåtta, och till en början fyra tomer så fort de hinna efter hvarandra. Du får snart läsa annonsen derom. Hvaraf du ser, att om jag hittills icke svarat dig med bref på din uppfyllda commission, har jag dock svarat med gerningen.

Hvar Tome kommer att innehålla vers och prosa, hälften af hvardera slaget; men ej blandadt, utan ett häfte till 10 å 12 ark af hvardera. Detta har synts mig bäst för Läsares olika smak och ändamål. Jag lofvar dig således att trycka, efter du så vill, men jag lofvar dig icke att det jag trycker duger något. Och hvem kan lofva sådant?

Men — fyra tomer kosta penningar att upplägga — och huru många kan nu min bror narra att köpa? Jag fruktar att det året säden mältar sig, säljer vitterheten sig ej rätt bra. Men beslutet är tagit, och jag löper faran af en dubbel ruin. Det är sannt, den är snart gjord: jag är ej stark i förlag, hvarken på reputation eller penningar. Prenumerationen lär bli 1 Rb.

1) Antingen R. R. Grefve *Sven B.* f. 1731 † 1801 eller sonen Kanslirådet sed. Öfverhofjägmästare *Mårten B.* f. 1764 † 1815. I bref af den 15 Juli nämner Lindblom att han vid Medevi ofta samtalat med grefve Bunge om Leopold, samt lofvat den förre, som orden lyda att äfven i mon bidraga att förstå dig till rättvisa mot dig sjelf och ädelmod mot allmänheten — — —.

Jag har skrivit om detta, äfven till vännen Kernell. Jag hoppas han vill hjälpa mig att utpråglå min Drogue.

Upprigtigt, bästa vän, hvad menar du om detta vågsamma företag? Säg mig om du tror mig säljbar. Vid Gud jag vet om jag är värd att man köper mig. Men dina Präster och din ungdom kunde dock här och där hitta något förnuftskorn som blefve fruktbarande ¹⁾.

Min hustru förmåler sin hälsning. Bär fram till nåd. cousine vår samfäldta respect och emottag våra önskingar för hela ditt hus. Hvad mig särskilt anbelangar upphör jag aldrig att vara med mina gamla tänkesätt af vördnad, erkänsla och tillgifvenhet, bästa broder, din

ödmjukaste tjänare
och redlige vän
Leopold.

P. S. Till Kernell har jag skrivit alla mina nyheter i två rader. Till dig skrifver jag i tre ord: Carousell ²⁾ — Taubens död ³⁾ — Kungens resa till Carlserona. Se der allt.

P. S. Så, gode broder, så gör ödet våra beslut och löften färfägeliga. Jag ger nu knappast ut mina arbeten, åtminstone under denna vinter.

1) Härpå svarade Lindblom d. 19 Sept.: » — — — Nu till din upplaga. Hvi var icke änden början lik i ditt bref. Redan uppgjorde jag, huru den Landsort, som räknar bland sina äretitlar, att vara Leopolds fosterjord, skulle rättvisa sina tänkesätt mot en så storfrågad fosterson — men se, jag föll från min höjd, och hade icke rest mig, om jag ej kommit på den tanken, att medan du arrangerar materialerna, så kunna vi upptaga subscriptionen, som fordrar åtminstone 3 å 4 månader. Din calcyl att upptaga små förskotter är alldeles den rätta och om denna försigtighet kunde synas öfverflödig för dig som Auctor; så faciliterar den dock moyenerne för liebhåbers. Tänk på den saken. Det gör ingenting om publicum får vänta något. Hon gör det med otålighet, men hon gör det häldre, än att som nu vara i ovisshet om den någonsin får ut dina arbeten. Du har gifvit mig den äran att hafva verkat till ditt beslut. Gif dig sjelf af ståndaktighet. Jag tror dig kunna tjena två herrar till begges nöje både Acad. och det på dina skrifter begärliga publicum.»

2) Om den i början af Sept. vid Drottningholm gifna karusellen och Leopolds verser se »Ur Sv. Hofv. o. Aristokr. Lifv I s. 16 och III s. 138 ff.

3) Öfverste-Kammarjunkaren, General-Löjtnanten *Evert T.* dog d. 16 Aug. vid Carlsbad.

Detta P. S. Skrifves i staden, hvarest jag bevistat en Academisk session. Du vet att jag arbetat på en stafningslära, som när jag sidst skref ännu ej var färdig. Academien (i hvars namn denna utgifves) vill nödvändigt, ännu detta år, utgifva den. Raisonnerna *för mig* dertill äro högst gällande. Men då försvinner också all möjlighet för mig att annoncera mina lumpna skrifers utgivande denna vinter. Det kan då ej ske förr än i vår. Säg mig dina tankar om allt detta; och haf den godheten att lemna Kernell samma underrättelse.

Så när hade jag glömt säga dig att kungen i Torsdags, 2 minuter innan han reste, nämnde mig till Canzli-Råd¹⁾. Ännu har jag dock ej fått fullmagten.

Brefvet afgår först d. 17 Sept.

* * *

Nådige Bror.

Jag hade den äran att få min brors bref, först för tre dar sedan; ty jag är ej ackurat at skicka på posten sedan jag ej mer har någon betjent. — Bevare Gud hvilket öde, under resan! Vål, bror sjelf och dess venner, att det så aflopp²⁾. De sednare äro ej glade öfver förändringen vid kyrktagningshögtidligheten: deras

1) Jmfr Lindbloms svar d. 19 Sept.: » — — — Men hvarmed skall jag börja? Lyckönskningar — de äro sanne och uppriktige, men träffa mest det Collegium, som får emottaga en så duglig Ledamot. Gud gifve jag fått emottaga dig som Domprost, jag hade då rundligare skolat löna din capacité. Du hade då haft 2000 R:drs lön — jag önskade att C. Coll. vore lika liberale. Med allt detta är det i min tanke visst, att Canz. Colleg. med den Chef det nu äger och de Ledamöter det i senare tider fått inom sig, ej kan eftergifva något annat i anspråk på ypperlige Ledamöter.»

Jmfr äfven det af Ljunggren i Sv. Witt, H. 3 s. 172 anförda utdraget ur ett bref af d. 28 Sept 1799 ur Kullbergiska brefsamlingen på Kungl. Bibl.

2) I bref af d. 8 Jan. skrifver Lindblom: »Min nedresa hade sina svåra episoder, men jag gick den så vida oskadd igenom, att jag endast behöfde 14 dagar för att kunna gifva min mörbultade kropp en sittande ställning. Det var godt köp, då jag tvänne gånger gjorde samma volta, som i första försöket kostade arfprinsen af Baden lifvet. Nu är jag fullkomligen återställd och känner endast min saknad af de vänner, som jag räknat på att vid den förestående högtidligheten ånyo få råka — — —» [Otryckt del af n:o 27 i Brinkm. Arkiv].

saknad af Bisk. Lindblom, ersättes ej af biskopar från Götteborg eller Wexiö, aldraminst min.

Efter m. bror vill att jag talar uppriktigt, kan jag ej säga att jag just är försedd med mycket mynt. Jag har ärligen betalt ut allt hvad jag fått in, och har ej annat än mina qvartaler. Men detta är lappri. Således, när lägligt blir, — utan all gène.

Tack för en plats i Vitterhets Akademien, der jag redan tagit mitt inträde med ett tal *om antiqviteterna*¹⁾. I detta stycke, (som torde vara ett bland de minst odugliga jag skrifvit), betraktar jag dem synnerligast i anseende till de förebräelser man gjort detta studium 1:o af *ovisshet, eller till vissa delar rent af omöjlighet* 2:o af *öfverdrift och pedanteri* — ända till den yttersta, antingen onyttä, eller löjlighet. Man har tyckts vara nöjd, och Hallenberg²⁾ som aldrig förut talat vid mig, gjorde mig följande dagen en visit, jemte present af sina antiqvariska skrifter. Jag smickrar mig må hända; men jag säger utan flärd hvad jag trott mig se.

ödmjukast

Leopold.

St. d. 18 J. 1803.

* * *

1) L. invaldes d. 21 Jan. 1802 och tog sitt inträde d. 11 Jan. 1803. Den 25 Jan. skrifver Lindblom härom: »— — — Välkommen in att hedra och pryda vårt gille. Det är mig en sann förlust att icke hafva fått höra ditt Tal uppläsas af dig sjelf. Men det är mig en suprise att Hallenberg behöfde höra det för att göra dig rättvisa. Var min Stora Patron Liljestråhle närvarande! Hvem ämnas att succedera Engeström? Jag må icke tro att han får någon parentation öfver sig. Afstyrk det för all ting. Nu har Akad. något att bjuda för sig med till en ny Tome, sedan hon fått ditt Tal. Der måtte väl finnas förut något till barlast, hvartill mitt kan fournera en dryg portion, och då är 6 delen snart segelfärdig — — —» [Otryckt å Trolle-Ljungby].

I bref af d. 13 April tackar Lindblom för ett bref af d. 17 Mars, som varit åtföljdt af inträdestalet, öfver hvilket han uttalar sig i de mest smickrande ordalag.

Leopolds tal infördes väl i hans Saml. Skrifter VI s. 67 o. ff., men oakadt Lindbloms beröm ej i Akademiens handlingar, i hvars 8:de del (tryckt först 1808, den 7:de trycktes 1802) däremot dennes eget inträdestal »Om Svenska Predikosättet före och närmast efter Reformationen» är infördt. [Se Brefvet n:o 26 i Brinkm. Arkiv].

2) Huru högt Leopold satte Hallenberg framgår af ett bref af d. 3 Maj 1804, hvarvid den förre vid återsändande till den senare af en afhandling i

Stockh. d. 8 Juli 1803.

Broder och Fader. Huru skall jag nu åter ställa mitt tal så att min brist och skuld må derigenom afplanas? På två sådana bref som jag fått, svarar jag nu först. Visserligen måste jag hafva i min natur något öfvervinneligt hinder för ordentlighet i brefskrifning, efter äfven det mest smickrande beröm, som min brors ena bref innehåller, och det största Vänskapsprof, hvarom det andra underrättar mig, icke förmått att förr, än nu föra min hand till papperet. Jag må genomsöka alla min hjernas vinklar, jag finner dock ej någon liknelse till ursäkt: derföre skall jag ej heller göra någon.

Min brors bifall till mitt inträdestal var en stor och tillräcklig belöning för min möda dervid; ty jag kan ej neka att det kostat mig tio dygns strängt arbete. Mina gamla lappar i Lärdomshistorien, voro mig här till särdeles tjenst. Jag tror på min brors ord att dessa grunddragen till en Filosofi öfver det antiqvariska studium icke äro utan allt värde. Kanhända är likväl sakernas sammanträngning deri för stor. Detta kan hjälpas när jag en gång får tid att lägga sidsta handen dervid.

Emottag min innerliga tacksägelse för brefvet till Gref Mörner¹⁾. Den är, var derom öfvertygad, likaså sann och liflig som om jag hade anhållit om detta förord, eller rättare sagdt, bör vara just derföre så mycket lifligare. Hvad saken i och för sig sjelf angår så har jag blott svagt tänkt derpå. Jag har ej velat

handskrift skrifer: » — — — Jag skall ej inför sjelfva Auktorn tillåta mig att säga derom allt hvad lärdomen och den utmärkte förtjensten deraf berättigar mig att känna och tänka. Jag skall blott tacka, med liflig förbindelse tacka för en mängd nya undervisningar, som jag utan denna läsning troligen aldrig skulle hafva vunnit. Det är hårdt att bära namn af litteratör, och att finna sig så alldeles skolgosse, som jag och mina likar nödvändigt måste känna sig, vid jämförelsen med en sådan bergmassa af kunskaper, — — — » [J. Hallenbergs Brefvexling 3, å Ups. Univ. Bibl.].

1) Af Lindbloms bref af d. 16 Maj [n:o 29 i Brinkm. Arkiv] framgår att han hos patronus för Skytteanska professionen Grefve Carl Gabriel Mörner anmält Leopold som sökande till den genom I. F. Neikters död d. 3 Maj 1803 lediga platsen, till hvilken innehafvare Olof Kolmodin d. 9 Apr. 1805 utnämndes.

sätta mig i kompetens med en mängd yngre, och lika ogerna velat blottställa mig för ett afslag. Min tanke var sådan: Om Gref Mörner skulle vilja lemna mig företrädet, så behöfver han blott låta någon ge mig en vink derom. Gör han ej detta så är det redan ett tecken att min ansökning vore förgäfvad. Detta har ej skett; — således. Men om det skett, hade jag visserligen tagit saken i öfvervägande.

Jag står just nu i utflyttning till Drottningholm, dit vi ännu ej veta om vi få vänta något hof i år. — — — — —

Vördnad och vänskap

Leopold.

* * *

Min käraste broder.

Jag har ej haft, och kan ej få i dag tid att genomläsa detta papper ¹⁾ hvarför jag återsänder det knappt mer än genombläddradt. Påminnelser dervid äro mig således omöjliga att göra. Om jag gjorde några, skulle jag kanhända begynna dem, icke med projektet till stadgarna, utan med projektet till hela inrättningen.

1) Stadgarne för det nybildade Östgöta Gillet i Stockholm, hvilken d. 28 Nov. 1803 underskrefvos af *Lindblom; Georg Fr. Didrichsson; C. G. Leopold; Magn. Lehnberg; J. Askegren; N. A. Humble; H. J. Cherlin; Anders Reimoen; Gust. Westerberg; G. J. Westell.* [Afskrift i Östg. Nat. i Upsala Arkiv. »Handlingar 1691—1822» Folio].

Oaktadt Leopolds här yttrade ovilja mot Gillets stiftande synes han sedermera ha tagit en vigtig del i dess förhandlingar, att döma af ett otryckt bref från Lindblom af d. 29 Jan. 1807, hvari han bl. a. skrifver: »Nej min bror, det går ej an att lemna längre intervall mellan våra brevexlingar. Jag löper fara att kunna bli glömd — — — —. Men förlåt mig. Du har ej glömt mig. du har ihogkommit mig, på ett ärofullt sätt har du framställt din gamle vän bland hans församlade landsmän d. 28 Nov. Jag har läst ditt förträffliga tal till Lehnberg vid det tillfället. Du äldras icke. Jag skulle säga att Snillet och Vitterheten tala der i hvar rad, om jag icke igenkände, huru vänskapen på sina ställen blandat sig i spelet. Tack, ypperlige vän, för du aldrig återvänder att vara skön. Intrycket deraf är starkare hos mig, än känslan af det ärofulla loford, ditt hjerta gifvit mig.

Dernäst tackar jag dig för ditt kraftiga deltagande i Gillets bemödanden. De skola hafva framgång, jag är viss derom, så länge du främjar dem — — —.

Men denna sak är för ny i mitt hufvud, för att jag skulle ha kunnat stadga hos mig sjelf något omdöme deröfver. Jag vet först om alltihop sedan i går middags. Denna afton passerar jag hos den Portugisiska Legations Sekreteraren. I morgon först kan jag tänka derpå. Jag tillstår jag har en viss ovilja för dessa små inre afdelningar mellan menniskor som hemligen åtskiljer dem. — Men jag förbehåller mig att få taga saken i öfvervägande, och derefter yttra mig. Vi råkas, om ej förr, åtminstone söndagen. Emedlertid har jag skrivit på att jag kommer till måltiden om Måndag. — Tag emot min vördnad, och gif mig tillbaka godhet, vänskap, ursäkt för min uppriktighet.

Leopold.

d. 25 Nov. 1803.

* * *

Fader och broder. Man har försäkrat mig att Sveriges Erkebiskop ¹⁾ tillika med Dess hus befinner sig väl, och så bör det sig vara till Svenska Kyrkans fromma och alla rättrognas glädje, hvaribland jag, under en sådan Chef, äfven räknar mig.

1) Lindblom hade den 1 Mars 1805 blifvit utnämnd till ärkebiskop. Redan den 25 Sept. 1804 vidrör Lindblom i ett bref till Leopold möjligheten af att blifva vald till ärkebiskop efter den d. 27 Juli 1803 afidne Uno v. Troil. Han skrifer näml.: » — — Du har rätt, att 2 gånger bli så lycklig med hustrur som jag, är en stor Guds välsignelse. Men om Å.B.kråkan är det för en man med små partier som mina och i en ålder, då jag känner huru mitt ringa förråd allt mer och mer aftager, en annan fråga. Om du sett min lilla habitation, som just nu är färdig, de aisancer vi här äge, den agrement, som en liten, men väl sammansatt egendom gifver i hushållningen; så skulle du medgifva att 1 eller annat 100:detal tunnor ej betalar de jouissancer jag lemnar. Får jag tillägga att jag nu hunnit bli ålekad i orten, både af lekman och klerk, att jag här kan impune bli oduglig och man skall dock hålla mig räkning för det jag bjudit till att vara, så är det vist, att jag ej utan en sann saknad kan lemna detta ställe, om något annat skulle bjudas mig — — » [Otr. å Trolle-Ljungby].

I sina »Momenta Biographica» [mscrt. X 274 å Ups. Univ. Bibl.] säger Lindblom efter omnämnande af Troils död: » — — Hans befordran till Erkebiskop beredde åt mig Linköpings stift och hans frånfälle väckte hos mig en tung aning om möjligheten att än en gång komma i fråga att bli hans efterträdare. Jag kände mig lycklig på mitt ställe, någorlunda vuxen mitt kall, samt i stånd att uträtta något bland ett Presterskap, som utan undantag tillade

Men om detta bref skall träffa Min Bror i Linköping eller på Brunby ¹⁾, eller på Vreta, eller annorstädes, det är hvad jag i min ovetenhet ej kan utreda, och hvad jag lemnar åt Ödets försorg, som i dessa tider af stora händelser har sig sjelf förbehållit hvad det ämnar göra med Ryssland, Frankrike, England och mina bref.

Oaktadt de små kalla roligheter hvarmed jag begynner detta närvarande, har jag likväl ett ganska allvarsamt ändamål. Jag har en godhet att begära af Min Bror, och denna godhet består i en underrättelse som verkligen blir mig af vigt att erhålla, icke för min egen del, men för den jag tar i en viss älskvärd Persons väl, som kan möjligtvis komma att bero af den kunskap Min Bror lemnar mig.

Känner min Bror en viss *Askan* ²⁾, häradshöfding, som jag tror, öfver någon Jurisdiktion i Öster-Göthland? Emellan Cheferna i en ort, Andeliga eller Verldsliga, och samma ords öfriga Embetsmän, plär under en längd af tid vanligtvis något förhållande uppkomma, som gör dem bekanta för hvarannan, åtminstone kända genom det allmänna Ryktet. I hopp att så kunde förhålla sig äfven i närvarande fall, har jag tagit det partiet att vända mig till Min Bror med mina förfrågningar, på hvilka jag anhåller om ett uppriktigt, och efter möjligheten fullständigt svar.

Denna bemänte Häradshöfding Askan, hurudan man är han? Man har beskrifvit mig honom såsom icke allenast en ganska kapabel Domare och en man af hufvud, men äfven såsom allmänt

att visa mig kärlek och tillgifvenhet. Större bevis af deras goda tanke för mig, den jag var lycklig att kunna underhålla och öka under min ämbetstid, kan ej gifvas än att de gäfvö mig en hedrande kallelse till att bli deras Styresman, innan jag ännu var eller ens ämnat bli Prest. Kortel. det var med hela hjertat jag kände: Quod sum esse volo et ni aliud malo.»

1) I Vreta klostres socken, inköptes af Lindblom på hans hustrus födelsedag d. 22 April 1795 för 28333 Rdr. 16 sk. Biksgäld. 1797 lät han där uppföra ett två våningars corps de logis med tvänne flyglar i halfcirkel.

[X. 274 å Ups. Univ. Bibl. och Ridderstad: Hist. m. m. Lexikon öfver Ö.-Götaland].

2) Per *Aschan* f. 1764 † 1849, var sedan 1795 Häradsh. i Bråbo m. fl. härad i Ö.-Götaland. Han gifte sig d. 17 Aug. 1806 med Albertina Lovisa Christernin f. 1788 † 1862.

känd å orten för Rättvisa, heder och alla värdiga tänkesätt. Nu har jag väl, egentligen sagdt, denna beskrifning af personer, som kunna hafva intresse uti att så skilra honom. Det vore derföre jag skulle önska att äfven höra samma omdöme bestyrkas af någon fullkomligt oväldig på hvars kunskap och pröfning jag kunde lita, och jag är verkligen glad att den hederligaste man jag sjelf känner, är just den som kan troligen lemna mig härom den säkraste upplysningen.

Tillåt mig att lägga till föregående hufvudfråga ännu ett par andra, i händelse en närmare kännedom af personen skulle göra möjligt för Min Bror äfven deras besvarande. Vid hvad år anses han vara? Hurudan visar han sig i det allmänna umgänget, i anseende till lynne och Sinnelag? Vet man något om hans enskilda huslefnad? Känner Min Bror till äfventyrs sjelfva stället der han är etablerad, dess belägenhet och öfriga beskaffenhet? Är hans beställning förmånlig, hans utkomst tillräcklig, och anses han, med ett ord, för att vara hvad man kallar välbehållen?

Det är mig ej tillåtit att säga Min Bror anledningen till alla dessa besynnerliga frågor, som synas höra till ett giftermålsprojekt. Må hända är det äfven så, men jag har ej rättighet att andas ett ord derom, äfven till Sverges högsta Bigt-Fader. Med ett besynnerligt välbehag återkommer jag alltid till detta sidstnämnda ämne, min älskade Lindblom, min uppfostrare, min välgörare, min käraste vän, upplyft genom ingenting annat än sina egna förtjenster till denna högsta grad af anseende och värdighet inom sitt Stånd, är för mig en ljuf och lifligt rörande tanke. Jag igenomlöper dervid i minnet hela vår långa bekantskap alltifrån den första stunden deraf, då jag såg Herr Erkebiskopen för 34 år tillbaka dansa med fröken Armfelt.

Sätt mig, jag ber, för nådiga kusins fötter. Min sjuka hustru förenar sin respect med min och delar den i lika delar mellan Erke-Paret. Vi äro här uppe i stor längtan att veta Biskopp Lindbloms efterträdare: Antingen det blir Harlingsson eller Lehnberg ¹⁾,

1) Lehnberg utnämndes till biskop i Linköpings st. d. 22 Oct. 1806. Om hans första besök i stiftet skriver Lindblom till Leopold d. 29 Jan. 1806:

så behåller jag alltid en vän på Lindköpings Biskoppestol. Jag gör en djup reverens inför Erkebiskopps-Stolen och ber den som sitter derpå emottaga offret af min eviga vördnad, kärlek och tacksamhet.

Leopold.

Drottningholm d. 2 Aug. 1805.

Stället der mannen bor heter Stora Yxhult ¹⁾.

* * *

Fader och Broder.

Man kan ej vara mer tacksam än jag är för min Brors så väl personliga som skriftliga besök, ehuru kort fägnaden också var af begge delarna. Men det är redan mycket för mannen i vrån att ens ihågkommas af mannen på verldsfältet, i synnerhet när det rum han der innehar ger honom rätt att glömma gamla vänner af smärre scala. Jag tackar Min Bror för att ej ha velat begagna sig af denna rätt. Jag känner andra Ärans män som förhålla sig helt annorlunda, och som tyckes vara alldeles absorberade i kontemperationen af deras nya värdigheter.

Det är visserligen sant hvad Min Bror skrifver att omflyttningen till andra orter och umgängen måste, vid en viss ålder, hafva sina obehag ²⁾. Det är som en ny sko innan den hunnit sätta sig

» — — Biskop Lehnberg har varit här och emottagit investituren. (d. 26 Jan.) Om dervid varit något märkvärdigt må Secr. Westell det berätta. Hvad jag kan säga, är att han gjort ett starkt intryck här till sin fördel. Högaktningen mötte honom, men han har på stället väckt tillgifvenhet. Jag spår oss i honom en lika nyttig som värdig styresman — — »

1) Härads höfdinge-boställe, $\frac{1}{8}$ mil från Tjellmo k. i Ö.-Götland, af Aschan mycket förbättradt och förskönadt. [Se O. Bergström: Släkten Aschan. Sth. 1885].

2) »Ännu har jag ej känt lyckan af att hafva bytt om coelum och solum. Vid mina år går det trögt att aflägga gamla vanor och antaga nya. Omnia fert ætas.» [Otryckt bref af d. 27 Oct. 1806 dat. Upsala].

I ett bref af d. 5 Mars 1806 skrifver Lindblom till E. M. Fant, sedan han beskrifvit sitt Brunnbys behag och svårigheten af ombyte: » — — Jag med-

efter foten. Med min tröghet i sinnet skulle jag verkligen anse som en ogunst af Ödet att, äfven med fördel, kastas på en främmande eller nästan främmande ort. Men jag tillstår likväl att ogunsten synes mig lindrig, när man kastas på något ställe såsom Erke-Biskopp och Pro-Canzler. Till och med Lehnberg finner sig, tror jag, med tålmod i Försynens skickelse.

Hvad Min Bror beträffar, så kommer Bror aldrig på något ställe der Bror ej strax älskas, och får derigenom lika snart nya föremål för sin egen tillgifvenhet. Det bör vara ett ljust tillstånd, om något är det på jorden, att, hvar man vistas, icke finna för sina ögon eller kunna uppleta i sitt minne andra än sådana, som antingen glädjas att äga, eller sörja öfver att sakna en.

Min Bror har dessutom ännu kvar i Upsala flere af sina gamla venner. Jag är viss att Primatskapet ej skall beröfva Min Bror den ljuvare känslan af en gammal förtrolighet. För mig är Upsala som Bror riktigt anmärker nästan alldeles främmande; jag borde säga: har varit en lång tid, ty nu har jag der mitt Fädernehus.

Mina uppriktiga tacksägelser för de Akademiska papperen som jag verkligen med nöje genomögnat. Men dubbelt flera för exemplaret af min Brors tal ¹⁾ som jag nu fått genomläsa med mera hvila och eftersinnande. Jag vet ej hur jag läst det första gången, men jag finner deri ej nu på långt när, det dristiga och vågande som jag då fann. Det synes mig som man måste väl böra, åtminstone för skam skull, tåla så mycket förnuft i Religionen som nödvändigt behöfves för att gifva bestånd eller värdighet deråt.

gifver att jag vinner på flyttningen, om jag får lefva några år, men skall jag också känna mig lyckigare? så lycklig som här? skall jag kunna uträtta något, som ger *mig* tillfredställelse och *andra* skäl att bära opp mig? Eller skall jag blott vara

un etre qui passe sur la terre
-fruges consumere natus?

Dessa frågor lär du äfvenså litet som jag kunna nöjaktigt besvara. [E. M. Fante Brefväxl. II å Ups. Univ. Bibl.].

1) Antagligen talet vid Biskop Heselns installation, hvilket är tryckt under denna titel: »Rede bei der Einweihung des Bischofs Nic. Heselén 1805. Aus d. Schwed. Handschrift übers. von D. Fr. Münter. Kopenh. 1806. 8:o.

En Erke-Biskopps lärdomar gifna vid en Biskoppsvigning, måste väl också, genom större och vidsträcktare utsigter, något åtskilja sig ifrån en vanlig Kathechesläxa.

Äfven Min Brors bref till Konungen har blifvit mig af Brodern Axel tillskickadt. Det utmärker sig, som allt hvad jag sett i det ämnet af samma hand, genom förnuft, moderation och verkeligt Religionsnit. Jag nämner ej Stylens douceur som Bror har alltid till en besynnerlig grad. Tro mig, detta är ej smicker. Jag kan ej bedraga min Far och Vålgörare. Och jag tror äfven att jag förstår att dömma häröfver. Lita då på sin sons öga, och gör mer af det slaget. Jag har ej funnit i detta stycke en rad som jag skulle önska förändrad, Blott måste jag tillägga för sanningens skull, att så mycket jag admirerar skickligheten deraf, så mycket förtryter mig äfven att den skall behövas till den grad, för att hos oss våga säga så palpabelt nödvändiga saker.

Men nu vet jag ej huru Min Bror förordnar om detta papper, antingen det får förblifva hos mig, eller skall återlemnas till bror Axel, eller skickas tillbaka till min bror sjelf. Intill vidare befallning, behåller jag det således ¹⁾.

Min hustru och jag nedlägga begge vår förenade vördnad för det Erkebiskoppliga paret. Mätte det, sådan är vår uppriktiga önskan, länge åtnjuta denna andeliga ära, i förening med all den lekamliga sällhet som tillhör erkestiftet! och mätte Min Bror under en lång fortsättning deraf, någon gång med gammal godhet ihågkomma den, som har den äran att vara, så länge han lefver, med största vördnad och tacksamhet Min Brors.

Ödmjukaste tjänare

Leopold.

Stockholm

d. 13 November 1806.

* * *

1) Nog hade jag velat ha brefvet questionis upputsadt af dig för att sedan förvaras bland mina ecclesiastica nostris temporis. Men jag ser du vill intet sätta ett nytt kläde på ett gammalt plagg.» [Otryckt bref från Lindblom af d. 21 Nov. 1806 å Trolle-Ljungby].

Fader och Broder.

Litet sent men af uppriktigaste hjerta har jag den äran att önska Min Bror med hela det älskade Erke-huset all välgång och sällhet i det ingångna året. Mätte Min Bror, med hälsa och krafter, räkna ännu många års skiften, till Svenska Kyrkans, Familjens, och hvar tacksam Öst-Göthes heder och glädje.

Genom det ännu friska minnet af den förlust hvarmed förra året för Min Bror slutade¹⁾, har väl början af detta, som jag föreställer mig, ej kunnat vara så alldeles glad. Med det sannaste och skyldigaste deltagande i Min Brors saknad, önskar jag likväl att såret ej må hafva gått djupare än att Min Bror dervid behåller det sinneslugn som fordras för att njuta tillfredsställelsen af gladdare tankeämnen.

Underrättelsen om Min Brors hastiga afresa från Stockholm var mig i sanning på dubbelt sätt en sorgtidning. Först och främst genom dess orsak, hvilket jag ej lär behöfva försäkra; men äfven dernäst genom saknaden af den heder och det nöje som jag och mitt hus lofvade oss.

Ehuru gerna jag önskade att få behålla, i mitt försvar, närlagda monument af svenskt Religions-förnuft²⁾, anser jag mig likväl skyldig att uppfylla Min Brors föreskrift, genom dess återställande. Jag har fruktat i synnerhet den tanken hos min bror att det möjligen kunde förkomma ibland mina pappersluntor. Men jag törs försäkra Min Bror att ingen ting sådant hade varit att hos mig befara. Jag håller god ordning äfven på mina indifferent lappar, och jag anser stycken af detta slag såsom hörande till historien. Det vore möjligt att jag en dag försökte mig deri. Och måste jag bekänna att jag förlorar, vid återsändningen af detta papper, ingen ting annat än originalet.

Nu till en sak som rör min enskilda hushållsställning och hvarom jag ej skulle ge mig frihet att skrifva Min Bror till om

1) D. 28 Nov. 1806 dog Lindbloms broder Härads-höfdingen i N. och S. Tjust härader *Lars Axel Liljenstolpe* [f. 1743].

2) Förmodligen Lindbloms i förra brefvet omnämnda bref till Konungen.

jag ej genom tjugu års reglerad lefnad, trodde mig hafva bevisat att jag är verkligen en ordentlig människa, äfven i penningesaker. Jag är viss att min Bror vid möjelig efterfrågan, hvarken skall hafva hört eller få höra annat om sin Elef. Efter detta korta företal, nu till saken.

Min årliga inkomst utgör för det närvarande 2100 Rld Riksgälds:mt. Vore jag utan all skuld, som nödvändigt fräter genom intressen och afbetalningar, så kunde jag väl ej rikeligen bärja mig dermed, men temmeligen. Men jag har ej alltid haft denna inkomst. Gustaf III:s död lemnade mig med knappa 1000 Rld Rglds årligen, som genom myntets förfall, ännu blef mycket ringare i sjelfva verkligheten. Mina flyttningar till och ifrån Östergötland medtogo också en hop hundrade. Men ehuru jag således vid början af år 1800, befann mig med Diskontskuld af 2,300 Rld, skall väl ingen kunna säga att jag någonsin öfver en enda dag lemnat ouppfylld någon åliggande penningeskyldighet. Jag talar nu likväl blott om tiden efter mitt giftermål.

Genom utgifvandet af mina lumpna Skrifter och en temmeligt aktsam hushållning, hade jag emedlertid hunnit så långt att jag för 2:ne år sedan hade betalt min Discontskuld (annan har jag aldrig utom vanliga årsräkningar) inpå återstoden af omkring 500 Rld Riksglds ¹⁾. Konungen hade då den nåden att vid berättelsen härom låta mig hoppas en liten årlig förökning af några hundrade Rld, hvarpå jag likväl ännu väntar ²⁾. Baron Rosenblad vet detta

1) Jmfr härom Leopolds böneskrift till konungen 1805 och P. M. till exc. v. Engeström af d. 20 Maj 1810, begge tryckta i »Samlaren» I.

2) Detta var antagligen följden af den uppvaktning Leopold vid denna tid gjorde hos konungen hvarom han den 26 Mars 1805 skrifver till Nils v. Rosenstein: »— — — Jag mins mig aldrig hafva varit så förargad som vid detta tillfälle och jag behöfver all den förtröstan jag äger till min Brors tillstyrkande råd för att våga detta steg. Jag har aldrig personligen bönfallit om något hos denna Konungen: Min Brors förord har hittills skaffat mig allt; och ehuru nådig hans Majestät och må vara, är jag rädd att knappt kunna framsäga mitt åliggande. Tio gånger har jag varit på vägen at resolvera om igen, ty ehuru saken må gå, synes det mig hederligare att umbära än tigga. Men höjden af vidrigt öde skulle vara, att hafva tigt, och ändå ingenting få. O curas hominum och framför allt poetarum! Det är dock ej så med alla. Brodern Adlerbeth till ex. har lätt att vara stor poet och att göra poesien estimerad, med sitt geni

och känner sammanhanget deraf. Men under denna väntan har jag ej kunnat hindra att återstoden af min skuld i Riksgl'da, förvandlat sig till Banko och sålunda blifvit en half gång större. Denna Discontskuld af omkring 500 Rld Banko är det nu frågan om. Jag har den delad i tvenne sedlar; har således om året 4 omsättningar, hvilka hvarje gång medtaga i afbetalning 50 Rld utom Intressen som utgöra tillhopa 30; summa *Rylds* 345 Rld som följakteligen afgå från mina inkomster.

Detta afdrag faller sig något för starkt för mig i min närvarande ställning och med den tilltagande dyrheten af allt. Jag har således tänkt på att förvandla de tvenne sedlarna till en enda, hvarigenom afbetalningarne väl går långsammare, men blir för mig förmånligare, genom besparingen af 100 Rld Banko årligen. Till denna operation behöfver jag 500 Rld B:co. Tvåhundra äger jag sjelf till detta behof, men 320 (320) måste jag låna i Diskonten. Tvenne af mina venners namn som jag sedan många år disponerar till detta bruk, och hvaraf Landshöfd. Rosenstein¹⁾ är den ena, ville jag gerna undvika att ens för ett ögonblick belasta med dubbel tyngd. Se här således min förfrågan: Vill Bror våga att på 6 månader låna mig sitt? I fall så är, tacktes min bror bryta den förseglade lappen som innehåller skuld-sedeln; ifall annorlunda, behöfver den ej ens öppnas och jag anhåller blott om dess återsändning.

och sitt Råmsjöholm tillgodolagda. Men jag stäckars djefvul, som har nästan ingenting af allt det der, hvarföre har jag valt att vandra denna fördömmelsens väg? hvarför har jag ej hellre blifvit allt annat: Köpman, Biskop, Skomakare eller hvad Gud behagat! — — — [Ur N. v. Rosensteins. Brev. i Ups. Univ. Bibl.].

D. 2 Febr. 1808 skrifver Leopold till Rosenstein: »Han (Hofkansleren) sade sig vara uttryckligt underrättad af Bar. Ehrenheim att Konungen bifallit både den gamla Pensionen för min hustru och tillökningen.»

1) Till denne skrifver Leopold d. 7 Jan. 1809: »— — — Angående det innestående kvartalet af mitt Akademiska arfvode får jag nämna att jag nu vid början af året väl skulle kunna behöfva det. Jag har lidit en oförutsedd förlust i exemplar af mina arbeten, som voro redan borttingade till Utter, men som Danskarne för ett par månader sedan på sjön uppbringat. För riktig afbetalning i Diskonten ber jag Min Bror äga all trygghet. Äfven oberoende af mina vanliga inkomster, har jag dertill afsedd och säker tillgång. Bror vet att, fast jag har skuld, är jag ej oordentlig och brukar ej säga mer än jag håller ord.» [N. v. Rosensteins Brev. Ups. Univ. Bibl.].

Men jag ber uppriktigt att Min Bror häri handlar utan alla afseenden, efter de grunder som Min Bror kan finna rådligast att följa. Jag tillägger blott upplysningsvis: att Min Brors namn skall vara infriadt inom 6 månaader; att jag icke skall sluta min bana med att förfördela min första älskade välgörare, och att i fall något dödligt skulle tima skall min skuld likväl ej blifva obetalt. Mina effekter lära väl räcka dertill, att ej nämna den vanliga hälften af mina löner som ej kan nekas mig; och hvad min hustru angår så har hon en liten pension för lifstid af 325 Rld hvilken konungen, genom Baron Rosenblad, lofvat mig att i händelse af mitt frånfälle föröka till ett nödortfigt underhåll.

Nu har jag aflagdt min redogörelse och anmält min begäran. Jag har nu ingen ting att vidare tillägga utom min vördnad för nåd. cousine som jag ber Min Bror frambära, och min försäkran om de outplånliga tänkesätt af samma natur hvarmed jag har den äran att förblifva så länge jag lefver.

Min käraste Brors

ödmjukaste tjenare

Leopold.

Stockholm d. 8 Jan. 1807.

* * *

Min nådiga cousine ¹⁾).

Erke-Biskoppens bref gaf mig ej allenast en snar tröst i mitt bekymmer, det medförde äfven en tillagd njutning af heder och tillfredsställelse, genom de älskvärda rader af min nådiga cousines egen hand, hvaraf det åtföljdes. Ett så ädelt och vänfast hjerta som denna min faderliga broders, är redan en stor sällsamhet att finna, men tvenne sådana på ett blad tillhopa, det är ett fynd, som man kanske ej skall göra på många ställen i våra dagar. Låt

1) Ehuru detta bref ej är ställdt till Lindblom utan till hans hustru, infördes det dock här, då det finnes förvaradt ibland de här offentliggjorda breffen till mannen.

mig nerlägga, i min nådiga cousines händer, både mina egna och min hustrus lifliga och vördsamma tacksägelser. Utan tvifvel är begges vår högsta önskan att hon ej må behöfva nyttja den tillflykt som våra ädelmodiga vänner hafva den godheten att tillbjuda henne ¹⁾, men äfven då min fruktan i den delen skulle finnas ogrundad, skall vedermålet af deras deltagande ömhet bli för oss begge en alltid kär hägkomst, och förbinda oss till lika uppriktig tacksamhet.

Något viktigt nytt höres ej ännu. Molnen segla blott omkring oss och mullra på afstånd. Hvar slagen skola träffa och huru starka de blifva, det är hvad man väntar att se. Lösa rykten komma och fara. Man säger att fransmännen äro i Hollstein, och skynda sig till Seland. Man talar om ett anfall derifrån på Helsingborg ²⁾, och om ett annat från Rügen på Ystad. Deremot berättas äfven att våra fregatter redan blifvit sedda i Bält, att två eller tre Engelska krigsskepp gått in i Sundet, och att 18 andra med 20,000 man hjälptrupper, väntas med första efter. Baron Armfelt har emottagit befälet öfver en reserv-corps ³⁾ af några tusen man, destinerad åt norska sidan, och tar för det första, sitt hufvudquarter i Örebro. Från Finland har man ännu inga närmare underrättelser än dem tidningarna meddelat. Hvarken Ryska ⁴⁾ eller Danska ⁵⁾ ministern hafva ännu lemnat Stockholm. Indignationen öfver de Ryska proclamationerna ⁶⁾ är här ganska stor. Med spänd uppmärksamhet väntar man händelserna; och som de stå för dörren lära de ej heller dröja att inträda.

1) I bref af d. 8 Nov. skrifver Lindblom: »Om mitt hus kan bereda din Fru en fristad och gifva dig mera lugn, så står det henne öppet, ifrån första stund hon vill sig deraf begagna. Många bekvämligheter kan jag ej bjuda ty utom 5 fosterdöttrar har jag förre Å. B. syster, en döf Öfverstinna, att herbergera; men jag hoppas Cousine skall finna någon ersättning, för det hon saknar, i det hjertelag, hvarmed hon här skall mötas. [Otryckt å Trolle-Ljungby].

2) I början af Mars öfverfördes till Seland 5,000 man af de 25,000, med hvilka Bernadotte i Febr. inryckt på danskt område.

3) Denna fick d. 6 Mars uppbrottsorder.

4) Den 28 Mars kom ryska krigsförklaringen.

5) S. d. d. 14 öfverlemnade danske ministern greve Moltke krigsförklaringen.

6) General Buxhöwdens proclamationer af d. 18/6 och 20/22 Febr.

Mitt bref, jag känner det väl, är tungt och mulet som tiderna. Så borde sig ej vara, och jag förebrår mig det, utan förmåga att kunna förbättra mitt fel. När jag besinnar, att Europa är i bojor, att mina qvartaler kunna indragas, att jag är nu 51 år gammal, och att smöret kostar 7 $\frac{1}{2}$ Rld pundet, finner jag icke mer några glada tankar i mitt hufvud. För att glömma dessa sorgeämnen borde jag äfven äga den lyckan att se den, som jag har den äran att skrifva till.

Det hade varit min skyldighet att äfven hos Erke-Biskoppen aflägga min tacksägelse. Men om min nådiga cousine värdes för denna gången vara, hos honom, en tolk af mina tänkesätt, torde jag, genom inträffande händelser, snart få anledning att sjelf uttrycka dem.

Den gamla rimaren, som är, nu mera, ingen ting värd utan genom sitt hjerta, förmår ej ens yttra allt hvad det känner, och kan ej annorlunda än ofullkomligt skilra den vördnad och lifliga tillgifvenhet hvarmed han har den äran att vara till sitt sidsta ögonblick,

min nådiga cousines

ödmjukaste tjenare

Leopold.

Stockholm

d. 14 Mars 1808.

* * *

Stockholm d. 29 Dec. 1808.

Nådige broder. Jag skäms att ha hållit mig tyst hela åtta dars tid, ehuru jag har ett charmant bref obesvaradt; men det är väl värre, att jag nu knappt kan skrifva. I går på eftermiddagen angreps jag af en feberkänsla med starka rysningar, eckel, verk, ifrån hufvudet till fötterna, i synnerhet häftiga magplågor. Detta tillstånd har fortfarit, utan särdeles minskning intill nu på förmid-

dagen, och jag mins mig aldrig ha tillbragt en sådan natt. Ovise om hvad häraf vill bli, och om det ej är till äfventyrs en begynnelse till den gångbara sjukan, iakttagar jag det första drägliga ögonblick, för att skrifva Min Bror till, och afbörda min erkänsla för all både gammal och ny godhet, ty jag underlät ej att i Min Brors sidsta bref, finna spor af de för mig mest hedrande afsigter. Visserligen smickrar mig blotta möjligheten af en sådan tanke. Men till denna enda njutning deraf måste jag ock, förnuftigtvis, inskränka mig. Hvarken min ålder eller min helse, eller mina föregående yrken, eller mitt förhållande till högre och lägre vederbörande, vare sig här uppe eller i stiftet, tillåta mig att vända dit åt minsta tanke eller önskan. Men vore ock deri, för öfrigt, någon minsta möjlighet, har jag min vän Lehnbergs ¹⁾ exempel för

1) I ett otryckt bref af d. 18 Dec. 1808 skrifer Lindblom till Leopold: — — — Dina reflexioner öfver Lehnbergs fränfälle utgöra ett äreminne öfver honom, som jag af hjertata fullhet underskrifver. Äfven lämpar jag med goda skäl på mig, hvad du skrifer om väckelsen, att vid dylika skilsmässor titta inom grafddörren. Medgifvom att den afgångne, i det mechaniska af sitt kall ej gjort sig oförgätlig: hvarken hans helse eller hans korta tid lemnade honom utrymme dertill. Men med allt detta, hvar skall stiftet få en lämplig Efterträdare?

Du nämner Upsala. Jag skulle gifva Fanten alla tre rösterna, om jag ägde att votera, så duglig känner jag honom just på en Biskopstol. Han har sedan 1800 varit ledamot i Cons. Eccles. och är i denna egenskap ojämfvrligen den djupaste. Men han vill icke ens emottaga förslaget och således än mindre kräcklan. Boëthius skulle ej kunna förmås att emottaga Westerås Biskopstol, än mindre Linköpings, om man kunde truga honom in på ett förslag. Dahl har många egenskaper, som skulle pryda en Biskop, men han vill blott bene latere. Ergo stryk ut Upsala rent ur tillgångarne. I stiftet är ingen af så eminenta meriter, att Presterskapet skulle gemensamt önska honom upplyftad på denna stol. Harlingsson får ofelbart nu, som förra gången, ett rum på förslaget, men han känner och erkänner vid 68 års ålder, att »Tel brille au seconds» — — — Dom-Prosten och Sundevall ambiera högeligen förslaget, och jag tror att de göra cause commune för att vinna det. Den sednare får appui af Gref Strömfelt m. fl. allierade, men jag kan icke förmoda, att ett sådant Westeråsiskt (eller att bruka Harl. (Ingssons) Calambour *Westeråsiskt* förslag kan vinna framgång i Ö.-Götland. Hisce positia. Skall man då gå utstiftes. Af varande Biskopar tror jag ej att någon kommer i fråga, icke ens Nordin, än mindre Mörner. Hvert skola de då vända ögonen? På Murray, Rosenstein, Bergstén, Lundström — Gud vet hvilka jag skall uppspinna. Murray torde in hac paupertate komma mycket i fråga. Tanken, att kgn ej nämner Rosenstein, ligger

mig, som ganska visst ej varit lycklig i denna plats. Utan tvifvel gör jag bättre att tänka på den plats han nu innehar, än på den han lemnat, och befinner mig, efter all anledning, mycket närmare den förra än den senare. Men intill dess jag der gömmes, kan och skall jag aldrig glömma mina förbindelser emot min första älskade lärare och välgörare, hvars ädelmodiga åtanke på mig, äfven vid detta tillfälle, verkligen både rört och smickrat mig.

Öfver Lehnberg slår Östgöta Gille en medalj, af ungefär en Riksdalers storlek. Idéen dertill är ännu ej afgjord. Så snart den blir, skall jag be att derom få inhämta min Brors råd och yttrande. Åt Landsh. Rosenstein, Lagm. Blom och mig har han uppdragit att författa inskriften på hans grafsten i Wreta. Som det nu står till med mig liknar det sig mera för mig, att behöfva en grafsten, än att besörja någons.

Spanska sakerna lära, vid detta laget, mest vara afgjorda. Man vill veta att pålitlig nyhet derom ankommit. Bonaparte skall ha skrivit till Senaten och låtit contramandera de öfriga tropparna som skulle gå till Spanien; *la conquete en étant déjà faite*, som orden skola lyda. Man säger att dessa troppar skickas nu till Holstein. Här hos oss begravas hela lass af döda, dagligen ¹⁾. Är det ännu friskt i Upsala?

honom i vägen, de tvänne öfriga äro föga kände och minst den, jag skulle preferera, Lundström. När jag nu lägger härtill att B. Tingstadius ej vill komma i fråga, absolut ej vill, så ser du huru sakerna förhålla sig. Jag har uppdragit teckningen till taffan, men kan icke achevera henne. Jag känner Östgötharnes Ostrogotisme. Den visade sig för Lehnberg, som likväl gått in i ett annat stift. Den tror jag ej skulle dementera sig nu emot en med lika och kanske mera öfverträffande talanger. Nu tillägger jag icke ett ord, för att ej synas råda. Pröfva människan sig sjelf. Sed hæc hactenus — — —»

Den 30 Mars 1809 utnämndes C. v. Rosenstein, som med 202 röster uppförts på första förslagsrummet.

1) Om den härjande farsoten, fältsjukan, skriver Sch. Rosenbane till sin syster d. 6 Dec.: »— — — Au reste on est entouré ici des Hopitaux militaires. La Maison d'Opera qui à ce que pretendit des mauvais plaisans etait parfois rempli des personnes, qui, à parler avec feu le Grand Chancelier, intet hade deras tillbörliga friskhet, La Maison d'Opera est à présent changé en Hopital militaire. — — —»

Sätt mig för Erke-Biskoppinnans fötter. Vördnad och evig tillgifvenhet. -- Nu orkar jag ej mera, för denna gången. Om jag blir bättre till nästa Postdag, skrifver jag väl några ord för att låta veta det.

Leopold.

* * *

Älskade, vördade. Jag kommer sent med den lofvade underättelsen om min helse; men att jag ändteligen skrifver bevisar åtminstone att jag ännu är till; hvilket också är allt det goda jag kan berätta om mitt tillstånd. Jag har haft tid på dessa två tre veckorna, att bli flera gånger sjuk igen. För det närvarande står det sämre till med mig, än då jag sist skref. Men derom längre fram. Nu till annat.

Bror finner på närlagda tvenne lappar¹⁾ förslagen dels till medaljen öfver Lehnberg²⁾, dels till inskriften på hans grafsten³⁾, som han genom sitt sidste förordnande anmodat Rosenstein, Blom och mig att besörja. Tillåt att jag gör min bror ett enskildt förtroende af begge delarne, och utber mig dess råd och förbättringar. Hvad sten-skriften angår, tycker jag den vara enkel nog, och passabelt god. Jag har åtminstone gjort det bästa jag kunnat. Men med Penningen hafver thet sig icke så lätt. Adlerbeth, som blifvit dervid i synnerhet rådförd, gillar starkt sjelfva den allmänna idéen dertill, och bland Legenderne, i synnerhet N:o 1. Mitt tycke är ej i den delen detsamma som hans; och i allmänhet är jag ej nöjd med någondera. Men hvarken mina göromål eller min hälsas närvarande tillstånd, lemnar mig tid nog att genom-

1) Dessa äro nu förkomna. Medaljen, som graverades af C. Enhörning, har på åtsidan inskriften: *Magnus Lehnberg Eloqui Sublimitate Immortalis*, på fränsidan: *Cuius Erant Mores Qualis Facundia* samt i afskärningen: *Sibi Erepto Sodalitas Ostrogoth. Stockh. 1809*. Den 21 Juli 1809 höll Gillet en minnesfest öfver Lehnberg, hvarvid minnestalet, som sedan trycktes, hölls af C. G. Cassel.

2) Lehnberg hade aflidit d. 9 Dec. 1808.

3) På Wreta kyrkogård.

bläddra alla mina gamla Latinska vänner, och i mitt blotta minne, finner jag ingen ting som gör mig fullkomligt till freda. Icke heller är jag försedd med goda register, som kunde lätta undersökningen. Af de 7 upptecknade skulle jag preferera N:o 3, såsom ett uttryck af landsmäns högaktning, i fall detta loford verkligen tillhörde Lehnberg, och ifall icke *den Enda*, om hvilken detta rätteligen kan och bör sägas, vore Gudskelef ännu lefvande. Jag ber denne ende bistå oss med sin fina urskilning och sina större resourcer. De öfriga förslagen synas mig till större delen små och kraftlösa. Likväl tycker jag att N:o 6 har någonting som vackert skulle svara emot inskriften kring bilden, och utgöra ett slags *helt* med den. Ty man bör väl ej taga *mores* i den mest inskränkta bemärkelse utan förstå dermed hela omfattningen af tänkesätt och förhållande. Äfven synes mig, i samma afseende, N:o 5 icke orimlig, då man med *prima Corona* ville förstå icke blott den första utmärkta och belönta förtjensten i vältaligheten, men äfven den största. — Men det fordrades dertill att omskriften kring bilden ändrades, och icke innehölle samma superlatif. Denna omskrift är dessutom ordrik, och temmel. trivial. Jag ville finna ett bättre och kortare sätt att uttrycka dess innehåll.

Med ett ord: om ibland alla någon finnes som kunde synas passabelt lycklig och ej ovärdig sitt ämne, skulle det efter min tanke vara den sidsta. Men den är lång. Skulle antingen ordet *meritam* ej kunna gå bort, eller versen sammandragas till en enda, för ex.

Nec Famam fortuna auxit neque auferet ætas.

Och mårne ej personen hvarom detta säges kunde förstås under, utan att behöfva utmärkas genom något *cujus, cui*, eller dylikt? ¹⁾

1) Se Lindbloms svar i sitt bref af d. 27 Jan. 1809 [Delvis tryckt i N:o 30 i Brinkm. Arkiv.], och brefvet af d. 14 Febr., hvori han skrifver: » — — — Se! Nu är det ock slut med den enda talang du hitintills kunnat i någon mohn hos mig gilla, jag menar min förtrolliga brefstil.

Sedan du med de öfrige herrarne upphöjt mig till Medlem i det vittraste Samfund, duger jag icke ens att skrifva ett bref. Man bör äfven skrifva vär-

Posttimman är på vägen att slå, och jag hinner ej mer än förnya min anhållan om Min Brors råd och biträde. Jag är säker att Bror finner i sitt minnesrika förråd lätteligen någon ting bättre än allt det föreslagna.

Nu ett ord om mig, innan jag slutar. Då jag ber Min Bror frambära min vördnad till Erke-Biskoppinnan, får jag be Min Bror tillika underrätta henne, för rolighets skull, att detta vördnads-offer, kommer, för denna gången, från en gubbe med kalott på hufvudet¹⁾. Jag bär verkel. nu mera en sådan och kommer förmodligen att länge bära den. En olycklig tillfällighet, bestående i en *loupe* mitt ofvanpå hjessan, redan öfver 20 år gammal, men som genom en rifning med kammen, råkat i bulnad, har gjort nödvändigt att för skötselns skull, afrika en stor fjerdedel af håret. Jag skrifver detta under full supurationsfeber, och efter att ha tillbragt flera nätter i värk och sömnlöshet. Huru härmed går, vet ej min doktor; men jag är lengesedan beredd på allt sådant. Ut-

digt en Corps af Snille och Smak, då man skrifver bref. Men se detta har aldrig varit min stora förtjenst. Skyll dig sjelf, min värde Med-Broder, som jag visat vet, i en hufvudsaklig mohn bidragit till denna försnillning af min enda förtjenst. Men Min Bror vet, att i samma ett sinne förslösas, vinner ett annat i styrka, och detta är tacksamhetens hos mig. Emottag denna försäkran, som mitt hjerta uppriktigt ägnar dig, och känn någon tillfredsställelse af medvetenhet, att hafva kunnat gifva en nära 40 års gammal vän den enda möjliga äretitel, som han kunde emottaga.

Jag kan härvid ej glömma ett nyligen utkommet pasquill öfver Academiestaten, der jag stod främst med ett motto af Lidner:

Vel den sitt öde vet och kan ej hoppas mer.

Huru ärofullt är icke denna profetie af Acad. vederlagd?

Ett ord om Medaillen. Om ett sådant embleme, som du föreslagit, sättes på reversen, så gifver jag företrädet åt öfverskriften: Superstes erit, framför alla andra hittills föreslagne. I detta enda fall kunde jag om mig säga interdum bonus dormitat. — Men om jag minnes rätt, så är nē i nēvē långt och då är saken hulpen. Jag vill ock tro att *cu* är 2-stafvigt och i anceps. Dahl är i staden bor midt emot Rosenblad. Honom hörer. — — —

1) I sitt svar af den 27 Jan. skrifver Lindblom: »Min hustru emottager hälsningen hälet utan calotte, så länge den är ett bevis, att ett så väl organiseradt hufvud invärtes har någon obehörig utvärtes åkomma.»

I ett bref af den 3 Febr. lemnar han råd om sjukdomens behandling från Arkiatern Pehr v. Afzelius.

gångsporten är nästan likgiltig. En mindre obehaglig kunde jag likväl ha önskat mig. Med kalott, kunde jag nu verkligen tänka på Linköping. Ifrån Westerås skrifver en till Malmström:¹⁾ hvem skall bli Biskop i Linköping, — *Murray*²⁾ eller *Leopold*? Murray har förargat sig deröfver, och jag ej mindre.

Vörtnad, vänskap, evig erkänsla.

Leopold.

Stockholm d. 22 Jan. 1808³⁾.

[Forts.]

* * *

1) *Pehr M.* f. 1758 † 1834. Prof. i Åbo, Kgl. Bibliotekarie, Kh. i Sköfde, Kh. i St. Tuna.

2) *Gustaf M.* f. 1747 † 1825, Biskop i Westerås sedan 1811, var vid denna tid Pastor Primarius i Stockholm, men utnämndes följande år till Öfver-Hofpredikant och Ordens-Biskop.

3) Dat. 1808, men måste vara 1809, då Lehnberg dog i Dec. 1808.

Atterbom och Geijer

efter "affallet".

Det var, som bekant, genom den i n:r 2 af »Litteratur-Bladet» (1838) förekommande recensionen af Atterboms nyligen utgifna Saml. Dikter, som Geijer öppet bekände sin gent emot honom förändrade ståndpunkt. Redan flere månader förut kände Atterbom till Geijers afsigt att utgifva en tidskrift med detta namn¹⁾. I ett bref af d. 28 nov. 1837 (se nedan n:r 1) hade Geijer närmare meddelat sin mångårige vän sitt beslut att »utgifva ett Litteratur-Blad». Om att detta skulle blifva ett språkrör för några förändrade åsikter, finnes dock icke ett ord taladt. Han säger blott, att det skulle blifva en kanal för en hop öfverlopsverksamhet hos honom. Att han ej önskade medarbetare, var klart. (»Jag ämnar skrifva det. Dess inskränkta område är dermed gifvet».) Att Atterboms dikter, af hvilka första bandet utkommit 1837, där skulle komma att granskas, kunde deras författare möjligen antaga, men svårligen kunde han tänka sig, att granskningen skulle innehålla sådana omdömen,

1) Jmf. hans bref till Geijer d. 3 sept. 1837 (i »Bref från P. D. A. Atterbom» i K. B.) tryckt af *Arv. Ahnfelt* i »Nektar och Gift» (Sthm 1881) s. 122. I detta bref säger A. bland annat: »Schröder och Palmblad ville helst, att du valde Litteraturföreningens Tidning till organ för dina domar och öfversigter; men jag inser väl, att ditt blad är till sin idé något ganska annat, hvilket såsom sådant ej kan undgå att framträda särskildt. Hvad de befara, att svenska allmänheten (hvars majoritet är lika illvillig som dum) skulle tro någon *schism* vara inträffad mellan dig och Litteraturföreningen eller oss, kan enligt min tanke förebyggas, om du t. ex. lämnar oss någon gång en och annan artikel för Litteraturföreningens tidning.»

som där verkligen förekommo. (»Poesien i dina Poesier är en perla, som väl ej hör till dagens prål, men hvars milda sken ej heller kommer att qväfvas af skymning och natt.») Ännu sedan den bebådade tidskriftens första nummer framträdte, anar Atterbom ingenting för sin särskilda del. »Ja, *Geijers Litteratur-Blad!*» skrifver han d. 11 febr. 1838 till Almqvist, »es lässt sich Verschiedenes darüber sagen». Det är för Geijers egen skull han är orolig. »Det vissa är, att Geijer *nu* spelar ett så öfverdådigt spel, att jag, ehuru mycken oro jag har i mina egna kläder, för ingen del ville vara i *hans*. . . . Det gör mig om Geijer hjerteligen ondt; detta företag *kan bli halsbrytande för honom*¹⁾.

Kom så i februarinumret den ödesdigra recensionen. Denna handlar endast till sin senare hälft om Atterboms dikter. Såsom stundom annars i sina recensioner gör Geijer äfven här vidsträckta utflykter från saken i fråga. De stora tankarne, som, uttryckta i några få ord, jaga fram, undanträngande hvarandra, föra honom själf liksom läsaren omärkligt bort från ämnet. Efter att hafva kastat en snabb, vemodig blick på vår medeltid, enligt hans mening »lika fattig som dunkel», och sedan i korta drag uttalat sin uppfattning af de följande tre århundradenas vetenskap och vitterhet öfvergår han till den romantiska skolan i Sverge och särskildt den atterbomska diktningen, hvilkens både förtjänster och brister han på ett eftertryckligt sätt framhåller. Ett rättvisare beröm och ett rättvisare klander torde i hufvudsak med afseende på denna diktning ej vara uttaladt.

Det var visst icke första gången, som Geijer oförtäckt lät sin vän skalden höra skarpa sanningar, men *tonen* i klandret var nu en helt annan än förut. Han tillät sig åtskilliga uttryck, som väl kunde för föremålet i fråga kännas sårande. Sålunda kallades

1) »Bref från P. D. A. Atterbom» i K. B. De där befintliga 7 breffen till Almqvist äro till största delen tryckta af Ahnfelt i »Nektar och Gift.» — Kan-
ske får man till denna tidpunkt hänföra hans xenie (SamL Dikter, 1863) öfver
»Litteratur-Bladet»:

Facklor nu tändas alltjemt, som *språka*. Af *dig* vi dock vänta
Bloss, som *lyser*; och ej skall du besvika vårt hopp.

Atterbom »värnlös mot löjet». »Författaren tänker för mycket på framtidens utslag. Framtiden har så många att afgifva, att fruktansvärdt är, han förfar *summario processu* i saken», och än mera. Fullt klar blef recensentens mening genom de märkliga slutorden: »Och härmed trycker jag i tankan Skaldens hand till pant af en lika uppriktig som ovanskelig tillgifvenhet, skulle ock våra banor ifrån hvarandra vika. — Ty mig — »har stugan blifvit för trång».

»Personligen», skriver Geijer till Järta¹⁾, »har Atterbom, efter första missnöjet, tagit saken mycket väl, såsom ock hans i allt afseende vackra och billiga förklaring i Litteratur-föreningens tidning visar.» Säkert är dock, att han blef djupt gripen af en kritik af från det hållet så oväntad art.²⁾

I ett »Bihang» till »Svenska Litteratur-Föreningens Tidning» (1838) införde Atterbom d. 14 mars en lång »Förklaring». I denna vänder han sig särskildt mot åtskilliga af Geijers påståenden. Så hade talats om A:s »utfall . . . hans återtåg . . . hans vexlande *krigs- och fredsrop*.» Härpå genmäler den senare, att hans bana, i sitt *hela* betraktad, alltid gått i rak riktning och att intet enda verkligt återtåg där kunde företes. Hvad »krigs- och fredsropen» anginge, låge icke i dem något vacklande, inkonsekvent, motsägende. Intagna i de nyligen i kronologisk följd utgifna dikterna, betecknade de två särskilda tidsskiften, dels den tidpunkt, då den litterära striden begynte, dels den, då författaren, i den mest fridsälskande sinnesstämning återkommen från södra Europa, hade för afsigt att egna sig endast åt positiva produktioner.

»Till det hos författaren sjelf opoetiska», hade Geijer sagt, »räkna vi hans böjelse, om ej bemödande, att låna sin poetiska bekännelse en viss politisk färg.» Atterbom svarar härpå, att, så

1) D. 21 mars 1838. Se Er. Gust. Geijers Saml. Skrifter. Band 8 (8thm 1875) sid. 678.

2) Ett tillräckligt bevis härför har man i hans bref till Almqvist. Jmf. »Nektar och Gift» s. 159.

En samtida, som säger sig tidtals stått Atterbom nära, påstår till och med, att han sjuknade. Jmf. *Rud. Hjärne*, »Från det förflutna och det närvarande. I. Teckningar från Upsala academi på 1830- och 40-talen.» Vesterås 1879.

långt hans åsigt af verlden hunnit utbilda sig till ett sammanhängande helt, den ej kunnat undgå att afspegla hans religion, hans filosofi och — i viss mån — hans samhällslära. Med hvad man i dagligt tal kallar politik, hade hans *egentliga* väg ingen beröring. Den »hyporboreiska republiken» i Lycksalighetens Ö karikerade ej särskildt svenska förhållanden.

Geijer hade vidare beskylt honom för att »behaga sig på ståndpunkten af en föråldrad vitter polemik», detta med anledning af att i dikterna liksom i anmärkningarna intagits åtskilligt tillhörande den litterära fejden. Han borde hafva bifogat »*något* uttryck af ett gladare, billigare, upphöjdare omdöme», särskildt om Leopold. Atterbom erinrar härvid om att han i anmärkningarna till sina dikter uttryckligen tillkännagifvit de äldre af dem som »poetiska memoirer, som återspegla» hans äldre period »i dess förtjenster och dess brister, i dess goda och dess onda, i dess skick och dess oskick». I recensionen hade Geijer själf sagt (s. 29, 30): »vi ha ingenting emot att minnen af den vittra strid, hvarmed den så kallade phosphorismen i Sverige uppträdde, äfven blifvit införlifvad med Atterboms samlade Dikter. Striden tillhör svenska vitterhetens historia, kunde och borde ej af författaren förnekas, och skalden har ej varit allt för frikostig i mängden af de här anförda dokumenterna, som bära ögonblickets färg — om man ock skulle önskat dem ha varit af större betydenhet.» Detta medgifvande af recensenten innebär, menar Atterbom, att han (A.) ej gjort sig saker till den förstnämnda beskyllningen. Angående yttranden i vänligare ton om Leopold hänvisar Atterbom till ett sådant i Poetisk kalender för 1821 ¹⁾. Om flera af Leopolds stycken, t. ex. Försynen, Eglé och Annette, Den vackra bedjerskan, hade han, ehuru ej i nu utgifna dikter, talat med loford. »Hans antagonist erkände tidigt, att han i *sitt* slag är fulländad, att han står vid sidan af Pope, ja, i vissa afseenden öfver denne. Kan Recensenten sjelf inrymma honom ett ännu högre rum?» Att

1) Atterbom afser, hvad han i sina »Recensionsblommor» då skref om Leopold.

Leopold, såsom Geijer påstått, burit de unga litteratörernas anfall *med tystnad* vore ogrundadt. Atterbom hänvisar till flera i Leopolds skrifter förekommande ställen t. ex. Silfvertönen — »motutfall, till hvilka han naturligtvis egde den oinskräntaste rättighet.» — Geijer hade i sin recension visat sig tro, att Atterbom genom att i diktsamlingen intaga polemiska stycken velat gifva luft åt en ännu hos honom kvarlevande *vrede*. Att så ej var förhållandet, hade Atterbom redan förut framhållit genom att hänvisa till planen för dikternas utgifning. Emellertid upptager han åter detta ämne och förnekar, att någon sådan *vrede* hos honom verkligen finnes. Sanningen af detta sitt påstående bevisar han ock genom det följande. Leopold såg, säger Atterbom, »på fullt allvar en fara för förnufkets och culturens heliga sak i den större frihet, det mindre begränsade spelrum, som phantasien genom de nyare poeterne återvunnit.» Hans föraktfulla utlåtanden om folksagan och folkvisan vore sagda »i uppriktigaste välmening.» »Frid öfver hans minne!»
O. S. V.

Atterboms »förklaring», ur hvilken vi här framlagt endast hvad som synt oss viktigast, är i sin sista punkt riktad mot recensentens påstående: »Författaren tänker för mycket på framtidens utslag.» Detta gifver Atterbom anledning att uttala en del af sin poetiska trosbekännelse. »Riktigare», säger han, »fatta mig dock de, som förebrå mig att för mycket tänka på forntiden, d. v. s. att med mina tankar, känslor och böjelser för mycket lefva i förflutna tider.» — — — »Jag försänker mig gerna i betraktandet af den tid, då Poesien var den anda, som genomträngde människans hela offentliga och enskilda lif, och om jag någonstades på jorden är hemma, så är det der.»

Efter att i förbigående hafva opponerat sig mot Geijers uppfattning af Stjernhjelm och det sjuttonde århundradets svenska vitterhet (»ännu ingen vår» hade Geijer därom yttrat) avslutar han sin förklaring med ett tack till recensenten för hans »redliga välmening». Han ser denna äfven i de »tirader, der han tillåtit sig en *ton*, som för de flesta läsare bortskymt den.» Hans dikter hade

förut å ena sidan öfvermåttan tadlats, å den andra öfvermåttan berömts. Geijer hade velat gå »den jemna sanningens medelväg.» De vackra och betydelsefulla slutorden anför vi i sin helhet: »Jag besvarar derföre hans handtryckning med oförminskad värme. Äfven *mig* har »stugan blifvit för trång»; i *den* mening, att äfven mig lockar den fria luften, den vida, klara himmelen. Men då *hans* bana är rigtad åt hafvets öckenrymder att der förlusta sig med stormvågor, med vikingsbragder och strandmåsans skri, går *min* åt den gröna skogen, bland blommor och lärksång att der lyssna till den anda, som ännu i dag gerna uppenbarar sig, liksom fordom för profeten, icke i väderhvirfveln, icke i jordskalfvät, icke i eldslågan, utan i en sakta vindfläkt med eviga trösteljud. Vill han understundom, trött af sina härnader och ströftåg, besöka mig der i min eremit-hydd, så må han vara viss att alltid mötas af ett lika oskrymtadt välkommen som i vår gemensamma ungdoms oförgätta dagar»¹⁾.

Atterboms försvarsskrift — ty en sådan är den — bär en upphöjd och ädel prägel, men gör i sak på det hela taget ett matt intryck, så till vida som han vederlägger egentligen endast hvad som rör hans förhållande till den gamla skolan, men icke bemöter recensentens viktigaste kritiska inkast i afseende på arten af hans poesi. Han har intet att svara på de välgrundade anmärkningarna mot dennas förnämhet att ej släppa verkligheten in på sig — dess »pretiositet» — skaldens böjelse för en symbolik, i hvilken han själf »träder emellan tecknet och det betecknade och ger in- visningen, tydningen» — detta klemmande med sin egen ytterst tillspetsade subjektivitet, egenskaper, som (hvad de bägge sista beträffar) Geijer tillägger den nya romantiken i allmänhet utan att därifrån fritaga Atterboms diktning. Kanske kan man i det undanskjutande af hufvudsaken, hvilket vidläder Atterboms skrift,

1) På den geijerska recensionen syftar xenien »E.* G.» (Saml. Dikter, 1868):

Redligt du klandrat; humant till en del. Godt! Auctorn är tacksam:
 Dock är hans ståndpunkt *hans*; kan ej förvandlas till *din*.

finna en förklaring till den något nedlåtande tonen i Geijers »Replik»¹⁾, hvars korthet tillräckligt motiveras af att han säkerligen ej önskade någon polemik.

Om det inflytande, som recensionen i Upsala utöfvade på uppfattningen af Atterbom, ordar han själf i ett bref till Almqvist på följande sätt:²⁾ I allmänhet har en liten hygglig aftonbladistisk ormgård här inom Upsala blifvit anlagd, hvartill *Geijers Litteratur-Blad* gifvit väckelsen. De små ormungar, som här nu hväsa åt mig och Palmblad, anse sig hväsa i Geijers intresse och tjenst. — — — Innan det nyssnämnda Litteratur-Bladet och recensionen öfver mig utkommo, hördes ej i Upsala minsta kny af det gorm om *fosforister* och *fosforismer*, som nu äfven här hos ett (måhända talrikt) parti blifvit en jargon.»

Verkningarna af Geijers öfvergång till det liberala lägret, hvarigenom Atterbom förlorade ett af sina förnämsta stöd, spåras här och där i dennes dikter. Redan förut hade han i bref till Almqvist³⁾ klagat öfver att han kände sig allt mera ensam — ett förhållande, som han kanske ej besinnade vara en naturlig följd af riktningen af hans poesi. Ett uttryck för samma känsla är sonetten »Godt sällskap» från 1838:

En främling i mitt land jag är och blifver,

Och från dess skalter står jag skild allena; etc.

Till detta sammanhang hör äfven »Röst ur Stugan», en längre dikt, som Atterbom insände till tidningen Svenska Biet (1841, n:r 25). En annan, något senare dikt från samma år är »Eremitens

1) Litteratur-Bladet, 1838, n:r 3. Geijer svarade endast: »Den förklaring, som den i Litteratur-Bladet n:r 2 recenserade skalden, i anledning af samma recension, afgifvit i Svenska Litteraturföreningens Tidning är egnad att förstås af ädla sinnen, och jag förenar mig i det bifall, alla sådana skola skänka åt den anda, hvari den är skriven.»

2) D. 1 maj 1839. — I ett föregående bref (d. 13 jan. s. Å.) säger han sig blifvit *hårdad* genom »det Geijerska eldprofvets». B. E. Malmströms uppsats i Eos »Blick på Svenska Vitterhetens närvarande tillstånd», (1839 n:r 22, 24) tyckes dock, för tillfället åtminstone, hafva bragt honom ur jämvigten. Jmf. det nyss anförda brefvet af d. 1 maj.

3) D. 30 nov. 1836, d. 4 jan. och d. 5 okt. 1837. »Man blir alltmera ensam, eller rättare: man blir alltmera varse, att man redan länge varit det», skriver han i det första af dessa bref.

tackoffer», som begynner med fyra ur det förra stycket hemtade strofer och fortsätter samma ämne. I dessa båda dikter uttalar sig en stolt, manlig resignation öfver den isolering, som allt mer bildade sig omkring honom och i hvilken hans käraste arbete var återväckandet af den svenska litteraturens stora minnen. Han var redan nu, hvad han i sin »Helsning till svenska allmänheten» (1847) skref,

En minnets man. I det förflutna bor
Min tankas umgängskrets, och sagans tempel
Är helgedomen för *min* offertjenst.

Geijers och Atterboms slutord till hvarandra i Litteraturbladet och Litteraturföreningens tidning beteckna, enligt vår uppfattning, den ställning, de i det hela taget intogo till hvarandra efter affallet. Med åsigternas förändring hos den förre följde utan tvifvel, att en viss kyla inträdde i den sympati, som förut på grund af gemensamma litterära tycken och sträfvanden så länge förenat dem, men ovänligt blef icke deras förhållande till hvarandra; tvärtom saknas icke bevis på motsatsen.

En del af deras samtida hyste dock en motsatt uppfattning. Åtminstone finner man ingen undantagen från de »forna vänners» antal, som »förgiftade Geijers sista stunder»¹⁾. Äfven i senare tid har man hos Atterbom velat påvisa ett mot Geijer afvoigt sinne. Så har man påstått, att Atterbom i ett rektorsprogram efter Geijers död sagt, att dennes affall endast kunde »ur patologiska grunder» förklaras²⁾. Då Atterbom afträdde från rektoratet d. 14 juni 1847, yttrade han sig bland annat äfven om den förlust, Upsala universitet lidit genom Geijers död. Att han det gjorde, var en sak,

1) Dagligt Allehanda 1847, n:r 94, (anfördt i »Minne af E. G. Geijer». Örebro 1869). I sina »Teckningar från Upsala akademis» meddelar Hjärne (s. 45), att han »har sig särskildt bekant, att äfven Atterbom hade del i en mot Geijer uppsatt skrift», hvilken dock undertrycktes. Denna uppgift är af allt för obestämd karaktär för att, innan närmare upplysningar vunnits, förtjäna något afseende.

2) *Hjärne*, Götiska Förbundet och dess hufvudmän. Erik Gustaf Geijer, s. 283. I sin lefnadsteckning öfver Geijer har *J. Hellstenius* samma påstående, men i betydligt mera tillspetsad form. (E. G. Geijers Saml. Skr. Sthm 1876 s. XLIV, noten).

som berodde på hans pligt för tillfället, emedan det var en »häfdvunnen sed, att hvarje afträdande Rector förtäljer i en enkel öfversigt de akademiska tilldragelser, som timat under hans styrelsetid.» Att vid den återblick, som han i sin skrift kastade på Geijers lifverksamhet, han icke kunde förbigå dennes öppna brytning med »den historiska skolan», är tydligt. Hvad han härvid yttrade, röjer visserligen partimannens ståndpunkt, men hans ord uppenbara äfven ett bemödande att utan att skyla egna åsikter, så mildt som det med dessa gärna var möjligt, döma öfver den bortgångne. Hvad det ofvan anförda uttrycket beträffar, har det, då det läses i sitt sammanhang, ej den smädliga karaktär, som det, lösryckt ur det samma, erhåller. Efter att hafva omtalat, huru Geijer mot slutet af sitt lif ville lefva blott för sin häfdateckning, heter det: »Försynens beslut var dock ett annat. Hans fysiska krafter voro bräckta; de hade till och med länge, fastän bemligen, varit det; och tilläfventyrs kan mången af hans senare lefnadsföreteelser endast patologiskt förklaras.» Det är Israel Hwassers uttryck som Atterbom här anför (enligt hvad både Hjärne och Hellstenius upplysa),¹⁾ och, som man finner, är det genom ordet »tilläfventyrs» ej så litet modifieradt och användes för öfrigt ingalunda särskildt om affallet. »Men», fortsätter Atterbom, »huru än härmed må förhålla sig, så utplånas dock aldrig de verkliga förbindelser, i hvilka Sverige står till denne sällsynt begåfvade man, på hvars kärlek och snille poesien, filosofien, historien, musiken gjorde lika anspråk.» Det sista omdömet är ett bland de många i ofvannämnda program, genom hvilka författaren framhåller Geijers storhet, och det hela gör intrycket af att härröra från en verklig vän, som ej upphört att vara det därför, att han ej kunde förstå eller gilla sin förre själsfrändes förändrade riktning.

Såväl Atterbom som Geijer hafva själfva genom sina bref lemnat bevis för det vänskapsförhållande, som emellan dem egde

1) Hwasser lär hafva fält detta yttrande i ett enskildt sällskap. I sådant fall måste det betraktas som mindre taktfullt af Atterbom att offentligen återgifva det. *Hvilken* punkt i Geijers senare lif Hwasser egentligen afsåg, är oss ej med visshet bekant.

bestånd ännu under de sista åren af den senares lefnad. Atterboms trenne bref från denna tid äro på ofvan uppgifna ställe af Ahnfelt offentliggjorda. Här nedan följa de geijerska brefven ¹⁾, till hvilka ofvanstående är att betrakta endast som en inledning.

1) Originalen till dessa samt till de öfriga i Geijers skrifter tryckta breffen till Atterbom finnas för närvarande i Majoren m. m. E. G. A. Atterboms ego. Enligt egarens önskan har stafningen här oförändradt bibehållits.

1.

Bäste Atterbom!

Tack för ditt bref!

Poesien i dina Poesier är en perla, som väl ej hör till dagens prål, men hvars milda sken ej heller kommer att qväfvas af skymning och natt.

En min plan måste jag meddela mina Upsala vänner. Du känner mina gamla betänkligheter angående en Litteraturtidning, sådan den mer än en gång hos oss blifvit försökt, liksom min gamla grundsats, att en sådan fordrar *en* man, som deråt egnar sig.

Men hvarken mannen eller tidningen torde komma att finnas, om den senare ej för säkerhets skull tilltages i så liten skala, att en man, äfven med andra sysselsättningar, verkligen *kan* præstera arbetet.

Jag har beslutat göra ett försök, och med nästa år torde af mig komma att utgifvas ett *Litteratur-Blad* — ungefär 1 tryckt ark in 8:o — den *siste* af hvarje månad, innehållande Recensioner och Öfversigter ur årets Litteratur. Jag ämnar skriva det. Dess inskränkta område är dermed gifvet. Ideen har länge sysselsatt mig och är helt och hållet min egen. En hop öfverloppsverksamhet finnes hos mig, som på detta sätt kan få en ordentlig kanal.

Det ekonomiska af företaget är ej ännu rangeradt, men torde bli det. Jag vill så litet som möjligt gå Litteraturföreningens tidning i vägen ¹⁾. I December pläga ju vanligen prænumerationerna ske? Mitt blad kommer troligen ej att annonseras, förrän det utkommer i Januari. Jag är i alla fall en afsvuren fiende af prospecter. Meddela detta åt våra gemensamma vänner.

Oföränderligt

Din

E. G. Gr.

Ups. d. 28 nov. 1837.

1) »Svenska Litteratur-Föreningens Tidning» utgafs 1833—38. Bland redaktörerna, enligt prospecten till antalet 17, voro Atterbom, Fahlerantz, Grubbe, Hwasser, Palmblad. Bland »medarbetande ledamöter» nämnes Geijer. — »Litteratur-Bladet» utkom 1838—39; Bilaga 1840.

2.

Tisdagskväll d. 15 okt. 39.

Bäste vän!

Då jag kanske ej hinner söka dig dessa dagar, och jag just nyligen genomläst din till vidd lilla, men till innehåll viktiga bok¹⁾, som du haft godheten skänka mig, så vill jag, medan intrycket har all sin första friskhet, göra mig det nöjet att genast säga dig, att i mitt tycke, och så vidt jag förstår, denna afhandling är den mest fulländade af dina prosaiska arbeten — på en gång djupt innerligt och älskeligt tänkt — och äfven i framställningen, för den som kan följa dig, i så hög grad lyckad, att endast få anmärkningar kunna göras. Jag har egentl. blott *en* att framställa, att *början* kanske kunnat tagas populärare och lyckligare från analysen af begreppen *nöje* — *välbehag* — *kärlek* — och derigenom strax de toner anslås, som sedan så skönt och skärt i slutet *sammanklinga*. —

För öfrigt är uppsatsen lika väl tänkt och sagd — och att du måst *concentrera* din vanligen nog episkt sig utbredande framställning, har gifvit det hela en rundning och mögnad, som smakar af mästare.

Din

E. G. Gr.

3.

Måndags f. m. [1841].

Bäste Atterbom!

Hjertlig tack för ditt bref!²⁾ Och hjertlig lyckönskan till din *landliga trefnad*, (hvarom min hustru äfven vet berätta) samt till alla denna trefnads frukter, hvilka jag hoppas skola öfverleva mången både sommar och vinter.

1) Möjligen »Tal, hållet vid Svenska Bibel-Sällskapets allmänna sammankomst på stora Börs-Salen i Stockholm den 27 mars 1839.» Stockholm 1839.

2) Af d. 19 juni 1841 från Qvallstad i Upland. Detta bref är till största delen tryckt af Ahnfelt.

Medföljande portfölj af *Thorildiana* anförtröddes mig för många år sedan af Expeditions-Sekreteraren Ulmgren och har af mig förvarats i den tanka att begagnas vid en uppsats om Thorilds *Karakteristik*, ett företag, hvars utförande under årtal blifvit uppskjutet och nu mera väl aldrig af mig blir utfördt. Det är därför med verklig fågnad, som jag öfverlemnar dessa dyrbara och intressanta materialier att af dig efter behag behandlas. De kunna ej öfverlemnas i bättre händer.

Några biografiska anteckningar om Thorild af en sann ungdomsvän måste äfven finnas i mina gömmor. Jag skall eftersöka, och om de igenfinnas, med nöje sända dem. Nu binner jag ej mer, ty budet väntar ¹⁾.

Jag är lycksalig att åter finna mig i min treffiga bostad ibland de mina!

Din

E. G. Gr.

4.

Upsala d. 10 Juli 1841.

Bäste vän!

[Början af brevet innehåller tacksägelser för Atterboms och hans bustrus afsigt att besöka Geijer på hans silfverbröllopsdag samt åtskilliga meddelanden angående familjeförhållanden.]

Lycka till din *Serenitas mentis* — den i sanning högsta himlagåfvan — måtte ej blott *Serenitas coeli* aldeles uteblifva! Lycka äfven till alla dina poetiska funderingar! Näst att *göra* poesi är ingenting ljufligare än att *betrakta* den. Den stilla, lyssnande betraktelsen är en så stor lycka. Man borde ej låta störa sig deri — om man kunde. Dina *Blåfågelsverser* — tack för dem! — äro den skönaste bekännelsen i detta afseende.

1) I sitt bref beder Atterbom att, om ej Geijer själf ämnar utgifva någon »karakteristik öfver Thorild», få begagna de papper om Thorild, hvilka G. har i sin ego.

Härhos några rader, skrifna till en melodi, som tillkom dagen efter det tysta Silfverbrölloppet, och hvilka mamma och Agnes sjunga för oss:

Utöfver årens spegel
 Vår lefnadajulle sakta flöt
 Och bar med villigt segel
 Vår stilla lycka i sitt sköt.
 Må ingen storm den härja
 På väg till önskad hamn!
 Må *der* oss samfällt bärja
 Ett hem i samma Faders famn!

Det må i alla afseenden vara en *gemensam* önskan. — —

Din

E. G. Gr.

5.

d. 8 ¹⁾ April kl. 9 f. m. [1844].

B. B.

Jag hörde i går *berättelsevis* nämnas, att du ämnar uppträda emot mig med 'en Brochure angående den Köpenhamnska resan. Förhåller det sig sålunda, så har du den fördelen att få vända dig emot en person, som hvarken vill eller kan försvara sig: en fördel, hvilken jag tviflar, att du vill begagna. Är det din afsigt att nu uppröra detta ämne, hvarmed du sätter flera i förlägenhet än mig, och vill du hvarken derifrån afstå eller uppskjuta företaget, så finnes (hvilket visserligen ej kan undgå dig) en sida af saken att framhäfva, nämligen den *sociala* och *litterära*, hvilken jag sjelf bidragit att skilja ifrån den *politiska*, emedan jag just utpekat *denna*, men på hvilken förenämnda sida jag sjelf, ehuru jag gillar den, vid tillfället ej kunnat lägga vikt, emedan resan, just nu företagen, otvifvelaktigt äfven och företrädesvis fått karakteren af en politisk demonstration. Afstrykes denna karakter, då

1) Af misskrifning står brevet dateradt en vecka senare, d. 15 april.

är allt annat godt, men den kommer tvärtom att förbittras, om du själf vid detta tillfälle inlåter dig i någon slags politisk polemik. Dessa mina tankar har jag velat meddela dig till det afseende, du kan anse dem förtjena ¹⁾.

Hälsning och
vänskap
E. G. Geijer.

6.

d. 9 April [1844].

Bäste Atterbom!

Jag har nyss emottagit dina ord om Skandinaviska Föreningen och Studenttuttåget från Upsala till Köpenhamn och läst dem med

1) Efter det danska studentbesöket i Upsala 1843 upprättades ett skandinaviskt sällskap, som tog den skandinaviska idéen i sitt hägn. På danskarnes inbjudning hade man beslutat ett studentmöte i Köpenhamn 1844. Geijer, då rektor, kallade kuratorerna till sig och förestälde dem det mindre passande i att företaga resan under den gamle konungens sjukdom, hvarpå ordf. kurator svarade, att i händelse af hans Maj:ts fränfalle resan naturligtvis skulle inställas. Efter konungens död fortsattes emellertid förberedelserna till resan. Då med anledning af sin och landets sorg konung Oskar I ansåg, att för närvarande ingen resa borde företagas, fick Geijer i uppdrag att i *eget namn* framställa detta till mötesbestyrelsen, men hans ord upptogs med mycket missnöje. Sedan emellertid rektor tillkännagifvit, att det vore konungens bestämda önskan, att nu ingen resa skulle företagas, uppsköts mötet till nästa år. (Jmf. Resebestyrelsens »Förklaring rörande Köpenhamnsfärdens» i Aftonbladet 1844, nr 115, en samtida broschyr af — bb — och Hjärne, »Anteckningar från Upsala akademien»). Sedan beslutet om resans inställande fattats, utkom Atterboms broschyr »Om Skandinaviska Föreningen och Studenttuttåget från Upsala till Köpenhamn.» (Upsala 1844). I denna skrift, som bemöter en insänd artikel i »Svenska Biets» d. 20 mars 1844 (nr 67) »Några ord om det tillernade studenttuttåget från Upsala till Köpenhamn», uttalade Atterbom visserligen sitt gillande af att resan nu blifvit instäld, men tager själfva studentmötesidéen varmt i försvar. Samma år utkom broschyren »Några ord om den sednast tillämnade Köpenhamnsresan och dermed i sammanhang stående tilldragelser» af — bb —. (Skriften utgör en förändrad upplaga af samme författares, Sigurd Ribbings, kort förut utgifna, men af förf. själf indragna broschyr »Några ord med anledning af den sednast tillämnade Köpenhamnsresan»). Författaren, som uttalar sina dubier om den skandinaviska idéens förträfflighet, uppträder mot Atterboms skrift och berör de senaste tilldragelserna i studentmötesfrågan. Kort därefter utkom (1844) andra öfversedda och tillökta upplagan af Atterboms nyssnämnda skrift.

en stor och verklig tillfredsställelse. Uppsatsen är med mild och kraftig värma skriven, lika värdigt tänkt som väl uttryckt. Att den innehåller det vänligt sköna uttrycket af en trofast själ, är det bästa, som derom kan sägas. Tack äfven för de bifogade vackra verserna ¹⁾. Gårdagens Billet till dig, som kom af ett stort missförstånd, får jag be dig förlåta.

Din vän

Geijer.

7.

Stm d. 24 nov. 1846.

Bäste vän!

Tack för ditt bref! ²⁾ Jag har i anledning deraf talat vid Beskow, hvilken du vet är dig tillgifven. — — — — —

Tegnér är gången. — Att en lefnad slocknar, som redan var slut, deröfver kan man ej sörja.

Vänskap och hälsning

E. G. Geijer.

¹⁾ I slutet af broschyren hade Atterbom infört tvänne poem under den gemensamma titeln »Efterklang» (I från 1826 och II från 1844).

²⁾ Dateradt *Upsala den 11 Nov. 1846* och tryckt af Ahnfelt i »Nektar och Gift» (s. 128). Brevet innehåller bland annat en begäran till Geijer att hos vederbörande höra sig före, huruvida Atterbom skulle till den pension af Sv. akademien på 200 rdr bko, som han för närvarande innehade, kunna erhålla en förhöjning, då genom Tegnér's död dennes pensioner blifvit lediga.

G. Frunck.

Bref

från tondiktaren A. F. Lindblad till P. D. A. Atterbom.

I femtiondesjunde delen af Svenska Akademiens Handlingar förekommer en lefnadsteckning öfver tondiktaren Adolf Fredrik Lindblad (f. 1802, d. 1878), vän till Atterbom, med hvilken han gjorde bekantskap inom den bekanta Kernellska familjen i södra Östergötland under början af 1820-talet, samt skyddsling och vän till Erik Gustaf Geijer, som 1823 gjorde honom till student i Upsala och upptog honom i sitt hem. Vänskapen mellan dessa båda litteraturens stormän å ena sidan och den snillrike tonsättaren å den andra upphörde aldrig, men under tidernas lopp ändrade den i viss mån karakter, i det att Geijers s. k. »affall», eller rättare hans på grund af lifserfarenhet och studier verkade utvidgning och förnygring af idé- och synkrets år 1838, icke tilltalade den yngre musikaliska vännen, hvilken åter såsom fullblods romantiker fann sig mera dragen till Atterbom och liksom denne uppgick i beundran för och förtjusning öfver hyper-romantikern C. J. L. Almqvist, som deremot icke fann nåd inför den framför allt själssunde Geijer. För att belysa förhållandet mellan de tre för vår vittra historia under ett äldre skede af detta århundrade så betydande männen meddelades i den nämnda lefnadsteckningen några utdrag ur en samling bref från Lindblad till Atterbom, som af den senares son, major E. G. A. Atterbom benäget ställdes till lefnadstecknarens förfogande. Dessa utdrag kunde naturligtvis i

lefnadsteckningen icke bli vidlyftiga; men då brefven genom innehåll och framställning äro fullt värdiga att bli närmare kända och möjligen kunde lända till båtad för en framtida teckning af det skede inom vår litterära historia, som de tillhöra, meddelas de här, dock ej in extenso, utan med uteslutning af sådant, som icke kan vara af allmännare intresse.

C. R. Nyblom.

Utdrag ur Lindblads bref till Atterbom.

Stockholm 5 och 6 Febr. 1835.

— — Tack för din bok ¹⁾. I sällskap med Almquist och J. Hazelius ²⁾ har den redan skaffat mig 3:ne lyckliga aftnar. Den är utmärkt väl skrifven, och troligen har ännu ingen filosofisk bok talat ett hjertligare språk. — Du låter mitt namn komma till efterverlden på dessa blad. — Skall jag tacka dig därför? — jag vet det ej — men du har gifvit mig en börda, kanske allt för tung för mina axlar.

P. S. Jag har läst din recension öfver Tintomara ³⁾, hvori jag till alla delar instämmer; kanske dock att sjelfva slutscenen hade kunnat betraktas i en annan dager. — Mig tyckes den platta tillställningen vid flickans arkebusering ej så illa karakterisera det sätt, hvarpå det »gentila packet» eller den flacka ytan uppfattar det sköna eller lifvets viktigare ämnen, och osannolikare är detta ej än allt annat i boken eller t. ex. Tintomaras förhållande af ungdomsvän åt Gustaf Adolf m. m. — Några lena modulationer från det historiska till det romantiska elementet tyckes förf. hafva försått att begagna. Tvärtom; det tyckes vara honom ett nöje

1) Studier till Philosophiens Historia och dess System. Första bandet. 1835.

2) Då varande kaptenen, sedermera generalmajoren J. A. Hazelius.

3) Svenska Litteraturföreningens Tidning 1835, N:o 5 och 7.

(ehuru ett ironiskt, ett bittert, uppsprunget ur en förbiten, qväd önskan, att det kunde vara annorlunda) att ställa begge dessa verkligheter, den yttre och den inre, i strid med hvarandra. — Jag längtar att läsa din dom öfver Ramido. I går afton var Almqvist här och förtrodde mig något ur ditt bref till honom. Det framlyser deri det egna qval, hvori du, älskligaste af alla menniskor, befinner dig i anseende till *vänneren* Almqvist och hans produktioners »magiska tjuskraft» å ena samt hans kalla antagonisterna och dina egna artistiska kraf å andra sidan. — Din ställning är svår och domen öfver en sådan författare som A. svårare ju mindre inskränkt domaren är, d. v. s. svårast i de högre domstolarne. Jag måste emellertid tillstå, att jag är öfver all beskrifning nöjd med det utslag, du fällt i detta kinkiga ämne. — — —

1 April 1835.

I går afton kom Almqvist till mig i högsta förtjusning öfver ditt lifliga bref. — — Jag lofvar mig mycket af Almqvists ovanliga produktivitet. Jag har aldrig sett en menniska med ett så outtömligt förråd af idéer och tillika ihärdighet att föra allt till slut. Sådant skall förr eller senare skaffa honom respekt. Om några dagar utkommer af honom en charmant, ehuru något polemisk historia: Baron Julius K. eller Tant Eleonoras reseminnen, med hvilka jag tror du i de flesta, ja i alla hänseenden skall bli nöjd. Jag ber blott Gud att du ej må vika ifrån hans sida. Han är, oaktadt alla sina estimabla motståndare, dock ensam *mera* värd än dessa, vore deras antal till och med 10-dubbelt, — och det skola de nog få se. — — — — —

P. S. Jag kan icke neka, att det skulle alldeles förtvifladt fröjda mig om du i någon särskildt brochure snäste af det Fahlcrantziska svarta kätteriet.

7 April 1835.

Nyss skickade jag till Palmblad en »smörja», som oss emellan sagdt jag smort ihop sjelf, och hvilken skulle tjena till svar på den Hagberska recensionen.¹⁾ Jag ber dig afgöra, huruvida dess åsyftade ändamål, neml. att såsom bilaga till Correspondenten tjena till ett ironico-melancholiskt svar på Hagbergsska recensionen, skall uppfyllas eller icke. Du kan ju sjelf finna, att icke *jag* kan hvarken philosophiskt eller esthetiskt vederlägga den gynnaren, men huruvida jag alldeles misslyckats i att drifva litet spe med honom, torde skriften sjelf kunna upplysa. Jag har yttrat *mig bestämdt för saken*. — — — För att förstå ironien eller skämtets udd, torde vara nödvändigt att känna 2:ne omständigheter, neml. att en flicka Lotta Öberg kom för en tid sedan till Stockholm och förmedelst sin talang att skrifva vers à la Tegnér blef på några förnåma personers bekostnad hållen i pension samt att ett häfte dikter af henne utkommit. — Den andra saken känner du visst icke, ehuru alla menniskor här känna den, neml. att tid efter annan på någon af teatrarne blifvit uppförd en pjäs med det besynnerliga namnet »Recensenten och Djuret».²⁾ — Jag bönfaller hos

1) I Upsalatidningen Correspondenten för 1835 N:o 18, 19 och 21 förekommer en artikel med titel: »Bref till ett äldre fruntimmer om Azouras Lazuli Tintomara och Ramido Marinesco», hvilket innehåller en skarp kritik af Almqvists båda nämnda arbeten, sedan i inledningen bland annat Göthe tadt för sin »After-Antik» samt för »den riktning af konsten, som antydde i Werther och Die Wahlverwandschaften». Mot denna artikel, som enligt Lindblads anförda brev skulle vara författad af C. A. Hagberg, uppträdde Lindblad i samma tidnings Supplementblad N:o 3 och 4 med ett »Svar från ett äldre fruntimmer till brefskrifvaren i Correspondenten om Azouras Lazuli Tintomara och Ramido Marinesco», hvilket är dateradt: »Carlberg 2 April 1835», och börjar: »Tack bästa August — —» samt innehåller ett ironiserande försvar för Göthe och Almqvist. Den i texten nämnda författarinnan Lotta Öberg, som 1834 utgaf ett häfte »Lyriska bilder», efterföljdt af tvenne nya sådana 1837 och 1841, har åberopats, emedan enligt Lindblads förmenande »Mamsell Tintomara skulle med goda gynnare ha kunnat bli en Lotta Öberg». — »Recensenten och Djuret» anføres såsom ett bevis för, huru den i Hagbergs kritik anfallna »djuriskheten» hos den nyaste literaturen griper omkring sig i vårt land. Slutligen må påpekas, att denna H:s kritik med en »mention honorable», såsom Lindblad yttrar i slutet af sitt svar, infördes i den af Wallmark (»Markalls») redigerade tidningen »Journalen» för 1835, N:o 35, 36 och 37, på hvilket förhållande slutorden i svaret ha afseende.

2) Recensenten og Dyret, Vaudeville af J. L. Heiberg (1826).

dig, att du ej må för någon annan än på sin höjd för fru Silfverstolpe förråda mig. — — — Ack, att du icke sloge ur hågen att samla din kritik öfver A—t och med några polemiska tillägg för Göthes och egen räkning något stäckte vingarne på de dumma strutsarne »um ihnen den Kitzel zu verjagen». — Tag ej bort den adress, som på sista sidan i uppsatsen nämnes, — neml. 2 tr. upp i Skomakarembetets hus. Der bor, som du kanske vet, just Wallmark, och denna underrättelse, obegriplig för många, torde dock förstås af Markall.

Den 13 Juni 1837.

Mycken tacksägelse för din bok! ¹⁾ — — Du känner mig af gammalt och vet, huru jag är stämd för *din* poesi, och du kan deraf sluta till den glädje jag erfor vid att se dem nu i ett prydligt skick ordnade. Denna glädje har emellertid på ett sorgligt sätt blifvit störd genom den förträfflige Sondéns ²⁾ död. — — Hvad gör Almqvist så länge i Upsala? Han lärar blifvit prest i söndags! — Ett svårt steg! Gud hjälpe honom! Janne Hazelius var här och ville dricka hans skål, men jag var hindrad af bullrande virtuöser. — — — Helsa A. med ett varmt handslag från mig.

15 Dec. 1837.

— — — På förhand så mycket, att mitt hjerta slår varmt så väl för din offentliga som enskildta person och att jag af hela min själ deltar i alla dina lidelser och förargelser lika innerligt som i den seger, Du ändå slutligen skall vinna på dina mångfärgade motståndare.

28 Febr. 1838.

Tack för din vackra gåfva! ³⁾ — Gudskelof! Du är dock en poet »trots alla vitterlekande förnämligheter», och det ej blott för »i år» utan äfven »åt året». Kunde du nu blott vara stilla och

1) Samlade Dikter I, 1837.

2) Den kända litteraturhistorikern, död 2 Jani 1837.

3) Samlade Dikter II, 1838.

tyst, låta dem berömma, tadla, häckla och nedsmutsa dig, utan att alls bry dig derom, bara gå fram rakt på ditt mål; ej se till höger, ej till venster, ej skryta, ej hyckla en undfallande ödmjukhet, komma med sak, bara sak och intet annat. Endast så ger sig konsten tillkänna hos den, som kan uppoffra allt för henne. Det är denna konstnärskärlek, som du så skönt besjunger och som kan ersätta mycket i världen.

Geijer är en superb man! I tjugu år har jag varit van att tänka och upprepa det för mig, och denna vana behöfs för att ej nu hårdt tadla honom för hans Litteraturblad. — Jag kan ej bestämdt säga, hvad jag har emot detsamma, men det har en bismak, som jag ej kan bli af med och som plågar mig mycket. Jag slipper den ej förr än jag får säga honom det. — I julas var jag orolig öfver, att han ej skulle lyckas — — nu är jag det mindre — men — men — — I hemlighet önskar jag nu blott, att du och de, hvilka, enligt dagbladskrifvarnes mening, hafva blifvit lemnade i sticket, måtte vara tysta och ej hvarken med raka eller sidobugg låten märka eder. Sådant (tystnaden nemligen) vore 1:o nobelt, 2:o klokt, ty Geijer, ehuru inkonseqvent och oberäknelig han än synes, är dock ganska lätt att beräkna, blott man fått rätt på hans method. Han är som en balancerstång: ser man honom alldeles för mycket väga öfver åt den *ena* sidan, så kan man vara säker på, att sådant blott sker för att komma den andra till godo.

17 Mars 1838.

Bravo, bravo! Jag har nyss genomläst ditt svar på Geijers recension i Litt: bl:¹⁾ och med tårfulla ögon. Detta svar är så bra, att det nästan är bättre än — intet svar. Tycker du detta beröm är för litet, så måste jag säga dig, att jag, i anseende till det hat jag har till alla repliker, ej vet att uttala något bättre. I ett samqväm i går afton tillsammans med biskop Butsch nämnde

1) Litteraturbladet N:o 2; svaret afgafs i Svenska Litteratur-Föreningens Tidning N:o 11 Bihang N:o 1, Onsdagen den 14 Mars 1838.

någon, att du hade svarat i Litt.-tidningen. Det »klack i mig», och knapt var boklådan öppen förr än jag skaffade mig tidningen och nu trycker jag dig i den skällaste glädje till mitt hjerta. Jag lefver så för mig sjelf och är så sysselsatt, att jag sällan råkar några så kallade litterära personer, kan således ej meddela några notiser eller något sqvaller härifrån. Jag vet ej, hvad man i allmänhet tänker om sakerna. — Att Järta är ond på Geijer gissar jag du hört till öfverflöd. — Jag, för min egen del, vet ej rätt hvad jag skall tänka. Kunde hela detta fyrverkeri sprida någon verklig värme omkring sig, så hade jag ingenting deremot — — men — — — tills vidare inställer jag mitt omdöme. Så mildt, så himmelskt vackert som du bedömt Geijer lär jag af dig till min blygd, att jag också borde hafva bedömt honom, men hittills har jag, oaktadt all vänskap för honom, alla de oförgätliga prof, som han enskildt gifvit mig på den ädlaste, skönaste personlighet, dock varit honom vrång. Sådant kan vara och är ett prof på min egen klenhet. Hade *jag* så anfallit en vän, som han gjort dig, och detta anfall blifvit så mottaget, skulle jag anse mig förödmjukad för en lång tid.

8 Juni 1838.

— — Ditt sista bref var i sanning melancholiskt nog, och det gick mig till hjertat, jag ville gråta dervid och vore färdig att göra det ännu, då jag ej eger ett enda ord till tröst. Tiden har på de sista 15—20 åren förändrat sig ofantligt, om i verkligheten eller våra föreställningar tilltror jag mig ej att afgöra. Han passar ej mera åt dig, och du kan och vill näppeligen beqväma dig efter honom. Är således ingen annan råd än att lefva och vara dig sjelfom d. v. s. dina, så mycket som möjligt, öfver allt flyktigt tidslynne upphöjda och frigjorda föreställningar till nöjes. Denna utväg är också ej endast den sista, utan också verkligen den bästa och oaktadt alla skällsord, dem idealismen och idéerna få uppbära, slutligen den enda som duger.

5 Febr. 1839.

I dag fick jag dina verser öfver Törneros¹⁾. Att det skulle bli på detta sättet våra tankar på den gemensamme älsklige vännen skulle mötas! Alla som höllo af Törneros och af honom älskades tillbaka hafva gjort en oersättlig förlust. — — — Dina verser äro så ousägligt vackra, så ädelt värdiga det offer de kostat, att jag tusende gånger ville trycka dig till mitt hjerta och tacka dig därför. Nu måste det stanna vid dessa torftiga ord, men du är så *god*, att du äfven anser dem för något. Gud tröste dig nu i din sorg, och sluten eder allt närmare hvarandra! Kom i håg att tiden är kort och kärlekens bud det yppersta och angelägnaste af alla. Låt ej småsaker skilja vänner åt. Vore jag hos Eder, skulle jag på Törneros' graf försona alla oförrätter och visa eder en utsigt af ny art, men som från ingen annan höjd kan bättre vinnas.

7 Mars 1839.

— — Du är ej så ensam, som du anser dig vara, och ett lif, så verksamt i kärlek som ditt kan ej föda af sig några egentliga fiender. Jag har mycket att i detta ämne anförä, men — vill ej falla in i en tonart af rådgifvare, som illa passar mig. Till en del måste jag det dock, ty faran står för dörren. Låt detta råd komma såsom en *bön*, uttalad kanske blott af mig, men känd af alla dina vänner: blanda ej politik eller sidohugg åt tiden eller publicisterna i ditt tal vid Bibelsällskapets sammankomst. Gör det ej, men skrif enkelt och varmt i ett ämne, som ingen såsom du känner och — blif ej för lång. Sålunda skall du träffa dina motståndare djupare än med den hvassaste polemik; derom är jag öfvertygad — — —.

1) Professor i latin vid Upsala Universitet, död 20 Jan. 1839.

21 Nov. 1843.

Omöjligt kan jag i något vara som jag bör. Så har jag öfver 3:ne postdagar försummat att sända dig min tacksägelse för din bok ¹⁾. — Redan för flere dagar sedan har jag slutat henne, och nu vill jag uttala min uppriktiga tacksägelse för all den glädje, den gifvit mig. Mest roade mig Frese och fru Nordenflycht. Troligen sätter jag i någon stund, då andan kommer på mig, något af deras qväden i musik. Genom din bok tror jag du verkligen lyckats att göra våra hädangångna mer eller mindre märkvärdiga författare samt och synnerligen värde, kärlek och uppmärksamhet af vår ideligen framåt sträfvande tid. Det är en egen ungdomsnärande känsla att betrakta de gamla och genomgå deras öden och utvecklingar såsom ynglingar och unga män. Det är ett sätt att hålla ålderdomen och slutet tillbaka.

2 Juli 1844.

Naturligtvis är det försummelse af mig att ej hafva tackat dig för din godhet att sända mig ett exemplar af dina minnesord öfver konungen; ²⁾ men jag är en försumlig en, som knappast kan ursäktas af den rheumatism, som en längre tid hållit min högra arm i band och bojer. — — Tack nu af hjertat för ditt vackra tal, och ehuru det rörde ett ämne, som aldrig intresserat mig, läste jag det med nöje. Dina skandinaviskt rabulistiska utflykter hafva dock roat mig mer, och ser jag med glädje dig i spetsen för en vilja och en åsigt, som bär alla tecken af att vara ungdomlig.

En hjertlig och allvarlig glädje känner jag vid tanken derpå, att du fortsätter dina »Siare och Skalder». Nu, sedan du rangerat dig på »fortgåendets» linea, unnas dig så mycket hellre att emellanåt kasta en blick åt de trakter och minnesmärken, hvilka qvarstå från en förfluten tid.

1) Svenska Siare och Skalder. Andra delen, 1843.

2) Carl XIV Johan. Minnesord, talade i Upsala Universitets namn den 31 Maj 1844.

2 Nov. 1852.

Så långt trodde jag väl aldrig det kunde gå, att Atterbom skulle tillägna mig ett af sina odödliga arbeten ¹⁾ och mitt namn sålunda få följa med i släptåg till efterverlden. Det har dock skett, och i en tid, då jag måste bekänna om mig sjelf, att jag aldrig varit så långt ifrån att förtjena denna vänskap eller denna utmärkelse. Mitt hjerta har af mycket bekymmer blifvit tomt och utslitet och min kraft förminskad till den grad, att jag ordentligt plågas af det rykte jag har om mig att duga till något, ty jag vet, att jag duger till intet. Beviset ligger, bland annat i dessa rader, som velat vara en tacksägelse till dig, men blifvit en i afseende på rummet olämplig sjelfförebåelse.

Min älskelige vördade vän Atterbom! Jag tackar dig af allt mitt hjerta och rördes af din tillegnan, innan jag läst den, och sedan skedde mig den stora lyckan att få brista ut i gråt. — Det var först senare på qvällen, som min smickrade fäfånga kom med i spelet och som vanligt lade litet *jord* i min himmelska glädje. Ännu en gång, tack hedersvän, för alltsammans så jord som himmel. Jag hade så nära glömt, att så gammal och trofast vänskap fans till i verlden. Erfarenheten deraf gjorde, att jag ej minnes den dag, då jag blifvit så glad åt någonting. Och af denna glädje får jag nu skapa din helöning. — —

Jag har med bedröfvelse hört, att du, ehuru frisk eller åtminstone friskare, är nedstämd och finner dig ensam. Ack, broder, hvem är ej ensam! Vi äro det alla och, hvad värre är, vi blifva det allt mer och mer, ehuru en krets af kära och älskande barn omger oss; men deras väg går ej öfver »dyrbara grafvar» som vår. Emellertid Gud gifve oss någorlunda helsan. Min är i detta ögonblick klen. Jag går och skrufvar mig för operation, men den måste väl slutligen ske.

1) Svenska Siare och Skalder. Sjette delens första afdelning. (Med tillignan till Adolf Lindblad och Carl Sjögréen).

3 Maj 1853.

Jag är skyldig dig varma tacksägelser för ett det hjertligaste bref, som jag för längesen fick mottaga från dig, och hvilken skuld genom de sista dagarnes händelse blifvit så tryckande för mig att bära, att jag, oaktadt min tröghet, måste taga till pennan och säga dig några ord.

Dessa ord, då de nu skola fram, äro dock så illa tillhyfsade, att de, förgätande allt skick och ordning, trängas om främsta rummet, hvarigenom deras afsigt att uttrycka min tacksamhet endast medelst din goda vilja att så uppfatta den, kan vinnas.

Saken är neml. den, att det är du, som gifvit mig Nordstjerneorden, och då denna utmärkelse gjort mig glädje, så vill jag också af allt mitt hjerta tacka dig därför. Du har skrivit till mig inför en undrande allmänhet de skönaste och varmaste ord i din dedikation af din Bellman, hvilka kommit samma allmänhet att säga: »Det var väl f—n!» Ytterligare har genom din nitiska och vänskapsfulla medverkan Svenska Akademien gifvit mig sin stora medalj, som för andra gången framkallade detta uttryck af förvåning. Har nu folket två gånger sagt: »Det var väl f—n», så underlåter sällan konungen att säga: »Det var tusan d—r», och så fick jag Nordstjernan. Tack därför, hedersbroder, och när jag en gång får den på rocken, så skall jag komma till dig och visa mig i min ståt. Emellertid har jag äfven från hofvet emottagit de otvetydigaste bevis på den hjertligaste och uppriktigaste välvilja, grundad på ingen annan auktoritet än deras egen öfvertygelse, hvilken jag dock för min del bestrider, ty sanning är och förblifver, att jag fått *mer*, än jag förtjenat, och måste således enligt all naturlag underkasta mig det ödet att till slut gälla mindre, än jag i sjelfva verket är värd. — Men nog härom. Det är allt fåfänglighet. Våra ömsesidiga sorger och bekymmer vika ej åt sidan för dess dunster — — — Det är ålderdomens hårdaste pröfning att se vännernas krets allt mer och mer glesna och slutligen försvinna.

26 Dec. 1854.

Det skulle blifva poesi af, kunde jag uttala, hvad jag kände vid mottagandet af din dyrbara gåfva ¹⁾. Så många minnen från sällare dagar, alla innefattade i ramen af den ljufvaste vänskaps erfarenhet, genomlade min själ och uppfriskade den, som en ström af tårar kan vederqvicka ett qvaldt och nära förtorkadt hjerta. Jag har aldrig varit djupare rörd än vid genomläsandet af din tillegnan till den »Hädangångna». Ej någon jordisk smärta kan vara så stor, att ej den salighet, som innebor i dina verser är ännu större. Deri röjer sig den kraft, som är andens, som är Guds egen andes, och som ensam förmår bära, då allt annat faller undan. Hvad mig, stackare, angår, så hade jag nära glömt bort eller var åtminstone på väg att misskänna förmågan i den så ofta obegripna eller missförstådda konsten att med ord i melodiska slutfall tala de himmelskas tungomål. Jag fick dock på mina gamla dagar erfara det så som jag ej fått det ens i min ungdom. Dina versar äro de skönaste någon ande någonsin diktat. Jag tackar dig derföre af allt mitt hjerta och prisar mitt öde, som låtit mig känna, älska och vörda en man, på hvars hufvud strålarne af Guds löften falla.

(Atterbom afled som bekant påföljande år.)

1) »Lycksalighetens ö» (1854) andra upplagan, med tillegnan »Till den hädangångna».

Reconditi Labores.

Otryckta böcker af svenska författare från 15- och 16-hundratalet.

»Doleo tantum olei musarum lucernæ
ereptum esse».

Gr. Borasto Jac. Hunterus 1629.

»Opera typographorum et papyrus adeo
care emenda sunt, ut ex editione alicujus
scripti lucrum nullum, damni vero pluri-
mum mansurum foret.

Leibnitzio Urb. Hiärne 1697.

I Kungliga Biblioteket, Stockholm.

1. **Påfvarnes Historia.** [Utan titelblad]. 1 vol. 4:o, 254 blad; brunt skinnband från slutet af 1500-talet, med pressade figurer. Bär Ant. Archivi märke: D. 75.

Romerske påfvarnes historie. [Titel af Cl. Örnhielm i hans register till det sammelband, i hvilket påfvehistorien med dess förespråk ingår]. Pag. 625—799 i Rålambska manusk. saml. 4:o n:o 40; hvitt skinnband.

»*Påfvarnes historia*» på svenska, från de liturgiska stridernas skede, har i två bearbetningar gått till vår tid. Den till handstilen äldre, »D. 75», är en afslutad skrift; den yngre, från tiden omkr. 1600, synes vara afskrift af förarbeten för den delvis i annan form färdigskrifna historien. Arbetet är svenskt original; i Rål. 4:o n:o 40 förekommer en utförlig källförteckning (s. 665).

»D. 75» börjar med »Förespråk till Läsaren» (bl. 11 saknas), derefter följer »Refutatio om S. Peter», hvarefter krönikan, bl. 64 v., börjar med »Linus then andre Påfve» och avslutas med »Pius 4 och 237 På.» (vald 1560).

»Rål. 4:o n:o 40» har s. 629 »Refutatio eller en förlegning om S. Pæder» (lakun mellan 668 och 669, s. 673 o. 675 två bearb. af samma innehåll), s. 677—95 »Piæ Memorix Mgri Olai Petri Medelpadij prefatio ad lectorem etc. circa an. 1578», s. 703—795 »Påfvekrönika», från Linus till Leo IV (vald 848):

Uppgiften om författaren till Förespråket ger klaven till bokens tillkomst. Mag. Ol. Petri Medelpadius, kyrkoherde i Stockholms Storkyrka och kongl. hofpredikant 1567, domprost i Upsala 1576, afsattes s. å. vid jultiden emedan han predikat emot den nya messeboken, togs i förhör af »Klosterlasse» och fördes, då han ej lät sig öfvertyga, i febr. 1577 till Häringe i Södertörn, der han någon tid satt i förvar. 1578 fick han ett hemman der i trakten »på behaglig tid», hvilket indrogs 1585, emedan han åter uppträdde som predikant. 1592 i febr. fick han åter ett kronoanslag, och uppträdde 1593 på Upsala möte som en af ordförandens biträden. Hertig Carl gaf honom för hans ålderdoms skull tionden af några socknar, hvilken hans enka uppbar 1598. Något af mellanliggande åren har sål. varit hans dödsår.

»Förespråket» är i de båda exemplaren föga olika, dock icke fullt identiskt. Med stor kraft deduceras, att Påfven är antikrist, »syndens menniska», hvilket vidlyftigare skall betygas i sjelfva påfvekrönikan. »Likwel skal man icke tala om Påwen, på thz hans helige (: iag hade nær sagt Dieffuuls :) gerninger hoos våra menlösa suenska män icke måge komma i dagzliusett», heter det i D. 75; motsvarande strof i Rål. 4:o 40 lyder: »Likwel skal man icke må tala om Påwen. Säsom det os svenskom nu i dænna Lithurgiska ænigheten endels oppenbarliga varder förbudit, næmliga på dz hans heliga (: jag hade nær sagdt :) helvetes oc Diæfvels gærningar,

icke hær hws våra meenlösa svenska, måga i dags ljuset komma.» Företalet slutar i båda exemplaren med bön till gud, »at wij måge bliffua vedh thet som nu vid pass vti 50 åår här vti Suerigis rijke lärt och predicat är.» —

Utan särskild rubrik följer i D. 76 motbevisningen mot de påfviskes påstående »at S. Peder Apostelen haffuer waret then förste påwe i Rom», hvilken deremot i sammelbandet Rål. 4:o n:o 40 är skrifven på något större papper och inhäftad framför förespråket. De båda exemplaren äro jemväl ganska olika redaktioner, hvilkas olikhet blir allt större ju längre man kommer i afhandlingen. Den vidlyftigare relationen i Rål. 4:o 40 öfvergår i en förteckning på den följande påfvekrönikans källor och har citat ur dessa källor. (Lakunen s. 668—669 kan icke fyllas ur D. 76, hvaremot denna handskrifts lakun bl. 11 kan fyllas ur Rål. 4:o 40).

Sjelfva påfvekrönikan har i de båda exemplaren i början någon likhet, men blir snart två fullt skilda arbeten. D. 76 afser en större allmänhet. Rål. 4:o 40 med talrika latinska citat, mest ur Mantuani »Fasti», synes afse en lärdare läsekrets. De båda påfvehistorierna behandla således sitt ämne mycket olika. Den på vidlyftigare fot, med latinska citat anlagda saknar den andras stil och komposition och afbrytes för öfrigt redan vid 800-talet, hvaremot den ledigare afhandlingen når till författarens samtid. Bittra anmärkningar inströs mer än ofta, kritiken öfver »the Påwers lögnar (: legenden säger jag :)» vakar allt jemt. Om S. Brita erinras två gånger i korthet. Intressanta episoder inskjutas här och hvar, t. ex. (bl. 235—249) berättelsen om Roms intagande och sköfling 1527 och den halfnakne dårens föraktade spådom derom föregående skärtorsdag.

Språket i D. 76 är ledigare än i Rål. 4:o 40, ledigare än de samtida tryckta böckernas svenska.

2. »Salomons Ordspråk. Quicquid ages prudenter ages et respice finem. Quicunque vult saluus esse ipsum fidem est necesse

seruare catholicam [etc., katolsk sequens till treenigheten, enligt nutida utgifvare (Neale, Daniel, Kebrein) endast känd från *Mis-sale Nidrosiense 1519*]. — Lägg in folio på 26 blad, obundet.

Utelemnar beskrifvande inledningsverser. Ger en helt annan öfversättning än Laur. Petri, som mellan 1561 och 1602 veterligen icke omtrycktes. Språk och stafning låta misstänka en utländsk öfversättare. Den norska sequensen leder tanken till Laurentii Norvegi verksamhetstid vid Stockholms högskola, papper och skrift hänvisa till samma tidsperiod.

Öfversättningen är gjord från versio vulgata, går fr. bl. 2 till bl. 21. De följande bladen oskrifna (utom begynnelse-raderna af en psalm å sista bladet).

Som (antagligen) ett prof på Stockholms katolska högskolas svenska på 1570-talet meddelas första kapitlet:

»Herrens frucht er wisdomsens beginnelse, wisdom oc lerdom forsmar ten galne. Hör min son tin faders lere oc tin moders bud forlat ei opa tet attu est en höffding oc üpper än någon höffding. Min son vm stündere locke tig, see tem ej, oc sije: selle tig til os, iag hauer it anslag tet ei ringa blozdrap gieller, jag kan dölie mina brunne for ten oskütloge, iag sueljer bonom leuandis som ten ter legs i grop, al costelig hauer finner iag, oc med roff cledis iag oc min hus, lotte med mig, min pung gieller huar oc en. Men min son tred ei med tem, stür tin fot aff teris stige tü te haste til ont oc til blozutgittilse braes te, saledis gilras slagjernet for wingerens oie for intet, saledis gilras efter sit eigne blod oc beredis falskhet emot sin eigen siel, saledis [beceff-tiger] besitter giricheten [alles teres siele som ten tilkommer] sin eigen husbonde. (Det inom klammer inneslutna är den första, öfverstrukna läsarten.)

Wisheten predicer ute oc later höra sig opa gaten oc gior sit anskrii iblant almogen oc i stazen port utroper ten sit tal sijandis: huru lenge elska te sine fakundighet oc darskap, begiere ogagn, oc te oforstünlige hata forstünen, Vmvendor

eder til min neps, seer iag meddeler eder min ande oc min ord skal iag wisa ider, tū se jag callade eder oc tet var eder emot, min vtrecte hand achtad ingen, al mit rad forachtad i oc al min age forsmade j, Terfore ler iag at ider olicke och begecker ider ner ider tet hende som iag ider tilforne sade Ner brat forderff heller döden eder ouerfaller som en ström, när angest oc tribulering ider pakommer, ta varda te acalla mig for inthet, bitida sta te up, men te finna mig ei fortū te hated agen oc gudz fruchten annamed te ei, icke heller lūde te min neps ia al min lerdom forsmades, Terfore föde sig aff sin gerning aff sin radslag mette sig, teris eigen barn döma tem, oc ten åvisas lücke drepa tem, men ten mig hörer skal huilas oredas oc nütia al ouerflodighet

[»timore malorum sublato» — slutorden — äro utelemnade].

3. **Davidz Saltare på Rhim forbedtrat.** Handskrift från 1500-talets sista årtionde, i samtida band med messingsknäppen. Rål. Handskr. in 4:o n:o 141.

Inledes med en rimkrönikelik berättelse om konung David, som sjelf talar:

»Jag war enn Be(t)lehemitisk manns sonn
 Thenn yngste ibland alla mina Bröder
 Mig tychte thett vara thenn störste Monn
 . När jag vachtade mins faders Söder,
 Att priisa gud som alting haffuer skaffit
 På harpa jag sådant monde göra
 Psalmer at dicta brukade jagh mz krafft
 Som lustige äre till att höra.
 Men Gud alzmechtig som i himmelenn boor
 Theunn alting haffuer i sichte
 Och ophöier huem honom synes til ära stoor
 Samuell till min faders hus skichte
 Att hann Enn aff hanss sönnar all
 Thenn Gud sjelf ville beslutha
 Skulle vtuelia til konungsligit kall
 Och olio på honom vtgiutha

Handschriften synes vara en afskrift efter ett exemplar, i hvilket de blad, som upptagits af ps. 114—135 varit utrifna: här följer neml. ps. 136 omedelbart på ps. 113, utan angifvande af någon öfverhoppning eller uteslutning. I början af ps. 144 afbrytes afskriften, midt i en rad. — Carl IX:s rimmade epitaf öfver grefve Carl Sture är inskrifvet på försitsbladen; en anteckning på bakpermens insida visar att Carl Stures systerdotter Christina Bjelke (f. 1570) egt boken och 1641 skänkt den till sin yngre fränka Brita Horn.

Clement Marot's och Théodore de Beze's »pseaumes de Daud, mis en rime francoise», under senare hälften af 1500-talet ofta upplagda, vunno tidigt efterföljd af svenska öfversättare. Ifrån 1567 ingå flera eller färre Davidiska psalmer i vår officiella psalmbok; Carl Carlsson Gyllenhielms (af Abr. Kempe fullförda) rimöfversättning af psaltaren har till och med Marots noter. Från 1600-talets förra hälft finnes äfven

Psaltaren på svensk vers af Andreas Nicolai Sparrman, adlad Palmchron, med sångnoter (icke desamma som hos Marot och Gyllenhielm). Sparrman (f. 1609, 1641 kongl. lifmedicus, 1647 adlad, † 1658) har af flera psalmer lemnat mer än en öfversättning, att sjungas på olika melodier. Hans egenhändiga handskrift tillhör K. Bibl. åtm. sedan 1734, en vol. i oktav, 306 blad, hvitt skinnband.

Som jemförande prof af de otryckta öfversättningarna införes 42:a psalmens början:

Anonyma-Bjelke'ska:

Såsom hjortenn effter Rinnande kellovatn lengter
 Så och herre iag till tig ropar och trängter
 Effter thenn Leffuande gud törster min siel altidh
 Och säger när får iag åter sij hans ansichte blida
 Mine tårar äro mig vthi thenna min nödh
 Både Dag och Natt för Souell och brödh.
 I huilcke till mig sägie altid så
 Huar är nu thin gudh tu tröster oppå

— — — — —

Palmchrons 1:a öfvers. (han har skrifvit tre):

Såsom efter vattnet kalla
 hjorten ropar bitterlig
 så min själ i nödher alla
 ropar herre gud till tig.
 Min själ effter herren fromma
 längtar, gud then lefvand är
 efftertörster med begär,
 när skall jagh tå ther till komma
 att jagh motte gladlig se
 herrens mins gudz ansichte.

Dagh och natt mig tårar heta
 moste vara spisningh min,
 när the (mig till att förtreta)
 säga, hvar är guden tin

(Jemför Gamla Ps.-boken n:o 58, Nya Psalmboken n:o 460).

4. **Johannes Petri Gothus** eller **Hans Persson Östgiöte**, »Guds ords medarbetare i Söderköping», Andeliga dikter från 1580- och 1590-talen, samlade i en bok, tillagnad fru Ingeborg Tott, gift med Sten Banér. Författarens autograf.

»Ett Disputatz och Kamp emellan Syndaren och the Andeliche svåre och förskreckeligha frestelser, Item Hwruledes Syndaren blijffuer Stärckt och Vnsatt aff Gudz Ordh. — — Sudercopiæ Anno 1591 3 januari.»

Rimmad dialog mellan Syndaren och Guds Ord. 52 blad.
 Språkprof:

VII. Syndaren.

Allahanda wedermöda
 sorg och bekymber,
 Kranchett och fattigdom
 gör migh stoort hinder,
 Ther till medh myckitt
 annath ondt migh
 Förskrecker, och förfärer
 gruffweligh
Gudz ordh.

Then gudh Elskar then nepsar och straffar hann
 Ehoo som helst thz nu wara kan
 Wij lijdom och dragom oss till fromma
 På thz wij skolom till ähro komma

— — — — —

»Pietatis ac Impietatis Speculum, Thett är, alla Boottfärdiga och Oboottfärdiga människors spegell, till Een lijthen gåffuo Suderkiepingz församlingh dediceret — anno 1587 27 Septembris.»

Tillegnan m. m. på prosa, afhandlingen på rim. 36 blad.

»Hypotyposis. — En affmålningh och affkonterfey, om then yttersta dom och sentens.» — På rim. 14 blad.

1 vol. 8:o pressadt pergament, guldsnitt. Sign. Rål. MS. 8:o n:o 16.

5. Jonas Petri Base, Gothus, Sveriges och Göthis historia (*efter Johannes Magni latinska krönika*). På svensk knittelvers, hvarje konung talande i eget namn. 1 vol. 4:o, 170 blad, skinnpermar med pappklistrad rygg. (Warmholtz, Bibl. hist. sveog. V 44).

Författaren, hans föräldrar och syskon ha njutit mycken godhet af Kon. Gustafs efterleverska, drottning Catharina och hennes släkt; han tillagnar därför som en tacksamhetsgård detta af honom i ungdomen stälte verk till drottningen och dagtecknar tillegnan S. Pauli Omvändelsedag 1588 i Jumala på Aland (dr. Catarinas förläning 1569—1606).

Verskrönikan slutar med Sten Svantesson Sture, hvarefter i de fortsatta rimmen på halfannan sida »jag» är författaren sjelf, som åter tilltalar drottningen och åter tackar henne och alla hennes syskon samt utlofvar en andra del af krönikan »och i framtiden annat mehra».

Den nu i Rål. MS. saml. som n:o 97 in 4:o signerade vol. synes vara sjelfva dedikationsexemplaret, ehuru i saknad af originalbandet. Det är skrifvet med svart, rödt och grönt bläck, titelbladet siradt med figurer. Som egare ha Brita Stenbock och H(ans) Löwenstierna (= Löwenstern) tecknat sina namn.

Språkprof. Sten Sture d. ä. talar:

Thett iagh Sweriges och Göthes Gubernator wardt
 Förtrööt Kongh Christiaan aff Danmark suardt
 Som sigh ej annarss tyckia lätt
 Ähn han till rijket hadhe godh rätt
 Eftter han aff Måuss Green var till Konungh giordh
 Och aff Erkebiskop Jönss smordh
 Oeh togh tij sigh en skips flåtha stark
 Medh hwilken han sigledhe frå Danmark
 Til Stockhollms Staadh och lägrade sigh
 Vidh Brunka Bergh menandess migh
 Göra ther medh Vända och spått
 Men thett gick vth på honom brådt
 Ty iagh mände honom ther icke mötha
 Medh skenker och andra ordh sötha
 Vthan mände them först på flychten jaga
 Doch them henne sedhan förtagha
 I thett iagh them så hårdeligh mände tuinga
 Att många i Norre Ström måtte springa
 Så att the vore ganska fåå
 Som o skam färade vndkomme tå
 Iblandh hwilka Kongh Christiern ej vara fick
 Ty ther handlades i Slicht skick
 Medh honom att ther begynthe blässa
 Så starkt itt väder vpi hanss nässa
 Att itt Haka Loodh vthan all miskundh
 Slogh fyra tänder vthur hanss mundh

Ett århundrade efter det Jonas Base *på Åland* utskrifvit och
 till en drottning dedicerat sin verstolkning af Johannes Magni
 historia lockade samma företag en svensk *på Ösel*; till Carl XII
 dedicerade 1699 landshöfdingen der, friherre

Peer Örneklow *Theatrum Sveo Gothicum eller Himbla Postens
 Mercurii Vppskallande och Upptonande Swea och Götha Konunga
 Bedrifter* . . . — 1 vol. 4:o, 245 blad, nu sign. Rål. MS. in 4:o
 n:o 21, prydligt pressadt skinnband och guldsnitt, sjelfva
 dedicationsexemplaret till konungen med ritadt titelblad.

Författaren var student i Dorpat innan han blef officer, blef på äldre dagar landshöfding, hvilket slutade illa, så att han afsattes, och då han tagits till nåder på Ösel, åter afskedades och rymde landet. Hans uppträdande på riddarhuset för embetsmannabustrurs rang har hugfäst hans minne, hvilket deremot hans omfångsrika versproduktion ej fått göra. Den nämnes dock af Warmholtz (bibl. hist. sueog. n:o 2525). Synnerligt intresse för historien har den emellertid icke, ehuru helt prosaiska annotationer följa hvarje regents rimmade historia. (Två originaldokument, hvilka han funnit på Ösel, har han illa afskrifvit bland annotationerna: Kon. Abels, »*Dei gratia Danorum Suecorumque*» (!) regis, privilegium för Ösels ridderskap 1251, och Kon. Christiern I:s 1458).

Närmast titeln och den versifierade tillegnan följer ett företal på vers, derefter en tysk äredikt till författaren af kyrkoherden i Ahrensburg, dat. A. den 31 Aug. 1697; sedan »Till Momum och Appulum», en verssida, hvarefter »Konungabedrifterna» vidtaga. Alla af Johannes Magni uppräknade konungar hafva hvardera sin versifierade krönika, men det är icke längre rimkrönikans knittelvers. Örneklow använder alexandrinen som synes af följande prof, taget ur början af Gustaf I:s 105 sidor långa historia.

Nu som Kung Christiern sit Tyranni had' öfwat
 Så och omenniskligt till döden mången bracht
 Förmördat, ynkligt pijnt, samt uti asko lagt;
 Ja Swerie nu såleds helt jemnerlig bedröfwat,
 Det samma öfverlagt ett rätt odrägligt ok,
 Att af sån börda tung det hade draga nog,
 Med aldrastörsta qvahl; wijd samma tijd sig wiste
 Herr Gustaff Erichsson i Dahlerne der bort
 Hos Dahlekarlarne, ett Folk som varit fort
 Vtaf vhråldrig tijdh, helt frägdefull' och lyste
 Af öfvermåttan dygd; Ett folck af tappert mod
 Som aldrig skonat ha, hwark' lifvet eller blod,
 För deras Konungar; hos dem han då tillbrachte
 I stillhet sitt Elend', sins Faders död begret,

Sin Frumors äfvenwähl, ia och så den förtret
 Som Swe- och Gjötha land, och Scandinavske trachten
 Beklagligt var isatt — — — — —
 — — — — —

Efter slutet af Gustaf I:s historia följa »ÄbreRijm! öfver den
 Store Gustavi Dödel: Affärdh» i annat verslag:

Wår Gustafs tappra hand
 Want Christiern Tyran'
 Förutan alt Vpskof,
 Kör ut båd Munck och Påf;
 Dergenom han förwerfft
 Att Rijket nu blir ärftt
 O store Kung och Far
 Din maka än ej war
 — — — — —

Sist en »*Sluth Skrift till Momum*». Pallas, heter det, använ-
 der ofta ringa ting för att främja »snillhet», — —

»Ja och Bijer- Folcket gifvit
 Det beröm för alla diur,
 At de wäll sin fatebur
 Ha bestelt och den indrifwit
 Vr ett litet blomster, alt,
 Swärmande sig margefalt,
 I all tijdh derom bekymbrat
 Att des Spijs den men'ge man,
 Till betiäna, wara kan.
 Myran ses och der bort glimra
 Snabbar sig uti sin gång,
 — — — — —
 — — — — —

Momus, »han som steds åt alting ler och sig spåtskelig be-
 teer» bör därför icke häna en af »desse små», som arbeta så
 godt de förmå: »biet stinger».

6. Nogre stycker aff thenn frije Konst Astronomia, opa wårth Swen-
 ske tungomåll vthsatt. Öffuersedd aff M. Oluff Lwth. Vtschref-
 wen i Vpsala Anno etc. MDXXCIV.

I kanten midt emot årtalet: 1584. Under årtalet en tryckt lapp, hvarå läses inom en ram: »ITABVREI Possession». Derunder skrifvet: »Hos Per And. Reutersteen sägs vara maken». 1 vol. 4:o, 60 blad med 1 stierntabell. Text och figurer. Hopsydda lägg. Ant. Arch. sign. D. 77.

En lärobok i läran om himmelens lopp, himmelens cirklar, de fem himmels och jordenes rum som kallas Zonæ. I kapitlet om cirklarne eller »ten frie Konst Geometria» är Upsalas horisont anbragt som utgångspunkt å figurer. Upsalas läge uppges så väl i texten som i en särskild »Taffla» sålunda: Längdens grader 39 minuter 30. Widdens grader 60 minuter 50. Linköpings: 32° 30' och 59° 30'. Slutar med denna sats: »Män efter wij här i Sverige äre närmare ten kalla Zonam än ten varme, händes att här är mera kalt än warmt som och för-(fa)renheten medhgifver.»

Professorn i Upsala Olof Luth dog i pesten 1578. Utskriften är af Bures band.

7. **Physica Thet är Naturens konst, aff Latinen på Svenska tungomålet förferdigat och Vthtolkat aff M. Sigfrido Aronio Forsio, nu öffuersedd och förbättrat och på H. K. M. befalning och omkostnadh aff trycket vthgången.** 1 vol. 4:o, 485 blad, inhäftade i ett messboksblad. Ant. Arch. sign. D. 76.

Innehållsförteckningen upptager 9 böcker. 1: om Naturen och hennes almännelighe principiis eller begynnelse, och hennes tillbehörliche Egendomar (14 capp.). 2: Om Naturens Qualiteter, Temperament, wärckande, beblandning, födhelse och förrotnelse (7 capp.). 3: Om werlden i gement och om Elementerne (4 capp., af hvilka det sista afhandlar »äng-larne, godhe och onde»). 4: Om Himmelen och hans delar och theres lop (7 capp.). 5: Om wädhret och the ting ther uthi födhas, som Aristoteles kallar Meteora (8 capp.). 6: Om Watns Elementet, och thess Creatur (8 capp.). 7: Om Jorden och thet henne tillhörer (9 capp.). 8: Om Lefuande Creatur på Jordenne, som känna och röras (16 capp.). 9: Om själen

och hennes krafter (19 capp.). — Derefter källförteckning, hvarefter texten begynner. Efter sista bokens nittonde kapitel antecknas, att arbetet afslutats lördagen före 1:a Sönd. efter Trin. 1611.

Sist följer:

»En Låfsång till then Alrabögste obegrijpelige Skaparen, huilken korttelighen i sigh befattar hela Bokens Innehåld» (6 sidor).

Språkprof ur lofsången:

»I wädrät Foglar hålla spel
Lustige medh siina wingar,
I Skogen siunga the fullwål
Medh liufeligh stem och tunga,
Menniskiom tiena the till spijss,
Af äggen the efter sitt wijss
Wthkläckia sina ungar.

— — — — —
Men Menniskian thz edla diur
Gudh sijdzt på Jorden giorde
Och fick henne then fatabuur,
Ympnigh på hela Jorden,
Foglar, Fiskar och diuren all,
Att hon öfver them rådha skall
Och Herrans låf fullborde.

Exemplaret har tillhört J. T. A. Bureus; kan vara utskrifvet för censoren efter författarens koncept, med titel och rättelser af annan hand. I K. B. har jemväl hamnat en prydligare afskrift, daterad 1627 och signerad »Manu propria D. W». Der förekommer dock icke titelbladet. Med Rål. MS. samling (4:o n:o 103) har K. B. fått ett tredje exemplar, vackert utskrifvet 1627 i nov. för Olaus Jonæ Vbsaliensis; det saknar äfven titeln i D. 76, men har författarens namn.

Om det på titelbladet i D. 76 gjorda tillkännagifvandet om bokens granskning och tryckning på K. M:ts befallning lemnar Gustaf Adolfs bref »till professores uti Upsala om Sigfridi Aroni

Physica opå Swenska; dat. Stockholm 7 Junii 1626» (i afskr. i Rål. MS, 4:o 124, Palmschölds samll.) följande upplysning:

»Wår gunst etc. Trogne Män Professores vti Upsala Academia, eder är wäll witterligit att ibland dee förnembste berömmelser, som Rijker, Land och Provincier fordom hafft hafwa, hafwer det warit ett, att de frie konster som heele menniskios slechte uti alle deras nödtorfftige saker till nytto och gagn äre opå deres egit tungomåål hafwa skrifne och författade varit, så att Inbygggierna uti Landet sielfwa strax utaf ungdomen hafwa sig deruti öfwa kunnat, och icke som nu hos oss och andre omliggjande Nationer skieer, tillförende, mere flijt, omkostnadt och arbete moste läggia opå fremmande tungomååls förstånd, gjenom hwilket dee sedan till sjelfwe konstennes kundskap och förstånd komma kunne, än som på sielfwe konstenne, för hwilkens skull man då dee fremmande tungomåålen lära moste, Och aldenstund uti Påfve-dömet den fäfengia inbilning införd är, att alt som någon synnerlig nyttighet med sig hafva skole, måste alt vpå fremmande tungomåål tracteras, Och man befinner sådant wara skiedt till en förblindning, så att man altid skulle vara torftig theres vnderrättelse som fremmande språk förstå. Så alldenstund andre Nationer är berömmeligit och nyttigt att the een stoor deel af bokelige konster på sitt tungomåål bracht hafwa; Så är det wäll wärdt att J, hwilkom Wij förtrödt hafwa att draga omsorg och beflita eder opå allehanda sätt, huruledes bokelige konster måtte vthi vårt Kiere fädernesland, så wäll för efterkommandes [skull] som för den ungdomen som nu uppfödes, funderes, utsprides och tillvexe, att J med flijt der efter trachte, att man för gement folk skull, som icke hafva så råd och lägenheet att kosta på sig att lära Latin, så pedetentim måtte få dee bokelige konster på Swenska, som på Swenska tracteres kunne, och efter oss är till handa kommen een Physica som Sigfridus Aronus hafver på Swenska skrifwit, så begiäre Wij nådeligen, at J

samma book öfwersee och oss der öfwer een wällgrundat Censuram tillbanda skicke om hon skall wara wärd att således tryckas såsom hon är, Och der J befinne henne något feela, wilie Wij att J den således förbättra skole, så att hon kan blifwa beqväm att med det första af trycket uthgå, hwilket J således med det första efterkomma wele. etc. etc.

Om professorerna uti Upsala gjort något för bokens förbättrande, *hur* eller *om* de svarat konungen, förmåler icke den Palmsköldska källan; men ännu en gång gjorde Sveriges regent ett försök hos Upsala professorer till förmån för den svenska »physica», af hvilken Gustaf Adolf väntat nytta för gemene man och för vårt tungomåls uppkomst.

Anförda samling innehåller äfven följande kungabref i afskrift:

Till Rector och Professores i Upsala, att öfwersee Sigfridi Aroni Forsii Physicam, den han på Swenska gjordt hafwer och Johan Henrichsson Axehiell will låta upläggia. Datum Stockholm d. 24 Martii 1652.

Christina etc. Wår gunst etc. Wij see gerna, Rector och Professores uti Wår Academia i Upsala, att bookliga Konster och den Wijsheet, som Græci och Latini hafwa uti sine egne Språåk lijka såsom enskijlt häfdat, kunde och hoos oss, så wäll som andre nationer uti Europa, vpå Wårt Swenska Tungomåål, så wijda det sig någonsin giöra låtber, fattas och afsättias; Såsom Wij nu förnimme, att Sigfridus Aronus Forsius hafwer skrifwit en Physicam uppå Swensko, den oss blifwer recommenderat såsom tienlig att komma i Liuset och upläggias; är wår nådige willie och befallning, att Facultas Philosophica hoos eder den aldraförst öfwerseer, och sitt betänkiande der utöfwer meddeelar, hwad heller hon med någon dess nytto, som till Natursens Kundskap hog och Lust hafwer, af trycket kan utgåå eller icke. Och Wij befalle etc.

Christina.

J. Stiernhöök.

Om facultas philosophica handlade ärendet denna gång meddelar icke heller Palmsköldska källan i K. B. Förespråkaren hos dr. Christina, Axehjelm, var J. T. A. Buræi måg och blef 1652 riksantikvarie.

Forsii digra arbete, som haft så mäktiga förespråkare och förlagsanbud, har emellertid aldrig blifvit tryckt. Att han icke för sin samtids consistoriales var persona grata är nog samt kändt, i synnerhet sedan hans öden och skrifter blifvit föremål för F. W. Pippings noggranna forskning. Pipping (i Bidrag till kännedom om Finlands Natur och Folk, Första häftet, s. 90—94) omnämner Forsii Physica, med en ur Stiernmans »Fennia Literata» lånad titel, som otvifvelaktigt afser samma exemplar, hvars titel här är tryckt. Pipping aftrycker innehållsförteckningen, meddelande både de nio böckernas och de 91 kapitlens rubriker. Hvad s. 93 uppgifves följa näst efter »19 om wiljan» — ett koncept till den redan meddelade förteckningen öfver nionde bokens kapitel — inträffar icke på något af K. B:ts exemplar. Den vackra »Låfsången» omtalas icke af Pippings källor. De båda konungabrefven om tryckning af Forsii arbete äro deremot ofta omtalade och två gånger tryckta (1772 af Loenbom i en brochyr om Forsius, 1828 i Skand. Samf. Handl. XIV), men torde icke förty vara föga kända, och så mycket mera förtjenta att här återgifvas, som de göra ett märkligt inlägg i den allt jemt fortgående striden om »latinherraväldet».

[Forta.]

H. W.

Mörk och Upsala domkapitel.

Genom Atterboms skildring af Mörk har i Sveriges litteratur-historia inkommit såsom ett obestriddt eller åtminstone hittills obestriddt faktum, att Mörk af sina andliga förmän, Upsala domkapitel, vid befordring blifvit förbigången därför att han, ehuru prest, skrifvit romaner.

Då jag af andra skäl kommit att sysselsätta mig med Mörk, öfver hvilken jag hoppas att inom icke alltför aflägsen tid kunna publicera en utförligare framställning, har jag äfven sökt att vinna så mycken klarhet som möjligt öfver nyssnämnda punkt. Det har också lyckats mig att i Upsala domkapitels arkiv äfvensom i riksarkivet påträffa flere aktstycken, som enligt min uppfattning ganska klart visa, det Atterboms framställning tål att väsentligen modifieras. Och då dessa aktstycken tillika, ur åtskilliga synpunkter sedda, äro rätt upplysande såväl för Mörks historia som för tidehvarfvets, har jag dristat för dem anhålla om plats i »Samlaren».

Atterboms framställning stöder sig på ett yttrande af Wilcke i hans åminnelsetal öfver Mörk, så lydande:

I anseende til knapp utkomst vid sitt lilla Pastorat, med et stort hushåll, gjorde salig Herr Kyrkoherden några gånger ansökning om någon fördelaktigare lägenhet. Men oaktadt dess allmänt bekanta förtjänster, och oansedt Han vid et Prästemöte i Upsala inför sina andeliga Förmän hade visat utmärkte prof af en grundelig lärdom uti Theologien, och en mer än vanlig färdighet at försvara Trones grundsattser; ja, fast Han ock ärhölt Hans Kongl. Majestäts Nådiga föreskrift och befallning til Consistorium: *at låta MÖRK, i anseende til åtskilliga Prof af särdeles sticklighet och lärdom, hvarmed Han gjort sig förtjent til befordran, njuta sådant efter sin förtjenst til godo:* ville det dock för Honom ej lyckas. Andre må

döma om orsakerna til sådan vidrighet. Sjelf underkastade Han sig med nögd sinne den Gudomeliga Försynens skickelse. Efterverlden lærer dock undra, at vår tid låtit en så vitter och berömlig Man lida brist på det nödortfugaste, och dö uti fattigdom.

Det är den sista, något mystiska delen af detta uttalande, som af Atterbom ansetts vara en tillräcklig grund för att derpå bygga legenden om ett martyrskap för vitterheten. Låtom oss nu se till hvilket ljus handlingarna sprida öfver saken.

Bland dessa dokument finnes ett, hvilket väl åberopas först långt senare än det tillkommit, men hvilket vi för att i samlingen af Mörks »meriter» iakttaga kronologisk ordning här ställa först. Det är Mörks gymnasiibetyg. Då det samma åberopas i en befordringsansökan och äfven af Wilcke citeras, finner man, att det för sin tid måtte hafva ansetts synnerligen hedrande. Af litteraturhistoriskt intresse är detta betyg för öfrigt derutinnan, att det upp-lyser om att Törngren, medarbetaren i »Adalrik och Giöthilda», varit Mörks gymnasiikamrat. Betyget lyder:

Magnifice Domine Rector.

Lætissima fronte demittimus, qui sitim altioris doctrinæ in Academia Upsaliensi explere meditantur, Joh. Forsner, And. Törngren, Laurentium Schiærfors, Johannem Molitz, Johannem Westman et Jacobum Mörk Holmensem. Hi optime noverunt errare illos, qui credunt oscitantibus eruditionem in ora delabi et doctrinam sine contentione, sine labore parari, adeoque in ludo nostro se ita gesserunt, ut non solum diligentia præ reliquis enituerint et ingenii bonitate in litteris haud contemnendos fecerint progressus, sed etiam exemplo suo commilitones ad virtutem excitaverint. Tanta fuit excitatæ mentis industria, tantus discendi ardor, ut quotidie major fuerit eruditionis accessio quam ætatis, nec eas dotes, quas in illos benigna manu natura contulit, ulla negligentiae labe deformari passi sint. Tribus enim annis, quibus Doctorum Arosiensium lateribus adhæserunt, ita litteris humanioribus et artibus omnibus, quas scholæ capiunt, sese dederunt, ut summa cum utilitate spatia academica decurrere queant. Et quod in duobus ultimis singulare est, lingvæ sanctæ studio laudabiliter sese adplicuerunt et felices lyræ Apollinæ manus ita admove-
runt, ut sive vernacula sive latina canendum esset, favorem et gratiam bonorum promeruerint. Hinc si quam hactenus institere viam, in posterum

quoque sequantur, speramus fore ut ad solidam eruditionem et ad omnia summæ laudis exempla pleno gradu enitantur. Fuit bonarum mentium soror paupertas, patribus enim suis orbatî omnes, tædioso labore, qui aliorum informationi impenditur, victum redemerunt et quidquid fuit difficultatum peculiari solertia et assidua contentione superarunt. Te igitur, Magnifice Domine Rector, quo par est verborum honore, rogatum venimus, velis optimos hosce adolescentes non solum societatis academicæ immunitatibus donare sed etiam Tuo favore sublevare et erigere. Dab. Arosiæ d. VIII febr. MDCCXXXIV.

Magnificentie Tuæ

Cultor observantissimus

Jacobus Suedelius.

Gymn. Aros. h. t. Rector.

(Afskrift bland handl. rör. Bro o. Lossa församl. i Upsala domkap. arkiv, bifogad Mörks ansökan om befordran 1751).

För fullständighetens skull och emedan några af hithörande aktstycken senare återopas följa vi steg för steg Mörks befordringsbana, såvidt den berodde af domkapitlet. Oss möter då först öfverste Stjernroos' kallelsebefref att vara hans huspredikant. Det lyder:

Högwördigste Herr Doctor och Erkebiskop,

Det lærer förmodeligen Högwördigste Herr Doctoren och Erke Biskopen benägit erhindra sig huruledes jag af den orsak at min kiära hustru för sitt siukliga tillstånd ej kunde bewista den allmänna Gudstiensten, blef för twenne åhr sedan föranlåten at till Hus Präst kalla' magister Lauren, hwilken nu sedermera i Stiftet blifwit befordrad. Hwarföre och såsom klageligen samma siukliga tillstånd för min kiära hustru continuera mände; altså finner iag mig lika föranlåten at å nyo taga en Predikant i Huset: till hwilken syssla iag kallat Theologiæ Studiosum Jacob Mörck af Stockholms Nation, hwilken i de nödige wettenskaper wackra framsteg giordt, och om hwars ährbara upförande samt goda Einbetets gåfwor med hwilka han försedd är, iag nogu underrättad är. Altså är min hörsamste begiäran det täcktes Högwördigste Herr Doctoren och ErkeBiskopen wara så god och honom på denna min kallelse ordines Sacros meddela. Den orsak som föranlåtit mig at honom till denna syssla kalla, gör at ju förr

han den samma tilltråda kan, des större nöije och dienst mände mig derigenom wederfaras. Förblifwer städse med högachtning

Högwördigste Herr Doctoren och ErkeBiskopens

Stocholm d. 8

Hörsamste Tienare

December 1742.

M. Stiernroos.

(Orig. bland kallelser till »Huspredikanter» i Upsala domkap. arkiv).

Med anledning häraf resolverade domkapitlet den 12 januari 1743 att »emedan Dn. Mörck är närvarande i staden, vil Consistorium låta honom komma til examen, sedan förut behörigt specimen in stilo aflagdt är».

Redan i följande dags protokoll heter det under § 1.

Dn. Jacob Mörck, som den föregående dagen hos herr Decanus et wackert prof i stilo aflagdt, blef behörigen in Philosophia och Theologia examinerad, gifwandes så wackra prof af lärdom, at Consistorium ej utan särdeles nöje det åhöra mände; hwarföre efter fulländad examen, god approbation strax meddeltes och lemnades honom til swar, at Consistorium vil genom bref til Högwördigste Herr ArchiBiskopen, recommendera des ansökan, at snart warda til det heliga PredikoEmbetet inwigd.

Härefter ha vi att anföra friherrinnan Funcks (född Cronström) kallelsebref till Bro och Lossa pastorat.

Högwördigste Herr Doctor och Arkebiskop så ock Högwyrldige, Högårwyrldige och widtberömda Herrar Consistoriales.

Det lærer förmodeligen förut wara Högwyrldigste Herr Doctoren och Arkebiskopen samt max. Venerando Consistorio bekant, det Kyrkioherden vid Bro och Låssa församlingar Herr Carl Staaf redan i förledne Decembris Månad med döden afgådt. Ägarne af Brogårds Sätessgård hafva af ålder och med Höga Öfwerhetens stadfästelser haft den frihet at kalla Kyrkioherdar. Som nu varande ägarinna af samma Säterie, har jag af denne frihet gjort mig en angelägen omsorg at wid detta tilfälle förese dessa församlingar med sådan Lärare, som dem til nytta och upbyggelse wara kunde. Dervid har mitt wal stadnat wid Predikanten Ärewyrldiga och Högwällärde Herr Jacob Henr. Mörck, som eij allenast är af detta Stifts barn, utan och predikat ordet uti Herr Öfwersten Stiernroses hus samt äfwen nu en tid warit dem behjelpelig, som wid S:t Nicolai församling i Stockholm uti ordet arbeta. Den grund, som han i sina framflutna ungdomsår har lagt: hans renhet uti läran: hans ostraflighet

uti lefvernet och de wakra ämbets gåfwor, hwilka den högste gifwaren honom förlänat, och som eij lära wara Högwördigste Herr Arkiebiskopen och Venerando Consistorio obekanta, gifwa mig det hopp at han igenom den Högstes kraftiga bistånd, god upbyggelse giöra skall. Det är fördenskul min hörsamste begiäran det tåktes Högwyrdigste Herr Arkiebiskopen samt max. Ven. Consistorium, uppå denna min kallelse förese Predikanten Jacob Henr. Mörck med behörig fullmakt uppå den wid Bro och Låssa församlingar ledige Kyrkioherdesysslan, at han när den tiden kommer uti Herrans namn och i förtröstan på dess gudommeliga hielp må gå at åtaga sig wårnaden öfwer dessa församlingar. Jag önskar at detta wärket må wara så lyckligt och wälsignat, som alla afsigter herwid warit hos mig til den Högstes ära och hans dyra församlings nytto förnemligast inrättade.

Med mycken högaktning förblifwer
Högwyrdigste Herr Doctorens och Arkiebiskopens samt
Max. Ven. Consistorii

Brogård
d. 25 Junii 1744.

Hörsamste tienarinna
Christina Cronström.

(Orig. bland handl. ang. Bro o. Låssa församl. Upsala domkap. arkiv).

Härå resolverades i domkapitlet den 4 Juli (§ 4):

Consistorium skal, efter åliggande Embetes plikt, denna Fru Friherrinnan Cronströms begäran fullkomna, så snart tiden är inne, på hwilken vacante Prestelägenheter, efter Kongl. Förordningen af den 5 Junii 1739 besättas böra, och Hr Mörck undergäddt behörig examen pastorale.

Huru saken fullföljdes framgår af följande protokoll:

Anno 1744 den 18 Septembris blefwo Comministri, Ol. Jernberg i Gefle, Ol. Berg i Söderala, Ol. Tibelius i Sigtuna och Johan Berg i Alsike, tillika med Adjunct i Gnarp Pet. Bergqvist och Predikanten Jacob Henric Mörck, som sig til befordran och några för tiden lediga pastorater anmaldt, eller ock kallade blifwit, af Herr Doctor Melander, Herr Professor Asp och Herr Professor Beronius examinerade i Theologia och språk, hwarundnr bem:te Ol. Berg, Tibelius, Bergqvist och Mörck afgåfwo nöjaktigare prof än de öfriga, dock blefwo samtelige approberade, med förmaning, att med all flit söka vidare förkofring i studio Theologiæ och de öfriga nödiga stycken; hvartil ock önskades dem wälsignelse af högdene!

I följd häraf utfärdades

Fullmakt för Predikanten Hr Jacob Henr. Mörck på pastoratet i Bro och Låssa.

Aldenstund igenom Hr Carl Staafs dödelige fränfälle pastoratet i Bro och Låssa är wordet ledigt, och nu med en annan skickelig Prestman bör försörjas, och Predikanten Ärewördige och Wallärde Hr Jacob Henric Mörck af Friherrinnan Högwälborne fru Christina Crouström, såsom jus patronatus ägande, är der til kallad och åstundad, och han sielf utom des, igenom wacker lärdom, och goda ämbetes gåfwor, samt stedse betygadt wälförhållande, til en sådan lägenhet giordt sig wärdig och förtjent; ty warder han, Hr Jacob Henric Mörck här med förordnad, at wara Kyrkoherde wid bemäldta Bro och Låssa församlingar, hwar uppå detta honom, såsom en wanlig Collation och stadfästelse-bref meddelas. Consistorium drager fördenskul det säkra förtroende til dessa församlingars Christeliga Förnäma och Hederswärda Ledamöter, at etc. Upsala den 19 September 1744.

Olof Celsius. Er. M. Melander. Matth. Asp. M. Beronius.
E. Waldius.

(Upsala domkap. koncept-bok för 1744 s. 406—407).

Det embete Mörk med stöd af denna fullmakt tillträdde (utan twifvel skedde tillträdet den 1 Maj 1745), medförde pligter, som helt visst ej i allo voro honom angenäma.

I Bro socken bodde nämligen på Lejondals gård ett »separatistiskt» äkta par, hofjunkaren Jacob Gripenstedt och hans fru, född Funck (dotter till den friherrinna Funck, som kallat Mörk till pastoratet). I mer än sju års tid (1740—1747) gåfvo dessa de andliga och verldsliga myndigheterna mycket att göra, dels genom att de afhölllo sig från kyrkogång, dels och förnämligast emedan de gång efter annan vägrade att låta döpa sina nyfödda barn. Fem gånger förordnade Kongl. Maj:t för särskilda fall och slutligen 1747 en gång för alla, att barnen skulle i trots af föräldrarnas vilja döpas af presterskapet med handräckning af kronobetjeningen; och åtskilliga sådana tvångsdop (1747 ff.) fick Mörk förrätta. Dessutom böll domkapitlet strängt på att socknens presterskap med all flit skulle arbeta på de villfarandes upplysning

samt regelbundet inberätta hvilka »misstänkta» personer som vistas på Lejondal ¹⁾. I följd häraf insände också Mörk flere berättelser och slutligen fann han sig föranlåten att till domkapitlet afgifva följande skrifvelse:

Ödmiukaste memorial.

Under mitt sista wistande i Stockholm kom iag i säker erfarenhet, det HofJunkaren Gripenstedt genom underdånig ansökning hos Hans Kongl. Maj:t anhållit om frihet at få på Landsbygden uprätta et tryckerii, föregifwande sig, emot några förbehållna friheter med pappers och stilars införande, wilia uplägga en Bibel til et långt lindrigare pris än den nu almänt säljas mände. Denna ansökning är Communicerad worden icke allenast med Cancellie och Commerce Collegierne utan ock med Stadsens Consistorio uti Stockholm. Hwad de förra derå ämnat swara är mig obekant; men sistnämde Consistorium har förmenat sig ingen ting hafwa at påminna deremot, när det förbehållet war betingadt, at HofJunkaren Gripenstedt skulle wara sina privilegier förlustig så snart wisas kunde det någon skrift utan föregången Censur wore hos honom tryckt.

Icke desto mindre, såsom under et så fagert sken torde ligga något hemligt gift fördoldt och det gorde förbehåll torde på sistone finnas swagt nog at hindra al den olägenhet som häraf kunde lända; har iag räknat det för min skyldighet at wördsamast gifwa detta, det Högwördige Dom-Capitlet tilkänna, på det ännu i tid må kunna deremot tagas de steg, som nödige pröfwas. Hwarjemte iag ei eller underlåta kunnat, at wördsamast nämna, det ryktet säger at på Skevik i Wermdö församling, hwarest en flock af samma art lefwer och öfwar med förenämde HofJunkare et besynnerligt förtroende, skal arbetas på en ny öfwersättning af Bibelen, efter deras föregifwande, närmare efter grundtexten, men iag fruktar efter deras tycke och willfarelse wriden: wid hwilket arbete en förförd studiosus wid namn Ekeroth af Östgöta nation skall gå dem tilhanda. Och ehurwäl iag har detta af tämligen god grund, tör iag dock ei erbinda mig det at wisa kunna, utan har allenast i ödmiukhet welat gifwa någon anledning at widare må kunna efterhöras, om et så farligt

1) Af denna som tids- och kulturbild mycket intressanta sak har man hittills känt endast första akten, hvilken afslöts år 1741 (se t. ex. *Henning*, J. C. Dippels vistelse i Sverige och Dippelianismen i Stockholm, s. 152, 156). Ur Upsala domkapitels arkiv och riksarkivet har jag samlat en mängd notiser till sakens historia, hvilka jag inom kort torde komma att bearbeta och publicera. För ytterligare några upplysningar i samma sak står jag i förbindelse hos Aktuarien Fr. Barthelson.

foster är på vägen at födas at det innan det födes til församlingens olycka, det må kunna ödas. Bro Prästgård d. 26 April 1750.

Jacob Henr. Mörk.

(Orig. bland handl. ang. »Religiousmål» i Upsala domkap. arkiv).

Härom resolverade domkapitlet den 4 Maj:

Som detta ärende är till alla sina omständigheter af den vigt, att Consistorium icke kan eller bör dermed uteblifva, med mindre det skulle icke tillika å sido sätta en lika stor samvets plikt mot Gud, som Eds- och Embetes pligt mot Kongl. Maj:t och samtel. Riksens Ständer, men i synnerhet hela Rikets presterskap, altså afgår underdånig föreställning härom till Hans Kongl. Maj:t.

Och förklarade sig äfven Kongl Maj:t den 4 September hafva funnit det »betänckeligt» att bifalla till Gripenstedts anhållan.

Med stöd af de meriter han sålunda förvärfvat ansåg sig Mörk året derpå kunna till domkapitlet ingifva följande skrifvelse:

Högwördigste fader, Herr Doctor och Ärke-Biskop, Högwördige herr Doctor, Professor och DomProst, så ock Högwördige och widtberömde Herrar Professorer.

Det äro wäl intet flera än sex år och något på det siunde, sedan siäla-wården wid Bro och Låssa församlingar blifwit mig anförtrodd, dock hafwa de åren warit på omsorger och arbeten för mig rikare än flera år för andra, som uti stillare lugn fådt wårda den sig betrodde hiorden. Den långwariga afsöndring på Lejondal, som förorsakat så mycken oro och äfven förargelse i vårt Swenska Zion, har öpnat för mig ett oundwikeligit fält af beswär och omsorger: Och ehuru wäl en så farlig refwa ännu ei med någon flit kunnat belas, så har doch det warit en wälsignad frukt af en oförtruten möda, at den ei fådt sig widare utwidga och at den hiord, som nu i så många år warit detta smittande onda så nära, likwäl ännu är af wilfarelsen obesmittad. Sedan iag och förledit år af oskyldigt nit för wår Evangeliska församlings ro och trygghet uptäckte de äfwentyrliga och widt utseende förslag, som desse afsöndrade förehade, har iag fådt upbära ännu mera af den bitterhet, som mot läro ståndet ligger hos dem förwarad.

Wid så beskaffade omständigheter må det ei falla underligt om hos Högwördigste fadren och Ärkebiskopen samt max. venerandum Consistorium iag med ödmjuk wördnad bönfaller, at gunstigast blifwa från en så

orolig och beswärlig wakt till någon stillare ort hulpen och befordrad. Denna min ödmiuka åstundan har iag nu i synnerhet tänkt föredraga då så åtskillige öppningar äro uti Stiftet och skulle det wara mig en besynnerlig hugnad för alla med tålmod öfwerståndne arbeten och en upmuntran för dem, som en gång i mitt rum åter träda månne, om iag blef på något förslag til en af de uti Gestrikland lediga församlingar uptagen, bland hwilka Färnebo ligger denna orten närmast. Huru mina första ungdoms år blifwit anwände täcktes Högwördigste fadren och det Högwördiga DomCapitlet gunstigast inhämta af närgående wittnesbörd, som wid min bortgång från Westerås Gymnasium mig lämnadt blef. Uti otta års tid arbetade iag sedermera at bygga på denna grund och ehuru lycka och tillfälle ei tillåtit mig at wid Academien aflägga några lysande prof deraf, kan iag dock tryggt försäkra at aldrig mitt sinne warit lättian tillgifwit och at mina wilkor ei tillåtit mig någon ting mindre än utan om-tanka bortslumra mina dagar. Sedan iag år 1744 blef kallad och förordnad til Bro och Låssa församlingar, har iag fådt under Högwördigste fadrens och Ärkebiskopens samt det Högwördige DomCapitlets waksama uppsigt förrätta mitt ämbete och skulle det wara mig en oskattbar fägnad om iag derwid kunnat mig så upföra, at iag nu ei blef owärdig räknad til den förmån, som iag i ödmiukhet begärat.

Med oafslätelig wördnad framhärdar

Högwördigste fadrens Herr Doctoren och Ärkebiskopens
samt

det Högwördige DomCapitlets

aldra ödmiukaste tienare

Jacob Henr. Mörk.

(Orig. bland handl. ang. Bro o. Låssa församl. Ups. domkap. arkiv).

Då denna ansökan den 31 Juli föredrogs i domkapitlet, resolverades helt lakoniskt: »annoteras till sin tid». Men när tiden kom, den 26 Juli följande år 1752, voro de sökande tolf, och af dem var Mörk till tjensteår den tionde i ordningen. Han fick derför ej något rum å förslaget och om några extra meriter nämnes ej ett ord.

Att detta varit första gången Mörk vändt sig till domkapitlet med anhållan om befordran, tyckes framgå ur ingressen till hans skrifvelse. För öfrigt äro i domkapitlets protokoller från och med år 1748 upptagna namnen på alla som ansökt lediga pastorat

(förut upptogos blott de som fingo förslag), och att Mörk tidigare än 1748 skulle sökt sig bort från Bro är knappast möjligt.

Efter afgörandet år 1752 förekommer Mörk ej som sökande förrän år 1756, då han sökte Håtuna och Tibble pastorat. Det är i akterna rörande denna ansökan man framför allt har att söka bidragen till kännedomen af Mörks förhållande till domkapitlet.

Om förslagets upprättande förmåler domkapitlets protokoll följande.

Den 28 Maj 1756.

Närvarande: samtliga consistoriales.

§ I.

Till Håtuna och Tibble pastorat hafwa efterföljande sig anmält, nemligen Communist. Myhrman i Näs, ordinerad 1721. Pastor Agriwillius i Holm och Kulla 1729. Probsten Scharin i Häggeby 1733. Commminister Berg i Spånga och Jerfälla 1735. Commminister i Widbo A. Ehrenström 1739. Pastor Enewall i Waxholm 1740 och Pastor Mörck i Bro och Lossa 1743. Och som Kyrkoherden Joh. Agriwillius i Holm och Kulla icke länge sedan njutit befordran till bemälte pastorat, pröfwade Consistorium skäligh, at för denna gång de äldste Capellaner ihogkommas borde, och tillika Probsten Scharin i Häggeby, som är en skickelig man, och länge sutit wid en knapp lägenhet. I anseende fördenskull hwartill resolverades, at bemälte Probst Scharin, Commminister Myhrman i Näs, och Commminister Berg i Spånga nu skulle undfå missiver.

Den 10 Juni 1756.

Närvarande: ärkeb. Henrik Benzeliuss, doktorerna Matth. Asp, Gabr. Mathesius, Laur. Hydrén och Nils Wallerius. Domprosten hindrad af hög ålder, doktor Benzelstierna vid riksdagen.

§ V.

Angående de under d. 28 sistl. Maji med Herr ArchiBiskopen comunicerade förslager till Pastorater, förklarade sig Herr ArchiBiskopen, at han derwid hade så mycket mindre at påminna, som de mäst förtjente ibland sökande blifwit ihogkomne, och fördenskull resolverades, at behöriga missiver nu skola extraderade warda till Håtuna och Tibble pastorat för:

1:o Probsten och Kyrkoherden i Häggeby, Joh. Scharin, som gjorde sig till befordran skickelig och förtient, medelst studerande wid Kongl.

Academien in till år 1733, då han till det heliga Predikoembetet invigd blef, at wara Pastoris Adjunct i Sigtuna, hwilken Församling han ock, såsom Nådärspredikant i från år 1735 sedermera förestod, och war år 1739 i sådan åtanka hos Consistorium, at han då på underdånigt förslag uppförd blef till Kyrkoherde Embetets besättjande dersammastädes, wid hwilket tillfälle han ock erhöit Församlingens enhälliga wal, och underdåniga föreskrift till Kongl. Maj:t om efterträdandet. Ausågs år 1742 wärdig at komma på förslag till Skånhälla och Norrsunda pastorat; och förordnades samma år till at företräda Kyrkoherde Embetet i Häggeby, hwarest han ock år 1744 uppå bemälte Församlings kallelse, blef till Kyrkoherde konstituerad, och har alt sedan med sådan nit och waksamhet denna syssla bestridt, at han ej allenast förwärfwat sig sina åhörars kärlek och förtroende, utan ock hos Consistorium, det goda omdöme, at han wid Proste Embetets vacerande i Håbo Contract, ansågs skickelig och wärdig, at till bemälte syssla warda befördrad.

2:o Commminister i Enkiöpings Näs Sam. Myhrman, emedan han, efter anwänd tid på studier wid Kongl. Akademien, genom långlig tjenst i Ministerio, gjordt sig till ytterligare befördran wärdig och förtient, i det han först ifrån år 1721 till och med år 1723 warit Huspredikant hos Högwälborna Fru Grefwinan Charlotta Stenbock, sedan företrädde år 1724 Commministersbeställningen wid domkyrkjo Församlingen i Upsala, och år 1725 Kyrkoherde Embetet i Biskopskulla; hwarefter han år 1726 till ofwanämde Näs Församl. Commminister förordnad blef, och har nu redan i samfalte 30 år denna församling betjent, under mycket knappa wilkor, så att han wid des annalkande ålder betarfwat warda till någon bättre och fördelaktigare utkomst förhulpen.

3:o Commminister i Spånga och Jerfälla, Lars Berg, hafwandes han dertill gjordt sig skickelig, wärdig och förtjent, genom studerande wid Kongl. Akademien in till år 1735, då han till det Hel. Predikoembetet inwigdes, at wara wid Wadsunda och Haga Församlingar, hwilken syssla han ock förestod in till år 1739, då han, uppå erhållen kallelse, förordnades till Commminister uti ofwannämde Spånga och Jerfälla Församlingar, hwarest han nu redan på 18 året giordt nyttig och trogen tjenst, och dermed et allmänt godt loford sig förwärfwat.

Öfver det sålunda upprättade förslaget inlemnade Mörk den 13 Juli samma år följande besvärsskrift:

Stormäktigste Allernådigste Konung,

Jnför Eders Kongl. Majestäts af så mycken Nåd och rättwisa lysande konungsliga thron, nödsakas iag, en bland de ringaste doch trogne

undersåtare, i diupaste underdånighet nidlägga et beswär, som mig och mina swaga wilkor på det ömaste rör.

Sedan iag nu på det tolfte året under trägnaste arbete, mångfaldigt bekymmer och ömaste omständigheter samt swagaste wilkor såsom Kyrkoherde förestådt Bro och Låssa församlingar i Upsala Stift, trodde iag mig hafwa förtienat et rum på förslaget til en lika syssla wid Håtuna och Tible församlingar, hwarom iag äfven hos det Högwördiga DomCapitlet anhållit, men blifwit mot al förmodan utesluten, sedan Hr Probstén Scarin från Hæggeby och twenne Commministri från landsbygden blifwit mig föredragne. Det wil ei anstå mig at undersöka mine Medbröders förtienster, som en gång wunnit mine Andelige förmäns bifall; doch täcktes Eders Konglig Majestät allernådigst tillåta, det iag underdånigst följande allena härwid anmärker

Probstén Scarin har nu litet mer än tolf år förestådt Hæggeby församling, under sitt arbete wid en enda Kyrka til halfwa delen lättad af sin Commminister, då iag snart i lika många år, med slätt intet större inkomster, doch med dubbelt arbete och större swårigheter förestådt twenne församlingar och utan någon hielp eller hwila under arbetet hwar predikodag haft at ensam sörja för Gudstiensten wid endera Kyrkan. Derjente, då det Högwördige DomCapitlet i Upsala sistledne höst behagade förordna honom til Probst i samma Contract, hwarest wi begge sköta vårt ämbete, hade, då skilnaden af våra fulmagter war så ringa, och uti vår skickelighet ännu mindre, wid förslaget mig jemte honom någon ynnest kunnat wederfaras, på det ei al godhet må synas blifwa på den ena så använd, at intet deraf wore för den andre öfrigt. Hwad de på förslaget uptagne Commministrar angår, skulle iag oförgripeligen tro, at det af den 19 September år 1744 mig meddelte Collations bref til den nu iunehafwande Kyrkoherde lägenhet, lämnade mig för dem et ostridigt företräde; i synnerhet som en waksam kyrkoherde wid en eller flera församlingars uppsigt och skötande är med en dyrare, et drygare answar och långt flera omsorger belastad.

Af sådan grund har det Högwördige DomCapitlet til flyttning ofta föreslagit yngre Kyrkoherdar, hwilket wäl icke behöfwer bewisas, doch understår iag mig at i underdånighet et enda exempel såsom et kært bewis dertil anföra. Magister Christopher Justus, den iag med heder nämner såsom en berömlig och wälförtient Prästman, blef år 1744 och således samma år som iag, Kyrkoherde wid twenne små församlingar i Roslagen, och redan för sex år tillbaka af DomCapitlet föreslagen til Hudiksvall och Jdenors församlingar, dem han ock nu med mycket beröm förestår.

Jcke lærer det kunna inwändas at Magister Justus förut gort sig til Magister Krausen i Upsala wärdig; ty saknaden af et sådant lärdoms tekn är ei altid et bewis til brist af flit och lärdom, utan för många, en påföljd af de hårdaste lyckos wilkor, genom hwilka deras ungdom sig med bekymmer brutit och wägen til denna Heder wid Parnassen fodrar något mer än en oförtruten flit allena. Eliest under hwad beswärliga omständigheter och tillika med hwad flit och fördel mina första undomsår blifwit wid et berömligt Gymnasium anlagde, kan, om så befalles, tilräckeligen visas af det owälduga wittnesbörd, som för några och tiugu år blifwit mig deröfwer lämnadt och hwilket nogsamt skiljer sig från de almäna. Det hederliga wittnesbörd, hwarmed den Kongliga Wetenskaps Academien genom sitt wal år 1749 mig hedrat och det præmium, som Konglig Witterhets Academien mig sistledne år tildömt, äro nog tilräckeliga bewis, det iag ei aldeles utan frukt slumrat bårt mina senare dagar, hwarom iag äfwen tror mig hafwa lämnat de Academiska fäder i Upsala några bewis: så få lära wara, för hwilka en så ringa befodran kostat i ungdomen mera flit och drygare arbete under de mognare Åren.

Förgäfwes skulle det förebäras at Commministri i Stiftet, som warit längre i Ämbetet och med bekymmer wänta sin befodran, skulle lida, om twenne Kyrkoherdar blifwit här på et förslag uptake; ty at sådant ej strider emot den i vårt stift wanliga praxin, kan, utom mångfaldige exempel, det redan anförde nogsamt bewisa. Ehuru också den tiden woro rätt så åldrige Commministri, lika öme om sin befodran, blefwo likwäl Prosten Magister Buller i Färila och Magister Justus såsom twenne Kyrkoherdar på et förslag tilsamman stälde.

Af mera wigt torde det synas, at iag utan långsam utdrägt på tiden, doch lagligen, blifwit kallad til den beställning, som iag nu innehafwer, så framt icke det Högwördige DomCapitlet i sitt meddelte Collations bref intygat, det iag *genom lärdom, et oskyldigt upförande* med mera gort mig *til en sådan befodran wärdig och wälförtient*; Och såsom iag alt sedan ei warit för den minsta förseelse i mitt ämbete angifwen eller tilltalad, lærer mig då tillåtas at utan minskning räkna min förtienst från den dag, då samma fulmagt blef mig gifwen. Bland mina Andeliga förmän, som under Högwördigste Herr Ärkebiskopens frånwaro, wid min sökta befodran, endast räknat mina Ämbets år, äro flere, hwilke kommit senare til Prediko-Ämbetet än iag; derföre hwarken wil eller bör någon af dem ändå eftergifwa det en gång wundna företräde, emedan deras med så mycken flit anlagda ungdoms år, den heder och den nytta, som de förut gort den Kongliga Academien, komma i billig åtanka, fast ock för

någon kunnat wara andra omständigheter, som hulpit dess lycka mogna tidigare än monga andras.

StorMäktigste AllerNädigste Konung, i underdånighet har iag anført de skäl, hwaruppå et förmodeligen billigt missnöije sig grundar och tillika förekommit hwad deremot skulle anföras kunna. Om Eders Konglig Majjestät för högwigtiga orsaker ei behagade befalla i nåder någon förändring i det öfwerklagade förslag; bönfaller likwäl i diupaste underdånighet, det Eders Konglig Majjestät nådigast tackes hos sig i nådigt öfwerwägande komma låta, om Ämbets åren allena böra innom vårt Stånd wid förslager så räknas, at också en eliest yngre Kyrkoherde, hwars ämbete med långt flera omsorger och dyrare auswar är förenadt, ei skulle i anseende dertil äga något företråde för en Commminister, i synnerhet när den förras fulmagt är tolf år gammal och dess ålder utgör en märkelig period af vår lefnads tïrl: Och tillika, om icke de Prästmän, som ensame hafwa en kyrka at sköta och således stå under en långt tyngre arbets börd, förtiena en snarare ihogkommelse än andre, som tienä med mindre arbete och hafwa bättre tilfälle at spara sin hälsa och sina krafter; eliest skulle de, som stå under den tyngre bördan och på et år arbete så mycket som andra på twenne, i förtid blifwa afmattade och derigenom hoppet om deras vidare befodran af sig sielf förswinna; hwilket omilda Öde synes wara både mig och många andra, fastän oförtient tilärnadt. Eders Konglige Majjestäts allernädigste förordnande härutinnan skola flere trogne undersätare jemte mig med underdånig glädie ause såsom en besynnerlig Nåd, emedan wi då wete i hwad tour och ordning wi böre wänta vår befodran, såsom en frukt af våra arbeten och en oskyldig förtienst, men ei såsom en wärkan allena af våra Andeliga förmäns personliga tycke och enskylda förtroende, hwilket kunde under tiden delas, utan afseende på det, som borde egenteligen komma i åtauka; hwilket wore äfwentyrligast för den, som sätter sin förtienst i fulgöraudet af sina werkelige skyldigheter allena och ei wet annan wäg til sin befodran än at utan vidare omgång sig uti enfaldighet dertil anmäla.

Et oskyldigt sinne kan wäl för sin del nöijas åt sin lilla lått i werlden, men den som försynen belastat med omsorgen för sex små fattiga barn, kan ei utan blödande rörelser föreställa sig utsigten af deras tilstundande dagar, när största brist på medel och utwägar hindrar at genom en tilbörliq upfostran i tid lägga til deras sanskylliga lycka en nödwändig grundwal.

Gör mig fördenskull det underdåniga hopp, at Eders Konglig Majjestät med något tekn af sin höga och så högt beprista Nåd, allernädigst tackes hugna mig, som blifwit under de ömaste och swagaste lyckos

wilkor nog förfördelad och oskyldigt förbigången; derigenom skal också hos mig ännu mera förökas den undersåteliga wördnad och den underdåniga trohets nit, hwarmed in til slutet af mina dagar framhårdar

StorMäktigste Allernådigste Konung

Eders Konglig Majestäts

underdånigste och tropligtigste

undersåte

Jacob Henr. Mörk.

(Orig. i riksarkivet).

Besvären utställes till domkapitlets förklaring, hvilken äfven inkom, så lydande:

Stormäktigste, Allernådigste Konung.

Genom nådig Remiss af den 27 sistedne Julii, har Eder Kongl. Maj:t i nåder täckts infordra Consistorii underdåniga förklaring öfver Kyrkoherdens i Bro och Lossa Jacob Henric Mörcks, hos Eder Kongl. Maj:t i underdånighet andragna besvär deröfver, at han vid förslagets uprättande till Håtuna och Tibble pastorat, blifvit af Consistorio oförtjent förbigången.

Detta kan ej annat än gå Consistorio nog till sinnes, at bemälte Kyrkoherde på så hög ort fördristat sig, under egna förtjensters oförsigtiga ophöjande, låta i underdånighet märka de nedriga tankar han hyser om Consistorium och dess giöromål, som wore Consistorium mera mohn at grunda sina författningar uppå andra omgångar, än den skyldighet, som Ed och samwets lagen thy föreskrifwer; och derföre åtager sig Kyrkoherden Mörck, at genom jämförelse emellan Probstén Scharin, och de flera andra Prestmän, dem han anförer, [samt sig sjelf] ¹⁾ tilwita Consistorio, at uti ofwannämde måtto hafwa orättwisligen handlat, och ej altid wara sig likt.

Kyrkoherden Mörck blef år 1743 in Januario till Prest ordinerad, och hade den lyckan, at strax året derpå, medelst Patroni walrättighet erhålla Bro och Lossa pastorat af 64 ¹/₄ mantal, hwarpå han ock undfick wanligit Collations-Bref, i de termer opsatt, som allmänt formulair medgifwer. Men derföre will ei följa, at som han då deruti kallas wärdig och förtjent hans förtienst sedermera så tilltagit, att den kan synas öfwerwäga andras som äldre äro, hwilkas befordran bör, enligt Kongl. Maj:ts KyrkjoLag, på alt sätt i akt tagas.

1) De inom [] inneslutna orden fattas i skrifvelsen, men finnas i domkapitlets protokoll.

Probsten Scharin är inemot 10 års äldre Prest ordinerad 1733 medan Mörck ännu ej var Student, och blef 2:ne gånger till Kyrkoherde lägenheter föreslagen, under Kyrkoherden Mörks Studentår. Det pastorat Scharin nu innehafwer, består af $30\frac{3}{8}$ mantal, och altså mer än hälften mindre än Bro och Lossa, hwartill Kyrkoherden Mörck blef i yngre åren befördrad, och synes altså billigt, at den, som wid knappare wilkor längre arbetat, i wäntan på bättre utkomst, warder ihogkommen fram för den, som yngre är, och redan i flera år innehaft nästan så stor lägenhet, som den, hwilken af dem bägge sökas: ty skildnaden emellan den lägenhet Mörck nu hafwer, och den han åstundar, kan ungefär komma an på 4 mantal. Consistorium förmodar altså, at den anseendiga åtskildnad i storleken emel. förenämde gjäld torde ersätta det arbete Mörck säger blifwit af honom der nedlagdt wid 2:ne kyrkor, hwilket arbete äfwen Håtuna och Tibble gjäld fordrar, der dock Mörck nu menar sig winna mera ro och utkomst.

Wid Kyrkoherdens Mag:r Justi missiverande till Hudikswalls pastorat, hwilken dock samma år, som Mörck blef befördrad till Pastor wid 2:ne små Församlingar i Roslagen, anmärkes i underdånighet, at Consistorium ej blott haft afseende på Magister-Krantzen, som Mörck föregifwer, utan ansågs Justus ej mindre då för tiden af Consistorio, än han nu anses af Kyrkoherden Mörck, för en berömlig och förtjent Prestman. Hwartill kommer den omständigheten, at inga flere woro sökande till bemälte Hudikswalls då warande ledighet, än Probsten Mag. Bulleri, och Oeconomi Upsaliensis då warande Adjunkt, Mag. Backman, jemte bemälte Magist. Justus.

Widare beskyller Kyrkoherden Mörck sina så kallade andeliga Förmän, som doch till en del äro yngre Prester, än han, at de, under Herr ArchiBiskopens frånwaro, blott efter personligit tycke, uteslutit honom af förslaget till den sökta lägenheten, i det de blott räknat Embetsåren, och altså föredragit 2:ne Comministrar för honom, som länge warit Pastor, och wid flera Lärda Samfund wunnit loford och præmier, samt således skildt sig ifrån det allmänna.

Derpå swaras i underdånighet, at missiwerne till denna Håtuna och Tibble lägenhet, jemte flera, afgjordes under Högwördigate Herr ArchiBiskopens öfwerwaro i Consistorio, och altså wiker Mörck härutinnan ifrån sanningen. Och hwad det angår, at Mörck förmenar sig, såsom Kyrkoherde, ju så wäl äga företråde för äldre Comministri, som en till Preståren yngre Consistorialis, i anseende till sitt Embete, njuter förmon för äldre Prester i Stiftet, så at ej alt bör ankomma på Embets årens räk-

nande: så swaras i underdånighet, at et sådant utlåtande ej tyckes rima sig med den ödmjuka tanka en Herrans tjenare efter Öfwerherdens befallning, bör hysa om sig sjelf, icke eller kommer den öfwerens med den morale Kyrkoherden Mörck, androm till efterrättelse skrifwit, och af trycket låtit utgå: dessutan är den beskylning, at Consistorium, utan afseende på annat, blott räknat Embets åren, hwarken riktig, eller bewislig. En Consistorialis eftersträfwär ingen vidare heder, än den, till följe af erhållen nådigste fullmakt honom tillkommer, som gemeul. plägar åtfölja des i flera år förut gjorda tjenester. Deremot hade Mörck den lyckan, at han innom wid pass halftannat år blef prest och Kyrkoherde, och det wid et tämmeligen godt pastorat, hwilket steg är nog owanligit. Om han nu endast för det han är kyrkoherde, skulle blifwit de Comministri föredragen, hwilke, då han näppeligen ännu war Student, woro tjenstgörande, och alt sedan sutit under tränga wilkor wid drygt arbete, och till wederbörandes nöje fullgjordt sina skyldigheter, tycker Consistorium sig då skolat handlat emot Eder Kongl. Maj:ts KyrkoLag, Ed och samwete, at förtiga, det sällan någon Comminister skulle kunna wänta befordran, om Pastores woro altid berättigade till företräde för honom wid missivers utdelande.

Comminister Myhrman, som af Consistorio är upford i andra rummet till ofwannämde Håtuna och Tibble pastorat, blef Prest år 1721 och således 22 år förr än Mörck: och har alt derföre Consistorium haft orsak, at med ömhet anse dess mångåriga tjenst och tryckande fattigdom wid en swag lägenhet, under trög lycka, och det så mycket mera, som Myhrman uti Pastoralexamen gjorde Consistorio godt nöje.

Comminister Berg, hwilken till 3:dje rummet blef opsatt, kunde Consistorium ej eller förbigå, så wida äfwen hos honom finnas de egenskaper, som Eder Kongl. Maj:ts Höga KyrkoLag Cap. XIX §§ 7. 8, äskar; hafwandes ock han blifwit Prestvigd, innan Mörck war till Student inskrifwen, och dessutom är i studierna förswarlig.

Af hwad nu i underdånighet är anfordt, tackes Eder Kongl. Maj:t i nåder anse, at Consistorium ej kunnat eller wågat, at wid detta förslags opsättjande förhålla sig på annat sätt än det gjordt, samt at Kyrkoherden Mörck warit aldeles obefogad at klaga deröfwer, som wore han af Consistorio förfördelad och oskyldigt förbigången.

Allernådigste Konung! Consistorium som ej annat förstår, än at härwid är, enligt Eder Kongl. Maj:ts höga Lag och Förordningar handladt, och således förmenar sig blifwit af Kyrkoherden Mörck obehörigt förolämpadt, gör sig i underdånighet försäkradt om Eder Kongl. Maj:ts nå-

diga hägn emot de oförskytte tillmälen som Kyrkoherden Mörck låtit i sin klagoskrift inflyta. Förblifwa

Stormäktigste, Allernådigste Konung,
Eder Kongl. Maj:ts
allerunderdånigste, tropligtigste
tienare och undersåter

Upsala d. 11 Aug.
1756.

Henric Benzelius.

Matthias Asp. Gabriel Matthesius. Laurent Hydrén. Nils Wallerius.
Eric Lundin.
L. N.

Til Hans Kongl. Maj:t med underdånig förklaring öfwer Pastor J. H. Mörcks giorda klagomål.

(Orig. i riksarkivet).

I den session der afgifvandet af denna förklaring beslöts, var erkebiskopen ej närvarande, hvarför det i protokollet heter:

Detta Consistorii underdåniga swar och förklaring öfversändes till Högwördigste Herr Archibiskopens vidare ompröfwande, med begäran, at som Förslaget, under dess biträde uprättades, Herr Archibiskopen tacktes, på händelse at derwid ej wore något at påminna, med sin underskrift lägga wigt så wäl till det af Consistorio författade förslaget, som ock till dess tankar öfwer ofwannämde Kyrkoherden Mörcks obilliga och anstöteliga klagomål, samt de samma sedermera på hög wederbörl. ort ort inlemna.

Ärkebiskopen svarade härpå:

Högwördige Herrar Doctorer, Professorer och Consistoriales.

Utaf Venerandi Consistorii af d. 11 sistle och medföljande förnimmer jag, at kyrkoherden Mörk welat nyttja sin wältalighet, och på hög wederbörlig ort bewisa, som wore honom skjedt för när, at ej hafwa fåt Missive til det lediga Håtuna och Tibble Prästegäll; men som Consistorium tiltror sig lagligen kunna också härutinnan förswara sit gjöromål: så har jag så mycket mindre kunnat hafwa betänkannde wid, at undertekna den af Venerando Consistorio mig tilstälte wäl och med mycken redighet opsatte underdåniga förklaring och wederbörligen insinuera, så at nu mera får wäl på nådigt utslag ankomma, innan med profpredikningars afläggande vidare tilgöres. Förblifwer

Stockholm d. 19 aug.

1756.

Venerandi Consistorii

Hörsamste tienare
Henric Benzelius.

(Orig. bl. handl. rör. Håtuna o. Tibble socknar i Ups. domkap. arkiv).

Öfver domkapitlets förklaring ingaf Mörk den 13 September samma år följande anmärkningar.

Underdånigste Memorial.

I undersåtelig förtröstan om Kongl. Maj:ts aldrånådigste tillåtelse, fördriatar iag mig, at i underdånighet förete följande anmärkningar wid den förklaring, som det Högwördige Dom Capitlet i Upsala aflämnat öfwer det til Håtuna och Tible församlingar uprättade och öfwerklagade förslag. Et godt samwete gör et frimodigt hierta och sanningen tål så litet at genom hårdheter bindas, som det, at genom färgor öfwerhöljas.

At ei sielfwa saken må genom åtskilliga infall bårtblandas eller genom konster klädas uti främmande skepnad, så stöder sig et til Kongl. Majestäts nådigste ompröfwande öfwerlämnadt underdånigt beswår på dessa twenne grunder: den förre, att Kyrkoherdar också på Lands bygden synas äga tour och företräde til befordran för dylika Capellaner, ehuru desse senare längre tienat. Den *moral*, som den fulkomligaste *Sedo-lärare* oss lämnat, är wäl den, at också den ypperste bör wara såsom den ringaste; doch sedan den första Apostoliska enfaldighet och likhet förswunnit och wid församlingens styrelse en ordning och subordination, blifwit såsom Lifwet och själen wid al styrelse, nödig, har också wår Kyrkolag Cap. 24 § 25 uttryckeligen nämt Kyrkoherdar såsom *Capellanernas förmän, under hvilka desse senare stå*, och *dem de äro heder och lydno skyldige*. Men illa skulle denna ordning bibehållas, om den, som heder och lydno bewisa bör, skulle wid åtskilliga tilfällen föredragas dem, som efter lagen hafwa heder och lydno at förwänta. den 40 §. af Rikets Regerings form föreskrifwer Riksens Collegier, at wid förslagens uprättande bör afseende göras på en *bepöfwad erfarenhet*. At Kyrkoherde sysslan ledsagas af flera omsorger och fordrar en widsträcktare omtanka och erfarenhet, märkes ofta af förfarenheten, då en berömlig Commminister blifwit under tiden en mindre förswarlig Kyrkoherde, och äfwen af det nya förhör, som efter Kongl. förordningarne åligger dem, som skola til en sådan syssla blifwa föreslagne. Men nu är wäl ingen säkrare pröfwosten än sielfwa sysslans obrotsliga förwaltande, hwarwid iag nu på tolfte året warit. Den märkelige söndring, som nu snart i 20 år warit i Bro församling, har fast i yngre åren warit mig en sådan pröfwosten, den många långt äldre arbetare undgådt och ehuru en så beklagelig refwa, som blifwit gord för min tid, ännu ej kunnat helas, har iag doch orsak at wörda försynens nåd, at den ej fådt sig vidare utbreda. Den andra anledning til mitt underdåniga beswår är det, at de, som stå under tyngsta Arbetsbördan, förtiena en suarare befordran. Sådant är ei allenast grundadt i sakens

natur och billighet, ty om arbetet blifwer en grund til befodran och belöning, så måste denna frukt under trägnaste arbete skynda til snaraste mognad; och at lämna dem lika länge ohulpne, som stå under största tyngden, wore at låta dem aldeles försmäkta, då andre med mera lätthet få sina år genomlöpa. Men derjämte winner detta ännu mera styrka af den förordning, som tillägger schole-betienterna den hugnad, at under sitt trägna och mödosama arbete se sina tienste år årligen fördublas.

Jcke utan orsak har iag i min underdåniga klageskrift anført Magister Justi redan för sex år tillbaka wundne transport. Venerandum Consistorium har wäl behagat anföra, at då ei warit flere än trenne sökande, hwilket wäl måtte anses för en den besynnerligaste händelse i vårt beträngda Stift, hwarest så många trogne och wälförtiente arbetare, under en trög lycka och tryckande fattigdom länge nog och förgäfwes wäntat sin befodran. Åtminstone, då bland de trenne sökande war Magister Backman en den tiden ung Prästman, hade det warit för ven. Consistorium et det önskeligaste tillfälle, at wisa en billig ömhet för Communi-ster Myrman och kan hända flere, som lika med honom under en *trög lycka och tryckande fattigdom* arbetat på det trettionde året och hwilkas flyttning skulle efter naturligt utseende några år derefter lofwa dem mindre förmån, eller ock den församling, til hwilken de med utmattade krafter kommo, mindre frukt af deras wälmenta flit.

Det Högwördige Dom Capitlet nämner flera gånger iag wet ei i hwad mening, början af mina studente år, för hwilka iag doch ei kan blygas, emedan iag under dem hade den äran, at såsom jämnåldriga eller ock något yngre känna dem, som sedermera gort sig Konglig Majestäts nådigste åtanka wärdige til Doctors Heder och Professors fullmagt och dem Försynen behagat skicka at bekläda bland de yppersta Ämbeten i församlingen. Mången minnes den gå ur sina barndoms år, som sedan med förundran ser den förra gå in uti en ny barndom. Mången kommer til Academien med den styrka, som saknas hos andra, när de gå derifrån, så at den måttståcken kan äfwen fela. Mitt tillfälle war ei, at komma til Academien förän iag kunde göra mig nytta af de Academiska föreläsningar och mitt upsåt, at ei för mycket hasta til et embete, som genom illa mogne händer illa wårdas.

Min befodran til nu warande pastorat, beskrifwes såsom et owanligit steg och war doch icke owanligit. Jag blef på et lagligt sätt kallad af en Gudälskande Fru, som prydt al sin wandring med mycken Gudsfruktan; som wid alla tillfällen sökt Guds ära och nu på sin höga ålderdom satt sin endaste glädie i hans ord och som tillika under moget betänkande öfwerlade det ärendet med en af våra berömdaste Biskopar Herr

Doctor Troilius, hwars ömhet för Guds Ära och församlingens förmon är bekantare, än at den behöfwer mitt ringa loford. Owanligare synes det wara, at Probstén Scarin ännu ej warit 10 år Präst, när han blifwit af Consistorio twenne gånger föreslagen til Kyrko herde, då andre lika rene i läran, oskyldige i sitt lefwerne och ostraffelige i sitt Ämbete i dubbelt längre tid förgäfwes wäntat en sådan förmån; så at det ei är underligt, om wid så olika utmätning af befordran mången stannar i förundran öfwer det, som han ei kan uträkna.

At förswaga mina ringa förtienster, förebäres det min fullmakt är et blott formulair och således osäkert om detta och dylika wittnesbörd äro betydande och trowärdige eller icke. Om Consistorii yttrande uti min fullmakt betyder det, som orden innehålla, måste det tillika bewisa, hwad iag i underdånighet welat bewisa, nemligen at iag var wärd och förtient den befordran som iag år 1744 åtnöt. Men är det möjligt, at en sådan formalitet kan wara utan betydelse och at den blifwer en stämpel utan afseende på personens rätta halt, så förswagas tillika trowärdigheten af Consistorii wittnesbörd; då förswagas det förswar, som hwaren i sitt ämbete bör äga af sin fullmakt, såsom en förmur för all ondska och afund och då löper en församling ofta den fara, at genom en så opålitelig stämpel blifwa med et falskt mynt bedragen. Farliga påföljder.

Jntet wore förmätnare; intet borde af min Nådigste Konung hårdare beifras, än om iag wägat mig at med upsåt wika från sanningen. At tro det Högwördigste Herr Ärke Biskopen warit frånwarande wid det öfwerklagade förelagets uprättande, hade iag anledning af de mångfaldiga omsorger och angelägenheter, som fordrade dess betydande närwarelse i Stockholm; Och om Högwördigste Herr Ärke Biskopen under så många bekymmer erindrar sig min ödmiska upwaktning, som i början af Juli Månad gordes och det derwid förefallne samtal, är iag försäkrad om dess besynnerliga Ädelmod, och det wittnesbörd, att dess egna ord gofwo mig et nytt tillfälle til en så oskyldig wilfarelse. Deremot lærer ven. Consistorium fela, då Bro och Låssa församlingar sägas bestå af 64 $\frac{1}{4}$ mantal, ty när bostället, et det swagaste, til bruk och belägenhet det beswärligaste i sitt slag undantages, äro ei flere än 59 $\frac{1}{2}$ öfrige. At Bro wore et tämeligen godt Pastorat wore önskeligast för den, som nu under sparsammaste hushållning ser sina wilkor årligen förswagas. Såsom Mantalen ei äro altid lika goda, så kan wäl Bro wara dubbelt til deras myckenhet, men ei derföre til deras godhet och deraf flytande inkomster, hwilket erfarenheten nogsamst wisar, fast ock en tredubbelt större tyngd af fattiga barn gör härwid mycket.

Sedan Kongl. Mayestät i Nåder behagat förekomma en del af fattiga prästmäns ömaste bekymmer, blyges iag icke at i underdånighet äfwen i detta ämnet erindra, hwad Kongl. Maj:ts Kyrkolag Cap. XIX § 8 innehåller dem til hugnad, som med omsorgen för många barn beswäras.

Underligt är det, at ven. Consistorium på et nog ömmande sätt, behagat förebrå mig mina enfaldiga moraliska tankar, hwilka ehuru ofulkomliga likwäl wittna, at iag warit en i min krets tänkande warelse och ei en tanklös til wissa afsigter inrättad machine allena. Fulkomligare wäntas billigt af dem, som äga et rikare förråd och sedan de höstat en ymnigare lyckos frukt äro dertil högre förbundne. Venerandum Consistorium uppgifwer wäl et twifwelsmål, om iag härwid efterlefwat en sådan sedolära, men det twifwelsmål är snart upplöst, då en skilnad göres mellan det, hwad en Christen och Lärare är skyldig at med tolamod lida när himmelens ära derigenom winnes och hwad iag såsom en undersåtare i riket, när frågan är de jure, kan wara efter lag skyldig eller ei at låta [tåla?] af medborgare.

At Consistorium, som owäldugt bordt utlåta sig öfwer saken, med mera hårdhet bemöter och likasom mödar sig at trampa en bönfallande in för sielfwa thronen: At Consistorium beskyller mig för nedriga tankar om dess göromål och tager det ordet *omgång* utom sin egenteliga mening, då det swarar mot de Romares ambitus, et enwist och ouphörligt sökande: At Consistorium tagit flera mina oskyldigaste utlåtelse uti et helt annat sammanhang och när iag talat om möjligheter, som nu eller framdeles, i vårt eller et annat Stift kunna hända, uttyder det för en obetänkt beskyllning, at här wore nu handlat efter godtycko med mera: sådant och dylikt blifwer med diupaste underdånighet öfwerlämnadt til Kongl. Majestäts nådigaste ompröfwande, huru det förtienar at auses; Om det swarar mot den undersåteliga wördnad, som et Consistorium bör hysa för sin Konung och det milda försvar, som en oskyldig undersåte bör niuta inför Konglig Majestäts thron, medan saken ligger der under et nådigt och rättwist afgörande.

Konglig Majesät täcktes ock aldra nådigast eftertänka hwad befordran iag nu eller framdeles kan wänta af et Consistorium, som utan al skäligh anledning in för Kongl. Majestäts höga åsyn yttrat en widrighet, den iag aldeles ei förtienat.

Bro den 6 Septbr. 1756.

Jacob Henr. Mörk.

(Orig. i riksarkivet).

Huru saken afgjordes framgår af följande utdrag ur rådsprotokollet för justitie-ärenden:

1757 den 20 Januarius, Tisdagen för Middagen. Närvarande uti Rådskammaren Theras Excellenser Herrar Riksens Råd

Grefve Ehrenpreus

Grefve Wrangel

Friherre von Höpken

Friherre Palmstierna

Grefve Ekeblad

Friherre von Seth

Grefve Stromberg

Friherre Scheffer

Herr Rauth

Friherre Fleming.

Justitiæ Cancellern var tillstädes.

Sedan föredrogs af Revisions-Secreteraren Wagner,

Kyrkioherdens i Bro och Lossa församlingar Jacob Hindrich Mörks deröfwer i underdånighet anförde beswär, at han wid förslagets uprättande till den i Håtuna och Tibble Församlingar lediga Kyrkioherde lägenheten af Consistorium i Upsala skal blifwit förbigången, samt theruppå upfördt trenne andre mindre förtiente Prästmän, Probsten Scarin och Commi-nistrarne Myhrman och Berg; Anhållandes Mörk af andragne skäl om ändring härutinnan.

Thesse underdånige beswär tillika med

Consistorii häröfwer infortrade underdåniga utlåtande af den 11 Aug. sistledne År, samt

Kyrkioherden Mörks häremot ingifne påminnelser afhördes.

Och allthenstund af Consistorii förenämude underdåniga utlåtande inhämtades, at then på första rummet i förslaget upförde Probsten Scarin är innemot 10 Års äldre Präst än Mörk, samt den förre under knappa wilkor tjent wid en församling, som til Hemmantalet skal wara helfften mindre, än Bro och Lossa, hwartill Mörk i yngre Åren blifwit befordrad; Och the på andra och tredje rummet af detta Förslag upförde Prästmännen Myhrman och Berg begge långt förut warit i Ministerio, neml. Myhrman 22 år förr än Mörk, och Berg, innau Mörk war till Student inskrifwen; Förthenskull och emedan emot desse af Consistorio till förenämde ledige Kyrkioherde lägenhet föreslagne Prästmäns lära och lefwerne icke något är at påminna; Thy kunde Theras Excellencier, i anseende till den

märkeliga skillnad emellan Mörks och the af Consistorio föreslagne Prästmän, icke styrka till någon ändring uti Constistorii till meranående Kyrkioherde lägenhet uprättade förslag, utan at wid Consistorii författning härutinnan bör bero och förblifwa.

Men som Kyrkioherden Mörk likwäl nu en lång tid med godt beröm tjent samt i öfrigit för särdeles skickelighet och lärdom är allmänt bekant, therom ock hans genom trycket utgifne böcker nogsamt wittna; Så fants godt, thet Consistorium förständigas skulle, at, wid förefallande ledigheter hafwa honom i åtanka.

Hwarom öppet Utslag utfärdas och bref till Consistorium afgår.

Detta bref till domkapitlet är nu det som Wilcke åberopar och hvilket Atterbom gjort till ett bref från *konungen*, utfärdadt »san- nolikt på drottningens tillstyrkan». Man behöfver icke annat än observera protokollets datum, början af 1757, och erinra sig den politiska ställningen vid denna tid, för att vara på det klara med att knappast kungaparet haft något inflytande på detta beslut.

Och hvilken betydelse denna Kongl. Maj:ts rekommendation i sjelfva verket egde, det visade sig innan kort, då Mörk med stöd deraf ånyo sökte ett bättre pastorat. Då härvid ordalydelsen af brefvet blir föremål för olika utläggning från de båda parternas, Mörks och domkapitlets, sida, må verba formalia här anföras.

Efter underrättelsen att Kongl. Maj:t icke funnit skäl att i den af domkapitlet i afseende å förslaget gjorda författning ändring göra, heter det:

Men som Kyrkoherden Mörk visat åtskilliga prof af särdeles skickelighet och lärdom, och derföre giordt sig förtiänt, at åtniuta befordran; Ty är till Eder Vår Nådiga Vilja och befallning, att I, wid förefallande tillfälle, efter dess förtienst, låta honom sådant till godo niuta.

(Orig. bland kongl. bref o. resolutioner, band 15: 1423—24 i Upsala domkap. arkiv).

Det »förefallande tillfälle» vid hvilket denna rekommendation skulle komma Mörk till godo, ansåg denne vara förhanden då Odensala pastorat kort derpå blef ledigt. Härom heter det nu i domkapitlets protokoll för den 24 Maj 1757:

Närvarande: Ärkebiskopen, domprosten Asp, doct. Mathesius, doct. Benzelstierna, doct. Hydrén och doct. Wallerius.

§ II.

b) Till Odensala hafwa sig anmält Comminister loci, Petr. Nybblersus. Pædagogus i Husby, Elias Nibelius, Comminister i Skånköping och Norrsunda, Joh. Lindmarck, Comminister i Frötuna och Rådmansö, Lars Phil. Trunström, Comminister i Bro, Lars Wråberg, Comminister i Sånge och Skå, Joh. Bodman, Comminister i Söderby och Carls kyrka, Lars Westman, Comminister i Harmånger och Jettendal, Pet. Södermarck, Scholæmästaren wid Ulricæ Eleonoræ Kyrkio Schola i Stockholm, Ol. Justinus Giöding, Kyrkoherden i Bro och Lossa, Jacob H. Mörck, Vice Commminister i Wermdö, Mag. G. A. Hedenberg.

I anseende dertill, att Comminister loci, P. Nybblersus är till den höga ålder kommen, at Församlingens styrelse icke synes kunna af honom wårdas på sätt, som wederbör, hölt Consistorium betänkeligit, at upföra honom på kyrkoherde förslaget, och resolverades, at de dernäst mäst förtjente nu hafwa att undfå missiver, nemligen:

1. Pædagogus, Elias Nibelius, som giordt sig dertill skickelig, wärdig och förtjent, medelst studerande wid Kongl. Akademien samt tjenstgörande i Ministerio ifrån år 1724, då han förordnades till Adjunct wid Frötuna och Rådmansö församlingar, hwarefter han i några års tid förestod nådårstjensten, in till år 1735, då han blef till Barna Scholæmästare i Husby antagen, hwilken sysslo han nu uti 22 års tid emot en nog ringa wedergällning förestått, och på sin annalkande ålder betarfwar warda till något bättre hulpen.

2. Comminister i Skånköping och Norrsunda, Joh. Lindmarck, hälst och emedan han, efter någon tids användande på studier, redan in på det 29 året tjenstgjort wid ofwannämde Församlingar, först såsom sin faders Adjunct ifrån slutet af år 1728 in till år 1732 och sedan ifrån nyssnämde tid, såsom ordinarie Commminist, wid bemälte Församlingar, hwilken syssla han ock nu behörigen förestår.

3. Comminister i Frötuna och Rådmansö, Lars Phil. Trunström: hafwandes han dertill gjordt sig skickelig, wärdig och förtjent medelst studerande wid Kongl. Akademien in till slut (!) af år 1733, då han blef till det Hel. Prediko Embetet inwigd, at wara Pastoris Adjunct wid ofwannämde Frötuna och Rådmansö, hwarest han ock sedan 1736 blef till Comminister förordnad, hwilken syssla han ock ännu, till wederbörandes nöje behörigen förestår, ehuru med et stort besvär och hwarjehanda afwentyr under sjöresor uti den widsträckt skärgården.

Öfver detta beslut besvärade sig åter Mörk uti följande inlaga:

Stormäktigste Allernådigste Konung.

Sedan Eders Kongliga Majestät genom nådig skrifvelse af den 20 sistledne Januari månad allernådigast behagat tillägga mig det högstmilda omdöme och vittnesbörd, at iag genom oskyldig flit förtienat vidare befordran och tillika förklarat sin nådiga wilja och befallning till m. ven. Consistorium i Upsala, at låta mig sådant wid förefallande tillfällen till godo niuta; hade iag förmodat at få röna deraf en ofelbar wärkan och blifwa af ven. Consistorio uptagen på förslag til den wid Odensala ledig warande Kyrkoherde sysslan, men ser mig doch swiken uti et eliest så wäl grundadt hopp och trenne andra prästmän mig föredragne.

Mindre underligt wore det at ven. Consistorium med ogunst gådt mig förbi, som sistledne år fördristat mig öfwer deras förslag til Håtuna mitt beswär och förfrågan i underdånighet frambära, men mera eftertänkeligit synes det at ei mera afseende blifwit gordt på Eders Kongeliga Majestäts nådigsta befallning, som likwäl bör wara ven. Consistorii så wäl som andra undersåtares owikeliga rättesnöre.

Förgäfwes lærer ven. Consistorium wilja skydda detta sitt göromål under Eders Kongl. Majestäts nådiga yttrande, det borde iag *efter min förtienst* niuta den befalta befordran till godo, emedan Eders Kongl. Majestät näst förut nådigast behagat grunda detta sitt höga omdöme öfwer min ringa förtienst, icke på åren, som kunde hos mig wara mindre, utan på andra personliga egenskaper, af hwilka de nu föreslagne trenne prestmän swärligen kunna bewisas äga rikare förråd och af hwilka ännu ingen i åsyn och öfwerwaro af Stiftets wärda Prästerskap aflagt det mödosama prof, som iag doch för flera år tillbaka warit af ven. Consistorio befalt at genomgå; då, ehuru långt yngre, fram för många äldre ihogkommen, när arbetet skulle utmätas, men wid utmätningen af befodran alltid förgäten.

Skulle Eders Kongl. Majestät endast behagat befalla för mig en befordran, den iag genom ämbets åren och deras jämförande mot andra kunnat förtiena, wore det för m. ven. Consistorium at blifwa påmint om en skyldighet, hwilken des Ledamöter efter ed och lag woro utom des förbundne at i akt taga, en rätt så liten heder, som det nu likwäl blifwer för mig en besynnerligen utmärkt förmon, at efter min uådigaste konungs mildaste omdöme hafwa genom flit och skickelighet förwärfwat en förtienst, den iag eliest ej genom åren kunnat hinna at samla.

Jcke eller lærer det wara en tilsräckelig undflygt, at Eders Kongl. Majestät i sitt allernådigsta utslag öfwer mitt förra underdåniga beswär,

sig i nåder förklarat ei hafwa funnit skäl til någon ändring derwid, ty ven. Consistorium täcktes endast erindra sig at det til försvar af sitt göromål, då anförde flera skäl, som då hade, men nu ei kunna hafwa det minsta rum. Bland annat anfördes å den sidan, den ringa skilnad af hemantal, som war mellan Håtuna och Bro och at mina wilkor i anseende dertil ej skulle blifwa särdeles förbättrade, men nu är skilnaden öfwer 20 mantal, som förmodeligen göra en märkelig mon til mina knappa wilkors förbättrande. At sådant då kommit hos Eders Kongl. Majjestät i nådigt öfwerwägende är ofelbart, emedan det eliest skulle synas en contradiction at hafwa förtienat befordran, men ei den, som syntes wara så ringa.

Derneast återopade sig m. ven. Consistorium at Comministri i Stifftet skulle för mycket lida, om twenne pastores blefwo på en gång föreslagne til transport, hwilket här icke kan befaras, emedan ingen pastor härwid niutit den förmon, utan jämte twenne Comministris en pædagogus på landet blifwit framdragen, hwilken fri för de arbeten, som höra til församlingens styrelse och skötsel, endast warit sysslosatt med barns undervisning wid de första bokstäfwerne. Om den förra satsen är så aldeles riktig, lämnas derhän, emedan en Comminister altid kan blifwa befordrad i den transporterade kyrkoherdens ställe, men det wore aldeles obilligt om sökande kyrkoherdar skulle aldeles utstängas från förslagen til de större pastorater.

Adjuncti Pastorum i Stockholm äga den förmon at blifwa föreslagne til pastorater, utan at deras år böra jämföras med comministri på landet. Comministri i Stockholm få räkna sina år dubbla; men pastores allena hafwa ingen förmon, som doch kallas Capellanernes förmän i kyrkolagen; i Riksdagsordningen anses såsom kärnan af Ståndet; arbeta med dubbel omsorg och mera ansvar; med drygaste känning måste löna flera Herrdagsmän och allena bära tyngden wid bewakandet af Ståndets fri och rättigheter. Deras förmon blifwer nu efter det wid Odensala tagne mått så ringa, at de ei med pädagoger eller Comministris få komma i jämförande. At tjensteåren, hwilka så noga räknas mot mig såsom yngre mot andra i Stifftet, ei altid så noga räknas wid alla andra tilfällen, lærer nog finnas af de i dessa dagar utgifna förslag så wäl til Odensala, som Wallby pastorater, om alla der wid sökande tagas tilsamman och de uteslutne jämföras med de ihogkomne. Och om Ämbetsåren allena skola mig hindra, Ty i underdånighet fördristar iag mig försäkra at intet annat hinder skall emot mig kunna anföras, må iag ei wänta någon frukt eller wärkan af Eders Kongl. Maj:ts nådigsta befallning, så länge tre äldre prästmän ännu

innom Stiftet finnas öfrige och således al upmuntran för en oskyldig flit aldeles, dödad blifwa.

Stormäktigste Allernådigste Konung, et ömt och förtryckt hierta kan ei utan största blödighet inför Eders Kongl. Majestäts höga thron yttra sina tankar och bekymmer. Bönfaller fördenskull i diupaste underdånighet, det täcktes Eders Kongl. Majestät låta sig i nåder angeläget wara at des höga och nådiga til ven. Consistorium i Upsala afgifna befallning ei må blifwa utan wärkställighet och et så oskyldigt som underdånigt deruppå grundadt hopp aldeles säfengt. Det kan icke eller annat än smärta et oskyldigt sinne at m. ven. Consistorium i sin förra underdåniga förklaring utlåtit sig, at des år 1744 mig meddelte fulmagt och wittnesbörd om förtienst och skickelighet wore et blott formulair allena och således ord af mindre betydelse, hwarigenom den oförtienta misstanken skulle så oförmärkt bibringas, som innehade iag nu en syssla, till hwilcken iag ei förtienst eller skickelighet ägde. Och emedan en sådan fullmagt är en den owärdigaste egendom, som någonsin kan tilfalla Eders Kongl. Majestäts fast ringa doch trogna undersåtare och blottställer des innehafware för afund och förtal, ty bönfaller iag i diupaste wördnad at in för Eders Kongl. Majestäts höga thron få nidlägga en fullmagt af så ringa värde och der mottaga en annan, som är närmare stäld efter mina ringa egenskaper och åt hwilhen iag under ömaste omsorger må kunna hugna mig, at den är något mer än et blott formulair, hwilket skulle med förakt kunna mig förewitas.

Med diupaste undersätelig wördnad och oafslätelig trohets nit framhärda

Stormäktigste Allernådigste Konung

Eders Kongl. Majestäts

underdånigste och tropligtigaste undersåtare

Jacob Henr. Mörk.

Kyrkoherde i Bro och Lossa.

(Orig. i riksarkivet).

Såsom svar härpå afgaf domkapitlet följande förklaring:

Stormäktigste Allernådigste Konung.

Till underdånigst följe af Eder Kongl. Maj:ts nådigsta Befallning till Consistorium at inkomma med förklaring öfwer de beswär som Kyrkoherden i Bro och Lossa, Jacob Henric Mörck anfördt öfwer de till Kyrkoherde Beställningens i Odensala och Husby besättjande utfärdade missiver, har Consistorium icke bordt underlåta följande i all underdånighet anföra.

Det är ofelbart en owärderlig förmon, at alla Rikets undersåtare äga tillstånd in för sin Nådigsta Öfwerhets Thron framföra deras åliggande, samt söka rättelse uti det, som de tro sig på et eller annat sätt wara för när skedt; men denna stora förmon missbrukas, efter Consistorii underdåniga tanka, då, när sådana klagomål äro upfylte med förkleuliga tillmälen, och således derwid ei brukas det tillbörliga anständiga skriftsätt, som Eder Kongl. Maj:ts Kyrko Lag och flera derom utgifne Kongl. Förordningar i nåder föreskrifwa. Det förra gifwer Eder Kongl. Maj:ts Embetsmän än vidare upmuntran, och tillhåller dem, at efter Ed och samvete, grundadt på Lag och Kongl. Förordningar, fullgiöra sina skyldigheter, samt lemnar de förorättade öpen wäg at erhålla ändring i det de kunna lidit, men det seuare förswagar den drift och det anseende, som de af Eder Kongl. Maj:t i nåder förordnade Embetsmän, till sysslornas behöriga bestridande bör åtfölja.

När således Kyrkoherden Mörck bifogar sina klagomål den tillwitelsen, at Consistorium med ogunst gådt honom förbi, som sistledit år öfwer dess förslag till Håtuna besvär framburit, så lærer Eder Kongl. Maj:t i nåder finna deruti ligga det swåra tillmålet, at Consistorium af missnöje öfwer et sådant bemälte kyrkoherdes tagna steg, wid närwarande tillfälle gådt honom förbi. Consistorium finner så mycket mindre sig förfördeladt genom underdåniga beswärs anförande hos Eder Kongl. Maj:t öfwer dess gjöromål, som det med nögdä sinnen städze efter sin skyldighet är redo, at för dem in för sin Nådiga Öfwerhet giöra räkning: owilja der öfwer kan derføre hos Consistorium intet hafwa rum, och aldraminst, när det ankommer at tilldela en hwar hwad honom med skjäl tillkommer. Et sådant förfarande är, efter Consistorii tanka, kännemärken af nedriga sinnen, och låter aldrig förena sig med owäldigt sinnelag, som har warit, och genom guds nåd, alltid skall blifwa Consistorii omsorg at bibehålla.

Men så eftertänkeligit och falskt et sådant Kyrkoherden Mörcks förefiwande är, så står det likwäl intet at jemföra med de följande orden i hans underdåniga beswärskrift, der han ei otydeligen helt oförsynt will påbörda Consistorio, at ei hafwa giordt afseende på Eder Kongl. Maj:ts nådigste befallning om Hans befordran. Lydnad, i anseende till Eder Kongl. Maj:ts bud och befallningar, är den grundpelare hwarpå et wäl bestäldt Regemente sig stödjer, då olydnad ei annat kan än wara det förderfweligaste missfoster, som kan uptänkas. Consistorium hade förmodat at undslippa alla illa sinnade tillmälen i detta wigtiga ämnet, och det ömar Consistorio at nödgas till sin hägn här underdånigast anhålla om det beskydd och näpst, som Lagen i sådana mål lemnar och stadgar. Olika begrep om rätta förståndet af Höga Öfwerhetens nådigste förord-

nande kan äga rum, men alt olika begrep om sjelfwa lydnaden och befallningarnas werkställande, är i högsta måtto straffbar, och förtjenar hårdaste ansvar. Hade förbemälte Kyrkoherde Mörcks ord endast haft det förra till sitt syftemål; så ankommer det allenast på olika tankar, som Consistorium och kyrkoherden kunnat fatta om Eder Kongl. Maj:ts åberopade nådigsta förordnande, och hwaruti Consistorium med trygghet afwaktar Eder Kongl. Maj:ts nådigsta vidare yttrande, men när de samma, uti sitt sammanhang tagne, nog tydeligen lyda till det senare, hålst det vidare heter, at Eder Kongl. Maj:ts nådiga befallningar böra wara Consistorii, så wäl som andre undersåtares owiteligas rättesnöre, på hwilka Consistorium will påbördas, at intet hafwa haft afseende, innefatta de en af de aldragrofaste beskillningar.

Sedan Kyrkoherden Mörck, på ofwannämde eftertänkelige sätt börjat sin besvärsskrift, så blir hans giöromål at wara uttolkare af Eder Kongl. Maj:ts nådigsta Resolution, honom angående, utgifwen d. 20 Januarii innewarande år, och hwilket föranlåter Consistorium, at i all underdånighet anföra, huru Consistorium trodt sig böra förstå ofwanhögstberörda Eder Kongl. Maj:ts nådigsta förordnande: Eder Kongl. Maj:t tackes deruti i nåder förklara, det Eder Kongl. Maj:t ei finner skjäl at giöra någon ändring uti det af Consistorio till Håtuna kyrkoherde lägenhets återbesättjande giorda författning. Men som Kyrkoherden Mörck wisat åtskilliga prof af särdeles skickelighet oah lärdom, och derföre gjordt sig förtjent at njuta befordran; så ware Eder Kongl. Maj:ts nådiga wilja och befallning, at Consistorium wid förefallaude tillfällen, efter dess förtjenst, låter honom sådant till godo njuta. Som nu Kyrkoherden Mörck sökte ändring uti den då af Consistorio giorda författning, hwarigenom han från förslaget till Håtuna lediga pastorat war utesluten, men Eder Kongl. Maj:t ei fann något skjäl der till, så will derutaf, efter alt Consistorii begrep, naturligen följa, at han war obefogad till de af honom då anförda underdåniga beswär: Han måste wid det tillfället antingen hafwa warit berättigad at der till undfå missive, eller ej. I den förre händelsen hade ofelbart Eder Kongl. Maj:t det så stadgadt, hwilket när det ei skedt, så blir det senare derutaf en så mycket tydeligare påfölgd. Dessutom tjenar ock det till en hufwudsakelig denna sakens utredande, at Consistorio åligger hos de sökande noga pröfwa de twänne grunder, hwar på befordran bör läggas, nemligen förtjenst och skickelighet. Den senare har Eder Kongl. Maj:t täckts i nåder förklara Kyrkoherden Mörck äga, och blir således det, hwarpå han i den delen med största skjäl sig beropar; men widkommande hans förtjenst, så har Eder Kongl. Maj:t, hwad den angår, täckts i nåder förordna, at Kyrkoherden Mörck efter förtjenst

skulle njuta befordran. Som nu förtjänst är det samma, som man med andra ord kallar tjänste-år och meriter; så will der utaf, efter Consistorii underdåniga tanka följa, at de, som i Prestesysslorna längre tjent än Kyrkoherden Mörck fram för honom äga förtjenst, samt at således de, som tillika äro skickelige, med beröm undergådt sina examina, alltid förrättat sina Embeten redeligen och wäl, samt äro i den ålder och styrka, at dem en widlyftig Församlings hufwudsakeliga wård kan ombetros, altid böra kyrkoherden Mörck föredragas; men i annor händelse han, hwad på Consistorium kan ankomma, njuta befordran. Någon annan mening ut af Eder Kongl. Maj:ts nådigsta Resolution har Consistorium för sin del, intet kunnat hämta, som det ock dessutom anser den af Kyrkoherden Mörck anförda, wara så mycket orimligare, som der utaf skulle följa, at Eder Kongl. Maj:ts nådigsta befallning warit, inge andre medsökande kunde afhålla Mörck, at till det pastorat, som han will giöra ansökning om, erhålla missive: en mening, som wäl ingen annan, än kyrkoherden Mörck, deraf torde kunna leda.

De skjäl, som ofta bemälte kyrkoherde till denna sin tankas bestyrkande anförer, wisa dels et oredigt och falskt begrep om hwad skickelighet och förtjenst, såsom twänne ifrån hwarannan skilde egenskaper har at innebära, dels äro de upfylte med hans obefogade gissningar angående det, som Mörck tror sig weta hafwa föranlåtitt Eder Kongl. Maj:t till ofwanhögstbemälte nådiga Resolutions utfärdande. Consistorium anser alt raisonnerande här öfwer för öfwerflödigt, och stödjer sig endast wid sjelfwa orden uti Eder Kongl. Maj:ts nådigsta yttrande, hwars otwungna och naturliga förstånd har warit Consistorii wägledare, när det ankommit at döma, om den befordran, hwar till Kyrkoherden Mörck nu tror sig så mycket fram för alla andra berättigad, som det ock nu mera har orsak at undra öfwer bemälte Kyrkoherdes nog enfaldiga slutsats, när han will föra det Consistorio till last, och räkna för wanheder, at Eder Kongl. Maj:t wid hans beswärs ogillande, befalt Consistorium, at wid förefallande tillfällen efter förtjenst låta honom dess wista skickelighet till godo njuta.

På dessa grunder har således Consistorium bygdt sitt gjöromål wid förslagets uprättande till Odensala och Husby lediga pastorat. Det har der till missiverat 3:ne wärdiga och förtjenta Prestmän, hwilke alle wid flera tillfällen wist prof af sin berömliga lärdom och öfriga skickelighet at wårda Guds kyrka och Församl. Genom sina långwariga och mödosamma sysslor hafwa de förwärfwat sig de förtjenster som wida öfwergå dem, som Kyrkoherden Mörck kunnat erhålla.

Den förste Pædagogus i Husby, Elias Nibelius har, efter använd tid på studier wid Academien blifwit år 1724 till Prediko Embetet inwigd, och deruppå förestådt Adjuncturer samt nådårstjenster, in till år 1735, då han blef till Barna Scholæmästare å förenämde ställe förordnad, och således nu i 22 års tid warit sysslosatt med det beswärliga underwisinge werket, och det emot en ganska ringa lön och wedergällning.

Den andre är Commminister wid Skånhälla och Norrsunda Församlingar, Johan Lindmarck, som sedan han wid Academien studerat, nu uti 29 års tid warit uti Ministerio, och Capellan wid nyssenämnda Församling i 25 år.

Den tredje Commminister i Frötuna och Rådmansö, Lars Philip Trunström, som sedan han flera år till studiers idkande wid Academien anwändt, inwigdes år 1733 till Prediko Embetet, och har, efter föregångna Adjunct-år, nu warit Capellan wid berörda Församlingar, belågne i den widsträckt och beswärliga skjärgården, uti 21 års tid.

När således en bepröfwad skickelighet här warit förknippad med anseentligen många tjenste-år, eller mycken förtjenst, så har Consistorium trodt sig då fela, om det skulle dem en mindre förtjent, som Kyrkoherden Mörck, föredragit.

Hwad bemålte Kyrkoherde vidare anförer om Capellanerne och Adjunctis Pastorum i Stockholm, är en sak, som till närwarande gjöromål intet hörer, men hwarwid likwäl förtiges, at enär sådana Capellans Beställningar på landet finnas, som med de nyssenämnda, i anseende till Församlingarnas widd och storlek, samt wigt och trägenhet jemföras kunna, dessa en lika förmon kan tillfalla, enligt Eder Kongl. Maj:ts nådiga Rescript i samma mål af d. 12 sistledne Januarii.

Consistorium wet ganska wäl med hwad aktning det bör anse wederbörande berömliga och nitälskande kyrkoherdar, och deras Embeten, men finner, det oakadt, oändeliga missbruk och andras förtryck deraf skola upkomma, om transporter, utom wederbörlig de sökandes öfriga förtjensters pröfwande, skulle tillåtas. I synnerhet wisar sig detta liusligen, i anseende till Kyrkoherden Mörck, som så ung kom till det pastorat han nu innehafwer, at Consistorium då nödgades, igenom Prestabewis infordrande, sig om hans ålder underrätta, och hwarutaf war at inhämta, det han ej ännu då fyllt de nådigst påbudna 30 ålders åren, när kallelse för honom till bemålte beställning blef inlagd.

Men för Kyrkoherden Mörck är intet tillräckeligit, at å egna wägnar, emot Consistorium anförä beswär, utan han intränger sig äfwen obuden at wara fullmäktig för andra, då han påstår at tjenste-åren af Consistorio ei blifwit wid andra tillfällen så noga räknade, som det med honom skedt.

Ehuru lätt det för Consistorium wore, at i underdånighet med fullt samvetes trygghet kunna anföra skjäl till dessa Consistorii gjöromål, och således wisa obilligheten af et sådant föregifwande; så tror sig likwäl Consistorium intet böra inlåta i något swaromål med den, som på detta sättet obefogadt till sig tagit målsägande rätten.

Slutet af denna beswärsskriften, hwaruti Mörck beklagar sig öfwer Consistorii utlåtande uti dess förra underdåniga förklaring, angående den honom 1744 meddelte fullmagten till Bro och Lossa pastorat erkänner Consistorium för sig wara mindre begripeligit. Consistorium anförer der, at Mörck, på Patroni kallelse undfådt wanligit Collations-Bref; men at deraf ei wille följa, at hans förtjenst ei skulle öfwerwäga andras, som äldre äro; men hwarutaf Consistorium ei ser den slutsats kunna göras at Kyrkoherden Mörck innehade nu en syssla, till hwilken han ei förtjenst eller skickelighet ägde. Den otålighet, som Kyrkoherden Mörck änteligen straxt här efter uti sin skrift röjer, är intet bewis af en bepröfwad lärare, och wille Consistorium önska, at den ei ifrån en otidig egenkärlek ledde sitt ursprung.

Utaf alt detta tackes Eder Kongl. Maj:t i nåder inhämta, huru Consistorium, i stöd af Eder Kongl. Maj:ts Kyrkolag, och flera Kongl. Förordningar, efter Ed och samvete, med den owäldughet, som et så grannliga mål fordrar, handterat detta ärendet, samt at Kyrkoherden Mörck således aldeles warit obefogad till de klagomål, som han anfördt. Consistorium lefwer fördenskull i den underdånigsta tillförsigt så wäl at härför blifwa hugnadt med Eder Kongl. Maj:ts Nådiga bekräftelse uppå detta sitt oskyldiga gjöromål, som den klagande befordrad till den näpst som hans swåra tillmålen kunna finnas förtjena.

Näst trognaste förböner till Gud för Eder Kongl. Maj:ts Höga Kongl. sällhet och wälgång, förblifwa

Stormäktigste, Allernådigste Konung

Eder Kongl. Maj:ts

Upsala
d. 3 Augusti
1757.

Aldraunderdånigste, troppliktigste
tienare och undersåtare

Matthias Asp.
E. Benzelstierna.

Gabriel Matthesius.
Laur. Hydrén.

Nils Wallerius.

Laur. Norin.

Underd. utlåtande öfwer Kyrkoherd. Mörcks underd. Beswär öfw. förbigående med Missive.

(Orig. i riksarkivet).

Utgången af ärendet ses af följande utdrag ur rådsprotokollet för justitieärenden.

År 1757 den 7 September

Onsdagen för Middagen

Närvarande i Råd Cammaren Theras Excellencier Herrar Riksens Råd

Grefwe Wrangel

Grefwe Tessin

Friherre von Höpken

Grefwe Ekeblad

Friherre Scheffer

Grefwe Stromberg

Friherre Hamilton

Herr Lagerberg

4:o Kyrkioherdens i Bro och Lossa Församlingar Jacob Hindrich Mörks underdåniga besvär deröfwer, at Consistorium i Upsala, wid förslagets uprättande till den i Odensala och Husby församlingar ledige Kyrkioherde lägenhet honom förbigådt, och dertill upfördt trenne andra Prästmän hwilcka Mörk förmenar wara dertill mindre berättigade; Anhållandes han fördenskull om ändring härutinnan.

Härwid afhördes

1:o) Kyrkioherden Mörks i detta mål ingifne underdåniga beswärs skrift.

2:o) Consistorii underdåniga förklaring.

3:o) Råds-Protokollet af den 20 Jan. innewarande år, rörande Mörks då föredragne besvär deröfwer, at han ej fått missive till Håtuna och Tibble församlingar.

4:o) Kongl. Maj:ts nådiga skrifwelse af den 12 sidstledne Januarii, angående Capellaners befordran med mera.

Detta mål togs sedan i öfwerwägande:

Och ehuruwål Kongl. Maj:t den 20 sidestl. Januarii, då Mörks besvär deröfwer, at han ej fådt förslag till Håtuna och Tibble Pastorat, blifwit afgiorde, genom bref till Consistorium i Upsala förklarat at Mörk wid förefallande ledigheter borde komma i åtanka; hwaraf Mörk trodt sig framför andra wara till slika förslag berättigad; dock som Kongl. Maj:ts mening dermed icke varit, at andra mer förtjente skulle genom hans befordran blifwa lidande; Altså och alldenstund af Consistorii förberörde underdåniga förklaring inhämtades, det af de till Odensala och Husby Pastorat föreslagne trenne Prästmän, Pædagogus Elias Nibelius, samt

Comministren Johan Lindmark och Lars Trunström, den förstnämnde blifwit Prästwigd år 1724, samt sedan förestådt Adjuncturer och Nådårs tienster till år 1735, då han till Scholæ mästare blifwit förordnad; Lindmark åter i 29 års tid warit Prästwigd, och 25 år Capellan, samt Trunström blifwit år 1733 Präst, och warit 21 år Capellan uti en widsträckt Skärgårds församling; hwaremot Mörk blifwit år 1744 till Kyrkioherde kallad, wid hwilken tid han ock först, enligt hwad Consistorii förklaring öfwer dess beswär, angående dess uteslutande från förslag till Håtuna Pastorat, innehåller, blifwit Prästwigd; Consistorium äfwen gifwer förnämde Prästmän godt loford om deras skickelighet; Förthenskull och emedan Mörks tjenste år på långt när ej kunna förlikas med de föreslagnas, hwilka äfwen oförwiteligen tient, Ty funne Theras Excellencier sig ej kunna någon ändring i den af Consistorio till Odensala och Husby Pastorats besättjande gjorde författning tillstyrka, utan at derwid må förblifwa.

Till följe hwaraf öppet Utslag utfärdas, och bref till Consistorium afgår.

(Orig. i riksarkivet).

Härmed var nu saken afgjord, hvad Mörk beträffar, och han sökte sedermera icke vidare något pastorat ¹⁾.

De anförda aktstyckena synas mig otvetydigt ådagalägga, att Atterboms framställning i flere afseenden är bra nog novellistisk. De tre gånger Mörk sökte pastorat betecknas af Wilcke såsom »några gånger» — Atterbom gör deraf »gång på gång». Domkapitlet betecknas af honom som »Ärkebiskop Troilius och hans Ca-

1) Det kan förtjena anföras, såsom bevis på huru »skicklig» en af Mörks medsökande var, att församlingen sedermera mot pædagogus Nibelius enhälligt anförde, det han var »af naturen besvärad af et ganska svagt uttal och målföre, så i predikstolen, som för altaret, at han i de främsta bänkarne näppeligen, men längre fram från predikstolen alts intet kan höras». Domkapitlet lät honom därför predika och mässa prof engång till, då några dertill förordnade prestmän skulle undersöka om han hördes på olika ställen i kyrkan. Och befans det att man i allmänhet kunde få rätt väl reda på sammanhanget i predikan. Mässan deremot måste tillstås vara »ej så väl ljudande», hvartill orsaken var att N. »af naturen fådt en mindre böjelig röst». Saken drogs inför Kongl. Maj:t, men N. blef qvarstående på förslaget. Vid valet fick han dock blott 1½ mantals röster, då Lindmark fick 23 och Trunström 63. Efter ytterligare diverse trassel erhöill Trunström fullmakt å tjensten.

pitulares» — men Troilius blef ärkebiskop först ett par månader efter det det senare besvärsmålet afgjorts.

Misstaget angående kungaparets ingripande i saken har redan påpekats. Och, hvad som är det viktigaste, handlingarna utvisa alldeles icke att domkapitlet varit afvoigt sinnadt mot Mörk därför att denne skrifvit romaner.

Mörks litterära verksamhet spelar öfverhufvud i denna kontrovers en mycket underordnad roll. Sjelf anför han de »vittnesbörd» han erhållit af vetenskaps- och vitterhets-akademierna — romanerna nämner han ej alls — förnämligast såsom kompenserande den magisterkrans hans »hårda lyckos vilkor» ej tillåtit honom att vinna. Och domkapitlet svarar ej ens härpå, ty dess kardinalskäl är först och sist tjensteåren.

Icke heller kan man fästa sig synnerligen vid domkapitlets ironiska anmärkning, att Mörk ej sjelf följt föreskrifterna i »den moral han androm till efterrättelse skrifvit och af trycket låtit utgå». Sådana artigheter voro väl både då och långt senare vanliga i rättegångsskrifter, och Mörk betalar nog med samma mynt.

Hufvudsakliga skälen till Mörks besvär voro dock första gången, att han haft ytterst mödosam tjenstgöring i Bro (i anledning af den gripenstedtska »refvan» i församlingen), att han hade många barn och att han som kyrkoherde borde hafva företräde framför kapellaner. Så upplysande för Mörks personliga ställning åtskilliga hithörande yttranden än äro, framgår dock ur dem ingenting, som tyder på ett litterärt martyrskap sådant Atterbom tecknat, enligt hvilket han hade varit domkapitlet tacknämligare, om han i stället för att skriva romaner »tillbragt sin tid med att dricka öl och röka tobak».

Hvad beträffar de senare besvären röra de sig förnämligast kring tolkningen af den kungliga rekommendationen. Och af utgången framgår tydligt nog, hurusom denna rekommendation blott var gifven till »soulagement» åt den förbigångne skriftställaren, men ingenting vidare. Ty tjensteåren förblefvo dock A och O, ej blott för domkapitlet, utan ock för Kongl. Maj:t. I detta afseende

kunde man säga att handlingarna kasta ett hjert ljus öfver tidens uppskattning af litterära förtjenster; men då denna uppskattning formuleras såsom en allmän princip, »förtjenst» kontra »skicklighet», finnes häruti intet skäl att betrakta Mörk såsom särskildt förfördelad. Ja, man skulle tillochmed uti detta förhållande kunna finna förklaringen till Wilkes ord: »Efterverlden lär dock undra, att *vår tid* låtit en så vitter och berömlig man lida brist» o. s. v. »Tiden» kunde ju ej göras ansvarig för annat än hvad i regel gälde som rätt, och så var fallet just med uppfattningen af tjensteårens betydelse.

Med det nu sagda har jag ingalunda velat bestrida möjligheten af att äfven andra bevekelsegrunder kunna hafva förefunnits till att domkapitlet förbigick Mörk. Sjelf antyder han, att anciennitetsprincipen ej alltid följts och att befordringar kunna bero af hans andeliga förmäns »personliga tycke och enskylda förtroende». Wilkes ord »Andra må döma om orsakerna till sådan vidrighet» kunna också tolkas i samma syfte. Och slutligen heter det i ett tryckt grafqvåde öfver Mörk (»En ärans son» o. s. v.):

Fastän hans låf kring Svea farit,

Han Lyckan endast fått af GUDS och FUNCKISK Hand,

något som ju också tyckes syfta på en dylik »vidrighet». I sådant fall är Atterboms uppfattning icke alldeles utesluten, men reduceras till en blygsam *förmodan*, hvilken behöfver styrkas med bevis från andra håll för att erkännas hafva något företräde framför andra liknande förmodanden. Hvad de ofvan anförda aktstyckena beträffar, måste man då, ifall »orsakerna till vidrigheten» skola uppsökas, läsa dessa emellan raderna; och har äfven detta varit ett skäl att här intaga skriftvexlingen in extenso. Finner man en gång den rätta nyckeln, så kan mycket bli förklarligt, hvilket man eljes såsom oväsentligt förbigår. För min del är jag benägen att söka nämnda nyckel på annat håll; men då de undersökningar jag förehaft rörande denna sak ej äro afslutade, och då man i fall, sådana som dessa, måste gå till väga med stor försigtighet, för att

ej råka på villospår, anser jag mig ej ens böra här framkasta en förmodan, som möjligen senare visar sig ogrundad.

Rörande Mörks förhållande till domkapitlet hafva vi emellertid ännu några aktstycken att anföra.

Det af Atterbom omtalade ryktet om oordningar i kyrkoräkenskaperna saknade ej alldeles grund. Åtminstone heter det i protokollet öfver en visitation i Bro den 3 September 1761:

Angående Kyrko Medlen voro nu väl icke formelle räkenskaper för handen, dock betygade Kyrkoherden Mörk at därned hafver sin rigtighet uti Bro och hvad Låssa angår skall likväl på de tillfälliga inkomster för de sista åren ej finnas så aldeles rediga uppteckningar hvilket deraf kommit dels at kläckaren warit mycket siukel. och glömsk, dels at de så ofta här till och afgående Präster, såsom Extra ordinarie ej welat med kyrkans Oeconomiska mål sig befatta, dock för säkrade nu Pastor att alt skulle möjel. i behörig redo och ordning med det snaraste bracht warda; och at Kyrko räkningarne med Cladd och Hufwud bok skola här som wederbör, årligen hädanefter blifwa oppläste och verifierade.

(Orig. bland handl. rör. »Bro o. Låssa» i Upsala domkap. arkiv).

Men ännu efter Mörks död, 1764 Dom. 5 p. Epiph., heter det i ett annat visitationsprotokoll:

6:o — — Vid kyrko räkenskaperna här anmärktes likväl, at de för många År tillbaka ej blifwit i församlingen oppläste ej håller wederbörligen verifierade, som ingalunda rätt och förswart wara kan. Såsom och at årl. blifwit affört 6 D:r kmå såsom arfwode för Räkenskapernas förfärdigande, och så otillbörligt. Och äntel:n inga rätt ordentliga Böcker af Special och hufwud bok inrättade. Hvilket alt härefter komer at å nyo opprättas och i skick ställas, hwartill man föränlåten blef wederbörande alfwarl:n at förhålla och förplichta, såsom de och det nu försäkrade at wärkel:n göra och förbättra. Såsom och at Protokolls och Annotations böcker, hvilka här länge saknats nödwändigt inrättas och nyttias, till under och efterrättelse i åtskillige mål för framtiden.

(Orig. bland handl. rör. »Bro o. Låssa» i Upsala domkap. arkiv).

Emellertid antyda ordalagen i dessa protokoll, att denna försumlighet icke betraktats såsom något brott eller bevis på oredlighet, utan blott såsom en oordning. Äfven i detta hänseende

vederlägges alltså Atterboms förmodan att Mörks förnän velat, om de fått tillfälle dertill, »bränmärka honom med offentlig nesa».

Att dock å andra sidan domkapitlet ända till slutet ej varit Mörk beväget tyckes framgå af hvad som tilldrog sig efter hans död.

Såsom bekant härjades under tjensteåret efter Mörk, påskaf-tonen, prestgården af en våldeld, hvarvid, enligt interimspredikan-tens rapport till domkapitlet, 16 klafbundna nöt, 8 oxar, 2 hästar och 46 får, gamla och unga, blefvo innebrända, dessutom »en myckenhet redskap och foder», som fru Mörk »tänkt nyttja till af-salu; och är hon härvid så mycket mer at beklaga, som detta efter Boupteckningens innebåll var den förnämsta egendom hon med sina omyndiga barn hade att tillgå».

I anledning häraf anhöll fru Mörk hos Kongl. Maj:t om ett extra nådår »at under den tiden jag med mina fattiga barn må vinna et utrymme at i stillhet och hopp på den milda Försynen afbida de utvägar, som till förekommande af en hotande framtid för mig och barn kunna öppnade varda».

Till denna ansökan, ingifven den 29 Aug. 1764, var fogadt bevis om boets tillstånd, som var följande:

Tillgång enligt boupteckningen Dal. kmt 14,529: 30.

Gäld och skuld » » 4,149: 24.

Behållning » » 10,380: 6.

Värdet af brunna kreatur 1,946: —

D:o åker- och körredskap 201: 28 » » 2,147: 28.

Återstod alltså Dal. kmt 8,232: 10.

På grund af denna ringa behållning rekommenderas enkans ansökan af domhafvanden i orten, som bl. a. säger:

I mer än 18 års tid har körkjoherden Mörk varit vid thetta lilla Pastorat, som allenast utgör 64 $\frac{1}{4}$ mantal, men haft ett ganska klen, skoglöst och arbetsträgit prästebord, så att ock nog troligt är, att han ej vid en så liten lägenhet hint något förkofra sig, utan snarare råka i then gäld, samt hans Enka och många små barn i then fattigdom som anförd finnes.

Äfven patronus, öfversten frih. C. Funck, har mot ansökuingen intet att erinra, så mycket mindre som »sal. Kyrckioherden sjelf

genom dess synnerligen goda gåfvor i des embete och många lärda utgifna arbeten i flere ämnen gjordt sig i lifstiden recom-menderad».

Landsböfdingen, hvars yttrande infordrades, förklarade likaså, att intygen om boets tillstånd enligt gällande författningar utgjorde tillräckligt stöd för bifall till ansökningsen. Och så heter det vidare:

Enär här til lägges, at afl:ne Kyrkioherden Mörk i Lifstiden sig vinlagt, mera at med utmärkt färdighet sitt ämbete förrätta, och at til Rikets heder författa prydeliga tryckta Böcker och skrifter, än at förkofra sit bo; Så lærer Enkan med många barn uti oskyldigt påkommen fattigdom, kunna göra sig hopp om et ömt medlidande, efter Eders Kongl. Maj:ts medfödda huldhet och nåd.

Alla dessa verldsliga myndigheter omnämna alltså Mörk, två af dem vitsorda såväl hans embetsgåfvor som hans litterära verksamhet. Men domkapitlet, som väl borde varit mest kompetent at derom yttra sig, det motiverar sitt tillstyrkande blott genom att sterbhuset är »uti beklagelige omständigheter försatt, i det ej mer än 8,232 d. 10 ö. koppant äro, efter den timade vådelden, i behåll, som, uti närvarande dyra tid, ej långt kan förslå till föda och kläder för Enka och Sex stycken omyndiga, samt merändels än små barn, för hvilkas uppfostran, modren allena, efter deras Faders tidiga frånfälle, nödig försorg draga måste». Men om denne faders förtjenster nämnes icke ett ord!

Äfven detta ärendes behandling leder alltså till samma resultat, hvartill vi kommit vid föregående punkter af vår undersökning, att nämligen Mörk icke för sina andeliga förmän tyckes ha varit en »persona grata», men att man tillsvidare icke har något positivt bevis, hvarken på en så stark afvoghet mot författaren, som Atterbom antager, ej heller på att afvogheten framkallats af missnöje öfver att Mörk, ehuru prest, sysselsatt sig med att skriva romaner.

Helsingfors, September 1888.

Valfrid Vasenius.

Smärre meddelanden.

Nyårss Minne

ställdt i Stockholm Anno 1569 om nyårssaften.

Den rimlek vi här meddela torde på grund af sin höga ålder kunna påräkna våra läsares uppmärksamhet. Dess värde såsom vittert alster är väl ingalunda stort, men i kulturhistoriskt hänseende lemnar den oss ett godt och sällsynt tillfälle att för ett ögonblick skåda in i sällskapslivet i hufvudstaden för mer än tre hundra år sedan.

Vi se då huru en samling gäster kommit tillhopa i ett ungt hem för att fira nyårsaftonen 1569 ¹⁾. De tillhöra utan tvifvel till stor del embetsmannakretsen. Om vi ej allt för mycket misstaga oss, är sjelfve sekreteraren Rasmus Ludvigsson ²⁾ med i sällskapet. Man upplifvar en gammal god sed att förlusta sig med rimlekar, hvartill stunden är särdeles väl egnad, då man vid årsskiftet vill utbyta nyårsönskningar med hvarandra. Papper framlägges derföre, och de äldre uppmanas först att nedskrifva sina tankar; de återspegla det allvar årets sista timmar ingifva och som de ej

1) Årtalet, som först varit 1569, har sedan ändrats till 1570; vi bibehålla dock det förre under förutsättning att ändringen skett af misstag sedan det nya året trädte in.

2) Vi hafva till en viss grad betecknat de olika stilarna genom att numrera de skilda afdelningarna; fullständigt har detta dock ej kunnat ske enär en mängd inflickningar och rättelser företagits i det delvis mycket svårästa manuskriptet. Det är i afdelningen 2 vi på några ställen trott oss igenkänna Rasmus Ludvigssons prydliga stil; att han haft sin hand med vinner i sannolikhet derigenom att ifrågavarande skrift kommit att bland andra hans papper förvaras i Riksarkivet till våra dagar; den tillhör nu mera K. Bibliotekets samlingar.

bättre kunna uttrycka än i religiösa sentenser, hänförliga till de förnämsta kyrkliga högtiderna. Derpå träder Rasmus Ludvigsson fram — vi vidbålla nämligen fortfarande att det är han —; det är konungen och det kungliga huset hans välönskningar gälla, hvarvid han ej förglömmar att mana godt för den »rätta läran», som väl ansetts hafva lupit fara genom det för icke länge sedan inträffade tronskiftet; man önskar hvarandra ock ett godt, efterlängadt »fride-år». Värdsfolket och dess gäster växla lyckönskningar. Derpå kommer turen till de unga; allvaret får då gifva vika för en lättare ton, som väl knappt kan undgå att stöta af lägsna, yngre generationer, men som eger sitt intresse genom sin äkta ursprunglighet, hvarigenom vi försättas midt in i en pågående konversation, sådan man fick höra den bland de bildade kretsarne på 1500:talet. Det är ingen vitterhetsidkare ex professo, som här uppträder. Det är ungdom af båda könen, som samlats till skämt, och de oförtäckta nyårsönskningar man egnade hvarandra framburos och mottogos utan att såra ärbarheten; de gamla sutto ju bredvid och hörde på. Klostertiden är förbi. Man erinrar sig den icke utan bitterhet, — ja kanske lån. Jungfrurna tillönskas fästemen »åt åhre»; äfven svennerna ihågkommas, men hufvudsakligen med ganska skarpa tillrättavisningar och förmaningar.

Leken har emellertid så tagit allas uppmärksamhet i anspråk, att förplägningen försummats. Detta ger värden anledning att ånyo sätta fart i stopen; man börjar åter dricka hvarandra till och drifver ledsnaden på porten. Stämningen lifvas märkbart under det att det nya året allt närmare nalkats. Allvaret återkommer, och med fromma känslor tillönskar man hvarandra ett godt nytt år.

Vi hafva med ofvanstående rader endast velat påpeka den synpunkt, från hvilken den gamla skriften må bedömas; den tale bättre för sig sjelf:

- 1 Wår käre nådwkh Gwd willje wi låfwe och prijsse
för nåder han ås alltid bewjser.
Wår Gwd lathe ås tåte nyjår så begyne
att wij må haffue hans nadhe och ynne,
Wij wille och ther hos ehr förfynne
hans godhet medh tackseielssse ihugkomen.
Wår frwe dagh mårne Engelen oppenbare
att Christus wille meniskie warde,
Jule otte looth Wår herre sigh födhe
och löste alle wården aff nödhe.
Stor frögdh bleff herdarne vppenbarett
aff Gudz ångler och den himmelske härskare.
Ottende dagenn lott han sigh omskäre,
dett gjorde hann all wården till åhre.
Trättende dagen skedde honum stor åhre
de helge tre konger måne honum åffer bäre.
Kyndellmesse ottessångh
deth war Wårfrwe Kirkegångh.
Christus loth sigh döpe aff Johannes Baptiste,
igenem dopett kallis vij alle Christne.
I firetie dager mårne Kristus faste,
effter werldennes förlåssningh wille han haste.
Pallmsöndagh måne han på en åsninno inriide
endogh han var all werldennes koningh den bliide.
Skääarthorsdbagh welle hann påskelåmbet ätthe
på deth wij honum aldriigh skulle förgäte.
Långfredagh lotth wår herre sigh piine
för wåre syndher och icke för sine.
Påskeaften bleff han aff kårsett tagenn
och sedenn med stor åhre begraffuenn.
Påskedagh stodh hann op aff dödhe
och frelste oss aff werldennes mödhe.
Strax hann war opståndenn aff graffue
oss till trösth wille han sigh vppenbare.

Helge torsdag for hann op till himbla
 szå well då monne hann oss seghna.
 Pingissdag sende han vtt den helge andhe,
 som oss kan tröste vdhi all wände.
 Gudh och de helge trefoldegheth
 ske låff och priess ij enighetth.
 Wij åkalle och bidie Gudh allene
 han förläne oss sitt helge ordh det reene,
 Att wij oss ther epter skiche och lage
 och trogne prediker ij wåre daghe.
 Gudh styre för oss och rådhe
 han giffue oss alle aff sine nådhe.

2 Gud wår herre konung beuare
 iffrån all skade och fare
 Gudh hans hierte medh godhe rådh föröke
 ath han sine vndersåters beste altidh må sööke.
 Gud och wår drothning förähre
 med sin ande och rätt läre.
 Gud giffue theris Nåde lycke och frome
 welsigne them med barn och blome.
 Gud och så altid beuare
 konungens barn iffrån all fare,
 Att the vpfüdes i Gudz ähre
 förmeras medh en sann rätt läre,
 Och seden ij alle gode dygder forfrämies,
 som sigh medh Gudhz och werdzligh lagh kan sāmies.
 Gud och wåre förster beuare
 med sinne nåde hos them ware,
 Ath the ij theris höghe ståndh så leffue
 att Gudh verdes them himmelriketh geffue.
 The gode herrer med konungen äre i råde
 Gud giffue them alle sinne nåde

Theres rådhs lag sig så kan lage
att the må Gud och riketh behage.
Gud beuare vårt land och ricke
allt folket och så theslike,
Giffue oss thet helga nymäre
och oss med en stadigh frid förähre.
Gud giffue oss suenske menn alle
att en godh lycke i år må oss tilfalle.
Gudh vår värth och wärdinne besökie
medh glädie, och ett godt nytt år föröke,
Ath the sith hus kunne så förestå
att monge thet till godhe åtniute mhå.
Gudh gifue vnge frwer våre
en vugh sån eller dätter åth åhre
Thii sodanth männe altid gått betyde
ath faddrer och vener thertill bindhe.
För våre gester velle wij och Gudh åkalle
han förlähne them eth gått nyt år alle.
Han ville och vårt wmgenge så regere
ath ynnist och godh vänskap må förmeres.
Wij ville ock vår herre så prisa
ath wij huar annan alth gott beuisa
Att Gud ville thet så latthe
att ingen then andre hathar.
Gud giffue oss godhe wanner
trogett hussfolk och suenner
Gud giffue oss gode gåffue,
welsigne alth thet wij åghe.
Wi vilie aff Gud begäre
ath han vill oss föde och näre.
Gud föröke och vår glädhie
både medh föödhe och kläde.
Gud giffue oss godhe gåffuor
fridhe-år, de beste båffuer,

Them wij åstunde och länkte
 och nu fast efter tränkto.
 Vij bedie och Gudh så gerne
 han gefue oss korn och kjerne,
 Han verdis vare os så huller
 och gifue oss vore laader fulle.
 Gudh gifue oss fiske ij floode
 och vachre fålar medh vore stode,
 Gudh gifue oss fiske ij fänge
 och dygdefulle hustrur ij vor sänge,
 Gudh giffue oss fiske ij maske
 och penningar wthi vore thaske.
 Wi lykte her med vår wise
 i euighet vilie wij Gud prise.

3 Wij begynne nu på nyt till ath skämpte
 mäden I well inthet annath epterlängte.
 Våre jungfrur och pigor i thenna wrå
 bör oss eij förgätha såå,
 The mände så hemlig sårg att drage
 och haffue så ont vthi sin mage.
 Gud giffue them alle åt åhre
 Gode vnge menn vt offuer them råde,
 Ther effter the både tränkta och faste
 att thett thess snarare meth them kan haste.
 Gud hielpe them alle för sitt nampn
 en godh from man meth åhre i theres fampn,
 Som meth them kann danse och springe;
 sådanne lek höra the gerna klinga;
 Och sedann mäsling vthi theres maga,
 sådana kunna the well fördraga,
 Ther medh theres lust och kätthi så ändes
 att theres quide i glädi må wendes.

The finna well huer sinne like
 så well fattige som the rijke,
 Ity man finner them ej många
 som i kloster nu gerne ingånge,
 Men besinnet och pröuet hos segh sielffue
 ath the haue intet Clåsterkööth att wällie;
 Therför freste piger Sancte Niclas namn
 ath de må få en vngher man ij theres fampn,
 Thii nunneskrååll meth theris fåfånghe låått
 achtis nu för skrympterij och spått,
 Efter man nu som fordom byther ej så gerne
 och gifuer them en åxse för tre äplekärne
 Och lather en lesth korn till them tedhe
 för tuå små skåler och tre förmålede skedhe,
 Och toge och gerne jordegodhz så gröne
 fasth heller änn en tunna ärter heller böne,
 Och medh closters siälemässor och mycken sång
 förförde hela wården ij mörchsens tuångh.
 Therføre nu och jungfrur och piiger ej laste
 som heller effter en godh ächte man faste.

- 4 Wij wilie the vnge suenner och ihugkome
 som så myckijt tänckie vppå rosenebloma
 Mest i then stund och thime
 när Gudz ord förkunnas thet rena.
 Suermerij medh spassere-wijs
 akte the for theres paradis
 Och mere spörre effter en öllkanne
 änn effter Gudz ord thet sanne.
 Många stodhe dher och altid vanske
 huar the sig i sådane lag samman samke,
 Och ville medh dubbell och otugtigh snack
 och all lösachtighet förtienne thack

Huilket öfuerheten straffe boorde
 the sigh såledhes förbryte thorde.
 Szå will och drängen ware the gambles lijke
 och them eij meth et gått ordh wijke
 Vthen ware then förste ij sinne stoop
 endogh han er en vnger gloop.
 Ther medh følger huarken tucht håller äbre
 ner ungdomen inthet gått skall läre
 Vthen emoth gammelt bruk och håffwdh-zeder
 i sielffzwäldh vthen acht och vthen heder.
 Man skulle heller gifue them för afflath drage
 krydzremmer medh riis och annen godh aghe
 Till thes de lärde huad håffwiske seder inbäre
 och seden formode godh löön och ähre.
 The vnghe dränghe, som nögest wele
 att få segh hustrur med stor glädhie
 Och föge besinne huadh ächtenskap betyde
 vten sedhen myckin armodh måste lijde
 Och så meth osämie vele gerne åtskillie
 them the tilförenne så obetenckt gillie.
 Huar taghe sigh heraf lärdom och warningh
 och förachte icke all trogen formaning,
 Så framptt Gud skall eij straffe vthan nådhe
 med krig, örlig och suåre plåghe.
 Ther fore vij alle trolige rådhe
 att man vnduiker sådane wädhe
 Och begynna thetta nye år så
 att man bättring förnima må.

Huij sitthie I så och mope
 och dricke eij om medh edher stope
 Warer glade och lustige well
 wåre rijm kann well beuisas medh skäll.

5 Wi sitthie nu fast och länckta
 och effter mera glädi tränckta,
 Huilchet wi begere i thetta sinne
 att vndfå thet helge nye åårs minne
 Felas kosor så båtther medh stopa
 och thet lätther koma ij stora hoba.
 Then sig nu icke glad göra will
 Hann bör ej wara hos oss ij spell.

Vij önske edher till ny åårs gåffuo
 Gudz nåd och wenskap till enigh håffuo
 I rätt kärlek så saman leffue —
 Gud oss sinn enige glädi giffue.

S—e.

Sten Stures och Peder Axelsson Baners epitafier 1565.

I Peringskiölds »Monumenta Ullerakerensia» sid. 90—91 finnas införda de epitafier, som författats öfver Sten Sture och Peder Axelsson Baner, hvilka ombord på skeppet Finska Svanen stupade i striden mot danskarne mellan Bornholm och Rügen den 7 Juli 1565. Så väl Peringskiöld som andre efter honom säga, att konung Erik XIV författat dessa verser, men i »Biografiskt Lexikon», Ny Följd, I, sid. 296, not, anföres, utan närmare angifvande af källan, *mester Lars Gestrinus, kyrkoherde i Stockholm*, såsom författare. Denna senare uppgift har varit hemtad från en i dessa dagar till K. Biblioteket öfverlemnad och der nu mera i samlingen »Vitterhet» förvarad fullkomligt samtida uppteckning af ifrågavarande epitafier, med följande, såsom det synes, vittnesgilla påskrift: »Epitaphia giortt aff *S[alig]* Mester Lars Gestring kirkeherde ij Stocholm öffuer Salige medh Gudh her Stenn Sthures och Pedher Banners

begräffningh:lijk». De här kursiverade orden äro tillagda af annan, men samtida hand. Deraf synes att författaren afidit sannolikt kort efter det denna uppteckning blifvit gjord, hvilket ger stöd åt det antagande, att han varit den m. Laurentius Olai, som i Arrhenius-Grundels disputation »De Stockholmia» och sedan af Rüd-ling nämnes såsom kyrkoherde i S. Nicolai församling i Stockholm, och som afled samma år, som de af honom besjunge hjeltarne. Någon annan kyrkoherde i Stockholm från denna tid med namnet Lars hafva vi åtminstone icke kunnat uppsåra.

Som nämnda epitafier i denna uppteckning förekomma i sin ursprungliga form och fullständigare än å de ställen, der de förut varit tryckta, meddela vi dem här ånyo.

1.

Här-Sten Sture thenn ädle och vnge häldt
 efter rätt adels ähre war hans sinne stäldt,
 i tro vnderdånighet lott han sig ädelige finna
 till att ähre inleggja och segher vinna.
 Med Danske löste honnom ridderlige fekta
 ibland trogne Suenske herrar och landzknecter,
 thet war hans vpsåt och idkelige thaal,
 slår flux vppå the Danskes ameral.
 Frimodig som en hält han än thå stod,
 hans stalbröder låge döde kring honom i blod.
 Han brådde vppå sins fädernes rättthe art,
 sitt liiff och blod hade han för Suerige ospart,
 huilket alle med honom sannerlige vithne må,
 som tillstädes i then suåre kamp vore thå,
 att adels trohet i hans hierta war wist,
 ty sätte han sin saak och ände till Jesum Christ,
 vthi samme sinn trohet ähr ärlige fallen,
 hos Gudi ähr han nu och euinnerlige behallen.
 Honnom befolte han både liiff och siel.
 Ten han beuarar far euinnerlig wel.

2. 1)

Pedher Axilsson Baner then ärlige ²⁾ man,
 adels ähre och trohet thå aktade han
 mera änn wellust och egen welfärd,
 godz, ägor och theres werd.
 Som en ädeligh ³⁾ helt, wijgh ock stark
 söker ⁴⁾ han the skepp aff Dannemark.
 Ridderlige låt han sine flagger ⁵⁾ flygha,
 the fångadhe skepp skola ⁶⁾ thet betygha.
 Nikter ⁷⁾ att strida war hans seed,
 ther striden war starkast war han gerne med.
 The Suenske förde han trolighe ahn,
 på Suanen war han en hofuitzman
 then dag hans buffud lades nidh,
 the Danskes amiral sig gaff ther wid.
 Gudt haffuer hann åffrat sinna siell
 för Sueriges ⁸⁾ skull ⁹⁾, han ¹⁰⁾ mår ganske well.

S—e.

Ett ord om medeltidens fastlagsspel.

I »Samlarens» sjätte årgång sid. 72 säges, att »medeltidens fastlagsspel varit tämligen utbildade» i vårt land. Då likväl endast ytterst sparsamma underrättelser härom förekomma, torde hvarje litet bidrag till frågans belysning vara af vigt. Vi meddela derföre nedanstående.

Den 5 Febr. 1509 sände erkebiskop Jakob Ulfsson till abbedissan Katarina i Sko kloster sitt skriftliga bifall till hennes begäran att under fastlagen få äta »hvitt» (= mjölkmat), men förmanade henne tillika att noga tillse, det de lekar (fastlagsspel) barn

1) Vid anställd jemförelse med sjelfva epitafiet i Upsala domkyrka hafva, utom åtskilliga mindre olikheter i stafningen, följande skiljaktigheter iakttagits: 2) *ädle*; 3) *adeligh*; 4) *söchte*; 5) *Flagår*; 6) *skulle*; 7) *Nöchter*; 8) *Suerigie*; 9) *föll*; 10) Efter: han, står: och.

då plägade anställa inom klostrets murar, måtte utföras i all anständighet. Brevet lyder:

Jacobus miseracione diuina archiepiscopus Vpsalensis etc. Sinceris nostris dilectione et salute premissis. Som j bidie oc begiere atj mage æthe hwit the dager i fastelagen, swa wne wij thet gerne til gode, radendis atj bestelle at ther gar alt skælige til meth the leker the barn plæge hæfua ther inne, swa at thet ey i nagen matte sker moth eder regla. Hwar wij kunne wethe eder oc eders klosters beste, gøre wij altiid gerna. Eder her meth Gud befalendis oc sancte Erich. Ex Vpsalia die Aggate virginis anno Domini millesimoquingentesimo nono.

Adress: Religiose ac Deo deuote domine, domine Katerine monasterii Skogh abbatisse electe, amice nobis sincerrissime dilecte.

(Orig. på papper i Riksarkivet; spår af sigill på frånsidan).

S—e.

Efterbildning?

Af R. Bergström.

DALINS bekanta, här nedan anförda versifierade anekdot kan icke gerna kallas öfversättning af det franska »Epigramme», vi stält bredvid det, och är kanske icke ens en fri efterbildning af det samma, då det ju mycket väl låter tänka sig, att den svenske poeten alldeles oberoende af den franske behandlat temat, som till och med kan ha spontant uppkommit på ett par eller flere skilda håll. Emellertid är icke heller möjligheten af att här föreligger en imitation utesluten, och i hvilketdera fallet som helst har en jämförelse sitt intresse.

Angående BARATON kan den samling, *Poésies anciennes et modernes* (1, 2. Paris 1781), ur hvilken vi hemtat stycket, endast upplysa, att allt, hvad man vet om denne författare, är, att han

tillhörde en ryktbar släkt från Anjou, af hvilken en medlem innehaft värdigheten af *Grand-Echanson de France*.

Epigramme.

Près de Meudon, dans un Village,
 Prêchoit un Pere Capucin,
 Qui, le Crucifix à la main,
 Pour émouvoir les coeurs mettoit tout en usage.
 Sur les peines d'enfer au long il s'étendoit:
 Chacun des assistants pleuroit.
 Parmi ces bonnes gens, chose assez ordinaire,
 Un Paysan de Vaugirard,
 Qui se trouva là par hasard,
 Tranquille, & d'un oeil sec, écoutoit le bon Pere.
 Tu vois que nous pleurons, lui dit le grand Colas;
 D'où vient que tu ne pleures pas,
 Quand j'avous tout le coeur serré d'angoisse?
 Le tiens est aussi dur qu'une pierre à fusil.
 Pourquoi pleurerois-je, dit-il?
 Je ne suis pas de la Paroisse.

BARATON.

La religion à la Mode.

Marcus följde Folket åt,
 Som i Kyrkan sig instälte,
 Der blef skräcklig låt och gråt,
 Ty den Prästen war en Hjelte,
 Lags-Basun och Straff-Prophet,
 Folket tjöt, hwem kunde annat?
 Ja; Herr Pär skal ha förbannat
 Hwar och en som intet gret.
 Marcus war allena den,
 Som sitt öga intet blötte:
 Derför sad en helig wän
 Som i sidan honom stötte,
 Dyrka GUD och gråt min Son:
 Ja, sad han, nog will jag dyrka'n;
 Men jag hör ej hit til kyrkan,
 Far min bor en mil härifrån.

O. V. DALIN.¹⁾

1) *Vitterhets-Årbeten*. 4. Stockh. 1767. Sid. 37 o. f.

R. B.

Förebilden till Fru Lenngrens »Orfeus».

I sitt arbete öfver *Anna Maria Lenngren* sid. 207 uppgifver D:r Warburg som antaglig förebild till ifrågavarande dikt ett poem af *Sénecé* »Orphée». Förmodligen hafva dock följande tvänne strofer gifvit idén till dikten om »Thraciens Stenborg»:

Lorsque le Chantre de la Thrace
Dans les sombres lieux descendit;
On punit d'abord son audace
Par sa femme qu'on lui rendit.

Mais bientôt par une justice
Que fit honneur au Dieu des Morts,
Ce Dieu lui reprit Euridice,
Pour prix de ses divins accords.

Verserna äro af »Le Dieu du vaudeville», *Pannard* (Théâtre et Oeuvres chois. Paris 1763 IV s. 357), som kanske också gifvit förebilden till epigrammet »Min Dagbok». Man jemföre härmed tvänne behandlingar af samma tema i Stockholms Posten. Den ena också en efterlikning af Pannards dikt, den andra enligt upp-gift från spanskan.

Orphée.

När Orphée i sin kärleksyra
Ned til de Dödas Rike gått,
För at med tilhjelp af sin lyra,
Beweka afgrundshärens Drott,
At lifwet åt hans hustru skänka;
En allmän undran wäcktes opp.
Och sjelfwa de fördömdes tropp
På sina qwal ej kunde tänka.
Sjelf Pluto måst åt honom le,
Så trumpen gubben ock plär wara;
Han henne lät den gunst bete,
At utan lösen återfara
Med denna fjälliga Orphée.

Dock när han sig fick föreställa,
Hur litet mensklig wishet wog,
Han henne strax tillbaka tog,
Hans täcka sång at wedergälla.

Stockh. Posten 25 April 1781.

I den 10 Juli 1786 af samma tidning finnes samma infall återgifvet på prosa med titel: *Wisa öfwersatt från Spanskan*. Slutklämman är den samma: Han (Pluto) återgaf då denna Euridice til näpst för hans djerfhet; men han tog henne tillbaka til belöning för hans sång.

O. L.

Bidrag till G. Eurelius-Dahlstjernas biografi.

I de kortfattade biografier, som förefinnas öfver »Kungaskalds» mer ryktbare än kände författare, förekomma stridiga uppgifter om det universitet, där han förvärfvade sig sin magister-titel. Uppgiften att han gjort detta i Leipzig 1687 bestyrkes af efterföljande handlingar, som derföre torde förtjena att blifva mera kända.

I.

SATURNALIA | inter eruditos sermones | transacta | sive | ad |
Libros Saturnaliorum | Macrobii | PARALIPOMENA | Conscripsit | ip-
soqve | Promotionis Magisterialis | Die | qvi erat XXVII Ianuar. |
Anni à Christo nato | M. DC. LXXXVII. | in Academia Lipsiensi |
exhibuit | *M. Joh. Heinricus Ernesti.* | Typis Joh. Georgi. |

Saturnalia hæc sua
sacra cupit
Poeta.

Sumite compositum, Musarum corcula, librum
Et spectate oculis carmina fusa bonis.
Qvos scripsi, juvenum fortè haud spernantur honores,
Qvodqve volunt docti dicere docta Viri.

Nec metuo, penitus fore Te, mea Musa, molestam,
 Lumina non prima nunc vice tanta subis.
 Qvod si divinas offendant nomina mentes,
 Saturnalitium qvodque vocatur opus.
 Anthologi potius, permittam, dicite scriptum;
 Macrobius vestrum sic mihi nomen erit.

OLAUS PISCATOR

Carolstadiö-Svecus.

Tuncque duos oculis homines sedisse notâram,
 Svecia Lipsiacis qvos frigida miserat agris.
 Ebria multô ambo gestabant pectora Phæbô.
 Promebantque satis. Cupidâ ergô mente paratis
 Exipere egregiè qvid vellent tradere rerum,
 Acceptô alloqviô *PISCATOR* talia fatur:
 Verum est, possemus doctas expromere Musas;
 Omnia sed nostis. Fluviis superaddere fluctus
 Quid juvat & maribus? Doctores narro peritos,
 Upsala qvos nutrit. Vix omnes Misnia nôrit.
 Functos ipse loqvar. Vivos Tu Chare rencense,
 Qvi latus, *EURELLI*, tangis. *BRUNNERUS* habebunt
 Primas; namque litant sacris, & *SKUNKIUS*, aris.
GARTMANN Romani juris consulta legebat,
 Delitiæ Themidos dulces, regniqve Senatus.
HOFFVENII, dubites, clari qvem nomine Celsi
 Hippocratisve voces, referant qvæ verba Camænas?
 Sed Sophici spargunt etiam sua lumina stellæ
 Ordinis. Eloqviô moveat vix Tullius æqvô,
 Qvàm, *SCHEFFERE*, tibi dictum est. *VERELIUS* olim
 Facta refert veteris Gothiæ. Tùm *CELSIUS* omnes
 Invenit numeros. *FORNELIUS* astra recenset,
 Atque vias Cæli. Divinus nonne *COLUMBUS*
 Fervorem Ausonium spirans, Charitesque Maronis
 Tradebat vates? Mentisqve *AURVILLIUS* artes?
 Et virtutes *LIUNG*? Solymæ *GRUBB* verba locutus?
 Illorum ergô in me veneror post fata labores,

Qvique illis juncti mentem formâre, valentum.
 Agnoscit nostras quoque jam Germania vires,
 Promeritâque ornat peregrina hæc tempora laurô.
 Quid? laudante simul tollit patriæ ore Sionis
 Lumen, & Eusebies fulcrum memorabile sanctæ;
 Qvippe mesæ cernens *BROMANNI* vivere prolem
 Commissam fidei, gaudet, lætansqvæ: per auram
 Svecica tecta petas, fama inquit; pignora fatis
 Ductorisque refer beuè nunc dilecta parari.

GUNNO EURELIUS

Daliâ-Svecus.

Præbita qvæ fuerant, mox voce silentia rumpit
 Alter: Et ex vivis Doctrinæ semina spargunt,
 Qvos brevibus vobis, inquit, memorabo sequentes.
 Altaribus fervens sacris *RUDBECKIUS* adstat,
 Sanctaque profatus pleno *BENZELIUS* Ore;
 Adstat *SCHÛTZIADES*, procuratque *HOLMIUS* ignes,
 Voce, velut Paulus permultum & Apollo valentes.
 Arbiter expandit Svecanum *LUNDIUS* æqui
 Baldum aut Alphenum. Celebrem *RUDBECKIUS* æquat
 Galenum Hippocrati plane similisqve *DROSANDER*
 Qvod *RECHBERGERUS* vobis *ARRHENIUS* illic,
MICRANDERQVE valent, *ALBERTI STEUCHIUS* instar
 Entia cuncta dedit. Clarus *BILBERGIUS* omni
 Invento Euclidis pollet *SPOLE* qve sagacis.
 Eloquio *NORCOPENSI* fera pectora mollit,
 Cultus & *OBRECTUS*. Pulchras qvò discere possis
 Virtutes, vastasque regas dat *VOLFIUS* urbes.
 Nasones vincit sed *LAGERLOEFIUS* ipsos.
NORMAN ab arte docet, qvi mentis fervidus æstu.
 Est & naturæ prodens *VALLERIUS* omnes
 Thesaurus, Verpique potens ostendere pravi.
 Verba *PERINGERUS* præstans, diamque loqvelam.
 Eruit ingeniis Græcisqve *ELINGIUS* apta.

Dixerat. At cuncti referentem dicta verentur,
 Sumendosque novos læti gratantur honores,
 Utque, vovent, addat, redeant si, Svecia plures:
 Dudum est, subjungunt, tinctâ quod mente Mathesi
 Quantum aliâ distet mensurâ terra notâsti,
 Dividit à Moscis magnos quò Narva Borussos.
 Auspiciisque Tui Te maxima lumina servant,
 Gloria *LICTONE* Baronum amplissima, Regis,
 Nobilitatis honos & *SCHNECKENSCHOELDIUS* ingens.
 Lipsia parva dedit, tennis cætusque Sophorum,
 Svecia per summos tribuet tibi summa Patronos:
 Nec victa invicti est donis his gratia Regis.

II.

Honores Festivi | quos | cum Tiaram summi in Philosophia Ho-
 noris | — — — — — | Pereximiis Clarissimisque Candidatis |
Domino Olao Piscatori | Carolostado-Vermelando Sueco | *Do-*
mino Gunnoni Eurelio | Dalia-Vermelando Sueco | Lipsiæ Anno
 cIoIoc LXXXVII d. VI Calendas Feb. | Solenni ritu conferret | Po-
 pularibus amicitiaæ fœdere plus quam vulgari mihi conjunctis | De-
 bito officio | Posui | Andreas Eurelius, Dalia-Vermelandus Suecus. |
 Lipsiæ, Literis Johannis Georgi. |

III.

Gratulatorium Carmen | Quod | Cum Magisterii in Philosophia
 honoribus | Ornarentur | — — — — — | — — — Viri-juvenes | *Do-*
minus Olaus Piscator | Vermelandia-Suecus | *Dominus Gunno Eure-*
lius | Dalia-Suecus | Fautores & Amici maxime honorandi | Dum
 maximum debuerunt, minimum posuere | Conterranei | Lipsiæ Anno
 • MDCLXXXVII d. 27 Januarii. | Lipsiæ Literis Johannis Georgii. |

Författaren af n:o I var den berömda filologen Leipziger-pro-
 fessoren och skolrektoren *Johan Heinrich Ernesti* (f. 1652 † 1729).
 Ofvanstående latinska verser, som äro af intresse ej blott emedan
 de delvis äro rigtade till Dahlstjerna utan äfven på grund af den
 kännedom om Sveriges ryktbaraste lärde vid denna tid, som däri
 lägges i dagen, äro i sin mån en illustration till följande uppgift
 om författaren, som läses i Allg. Deutsche Biographie B. VI. (1877)

»— — als Professor der Poësie musste er bei den verschiedensten Gelegenheiten mit Versen hervortreten, namentlich bei den jährlichen Magisterpromotionen. Schon vor der Erlangung dieser Professur hatte er (1678. 82, 83, 87) mehrere solcher Panegyrici geschrieben und setzte sie bis zu seinem Tode fort. Da nun in jedem derselben auch die Lebensgeschichte der 30—40 Candidaten versificirt wurde und er doch Abwechslung in die Aufzählung der Geburtsorte, der gehörten Lehrer und der Gönner bringen wollte, so lässt dich denken, zu welchen Spielereien, ja Abgeschmacktheiten er sich hinreissen liess. Namentlich die Scherze mit den Namen und dem Amte verursachten ernstliche Empfindlichkeiten, und wenn er zur Rede gesetzt wurde, so behauptete er für nichts Rechenschaft geben zu können, was er in furore poëtico geschrieben habe. Erst nach seinem Tode 1730 ordnete die Behörde an, dass die Lebensläufe fortan in Prosa einfach abgefasst werden sollte».

Den jätte Dahlstjerna i verserna firade *Olaus Piscator* var född 1635, blef 1673 student i Upsala, där han äfven disputerade 1686, men reste därefter utomlands med Superintendenten i Karlstad Erland Bromans tvenne söner *Carl* och *Erland*, hvilka ock författat de verser, hvilkas titel här ofvan anförts under n:o III. Efter vunnen magistergrad återvände Piscator till Karlstad, där han dog 1700 som Lektor och Konsistorie-Notarie. Hans bägge disciplar blefvo sedermera lagmän. Författaren till n:o II *Andreas Eurelius* var Dahlstjernas broder. Född 1664, student i Upsala 1679 skall äfven han blifvit promoverad i Leipzig 1687 och dog 1697 som skollärare i Kristinehamn.

Utom med ofvanstående lyckönskningsskrifvelser hugnades de bägge svenske magistrarne med ännu en på svensk vers, som i handskrift förvaras å Upsala Univ. Bibliotek och bär denna anteckning »önskat och skrivit af en Redlig Wänn Mr Gabriel Skragge i Jena d. 8 Febr. Överkommit genom bref till Leipzig d. 13 Ejusdem».

Författaren, som 1685 blef magister i Upsala, blef sedermera Professor i Dorpat samt Superintendent i Lifland.

Sveriges äldsta tidning.

Länge nog har i vår litteraturhistoria spökat den uppgiften, att vår första tidning utgafs 1606 ¹⁾. Detta är dock tvåfaldt orätt, ty den sålunda betecknade skriften är hvarken en tidning, ej heller den i sitt slag äldsta. Den är ett i och för sig sjelfständigt flygblad, utan samband med något föregående eller efterföljande nummer, det nödvändiga vilkoret för en tidning i vår mening. Ett äldre dylikt blad utgafs här redan 9 år förut, hvadan detta från 1606 ej kan få högre rang än n:r 2 på åldersstegen. Bådas titlar anföras här under n:r 1 och 2.

1) Sanfärdige | Förfträdelige Rhia Tijz | bender, om hwadh sig in vthi Stralz | sunds staadh och ther haart vthan före, vthi theffo | 97 åhrena tildraghit och begiffuit haffuer, nemlighe at ther | någhra åttfilieliche reesor blodh och i waffuel regnat: och eeld | aff himmelen uppå S. Mariæ Ryria | thes sammestädz fallit haffuer. [[Träsnitt.]] Item om een vnderligh Shyn, huil | ten haffuer kommit enom Borgare thesammestädz | tilmötes: Såsom Chris | trogne Väsaren vthaff | sielffue handelens förtälning kan widhå | re förnimma. Allom Christrognom vthi Swerige til warning | och rättelse, aff Tydskone af | satt. Tryckt i Stodholm.

Qvart 8 opag. sidor. — I Kgl. Bibl. och Ups. Univ. Bibl.

2) Sanferdige | Nye Tijdhender ifrå | Marfwe Befästning, om thet när | warendes tilstånd hoos Muschowiz | ten vthi Rydzland. | Theßlijtes | Någre wisse Tijdhender, bådhe ifrå | Dantzigt, Rybeck, Nederland och andre | orter, om then närwarendes | lägenheet i Polen. [[Prydnad]] Antompne til Stod | holm, | then 24 Junij. Åhr etc. 1606.

Qvart 12 opag. sid. I Kgl. Bibl. och Upsala Univ. Bibl.

Sveriges verkliga första tidskrift trycktes redan 1624 i Strengnäs. Om den också utgafs, är helt tvifvelaktigt och knappast sannolikt. Det enda nu kända exemplaret (i Kongl. Bibl.) afbrytes på 40:de sidan med ordet: »Penning-arne» och synes hafva varit utgifwarens eget, ithy. att det, som för öfrigt är alldeles helt och

1) S. Aurivillius, Catalogus librorum bibliothecæ Academiæ Upsaliensis, T. II, p. 125. — Förut upptog Höppener lika oriktigt skriften bland Acta Publica, se sid. 28.

rent, har några rättelser skrifna med stor och vacker stil. Innehållet består af hvarjehanda från Tyskan öfversatta nyheter för månaderna Augusti—October och från många orter, såsom Rom, Venedig, Wien,¹⁾ Prag, Presslaw, Strassburg, Cöln, Amsterdam, Hessen, Andorff, Franckfurt, Rotterdam, Graffwen Hage, Mulbeem, Berlin, Lijon, Switzerland. Från Nyköping och Stockholm finnes en utförligare underrättelse, som här nedan afstryckes, då den kan gälla som ett helt ceremoniel vid en kgl. begrafning.

3)

Hermes**Gothicus****Thervthi****Månge tancfwärdige Saker**

föregiffuas/ som icke allenast vthi Swea

och Götha Rijken hände äre/ vthan

och jämwäl the/ som

vthi

Italien/ Hispanien/ Francrijket/ Tyskland/ En-

geland/ Norge/ Dahmarck/ Ungern/ Holland/

Polen/ Lijfsländ/ Ryssland/ Tartariet och Tur-

kiet sigh tildraghit haff=

wa.

Allom them til stoor nytto och vnderättelse/ som

thenna sidsta Werldennes förändringar weta

och förnimma wilja.

*Cum Privilegio S. R. M.^{us}***Tryckt i Strengnås af Olof Olofsson Enæo,**

Ähr Christi 1624.

Titeln omgifven af en bred ram. Liten qvart 40 opag. sidor, sign. A—E.

1) Under 11 Sept. anföres från Wien ett Original-Patent af Borgmästare och Råd, dat. 9 Nov. 1624. Kanske tryckfel?

Det äldsta nu kända tidningsförsöket är af år 1633 och bestod förmodligen endast af krigsnyheter. Deraf finnes endast ett enda nummer i behåll (uti Kongl. Biblioteket.) Dess titel, som finnes tryckt i en aflång ram af röscher, lyder så:

4) **Anno 1633.****N° 6.**

Extract | På thet Nederlagh, som hoos | Minteln widh Wefer stedd är, hwilket uthförli | ghen bliffwer här bekriffuit, berättat | och confirmerat.

Liten qvart 4 opag. sidor. Tryckt i Stockholm, förmodligen hos Meurer. Innehåller en skrifvelse Ifrån Budeburg, then 5. Martij. angående drabbningen, som stod 2 Mars och slutar: Swad widhare följer, berättar iagh the godhe Herrar här näst. Derunder står åter **A° 1633. N° 6.**

Den ofvan nämnda utförligare underrättelsen följer här, handlande om Gustaf II Adolfs 2:a dotter Christina, f. 1623 † 1624.

Nyköping 21 (September 1624).

Then tiugu förste Septembris, emellan 9. och 10. för Middagh, kalladhe Gudh vthaff thenne bedröffuelighe jämmer, och Sorgebaal, til sig i Himmel, then Höghborna Princeßin, och Fröken, Fröken Christina Gustavi, Sveriges, Göttes, Wendis etc. ArffFröken: Swillens dödhelighe affgång thesas Majsteters, vthi Sverige nu regerandes, sampt vnderbånernes hierter, högeligen frändt och bedröffwadt haffwer. Gudh Alzwoibigh, medh sin Helgha Welfignesse, och Rijffzarffwingar, högstbemälte thesas Majesteter Nådigest igen frögde, thesas Majesteter til hugnat, och thetta mächtigha Konungerijket til bijsånd vthi tillkommande tijdher. Och ther man om högbemälte S. Frökens dödh, på naturlighit wijs, måla skulle, så war S. F. Nådhe frändt aff en hetigh feber, hwilken then S. Fröken, vthi sijne Spädhe Åhr, och kleenlighe Lekamen, ide lenge vthstå kunde. Låg för then skuld ide lenge Siwl, för än Gudh S. F. Nådhe förlosadhe. Men ther man förnembste orsaken betrachtar, hwilken man kallar Causam Causarum, så wille Gudh medh S. F. Nådhe ide länge dröija, at S. F. Nåde ide länge, medh siwdomen plåghas skulle. Och oansedt S. F. Nådhe medh sin dödhelighe hådanfärd, så månges rättsinnighe hiertar frändt haffuer, haffuer lijkwel S. F. Nådhe thet wedherfaretz och händt, hwilket the wijsa haffua kallat Summum bonum, Thet höghsta godha. Ty ther man haffuer the wijse Föbningar åthfrågat, hwadh summum bonum war? Haffua

the wijslighen swarat: Nasci & statim Mori. Wij Christne kunnom thetta medh större tröst, ja, större skäl säha, at, nembligh, Summum bonum intet annat är, eller medh rättö fallas kan, än

Nasci, renasci, & statim mori,
Föddhas hjit til Werlden,
På nytt föddhas, och
Sträcks döo häddhan.

Gudh Alzwoldigh högbemälte Salighe Frörens Siäl Nädigest, ibland alle vthwalde, och vthi Abrahams flöte bewara: Och Kräppen vthi the Rättferdighas vpiåndelse, medh Siälen igen sammanfogha til then Döthsjäjelighe. Ewigghwarande och Triumpherande Församblingen, Amen.

Ifrå Nylöping then 4 (October).

På thenne daghen beledsagades then Högborne Fröten, Fröten Christines, Sveriges, Göthes, Wendes fordom Arffrörens S. Rikt, här ifrå, til Stockholm (ther Lägerstaden är förordnad) vtaff många aff Riktzens Adel och Ridderskap, vthi twenne wälvthrustadhe, och vthstofferadhe Galleyer.

Then Stormachtighe, Högborne Furstinna, och Frw, F. Christina, Sveriges, Göthes och Wendes, etc. Drottning Bohren Hertiginna til Schleswig-Holsten, etc. Anka, folgde medh en stor hiertans forgh, Riktet in til Stranden, ther Galleyerne lågho, sampt S. M:tz Högborne Syster och Princessin, Fröten Agnes, Bohren Fröten til Schleswig-Holsten: Ther på folgde Högbemälte S. M:tz Frwentimmer, medh många Fruger och Jungfruger.

Och althensund medh Predikan (hwilken Wällärde S. Anders Hoffpredikanten framställte) någhot fördrögdes, bars icke then S. Frörens Rikt vth, för än Rodan war widh itt efter Middaghen.

Och wore thesse aff Adel som boro: Nembligh, Josua Aaronson, til Diula och Siöholm: Oluff Nyhning, til Gimmerstad: Knut Villia til Holm: Anders Stewart til Händelunda: Dawid Stewart, til Walsunda: Matthias Villietop, til Steensnäs: Göstaff Oluffson til Degheberg.

S. R. M. Marschalck, then Edhle, och Welborne Herre, Herr Swante Banner, til Dirvsholm och Lärnöö, war öffuer thenna Consoya, vthi hela reesan Gubeneur och Försthyere. Sålom alle aff Adel wore klädde vthi swarte forgeläddher, så wore och alle andre vthi theas medfölle, ja så wäl Båtmän och Stepsknechter, såsom andra. Galleyerne wore och på öffuerlöpen och funderne offuan watnet, öffuerdraghne medh swart klädhe, samt Mästerne, the ther wore medh många store Bolsaner vthstofferadhe. Sielffua Åhrorna, ther medh, Båtmännenne rodde, wore och med swart klädhe öffuerdragne.

Gudh Alzwoldigh then S. Frörens Siäl til Ewigghwarande No frögde, och öfs allom en Saligh häddhanfärd Nädigest förläne, Amen.

Ufrå Stodholm then 7. dito,

Then 7. Octobris kom S. Frödens Lijl, medh thet anseentlighe föliet, aff Riddare och Swenner, til Stodholm, emellan itt och tu effter Riddagen, och fattes strax in på Stodholms Slått, in vthi Slåtzyrckian.

Widh Stranden mötte the vthaff Adel och Ridderskapet, som på Slåttet, och vthi Stadhen wore, såsom och andre H. R. M. Hoffiänare, samt Borghare, och många Indlendfse och Utländfse, Åhrliche Wäladhadhe Män, hwilka samptligh folgde Lijlet in på Stodholms Slått.

Svensk literaturhistorisk bibliografi.

VIII.

1887.

Upprättad av E. H. LIND.

1. Allmän literaturhistoria.

Alexandre Dumas d. ä. [Levnadsteckn. med porträtt].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 215.

(Benedictsson, V.) Harriet Martineau. Ett biografiskt utkast.

Dagny 1887 s. 271—284. — Undert.: *Ernst Ahlgren*.

Charles Kingsley. (Efter engelska skildringar). Ups. 8:o. 44 s.

Läsning för hemmet 1887.

Damberg, J. Versuch einer Geschichte der russischen Ilja-Sage.

Akad. afhandl. Hfrs. 8:o. 2 + 118 s.

Dante, ett evangelii vittne efter *David Erdmann* af *E. S[tave]*.

Ups. 8:o. 23 s.

Läsning för hemmet 1887.

Erdmann, N. Paul Heyse såsom novelldiktare. En studie.

Ny svensk tidskr. 1887 s. 479—495.

Erdmann, N. Leo Tolstoy. Ett stycke rysk psykologi.

Dagny 1887 s. 159—164.

Fredrik Theodor Vischer. [Minnesteckning med porträtt].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 324.

G[ranlund], J. M. G. Saphir. (En lefnadsteckning).

Tryckt såsom inledning till Raketer och svärmare. Valda humoresker af M. G. Saphir. Norrköp. 1887. 8:o.

Anm.: Finsk tidskr. 1887, 2 s. 484, av W—r.

Gudrun. Emanuel Geibel, en tysk lyriker.

Ny illustr. tidn. 1887 s. 90.

Hans Sachs. [Levnadsteckning med porträtt].

Kalendern Fristunden 1888 s. 51—58.

Hansson, Ola. Det unga Frankrike. Literära silhonetter. II. J. K. Huysmans. III. Guy de Maupassant.

Framåt 1887 s. 250—257, 261—264 ock 297—304.

Hellenius, A. Don Juan-typens utveckling inom literaturen. En studie.

Ny illustr. tidn. 1887 s. 197, 215, 223, 230 ock 254.

Hägglund, C. A. Johan Henrik Jung-Stilling. Ups. 8:o. 35 s.

Läsning för hemmet 1887.

Jozef Ignacy Kraszewski.

Ny illustr. tidn. 1887 s. 136.

Kaufmann, R. Den nyaste franska literaturen.

Finsk tidskr. 1887, 1 s. 151—160.

Kaufmann, R. Zola som dramatiker.

Finsk tidskr. 1887, 2 s. 149—158.

Larsson, H. E. Paul Heyses noveller.

Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1887 s. 607—626.

Lifsbilder ur pedagogikens historia. I. Johan Amos Comenius af W. Norlén. II. J. H. Pestalozzi af C. W. Kastman. Sthm. 8:o. 62 s. + 2 portr. Kr. 0,50.

Lindgren, H. Sheridan och Drury Lane-teatern. Skizz ur forna dagars teaterlif.

Ny illustr. tidn. 1887 s. 334.

Lindgren, H. Sheridan på höjden af sitt rykte. Skizz.

Ny illustr. tidn. 1887 s. 342.

Ludvig Uhland.

Ny illustr. tidn. 1887 s. 136.

Marlitt, E. [Dödaruna med portr.].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 248.

Michael Nikiforovitsch Katkov. [Med porträtt].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 266.

Nordensvan, G. Georges Ohnet.

Ny illustr. tidn. 1887 s. 94.

Nordensvan, G. Alphonse Daudet. [Med porträtt].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 292.

Nordensvan, G—g. Leo Tolstoy. [Levnadsteckning med porträtt].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 273.

Nyblom, Helene. Turgenjews breve.

Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1887 s. 357—380.

Sandberg, Hj. Emile Zola. I. Den moderna naturalismen. II. Rougon-Macquart-cykeln.

Ny illustr. tidn. 1887 s. 132 ock 148.

[Schéele, F. A. v.] En rysk reformator [Leo Tolstoy]. Nutidsbild af S—e.

Finsk tidskr. 1887, 2 s. 191—206 ock 281—294.

Stjernstedt, A. Elise Orzeszko. Några biografiska notiser.

Dagny 1887 s. 46—49.

Söderhjelm, W. Petrarca in der deutschen Dichtung. Hfrs 1886. 4:o. 44 s. M. 2.

Anm.: Literaturbl. f. germ. u. roman. Philol. 1887 sp. 276, av M. Koch. — Literar. Centralbl. 1887 sp. 790.

Söderhjelm, W. Inledning [till sången om Roland].

I Sängen om Roland. Från det fornfranska originalet öfversatt af H. af Schultén. Hfrs. 4:o. XVIII + 137 s. Kr. 3,50.

Tigerstedt, R. Andreas Vesalius enligt nyare forskningar.

Finsk tidskr. 1887, 2 s. 431—451.

Tili, E. Patriotismen hos lord Byron.

Finsk tidskr. 1887, 1 s. 161—173 ock 257—273.

Weibull, M. Om »Memoires de Chanut».

Histor. tidskr. (svensk) 1887 s. 49—80 ock 151—192.

Österberg, P. J. Ovidii förvisning. En literaturhistorisk studie.

Kalmar. 4:o. 2 + 31 s.

Särtryck ur Kalmar h. allm. lärovärks årsredogörelse 1887.

2. Nordisk literaturhistoria.

(Adlersparre, Sofi.) Ett ord om fru Lenngrens frändskap med Molière.

Dagny 1887 s. 236. — Undert.: *Esselde*.

A[nnerte]dt, C. F. F. Carlson †.

Hist. tidskr. 1887 s. 202—204.

Bang, H. Forfatterinder. (Ina Lange. — Anne Charlotte Edgren. — Amalie Skram).

Tilskueren 1888 s. 234—248.

Bergström, R. En fransk öfversättning, med kommentarier, af Kellgrens Nya skapelsen.

Sammlaren 1887 s. 179—182.

Bergsæe, Clara. August Strindberg og Jonas Lie.

Framåt 1887 s. 114—117.

Biskop Thomas. (Av *Hm*).

Förr och nu 1887 s. 154—157.

Björklund, J. A. I minnets panteon. Dödsrunor [över Ridderstad, K. A. Lindström, Pär Thomasson, Georg Starbäck, Edv. Bäckström m. fl.].

Julqvällen 1887 s. 16—18.

Bref från Helsingfors. Något om våra pseudonymer.

Framåt 1887 s. 149—150.

Cantiones morales scholasticæ historicæ in regno Sueciæ olim usitatæ. [Ed. G. E. Klemming]. Sthm. 8:o. 4 + 124 + 4 s.

Omslagstitel: Latinska sånger från Sveriges medeltid.

Anm.: Hist. tidskr. 1888 s. 1, af [C. Silfve]rst[olpe].

C[avallin, C.] Johan Nicolai Madvig †.

Ny svensk tidskrift 1887 s. 1—14.

Drag ur Ingemanns lif och diktning.

Ur dagens krönika 1887 s. 660—668.

Ekelund, T. Elis Vilhelm Ruda. Ett skaldeporträtt.

Svenska familjjournalen Svea 1887 s. 334.

En svensk boksamling 1598. (Efter original i Westinska samlingen å Ups. univ. bibl. meddeladt af Eug. Lewenhaupt).

Samlaren 1887 s. 183—184.

Erdmann, N. J. P. Jacobsen i sina »Digte og Udkast». En literaturstudie.

Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1887 s. 193—200.

Erdmann, N. Helene Nyblom i »Nye Digte». Ett utkast.

Dagny 1887 s. 27—30.

Erdmann, N. Qvinnotyper och qvinnoöden i Lies senaste arbeten.

Dagny 1887 s. 260—267.

[Feilitzen, U. v.] Skandinaviska uppfostringsromaner.

Finsk tidskr. 1887, 1 s. 423—437.

[Feilitzen, U. v.] Kätterska tankar. Efter en omläsning af Frithiofs saga. Af Robinson.

Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1887 s. 230—240.

Flygare-Carlén, E. Ett afskedsord.

Förord till »Efterskörd från en 80-åringes författarebana.»

Fredrik Ferdinand Carlson.

Hemvännen 1887 s. 25. — Undert.: F. H—n.

[Fryxell, Eva.] Något om fru Edgrens författarskap.

Hemvännen 1887 s. 18. — Undert.: F. A. Ek.

[Fryxell, Eva.] Jämförelsepunkter mellan Sigurd och fru Amanda Kerfstedt som novellförfattare. (Undert.: Edmund Gammal).

Ny svensk tidskr. 1887 s. 421—433.

Geijer, P. A. Inledning [till Aucassin och Nicolett. Fornfransk fableau öfvers. af H. v. Feilitzen].

Ny sv. tidskr. 1887 s. 363—367.

- Geijer, P. A.** Hugo von Feilitzen †.
Ny sv. tidskr. 1887 s. 355—362.
- Gigas, E.** Nordiske anekdoter. Ett par sammenstillinger.
Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1887 s. 139—157.
- Gosse, E.** Swedish literature.
Encyclopædia Britannica. Vol. 22 s. 753—758.
- G[rotenfelt], O.** Finsk novellistik.
Finsk tidskr. 1887, 2 s. 406—412.
- Hodell, F.** Om Bellman som skald och som bricolist. Kallprat på
Bellmansdagen i P. B.
Nissekalender 1887 s. 1—14.
- Holmberg, Cecilia.** Anna Maria Lenngren och hennes betydelse för
den nutida qvinnoverlden.
Dagny 1887 s. 201—209.
- [J. H.] Kellgrens** Bref till Rosenstein. [II. Utg. af H. Schück].
Samlaren 1887 s. 5—51.
- Leopold, C. G.** af. Bref till J. Axelson Lindblom. 1774—1815.
Utgifna af Eug. Lewenhaupt. (Forts.).
Samlaren 1887 s. 68—110.
- Lind, E. H.** Svensk literaturhistorisk bibliografi. VII. 1886.
Bilaga till Samlaren 1887.
- Lindgren, H.** Ibsen.
Nornan 1888 s. 191—194.
- Ljunggren, G.** Svenska vitterhetens häfder efter Gustaf III:s död.
Fjerde delen. Striden mellan gamla och nya skolan 1809—
1814. H. 1. Lund. 8:o. 162 s. Kr. 2.
Anm.: Finsk tidskr. 1888, 1 s. 453, av A. H.
- Marholm, L.** Das Christenthum in der skandinavischen Dichtung.
Baltische Monatsschrift. B. 33.
- Melin, K. A.** Om sonettdiktningen under det s. k. stjernhjelmiska
tidehvarfvet. Bidrag till den svenska versifikationens historia.
Sthm. 4:o. 28 s.
Särtr. ur Nya element.-skolans i Stockholm årsredog. 1886—87.

Messenius, Joh. Samlade dramer. Utgifna af H. Schück. H. 1—3.
Ups. 1886, 87. 8:o. 206 s.

Müller S. Literaturbrief från Danmark.
Finsk tidskr. 1887, 1 s. 392—400, 2 s. 71—73.

Møller, N. Carl Snoilsky.
Illustreret Tidende 1887 n:o 24 ock 25.

N[ordensvan], G. Bref från Sverige.
Finsk tidskr. 1887, 1 s. 144—150.

Nordensvan, G. Konst och literatur. [Årsrevy].
Nornan 1888 s. 204—219.

Nyman, J. N. Hugo Nisbeth och »Figaro».
Ur dagens krönika 1887 s. 585—619.

Paludan, J. Literaturbrief från Danmark.
Ny sv. tidskr. 1887 s. 134—152 ock 262—272.

Per Wieselgren. [Levnadsteckning med portr.].
Kalendern Fristunden 1888 s. 20—24.

Prosadikter från medeltiden (utg. af *G. E. Klemming*). H. 1.
(Barlaam och Josaphat). Sthm. 8:o. 110 s. Kr. 1,75.
Saml. utg. af Sv. fornskriftsällskapet.

Quennerstedt, Aug. Carl von Linné.
Tidskr. för kristl. tro och bildn. 1887 s. 150—157.

Randers, Kr. Literaturbrief från Norge.
Ny svensk tidskr. 1887 s. 48—66.

Runström, J. A. Emilie Flygare-Carlén. [Levnadsteckning med
porträtt].
Ny illustr. tidn. 1887 s. 257.

Runström, J. A. Anne-Charlotte Edgren-Leffler.
Ny illustr. tidn. 1887 s. 225.

Runström, J. A. Två veteraner inom vår diktkonst. Emilie Flygare-
Carlén. — Onkel Adam.
Nornan 1888 s. 12—17,

Samlaren. Tidskrift utgifven af svenska literatursällskapets arbetsutskott. Åttonde årgången. 1887. Ups. 8:o. 186 + 12 s. Kr. 4.

Anm.: Finsk tidskr. 1888, 1 s. 304, av C. G. E[stlander].

Schéele, F. v. Literaturbreve fra Sverige..

Vidar 1887 s. 308—315.

Schück, H. Svensk literaturhistoria. H. 5. Sthm. 8:o. S. 257—320. Kr. 0,90.

Schück, H. Vår äldsta folksaga.

Samlaren 1887 s. 176—179.

Schück, H. Den nyfunna Birgittabandskriften.

Samlaren 1887 s. 158—175.

Schück, H. Skrifter i svensk literaturhistoria.

Samlaren 1887 s. 111—157.

Silfverstolpe, C. En hittills okänd dikt af Aurora Königsmarck.

Samlaren 1887 s. 52—57.

Sjögren, O. F. F. Carlson. [Minnesruna].

Ur dagens krönika 1887 s. 331—340.

Skrifter utgifna af Svenska literatursällskapet i Finland. VI. Förhandlingar och uppsatser. 2.

Anm.: Finsk tidskr. 1887, 2 s. 215, av A. L[önn]b[ec]k.

Sterner, A. Några iakttagelser öfver den svenska hexametern och teorierna för densamme.

Redogörelse för de allm. läroverken i Linköping m. fl. 1886—87 s. 3—21.

Stråle, G. H. Om Les anecdotes de Suède.

Historisk tidskrift 1887 s. 103—150.

Strömer, E. Anmärkaren. Sveriges första oppositionstidning.

Kalendern Polstjernan 1888 s. 211—218.

Svensén, E. De döde. Oktober 1886—oktober 1887.

Nornan 1888 s. 220—235.

Thomsen, V. Rasmus Kristian Rask (1787—1887).

Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1887 s. 593—606.

Tidander, L. G. T. Tegnér på Östrabo.

Förr och nu 1887 s. 200—202.

Törnebladh, R. F. F. Carlson †.

Pedag. tidskr. 1887 s. 171—188.

Warburg, K. Bilder ur Sveriges litteraturhistoria. Benkt Lidner.

Göteborgs handels- och sjöfartstidning 1885, n:o 217 B, 241 ock 265.

Warburg, K. Fru Lenngrens fader. En tidsbild från förra seklet.

Nordisk tidskr. utg. af Letterst. fören. 1887 s. 118—132 ock 181—192.

Warburg, K. Anna Maria Lenngren. Ett bidrag till Sveriges litteraturhistoria. Sthm. 8:o. 6 + 336 + 5 s. + 1 portr. o. 1 pl. Kr. 4.

Anm.: Dagny 1888.

Warburg, K. En förebild till Asterophorus' Tisbe.

Samlaren 1887 s. 58—67.

Warburg, K. Anna Maria Lenngren og den dansk-norske Skjemtedigtning.

Norden. Illustr. skand. Revue 1887.

Weibull, M. En vigtig handskrift till Birgittalitteraturen.

Hist. tidskr. (svensk) 1887 s. 88—99.

Wieselgren, H. Fredrik Ferdinand Carlson. [Dödsruna].

Kalendern Svea 1888 s. 225—230.

W[ieselgren], H. Fredrik Ferdinand Carlson †.

Ny illustr. tidn. 1887 s. 98.

W[ieselgren], H. Rålambska handskriftsamlingen på kongl. biblioteket.

Hist. tidskr. (svensk) 1887 s. 82—88.

W[ieselgren], H. Carl Georg Starbäck. [Levnadsteckning]. 8:o. XX s.

Inledning till Historiska medeltidsromaner af C. G. Starbäck. Sthm 1886, 87.

W[ieselgren], H. Mejr Aron Goldschmidt. [Minnesteckning med porträtt].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 284.

Wieselgren, H. Ditlev Gothard Monrad †.

Ny illustr. tidn. 1887 s. 123.

W[ieselgren], H. Gunnar Wennerberg. [Levnadsteckning med porträtt].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 326.

W[ieselgren], H. Oskar Montelius. [Levnadsteckning med porträtt].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 383.

W[ieselgren], H. Karl Wetterhoff. [Minnesteckning med porträtt].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 385.

W[ieselgren], H. Per Arvid Sæve †. [Med porträtt].

Ny illustr. tidn. 1887 s. 399.

Willebrand, R. F. v. Hans Järta.

Finsk tidskr. 1887, 1 s. 342—368.

Wlislöcki, H. v. Die Ragnar Lodbrokssage in Siebenbürgen.

Germania. N. R. 20 s. 362—366.

Bihang.

Anmälningar av tidigare utkomna arbeten.

Bref från C. G. af Leopold till J. Axelsson Lindblom. I. Ups. 1886.

Anm.: Finsk tidskr. 1888, 1 s. 304, av C. G. E[stlander].

Bref rörande nya skolans historia, utg. af G. Frunck. Ups. 1886.

Anm.: Finsk tidskr. 1888, 1 s. 304, av C. G. E[stlander].

[Cederström, C.] En mot tio. Literära vensterns program. Sthm 1885.

Anm.: Ny sv. tidskr. 1887 s. 30, av Lsn.

Erdmann, N. Modern realism. Sthm 1884.

Anm.: Ny sv. tidskr. 1887 s. 30, av Lsn.

[Feilitzen, U. v.] Realister och idealister. 1—3. Ups. 1885.

Anm.: Ny sv. tidskr. 1887 s. 30 av Lsn.

Geijerstam, G. af. Ur samtiden. Sthm 1883.

Anm.: Ny sv. tidskr. 1887 s. 30, av Lsn.

Hansson, O. Literära silhouetter. Sthm 1885.

Anm.: Ny sv. tidskr. 1887 s. 30, av Lsn.

[Holmberg, Cecilia], Bjørnstjerne Bjørnson som författare, politiker och personlighet av L. B. Sthm 1885.

Anm.: Ny sv. tidskr. 1887 s. 30, av Lsn.

Ljunggren, G. Svenska akademiens historia 1786—1886. 1, 2. Sthm 1886.

Anm.: Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1887 s. 348, av F. v. Schéele.

Schück, H. Anteckningar och samlingar rörande svensk literaturhistoria. Ups. 1886.

Anm.: Finsk tidskr. 1888, 1 s. 304, av C. G. E[stlander].

Sundberg, A. N. Tal vid svenska akademiens hundraårsfest d. 5 apr. 1886. Sthm 1886.

Anm.: Nord. tidskr. utg. af Letterst. fören. 1887 s. 350—352, av Fr. v. Schéele.

Af Svenska Literatursällskapet utgifna skrifter:

1880—81.

Samlaren, Tidskrift: I, 1. Pris i bokh. 3 kr.

” ” I, 2. ” ” ” 2 ”

Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstjerna: I. Pris i bokh. 2 kr.

Ur en Antecknares samlingar: sidd. 1—64.

1881—82.

Samlaren, Tidskrift: II, 1. Pris i bokh. 2 kr.

” ” II, 2. ” ” ” 1 ” 50 öre.

Dagboks-Anteckningar af J. G. Oxenstjerna: II. Pris i bokh. 3 kr.

En Svensk Ordeskötsel af Samuel Columbus. ” ” ” 2 ”

Ur en Antecknares samlingar: sidd. 65—192.

1882—83.

Samlaren, Tidskrift: III. Pris i bokh. 2 kr.

Ur en Antecknares samlingar (slutet). 6 kr.

Skrifter af C. G. Tessin: I och II. Pris i bokh. 2 kr. 50 öre.

1883—84.

Samlaren, Tidskrift: IV, 1. Pris i bokh. 2 kr.

” ” IV, 2. ” ” ” 2 ” 50 öre.

G. Benzelstjernas Censorsjournal: I. Pris i bokh. 2 kr.

1500- och 1600-talens Visböcker: I. Harald Oluffsons Visbok. 1 h.

Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.

1884—85.

Samlaren, Tidskrift: V. Ej i bokhandeln.

G. Benzelstjernas Censorsjournal: II. Pris i bokh. 2 kr.

” ” ” III. ” ” ” 1 ”

1500- och 1600-talens Visböcker:

I. Harald Oluffsons Visbok: 2 h. Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.

II. Bröms Gyllenmärs Visbok: 1 h. ” ” ” 2 ”

1885—86.

Samlaren, Tidskrift: VI, 1. Pris i bokh. 2 kr.

VI, 2. " " " "

1500- och 1600-talens Visböcker: II. Bröms Gyllenmärs Visbok 2 h.

Pris i bokh. 1 kr. 75 öre.

Samlade Dramer af J. Messenius: 1 h.

Bref rörande Nya Skolans historia: 1 h.

1886.

Samlaren VII. Pris i bokh. 3 kr. 25 öre.

Samlade Dramer af J. Messenius: 2 h.

Bref rörande Nya Skolans historia: 2 h.

1887.

Samlaren VIII. Pris i bokh. 4 kr.

Samlade Dramer af J. Messenius: 3 h.

1500- och 1600-talens Visböcker II. Bröms Gyllenmärs Visbok. 3

h. (sluthäfte.) Pris i bokh. 2 kr.

1888.

Samlaren IX. Pris i bokh. 4 kr.

Samlade Dramer af J. Messenius: 4 h.

Bref rörande Nya Skolans historia: 3 h.

För angelägenheter rörande tidskriften samt sällskapets öfriga publikationer hänvände man sig till Sällskapets sekreterare Biblioteks-
Antianuensen Grefve Eugène Lewenhaupt, Upsala.

Upsala i Nov. 1888.

Svenska Literatursällskapets Arbetsutskott.

Obs.! Samlaren III. V. VII. VIII. IX äro fullständigt utkomna
hvardera i ett häfte.

3 2044 019 949 312

